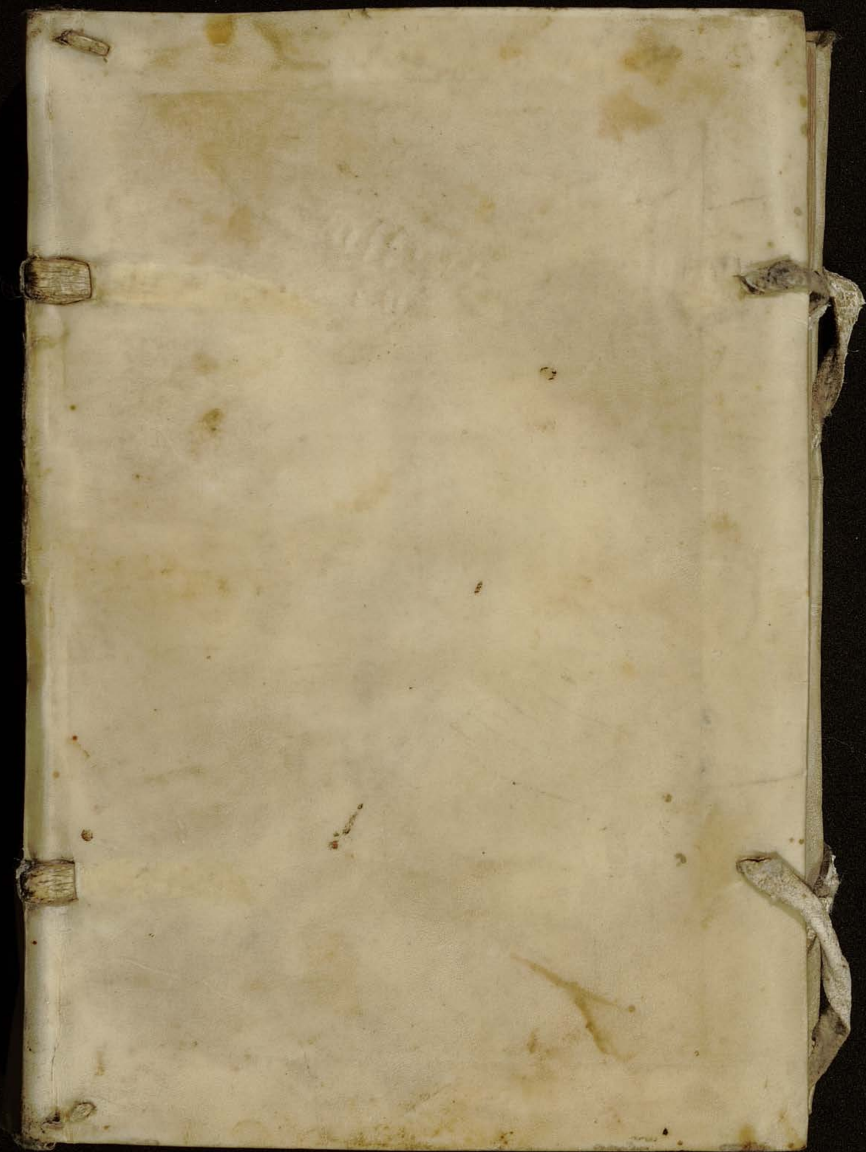

TERTIA PARS CHRONICI CARIONIS, A CAROLO MAGNO, VBI PHIlippus Melanthon desijt, usq; ad FRIDERICVM Secundum.

EXPOSITA ET AVCTA A CASPARO PEVCERO.

Accessit locupletiss. rerum ac uerborum memorabilium Index.

VVITEBERGAE
EXCVDEBAT PETRVS
SEITZ.

ANNO M. D. LXII.

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC D.DOmino, SIGISMVNDO Archiepiscopo Magdeburgensi, Primati Germaniæ, & Administratori Halberstadensi, Marchioni Brandeburgensi, Duci Pomeraniæ &c. Burggrauio Noribergensi &c. Domino suo clementissimo.

S. D.

E OPERIBVS pictoris Apellis Plinius tradit, diuum Augustum in delubro patris Cæsaris uersibus Græcis dedicasse Venerem exuntē è mari, quā ἀναδυομένην uocant, ab Apelle pictam, cuius inferiorem partem corruptam, qui reficeret non potuisse reperiri. Inchoasse uero Apellem & aliam Venerem Cois, ut su-

ſuperaret illam priorem, ſed inuidiſ=
ſe mortem peracta parte, nec qui ſuc=
cederet operi ad præſcripta linea=
menta inuentum eſſe. Quanto fuit
in hac parte beatior Apelles, quam
uir reuerendus Philippus Melan=
thon, piæ ſanctæq; memoriæ, Præ=
ceptor, Patronus, ſocer, & pater om=
ni mihi reuerentia in perpetuum
colendus. In illius enim operibus,
adeo qui notare aliquid uellet, reper=
tus eſt nemo, ut qui de inutilis abſol=
uendis polliceri quid auderet, non
ſeſe obtulerit quiſquam. Huius ſan=
cti, Eccleſiæ & Reipub: utiles, & æ=
ternitate digni labores, qua petulātia
exagitentur & lacerentur palam eſt.

Reliquit is autem Chronici ſui
opus imperfectum, de quo quæ ex=
tant, etſi qualia ſint, quantoq; ſint ſtu=
dio iudicioq; ſcripta, quanta pruden=
tia, ſimplicitate, ac perſpicuitate ela=
borata, deniq; quanta dexteritate ad
uſum

uſum in uita communi accommodata, res docet, tamen quæ nunc eſt audacia & impudentia multorum, futuros non dubito, qui & in hoc genere, ut in aliꝭs cū eo ſuperbè certare audebunt. Hos quicunq; illi fuerint, monere mihi ipſorū pace liceat, ne is, qui, ut Pliniꝭ uerbis utar, ſucceſſerit operi ad præſcripta lineamenta attexturus, quæ deſunt, ſomniet ſuas additiones partes priores artificis facilè in hoc genere primi obſcuraturas eſſe.

Relicta eſt enim pars operis penè difficillima, in qua dicendum erat de mutationibus, quas perpeſſa eſt Eccleſia, de inuectis in eam ac cumulatis abuſibus atq; idolatriꝭs, de abolita memoria legis diuinæ ſuperſtitioſa obſeruatione traditionum humanarum, de obruta multipliciter puriore doctrina Euangeliꝭ, & extincta penè uera DEI inuocatione, de conditis

nouis dogmatibus, & inſtitutis contra mandatum DEI cultibus, & ſancitis legibus impijs, de conuerſo Miniſterio uerbi in Monarchiam politicam, & rapta atq; occupata á Pontificibus Romanis tyrannide in Eccleſia & Imperio. Erat & de occaſionibus harum rerum, deq; initijs ac progreſſionibus aliquid explicandum, & collatio dogmatum primæ & purioris Eccleſiæ ac recentis Romanæ facienda, & utraq; ad normam uerbi diuinitus traditi exploranda.

Præterea celebranda erat & illuſtranda ſapientia, uirtus, pietas, ac fœlicitas noſtrorum Principum, quorum multi excitati & adiuti diuinitus geſſerunt res orbi Chriſtiano ſalutares domi foriſq;, repreſſis externis gentibus, & orbe Chriſtiano pacato. Aliqui enim Imperium Occidentis, uelut de collectis ex naufragio tabulis inſtaurarunt, ut Carolus

lus

lus Magnus. Aliqui à maioribus acceptum amplificarunt, ut Henricus Auceps, Otto Magnus. Aliqui poſſeſsionem Imperij Germaniæ tradiderunt & confirmarunt legibus & uirtute, ut Otto Tertius. Aliqui dignitatem & maieſtatem Imperij contra efferentem ſeſe atq; ad ſumma enitentem Pontificum rabiem ac tyrannidem armis & autoritate defenderunt, ut Henricus Tertius & Quartus. Et quanq; Pontifices religionis impio & falſo prætextu, hoc ſceleratis artibus & crudelibus ſeditionibus oppugnato atq; euerſo, ſucceſſores quaſi in ſeruitutem redegerunt, ſecuti ſunt tamen, qui penè profligatam atq; proiectam Imperatorum autoritatem uindicare rurſus atq; aſſerere ſunt conati, ut Ludouicus Bauarus, Henricus Septimus, et alij. Aliqui ex Europa bella tranſtulerunt in Aſiam aduerſus Turcos & Sarracenos, ut Godefridus Bilione-

us Lotharingiæ Princeps, Conradus Tertius, Fridericus Primus, & Fridericus Secundus Imperatores, inter quos Fridericus Primus omni laude dignus Princeps plurimum consuluit publicæ paci & tranquillitati in Germania, Secundus nepos eius augescentem potentiam Turcorum tunc uelut in herba concidisset, nisi eum Pontificum perfidia uelut ex medio uictoriarum cursu retractum, nouis seditionibus implicasset.

De his tantis rebus quam sit difficile ex falsis, suppositijs, tyrannicis, & impijs recentiorum Canonum decretis, ex intricatissimis labyrinthis doctrinæ Scholasticæ, & mendacibus ac superstitione refertis commentis Monachorum, quæ aliena sunt à norma & analogia fidei Christianæ, deniq; ex ijs, quæ ab assentatoribus Pontificum aut non bona fide recitata, aut calumniosè deprauata

sunt,

ſunt, uel ex mutilis, obſcuris, confu-
ſis, ſæpè diſcrepantibus annotatis cæ-
terorum, qui res geſtas Imperato-
rum memoriæ prodiderunt. Ex his
igitur quanti ſit iudicij, doctrinæ, ex-
perientiæ, excerpere inſignia, uero
conſentanea, uitæ communi utilia,
& ea rectè explicare, ita ut monſtren-
tur ueri fontes & cauſæ mutatio-
num, quę in hæc tempora inciderunt
maximæ, ſapientes intelligunt.

Vtinam DEVS uitam conceſ-
ſiſſet longiorem Philippo ad hæc
pertexenda, in quibus ſuperaturus
priora fuiſſet. Nam & Labyrinthos
ſcholaſticæ doctrinæ perueſtigarat
& totam ſinceriorem antiquitatem
perſpexerat, & de rerum in Imperio
geſtarum momentis, cauſis, occaſio-
nibus, prudenter poterat iudicare, ut
de orationis perſpicuæ facilitate &
dotibus in eo cæteris ad rem tantam
neceſſarijs taceam. Sed negauit Deus

ingrato ſeculo lucem hiſtoriæ de ijs temporibus, quibus ob confuſiones religionum & Politicæ poteſtatis, atq; negligentiam ſcriptorum maximè opus erat ſapienti, erudito & exercitato ſcriptore.

Illi rebus humanis exempto ego in pertexendo opere ſucceſſor datus ſum, qui ſi ut operæ atq; laboris, ita doctrinæ, iudicij, prudentiæ, & perſpicuæ planæq; orationis hæreditatem ſimul adijſſem, minus repugnaſſem uoluntatibus meorum collegarum, & de me etiam minus laboraſſem, Sed cum nihil iſtorum in me ſit, ceſsi tamen autoritati illorum, qui rem tantam mihi impoſuerunt, non quod confiderem, nauare me aliquid aut efficere poſſe his rebus dignum, ſed quod perſuaderer, me, quæ deſint, adijcere debere, quod autoris de multis rebus ſententiam hiſce annis quindecim, quo cum eo

uixi cognouiſſem, & multa ex ſermonibus familiaribus quotidianis meminiſſem poſteritate digna, in quibus ſi non ſatisfacerem omnibus, eò minus tamen mihi periculi fore, quod non expectaretur aliquid priori ſimile.

Obſequutus ergo & mandatis illorum, & multorum aliorum uotis, partem eius hiſtoriæ, quæ adhuc reſtat, paucis ut Chronico conuenit, deſcripſi, quæ complectitur annos circiter quingentos à Carolo Magno uſcꝫ ad Fridericum Secundum, de hac ſi, ut futurum ſpero confidocꝫ, & ut fiat, opto precorcꝫ, fuerit iudicatum candidè, excitabor ad reliqua maiore cura perſcribenda. Si acerbior in eam cenſura acta fuerit, exiſtimabo nihil mihi accidiſſe noui, & communi me fato multorum bonorum, ac meæ uoluntatis teſtimonio conſolabor, quod ex diſcrepan-

tia & confuſione magna ſtuduerim elicere uero maximè conſentanea, quantum omnino in tanta recentium ſcriptorum negligentia fieri potuit. Cuius culpa ſi quis erret quandoq; aut impingat, mirum prorſus non eſt. Ideo bonos omnes & candidè iudicantes erroribus ueniam ſponte daturos omnino mihi perſuadeo, cæteros Ariſtarchos ſeueriores, ut idem faciant, reuerenter oro. Si quem offenderit notatio durior Pontificum Romanorum, is cogitet Sophocleum illud,

ἀπ᾽ ἔργων οὐκ καλῶν οὐκ εἰσ᾽ ἔπη καλά.

Mitto autem & hanc partem ad Celſitudinem tuam, Illuſtriſsime & Reuerendiſsime Princeps, cum propter eaſdem cauſas, quæ recitatæ ſunt in prioribus partibus, tum quod ſcio Celſitudinem tuam magno ſtudio uerſari in lectione & cognitione hiſto=

historiarum, idq; agere, ut uelut Idæam rerum præcipuarum animo comprehendat cum serie temporum. Ad quod consequendum spero hanc qualemcunq; χειραγωγίαν aliquid Celsitudini tuæ profuturam esse, quam ut clementi animo suscipiat, meq; suo patrocinio complectatur, ea qua par est, animi subiectione peto, & simul oro, ut Celsitudo tua honestas doctrinas & recté docentes contra rabiem Sophistarum, qui doctrinas & disciplinam delere conantur, tueatur.

Inijt iam periodus quingentesima postrema secundum dictum Heliæ Prophetæ, de qua uoce diuina prædictum est utrumq;, quod & dogmatum atq; opinionum confusiones maiores in Ecclesiam inuectura, & Imperiorum paritura sit collisiones inter sese maiores, & tamen DEVS seruaturus sit Eccle-

ſiam aliquam, uſq; ad glorioſum ad-
uentum filij ſui IESV CHRI-
STI. Horribiles ergo impendent
mutationes omnibus regnis & Ec-
cleſijs, quæ nè barbaricam uaſtita-
tem afferant his regionibus, toto
precemur pectore.

Oro igitur filium DEI domi-
num noſtrum IESVM CHRI-
STVM crucifixum pro nobis &
reſuſcitatum, ut ſemper Eccleſiam
ſibi inter nos colligat, eamq; guber-
net ac protegat, & tueatur Celſitu-
dinem tuam, ut diu ſalutari guber-
nationi & defenſioni doctrinarum
ac publicæ pacis ſuperſtes ſit.

Benè & fœliciter ualeat Cel-
ſitudo tua. Datæ VVitebergæ
Nono Calendas Martij, qui dies
natalis fuit Illuſtriſsimo Principi
IOACHIMO primo Marchi-
oni

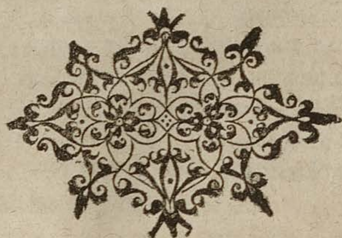
oni Brandeburgensi Electori
auo tuo, Anno
1562.

Celsitud: tuæ

deditissimus:

Casparus Peucerus

D.

LIBER QVARTVS CHRONICORVM.

VM LIBER CHRONIcorum quartus ordiendus sit ab ea Imperij Romani mutatione, quæ Occidentem ab Oriente auulsit, & Occidenti peculiares gubernatores dedit, inter quos primi fuerunt Franci, qui Imperium armis partum uirtute ac sapientia constituerunt, oppreßis Longobardis in Italia, cæteris uicinis gentibus aut repreßis aut domitis atq; in seruitutem redactis, existimaui non alienum fore à proposito, si initio uelut per ἀνακεφαλάιωσιν ex ijs mutationibus quæ imperium occidentis euerterunt, repeterem pauca quædam, & de gentibus in Europa, quibus cum CAROLO fuit dimicandum, & de Germaniæ statu inprimis, quæ MONARCHIAM tandem ad se traxit, & huc usq; obtinuit.

Romanum Imperium, quod maximas Asiæ, Europæ & Aphricæ partes comprehen-

 derat,

derat, intestinis bellis præcipuè fractum atque eneruatum, cœperat prædæ esse ac direptioni multo ante illam sub CAROLO mutationem, partim exteris gentibus, uel inuitatis conductisue mercede ad bellorum societatem, uel sua sponte infusis: partim subditis ipsis, odio impotentis, superbæ aut libidinosæ dominationis præsidum in libertatem sese uindicantibus.

Asiæ & Aphricæ maximam partem Imperatoribus Constantinopolitanis ereptam subegerat potentia Mahometica, noui ac blasphemi dogmatis horribili furore uelut flammis subiti incēdij momentaneo uolatu sese diffundentis propagata, celeritate tanta, ut penè citius prehenderit omnia, quàm animaduersa sit sese commouere. Et haud scio an ullius regni potentia inualuerit celerius, cum sese paucorum annorum spacio in præcipuas Asiæ Aphricæq; prouincias, quæ Romanis paruerant, extenderit, & his adiecerit alias regni Persici, sumpto initio ex Arabum uaga & latrocinijs dedita gente. In mare etiam ingressa plurimas insulas maris mediterranei edomuerit, & per Hispaniam Gottis, qui Vandalis, Alanis & Sueuis debellatis antè totam suam fecerant, ac cæteris imperitabant, partim deletis, partim coactis in eas angu-

stias,

ſtias, quas ſepiunt ac concludunt montes Cantabrorum, Aſturum & Callaicorum. Vt inde ergo penetrarit in ipſas Gallias, ubi uix magna cum difficultate uirtute Francorum tandem retuſa eſt atq; depulſa.

In Occidente Italiam Vandali, Gotti, Hunni, Longobardi: Hiſpaniam ut dixi, Vandali, Alani & Sueui, & deinde Gotti: Galliam Gotti & Burgundi, tandemq; oppreßis utriſq; Franci: Pannoniam Gotti & Hunni: Germaniam ueterem Rheno uicinam & Rhetorum Vindelicorum ac Noricorum terras ex ulteriore Germania progreßi noui coloni, & rurſus ab his deſertas ſedes gentes Sarmaticæ ac Henetæ, iuris ſui ac ditionis fecerant.

Britanniæ partem humiliorem Angli è Saxonibus accerſiti ad defenſionem Inſulæ contra Pictos Scotosq; Germanorum gentes, colonis prioribus eiectis: Alteram ſublimiorem & in Septentrionem elatam Scoti occuparant, nomen à ſagittandi peritia adepti.

Myſiæ uero Thraciæq;, & Triballorum ac Dardanum finibus immimebat ex uicinia Sar-

matia potens Gens Heneta, quæ semel commota non quieuit, nisi postquam regiones appetitas nouis Colonijs Rasciorum, Bulgarorum, Bosnensium & Seruiorum compleuit.

Quàm fuerit ergo angusta ac tenuis potentia imperij Bysantini tot spoliati prouincijs, & aßiduis præterea attriti ex parte una Saracenorum incursationibus ac Turcorum, qui ex angustijs Caucasi montis effusi in anteriore sese Asia paulatim confirmabant: ex altera Sarmatarum infestis irruptionibus ac populationibus: calamitates quæ sequutæ sunt ostendunt. Idcirco cum Italia per annos trecentos & amplius à peregrinis gentibus bellis continuis diuexata, segniterq; defensa à Græcis, & tandem horum auxilijs prorsus destituta, quod uix sese tueri possent, Saracenos, qui aucti imperio maris littora aliquoties ex uicina Sicilia tentarant, metueret, & od ßet Longobardos, quod oppreßionem Italiæ molirentur, attraxit contra utrosq; Francos, qui sedibus in Gallia fixis ac stabilitis, etiam magnæ parti Germaniæ dominabantur. Hac de re postea plura dicam. Nunc qualis tunc fuerit Germania, & à quibus culta sit atq; habitata gentibus, paucis exponam.

nam. Longé enim alij tunc fuerunt limites Germaniæ, quam antiquitus, & quam nunc constituuntur. Alia etiam quàm nunc est, fuit Romanis temporibus Germaniæ primæ seu superioris à secunda seu inferiore distinctio, quas Vbiorum & Tungrorum potentes urbes secludebant. Et CAROLI MAGNI ac successorum uirtute limites Germaniæ uersus omnes mundi cardines prolatati sunt.

Veterem Germaniam longo tractu à Rheno Danubioq; tendentem uersus septentrionem ad Vistulam usq; : Ad meridiem uerò ultra Tyram amnem porrectam pene usq; ad Borysthenem & Danubij ostia, definiunt Geographi ueteres utrinq; ora littorali Maris Baltici, Sueuicíq;, & Hercynia, Sudetis, Carpatho, ac Sarmaticis montibus, qui continuo iugo, alicubi quidem nonnihil in sese subsidente, sed nulla longa planitie interrupto, excurrunt in septentrionem ab Alpibus, quæ sunt montium in Europa parens, ut Caucasus est Asiaticorum, Atlas Affricanorum.

In hunc tractum Plinius quinq; genera Germanorum collocat, non annumeratis Vindelicis, Rhetis & Noricis ab occasu: neq; ad ortum additis Getis & Dacis. Nomi-

nat hæc autem, Vandalos, Ingeuones, Isteuones, Hermiones, Peucinos, quibus coniungit Bastarnas. Tacitus & hos ipsos enumerat Germaniæ incolas, non tamen seruata eadem distinctione gentis, & plurium appellationes recenset, quas origine Germanicas esse sonus cognatioq; & ἔτυμον indicant.

Ingeuonum & Vandalorum nomina non petitis procul deriuationibus, nec assumpto Etymo alieno aut uiolenter detorto, coniicio contraria esse. Ingeuones, sono significatoq; suffragante, significant indigenas & αὐτόχθονας, quasi Inwoner: Vandali aduenas seu peregrinos & nouos homines. VVandeln enim Germanica lingua usitatißima & notißima idem est quod peregrinari. Nec repugno si quis Vandalos ideo nominatos esse existimet peruulgata his temporibus consuetudine, & significato usu trito, quod negociorum & mercimoniorum commutandorum causa, longa susceperint itinera & diuersas obierint terras. Vt Ingeuones fuerint coloni & agricolæ, qui colenda terra domi: Vandali uero negotiatores, qui euehendis inuehendisq; mercimonijs alibi uictum quæsiuerunt.

Hermi-

Hermionum uox bellatorem sonat, hac indicatam iudico partem gentis deditam militiæ, indeq; uiuentem, quòd uetustißima consuetudine Germanica militarit et suis & alienis stipendijs domi forisq;.

ISTeuonibus nomen dedisse cardinem occidentis mutilato κατ' ἀφαίρεσιν principio non habeo cur dubitem. Fuerunt enim Germanorum ad Occasum ultimi, Rheno Danubioq; proximi, nec aliud significant Isteuones quàm VVestwoner detracta litera VV, sicut nunc VVestuualen nominantur, quorum sedes adRhenum usq; pertingunt. Scio alias esse aliorum coniecturas, ut Beati Rhenani, quem nonnulli sequuntur, sed singulis suas relinquo rationes et sua iudicia. Mihi placuit sequi & retinere Etymologias, quæ uel naturam, mores & ingenia gentis, uel sedes habitatas exprimerent, nec à natiuo sono uocum procul discederent.

Peucinos & Bastarnas Dacis proximos Plinius facit & Tacitus, qui Fennos Venedosq; Henetam gentem admiscet. Ibidem eosdem Plutarchus reponit Galatis additis. Galatarum uox eadem est quæ Celtarum, & retine-

mus utranq; exigua mutatione in nostra lingua hodie, qui communiter peregrinos omnes VValen & VVelsche, id est, Galatas & Celtas & Belgas nominamus. Peucinos nominatos esse Bastarnas postquam insulam Peucen ad ostia Danubij sitam occupassent, Strabo prodidit. Peucinos ergo postremorum seu Germanorum seu Galatarum ad Danubium eam partem fuisse conijcio, quæ uersus ortum ad ostia Danubij habitauit proximè: Bastarnas cæteris remotiores, uoce id monente. Bastarnæ enim significant nostra lingua aratores seu colonos occidentales, VVestarnen, uel respectu cæterorum Germanorum occidentalium Ostarnen.

Ingeuones ergo, Plinio his includente Cimbros, Teutones & Chaucorum gentes, antiquitus comprehenderunt eas gentes, quas Frisios hodie, Danos, Holsatos, Ditmarsos, VVestuualos & Saxonum partem maximam nominamus.

Vandali quibus subijciuntur Burgundiones, Varini, Carini, Guttones, tenuerunt sedes Polonorum ad Vistulæ caput, & Megalburgensium, Pomeranorum, Marchicorum, Prutenorum, & Saxonum ex parte.

Ad

Ad Isteuones rectè referuntur Sicambri, Battaui, Mattiaci, Tencteri, Vsipij, Bructeri, Chamaui, Angriuarij, Tubantes, Busactori, Vangiones, Nemetes, Vbij, pars Saxonum, & hodie Franci, Sueuiq;, & Rheni Danubijq; accolæ.

Hermionum nomine comprehenduntur Sueui, Hermunduri, Catti, Cherusci, Narisci, Marcomanni, Ligij, Arij, Elisij, Quadi &c. Horum ergo sedes hodie obsident & incolunt, Turingi, Misnenses, Boiemi, Lusatij, Silesij, pars magna Polonorum, Moraui. Reliqua Lituanorum & ex parte Rutenorum ac VValachorum, partim Iazygas, partim Bastarnas habuerunt colonos.

Germanicarum gentium quarum meminerunt CORNELIVS TACITVS & PTOLEMAEVS appellationes ferè hæ sunt. Teutonum nomen ut Germanorum, & totius gentis fuit, sicuti & hodie est, & certæ partis. Id à Tuiscone conditore gentis deriuant, de quo omitto fabulas Berosi. Illud uerò consentaneum est, Gomer filium Iaphet autorem fuisse gentis Cimbricæ, quæ non exiguam Septentrionis partem in Asia atq;

Europa compleuit. Huic filius fuit Afcanes, à quo orti & propagati traduntur Tuifcones, quafi de Afcane nati. Germanos dictos arbitror quafi Hermenner, id eft, uiros militares, etfi hæc appellatio apud Herodotum etiam reperitur inter gentes Afiaticas, qua de re poftea dicam. Omnino uetuftiorem effe Germanorum appellationem puto, quàm ut à Romanis orta, primum atq; profecta fit.

MARSI nomen adhuc hodie Saxonibus ufitatè Epyrum fignificat, id eft, continentem mari contiguam, uel terram humiliorem ac paluftrem. Inde Marfos appellatos conijcio maris accolas, quafi Epirotas, ad differentiam Holfatorum nemora & continentem incolentium. Inde funt Ditmarfi, Stormarfi, VVilftermarfi, & Crempermarfi. Vtriusq; gentis nomen & Teutonum & Marforum, quorum in Sylla meminit Plutarchus, coniunxerunt hodie Ditmarfi, quos uel propter nomen Teutonum & Marforum ueterum reliquias effe iudico. Illa enim loca obtinuerunt, Et uicini fuerunt Cimbris, à quibus eft Cimbrica Cherfonefus, quam nunc Daniam uocant, à Colonis Danis, profectis in ea loca à ripis

Istri multo post, & Danomarchiam à præfectura limitanea, quam ad cohercendos et reprimendos Danos instituit, perpetuoq; muniuit præsidio HENRICVS AVCEPS.

Marsorum & Cimbrorum latera uersus mediterranea clauserunt Gambriuij, ubi Holsatorum regio est, quos quia ad ripam Albis borealem habitarunt, postea Nordalbingos ante inuectum Holsatorum nomen uocarunt. Hæsit Gambriuiorum appellatio in eo tractu qui est circa Hamburgum, sicut multarum regionum limites, uel expreßas ueteres appellationes, uel cognatum aliquid retinuerunt. Nec Hamburgum aliud exigua mutatione sonat, quam Gambriuium.

Vandalos Gotticam gentem fuisse Procopius autor est, eosdem lingua Germanica usos esse, & à Germanis oriundos fuisse, moueor appellationibus, quæ Germanicæ prorsus sunt & alijs rationibus. Etymon uocabuli quod putem esse, recitaui antea. Sed quæ de Gambriuio, Sueuo & Vandalo Berosus, & Tacitus fabulosè commemorant, repudio.

Inter Hercyniam syluam, Rhenum & Mœnum amnes, Tacito fuerunt Heluetij & Boij,

Boij, quos Gallicis gentibus annumerans Celticas intelligit. Celtas enim ueteres uocarunt uno nomine Gallos & Germanos, qui à Pyreneis montibus ad Pontum usq;, longo latoq; tractu habitarunt. Boij cum in cisalpina Gallia inter Alpes & Padum omnia tenuissent, Bononiam extruxerunt, inde pulsi commigrarunt in Germaniã, occupata amœnißima ualle penè in Germaniæ medio, quam cingit pars Hercynij saltus, quam Gabretam uocant, & Sudeti montes. Hæc uallis Boiorum nomen semper retinuit, quanquam sæpe mutatis colonis. Nominatur enim apud Tacitum Boiemũ. Apud Paterculũ Boiohemum, quasi patria uel sedes Boiorũ, Boien Heim. Apud Strabonem Bubiemum. Fugatis inde Boijs Marcomanni Maroboduo duce successerunt in uestigia eorum & appellationem. & his rursus exturbatis, gens Heneta, quæ in locum subijt, idem nomen consensu uicinarum gentium usurpauit. Veteres Boios, qui à Marcomannis eiecti, trans Rhenum habitarunt & in agrum Noricum transierunt, Cæsar collocauit in finibus Boiorum. Marcomanni hæredes nominis & terræ Boiorum, tandem migrare coacti, assumptis Nariscis & Hermunduris transmisso Danubio, Norici & Rhetiæ magnam partem ad alpes

alpes & Athesin usq; occuparunt. Vnde Bauarorum appellatio manauit, quam uel Boiorum & Auarorum uicinorum coniunctæ uoces, uel craßior ac plenior pronunciatio solius nominis Boiorum peperit.

Heluetij fortè nomine ijdem, qui nunc Alsati. Heluetiorum Eremus Martiana sylua est in Marchionatu Badensi.

Hercynia sylua continuo tractu ab Heluetijs, Venetis & Rauracis, ad Dacos usq;, sese antiquitus extendit, cuius initium qui se uidisse uel audisse dixerit fuisse neminem, uel si dierum sexaginta iter proceßisset, Cæsar scripsit. Hodie Hersynia uocatur sylua, quæ latus Turingiæ & Saxoniæ claudit, Boëmicis contigua montibus. Alibi nominatur Saltus Turingicus. Nomen non aliunde nisi à piceis factum est arboribus. Martianæ syluæ nomen, quod apud Marcellinum est, Ptolemæo uerò Eremus Heluetiorum uocatur, Sueuis hodie der Schwartzwald, etiam à pice ductum esse uidetur, sed deprauatum peregrina pronunciatione minus cum Germanico congruit.

Treuiri populi medij inter Germaniam primam

primam & secundam, dirimente utramq; Mosella amne, Romanorum distinctione, postquam in prouinciæ formam eas terras redigissent. Metropolis gentis nomen retinet, olim Augusta Treuirorum, celebrata uersibus Ausonij.

Rauraci Basilienses sunt, Augustæ Rauracorum nomen conseruauit tenuis supra Basileam uicus, Augst.

Mediomatricum sedes in diocesi Metensi fuit & parte VVestrichij, cui appellatio occidentalis regni tributa est CAROLI MAGNI tempore, ut ab Orientali regno discerneretur, de quo adhuc Austriæ nomen reliquum est, Osterreich. Antiquitus quæ nunc Lotharingia & VVestrichium dicitur, Austrasiæ nomen habuit, cum Neustria corruptè pro VVestria uocaretur is tractus, qui nunc Franciam & Normanniam complectitur.

Triboci & Triboces hodie sunt Alsati circa Argentoratum.

Nemetes, Spirenses. Spira uidetur Græcum nomen esse, quæ uox cohortem prætoriam significat, quòd in eam urbem Constantius, à

quo uel condita uel ornata est, cohortem praetoriam collocauit, uelut in speculam ad custodiam ac defensionem totius uiciniae. Cum enim in locis Spirae uicinis diu commoratum esse cum exercitibus Constantium constet, neq; absurdum est, neq; alienum à ueritate historica, Spiram nomen adeptum esse à Graecis cohortibus. Ladeburgum quod sedes est Episcopi VVormatiensis, à castris latinis. Heidelshemium ab Helena Constantij coniuge, & magni Constantini matre. Brettam à Britannis, qui cum Helena Constantium sequuti sunt. Sunt & alia Romanorum exercituum ad Rhenum monumenta, Vrbes scilicet, quae latina nomina conseruarunt, Vt à Bachi ara, Bacheracum. A Traiani domo, Drechsusen. Ab ara Lunae Arlunum, Colonia Agrippina.

Vangiones, VVormatienses, Vom Geu. Vogesus mons qui Vangionibus imminet ad Lotharingiam, wasgau. Vbi tractus ad Mosellam hodie Hundsruck. Apud Ptolemaeum enim Mosella fluuius uocatur Obrinca. Vnde regio, per quam labitur nomen contraxit. Berbetomagum in Vangionibus uetustißimum oppidum, VVormbs.

Ex aduerso Vangionum fuit Intuergorum sedes antiquitus, quæ regio postea Capellatium & Pallas uocata est, unde nomen extitit Palatinorum, hodie tractus circa Heidelbergam.

Vbij regio circa Coloniam die Eyffell.

Mattiaci, seu Cleuenses sunt seu Seelandi, Sed de his inferius dicam, nunc ad mediterranea reuertor.

Decumates agri, in confinio Germaniæ Rhetiæq;, fuerunt Rheno Danubioq; inclusi, ubi Ptolemæus collocat Charitinos populos, qui hodie sunt in ducatu VVirtebergensi.

Post Decumates agros intra Rhenum, syluam Hercyniam & montes Abnobios, qua ceu medius interlabitur Menus, uicinæ fuerunt gentes Catti & Vsipetes, qui & Vsipij uocantur, & Visspi à Ptolemæo, & infra utrosq; Tencteri, qui sunt Tungri Ptolemæo.

Catti ijdem sunt qui Heßi. Horum limites ad occidentem consentaneum est fuisse Cattenelnbogen, quæ uox seu Cattimelibocos, hoc est, Cattos à Meliboco progressos ad Rheni ripam, seu Cattorum Anconem significat. Nec à Cattorum appellatione dissonat Ottenwald, quasi Cattenwald, hoc est, saltus Cattorum. Possederunt autem Catti quidem Haßiam superiorem seu-

ſeu Montanam uerſus Saxoniam, Buchoniam item & Franconiam circa VVitzburgum, comitatum Hennebergenſem cum uicinæ Turingiæ parte. Vſipetes uerò reliquam Franconiam prope decumates agros uſq; ad Rheni Meniq; confluentem, & ad utramq; Rheni ripam, ubi hodie ſunt Ringouia, VVedorauia, VVeſterwaldia. Sic enim uocant Hercyniæ tractum, tendentem in Occaſum per montes Abnobios, das heßiſche gebirge. Celebratur apud Græcos Nili nomen, quod exprimat numerum dierum anni. Idem multò concinnius præſtat dictio Menus, quod eleganter his uerſibus monuit PHILIPPVS MELANTHON:

ἔξοχα τῶν ἄλλων τὰς φοίβου φράγκε πορείας
μάνθανε, οὐρανίους καὶ θεοῦ ἔργα φορὰς,
ὅττι ἔτους σύνολου ἕλκει πόσα ἤματα κύκλος,
τοῦ ποταμοῦ φράζει τοὔνομα ὑμεδάπου.

Diſcite præcipuè Solis motumq; uiasq;,
Vos quibus eſt patrium Francica terra ſolū.
Namq; dies totus quot traxerit ambitus anni,
Id fluuij ueſtri uox bene nota ſonat.

M	40.
E	5.
N	50.
O	70.
Σ	200.
	365.

Tencteri infra Cattos & Vſipetes dextram Rheni ripam incoluerunt, Rheno tantum ab Vbijs diſtincti, ubi ſunt ducatus Cliuenſis & Bergenſis, cum aliquot comitatibus. Pars horum Rheno transmiſſo, Tungris in Belgico originem dedit apud Cæſarem.

Angriuarij antiquitus ſedes habuerunt ad Albim, ubi uetus Marchia eſt. Oppidum Angermundum ad confluentem Anagri & Albis, gentis nomen retinet. Poſtea in Bructerorum loca emigrarunt, ut Tacitus refert. Engern in VVeſtualia ad Amiſi caput, & Viſurgis Lippiæq; ripam.

Chamaui pars VVeſtualorum ad Oſnabrugum & Monaſterium.

Cattuarij Cattorum pars circa Caſſellas

uerſus

uersus Gottingam & Padebornum, ubi est aditus ad VVestualiam à montibus Abnobijs.

Frisij nomen retinent, & sedes antiquas ad mare. Secundum Ptolemæum enim τὴν παρωκεανῖτιν κατέχουσιν. Hodie distinguuntur in Orientales & Occidentales, fluminibus Amiso & Albi conclusi, Medio Visurgi diremti, Ostfrisen & VVestfrisen.

Cauci minores ad Visurgin fluuium, ubi Brema urbs, Ptolemæo Phabiranum, itemq; Episcopatus VVerdensis & Mindensis.

Cauci maiores ad Albim, ubi ducatus Luneburgensis, & uetus Marchia.

Cimbricæ Chersonesi extrema tenuerunt Cimbri, dorsum Saxones, quorum in hac ora, ante Ptolemæum non meminit Tacitus scriptor antiquior. Ibidem Nordalbingorum sedes superioribus fuit annis: olim Teutonum, Marsorum & Gambriuiorum. Hodie uero regio est Ditmarsorum ac Stormarsorum. Ptolemæus Saxonibus subiungit multas gentes usq; ad Sueuum fluuium, qui nunc Sprea est, uulgatissimo fortasse errore, plurimorum Geogra-

phorum de Sueui alueo. Pleriq; enim hunc peculiari alueo ducunt in mare Boreum per ea loca, in quibus est ducatus Megalburgensis.

Non dubito autem Sueuorum situm ueterem recté explorare uolentem, ad hanc quanquam aberrantem Sueui fluminis deriuationem oportere respicere. Oritur autem Sueuus in montibus Sudetis, duobus supra meam patriam Budißinam miliaribus, & Lusatiam, Marchiæq; partem emensus, cursu à Septentrione in Occasum reflexo, miscetur Hauelo ad oppidum Marchiæ, Spondam.

Reliquam Cimbricæ partem inter Cimbros & Saxones, ubi Holsatia hodie iacet & Iutlandia, quæ Gutarum nomen retinuit, quos & Vitas uocant, tribuit Ptolemæus Sabalingijs, Vbi fortasse legendum, Albingij, id est, accolæ Albis. Deinde Sigulonibus ad Slesuicum, Cobandis, Chalichalis ad Coldingam, Phundusis & Charudibus ad Horudem.

Cherusci Hercyniæ populi cum bona parte Turingorum adiacentium Semanæ syluæ, quæ Ptolemæo Cheruscos à Sueuis disiungit, die

die herzischen, Vbi ditiones sunt principum Anhaltinorum & aliquot comitũ, Stolbergensium, Mansfeldensium, Schwartzburgensium.

Bructeri sub Goslaria, ubi hodie der Brockersberg, quem Melibocum nominant appellatione ueteri, sub quo Semana Sylua uersus Brunsuigum & Halberstadium, & mons Asciburgius ad Ascaniam, cuius nomen conseruauit oppidum Aschersleben. De Bructeris Lucanus: Venit accola syluæ Bructerus Herciniæ. Bructeros Ptolemæus Busactores nominat, & distinguit eos in maiores & minores.

Dulgibini Ptolemæo Dulgumnij, circa Brunsuigam & Hildesium.

Sueuorum amplißima & potentißima gens, intra ripam Albis orientalem & Viadrum ac mare Sueuicum, quod Pomeraniam alluit, ad Sueuum Hauelumq; flumina, latè regnauit. Ex his egreßi terris seu sponte seu coacti, nouas quæsiuerunt sedes in Rhetia Vindeliciaq; prouincijs Romanorum, quam migrationem IVLIVM Cæsarem antecesßisse Strabonis testimonio liquet, qui Sueuos ad Danubij fontes locat,

quos Herodotus describens ait: ἴστρος ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ κελτῶν καὶ πυῤῥύνης πόλεως ῥέει μέσην σχίζων τὴν εὐρώπην. Aliter Plinius, qui inquit, Ortus hic in Germaniæ iugis montis Abnobiæ ex aduerso Rauraci Galliæ oppidi. Abnobam uocat locum fontis, quod nomen uidetur esse factum ab eo, quod Germani dicunt, Ein Aw, hoc est, Vallem cultam inter montes & Saltus. In ueteribus codicibus scribitur Arnobæ, quod ad locum Scaturiginis propius congruit, qui dicitur, in der Bar. Fontes eius sunt non procul à pago Eschingen, ubi non procul ab origine recipit duos riuulos magnitudinis eiusdem, quorum alter uocatur die Prigen, alter die Bregen, ab his uicina regio Pregena, quam uocem uidetur Herodotus in πυῤῥύνης commutasse. A Sueuorum transitu in Rhetiam nomen acquisiuit oppidum Franconiæ Schweinfurt, quod Sueuorum traiectum significat, sicut à Francis Francofortum, à Cattis Heßisue Ochsenfurtum. Strabo de Sueuis: Τὰ τῶν σουήβων ἔθνη, τὰ μὲν ἐντὸς ὤκει, τὰ δὲ ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ, ὅμορα τοῖς γέταις. μέγιστον μὲν τὸ τῶν σουήβων ἔθνος. Multas enim Sueuorum gentes recensent Tacitus & Ptolemæus. Tacitus uidetur

quosdam Aquilonares facere, ut Semnones, Longobardos, Rudignos, Auiones, Anglos, Varinos, Eudoses, Suardones, Suithones. Quosdam Australes, ut Hermunduros, Nariscos, Marcomannos, Quados. Alios Orientales Pannoniæ, Sarmatiæq; finitimos, ut Lygios, Arios, Heluecones, Manimos, Elisios, Naharualos. Quosdam littorales aut maritimos, ut Guttones, Rugios, Lemouios, Suiones, Aestiones, Sitones. Sed neq; an hoc uelit, certo sciri potest, & ex tam breui atq; obscura narratione sedibus rectè discerni nequeunt, sicut neq; ex Ptolemæo, qui plures miscet gentes, & appellationes ueteres magis deprauat.

Saxonibus Ptolemæus subiungit Pharodenos, qui Tacito sunt Suardones, fortasse ad Suerinum. His Sidenos, ubi Stetinum. Post Sidenos collocat Ruticlios, qui Reudigni sunt Tacito usq; ad Vistulam, ubi hodie Cassubiorum regio.

Sueui Angli, Ptolemæo sunt gens maxima in mediterraneis. Ab his in Pomerania nomen oppidi Angleem, quasi patria uel domiciliũ Anglorum. Beda Presbiter hos prodidit inter Vitas

& Saxones sedisse, & inuitatos à Vitigerno Britannorum rege, his contra Scotos & Pictos insulam perpetuis depopulationibus infestantes subsidio uenisse, Martiano & Valentiniano imperantibus, Anno Christi 449. Sed tandem potentia auctos utrosq;, ut fieri solet, oppressis incolis, partitaq; insula & imperio, ac limitibus ad Caledoniam syluam interiectis, Britannorum nomine abolito & regno, Anglos parti Australi Insulæ, Scotos Boreali imperasse.

Vitas Saxones, Iuttas interpretantur, à quibus Iutlandiæ nomen. Forte Guttæ sunt, quos in Scandia Ptolemæus collocat, aut rectius Gotti.

Sueui Senones, inquit Ptolemæus incolunt loca post Albim ad Sueuum fluuium, à parte orientali. Ergo sedes eorum fuit, ubi hodie est Marchia Brandeburgensis ad oppida, Brandeburgum, Berlinum, Spondam, & partem Lusatiæ inferioris. Ptolemæus cum meminit Senonum in Gallia, ciuitatem eorum nominat Agendicum. Cum ergo prope ueterem sedem Senonum in hac ora Germaniæ, adhuc hodie sit oppidum retinens idem nomen, quod κατὰ συγκοπὴν uocant, Aken, moueor similitudine

uocum

uocum, ut horum Senonum in Germania progeniem esse credam tam Gallicos quàm Italicos Senones, qui in cisalpina Gallia condiderunt urbes Tridentum, Mediolanum, Veronam, Bergomum, Vincentiam, Senam, Germanici nominis & originis.

Post Senones collocat Ptolemæus Ilingos, quos Elisios nominat Tacitus. Hi ab Elistro amne, cuius nomen genti inhæsit, ad Lygios usq; habitarunt, ubi Lusatia superior hodie est cum parte Silesiæ. Alludit nomen Lusatiorum ad Elisios.

Calucones sub Ilingis ab utraq; parte Albis, ubi hodie Electoratus Saxoniæ. Meminit Ptolemæus oppidorum Argeliæ & Argeuiæ ut aliqui malunt legere, & Calegiæ. Argeuiæ Torga sono respondet. Calegiæ oppidum Calba, quod ad confluentem Salæ Albisq; positum, utriusq; fluminis nomen complectitur & exprimit, non aliena syncope, quasi Salelb.

Teutonoari & Viruni inter Saxones & Sueuos, ubi Rostochium & VVismaria.

Teutones inter Pharadenos & Sueuos, ubi Prignitium & Episcopatus Hauelburgensis.

Longobardorum sedes fuit circa medium Albis ad ripam occidentalem, ubi ditiones sunt Episcopatuum Magdeburgensis et Halberstadensis, cum parte Marchiæ ueteris. Hi duce Alboino, per Noricum & Pannoniam intrarunt in Italiam imperante Iustino, totaq; penè cisalpina Gallia ad Apenninum usq; occupata, regnum excitarunt. Reliquum adhuc est Longobardorum nomen, in eo tractu ad Magdeburgum, qui uocatur auff der Bord. In historijs etiam incolæ Bardi uocantur. Nec à longis Barbis, sed ab hoc loco, qui fertilis est & planus, nomen Longobardorum factum esse existimo, quod longam planitiem montibus subiectam denotat. Vocabulum Bord, uidetur significare agrum oneratum redditibus de prouentu annuo frugum, & existimo hanc regionem propter ubertatem ac fœcunditatem fuisse uelut Horreum cæterarum aridiorum.

Buguntas Ptolemæus Ruticlijs adiungit, & includit utrisq; Aelucones, qui Heluecones Tacito sunt ad Elbingam Prußiæ. Buguntæ inhabitarunt mediterranea, à Cassubijs uersus Poloniam usq; ad Regiū montem, ubi Bregela, quæ Chronus est Ptolemæo, in mare sese exonerat.

Neuter uel Tacitus uel Ptolemæus inter

has

has gentes Sueuicas, Vandalorum uel Burgundorum meminit, nisi quis Buguntas Ptolemæi, Burgundos esse uelit. Sed Burgundiones postea & Guttones numerat Ptolemæus inter gentes Sarmaticas, Venedis uicinas, non procul à capite Istulæ uersus extrema Poloniæ, qua illa ad Rutenos & Podolios accedit. Moueor his, ut magis credam Taciti temporibus Vandalos & Burgundos, in illis locis, quos Ptolemæus illis attribuit, prope Sarmatas et Henetos, Peucinosq; & Bastarnas, supra Dacos & Gottos habitasse, quam ut nonnullis uidetur, in ducatu Megalburgensi & Pomeraniæ parte. Sed postea paulatim in hæc loca transijsse, à Sarmatis pulsos: Inde etiam submotos Alemannorum sedem in Cappellatio, ubi ad Heidelbergam est ditio Palatini, inuasisse: tandemq; cum hinc etiam extrusi essent, sub THEODOSIO iuniore, è Germania in Sequanos & Heduos transgressos esse non inficior.

Nuithones Taciti, mea opinione ijdem sunt, qui Githones Ptolemæi. Hos cum uicinis Burgundis è pristinis sedibus in Maximam Sequanorum emigrasse, & tractui Auenticensi, ad Bernam & Friburgum oppida Nuitlandiæ nomen attulisse, consentaneum est.

Auiones

Auiones Borussorum pars ad Conicium oppidum. Varrini, Borußi Varmienses ab Episcopali oppido Varmia.

Sed harum gentium limites distinguere, qui ne illis quidem uetustis scriptoribus recte explorati fuerunt, difficile est, præsertim cum fixas, stabilesq; & tranquillas sedes nullæ diu possederint, uicinarum gentium aßiduis incursationibus turbatæ aut profligatæ. Sequor tamen libenter fluminum indicia, quæ ferè nomina sua conseruarunt, quando terræ eadem cum ipsis incolis mutárunt.

Hermunduros in aditu Boemiæ habuisse regionem, quam Albis et Sala flumina montesq; Sudeti trianguli forma definiunt, ubi hodie Misnia est & Voitlandiæ pars, Strabonis & Taciti testimonio certũ est. Tacitus Cattos refert cum Hermunduris dimicasse de fontibus Salis, ijs ipsis fortasse, qui ad Salam amnem in hac uicinia perantiqui sunt ac celebres, quos OTTO Primus attribuit Episcopatui Magdeburgensi. Fuisse & in exercitu Marcomannorum ac Quadorum, contra ANTONINVM, Hermunduros, testis est IVLIVS Capitolinus.

Albim

Albim oriri in Hermunduris, Tacitus annotat: Nomen Albi dedisse undecim fontes, de quorum confluxu atq; corriuatione profluit, doctis placet. Congruit enim ad Albis nomen uocabulum, quo undenarium numerum Germani efferunt.

Sudetorum montium, qui hodie Boiemiam & Misniam disterminant, denominatio, ut situs, Austro respondet, quem Sud Germani uocant non alieno uel absurdo Etymo, cum respectu saltus Hercynij, qui in Boream assurgit, demittant sese in Meridiem.

Supra Sudetos Ptolemæus reponit Tyriochemas, ubi Voitlandia submittentibus sese montibus declinat in Turingiam. Alludit appellatio ad Turingos, etsi à Tyrigetis hos ortum nomenq; ducere opinor.

Marcomannorum sedes partim in Morauia ulteriore fuit, ubi Olmuntium est & Brunna, in bonaq; parte Austriæ ad Danubium usq; & Pisonium urbem, quæ Lunæ syluæ præiacet, qua Boemicus saltus humilior est & rarior: partim in Boiemia. Pars enim Marcomannorum

Boijs exactis, in eorum concessit locum. Nomen Marcomannorum limitaneos significat, scilicet, quod limites Pannoniam & Sarmatiam uersus clauserunt. His & Hermunduris interiecti fuerunt Narisci, quos Variscos Ptolemæus nominat, ubi Franconia Montana, & Bauariæ superioris pars aliqua, ad Noricum usq; protenditur, complectens Egram, Coburgum, Bambergam, Neagoram, Ambergam.

Ptolemæus Variscos disiungit à Marcomannis interiectu syluæ Gabretæ, cui contermina fuit Lunæ sylua uersus Danubium. Gabreta, Boemerwald gegen Francken vnd Beyern. Sylua Lunæ, gegen Osterreich. Nariscorum nomen est à confinio Norici. Gabreta, quasi Hohebreite, id est, edita & montana planities qualis est in Norico.

Lygij partim Silesij citeriores intra Viadrum & Boëmicos montes, quorum metropolis Vratislauia, & post hanc Lignesium oppidum alludens ad Lygiorum nomen: Partim ultra Oderam Poloni, ubi Gnesna urbs & Posnania Henetorum Boßinorum caput. Silesiorum appellatio à Sclauorum nomine non prorsus dissonat.

Quadi

Quadi inter Lygios & Marcomannos incoluerunt inferiorem Silesiam, ubi sunt Episcopatus Nissensis, ducatus Opoliensis, & citeriorem Morauiam, bonamq; Poloniæ partem uersus Cracouiam, ubi est oppidum Petercouium, à regni conuentibus celebre. Horum extremi Burij ad Vistulam, uersus Toruaniam Prussiæ secundum Vistulam.

Infra Burios Gottini prosapia Gottorum, in ulteriore Pomerania Dantiscum usq;. Conuenit ad hos appellatio sinus Codani prope Dantiscum, quæ uel à Gottis & Danis facta est, uel Heneta prorsus, portum significat Danis oppositum.

Marsigni inter Sarmaticos montes, & Carpatum pars Polonorum uersus Cepusium.

Post Quados Ptolemæo sunt σουδηρωρυχεῖα in Carpatho & Sarmaticis montibus uersus metallicas urbes Pannoniæ, in agro Opoliensi & Teschinensi.

Rugiorum nomen insula Rugia, tractus in continenti Pomeranico, qui uocatur das Ruger-

Rugerland & in Liuonia Rigensis urbs ad Rubonem fluuium, quem Dunam hodie incolæ uocant, conseruarunt. Potentem enim & amplam fuisse gentem docet expeditio Odoacri in Italiam, qui totam peruastauit. Habitarunt ergo Rugij partim in insulis maris Arctoi, partim in maritimis ulterioris Pomeraniæ & Liuoniæ circa sinum Venedicum.

Arij & Manimi, ubi Curetes hodie & Samogethi.

A Lemouijs Liuonienses sunt, quos Effluos uocant hodie. Colonos hos esse puto Leuonarum, quos in Scandia ponit Ptolemæus. Sicut Reualiensis urbis incolæ Danorum, & Rigensis Bremensium hodie sunt Coloni.

Naharuallos sic nominatos quasi Nortwallen, dicerem esse Refalienses & Neruios in Liuonia extrema, utriusq; gentis appellatione κατὰ ἀποκοπὴν & ἀφαίρεσιν *in unum nomen coacta, quasi Neruallen, id est, Nerui Valij, nisi hoc obstaret, quod hos procul in Orientem uidetur remouere Tacitus. Neruios enim quasi Nortinos uel Nordios dictos puto.*

Aesthio-

Aeſthionum etiam nomen reliquum eſt in Liuonia. Linguam enim, qua utuntur, qui circa Reſaliam habitant longo ambitu, Aeſthonicam uocant, quæ prorſus eſt diuerſa à Liuoniorum patria lingua, itemq; Curetum, & tertia, quam VValachorum & Lituanorum noui in Liuonia coloni latino uocabulo, ſed corrupto nominant die Lettiſche ſprach. Diſcrepant enim & inter ſe hæ linguæ, & ab Heneta atq; Germanica, ut nulli alteros ſua lingua loquentes intelligant.

Sub Lunæ Sylua Ptolemæus gentem magnam collocat, quam Bæmas nominat. Per hos Boios, qui recens eiecti à Marcomannis ſonum patrij nominis adhuc retinuerunt, intelligere eum exiſtimo.

Suiones ſunt, quos nunc Suedos & Suecos appellant. Apparet autem & gentes cognatas & uocabula fuiſſe affinia, Suionum, Sueuorum & Sitonum. Mare Sueuicum ad Pomeraniam fuit, per quod Sueuos ex ultimis oris Pomeraniæ, colonos duxiſſe in oppoſiti littoris continentem, conſentaneum eſt. Nunc Suedicum mare uocatur ſinus inter Sueciam & Finlandiam. Eginhartus ſcriptor rerum Francicarum,

ex his Normannos prodijsse perhibet, qui Normaniæ in Gallia nomen nouum, cum gente noua attulerunt, & consentaneum est Suecos irritatos à Gottis, qui Gotlandiam insulam compleuerant, & in continenti Seciæ Ostgottos & VVestgottos condiderant, nouas sedes quæsiuisse. Sunt qui hos à Noruegis deducunt.

Tacitus ad extremum Peucinis & Bastarnis, sicut & Ptolemæus, miscet Sarmaticas gentes, Venedos & Finnos. Ab his Finnonia est & Finlandia. A Venedis sinus Venedicus inter Rußiam seu Moscouiam & Finnoniam. Ptolemæus addit Gihones, Bulanes, Burgundiones, Auarnos. Peucinis nomen dedisse πευκὴν insulam ad Istri ostia, consentiunt omnes.

De Bastarnis supra diximus.

Non annumerabantur autem Germanicis gentibus antiquitus Gotti & Daci, qui ab ortu: Nec Norici, Rheti & Vindelici, qui à meridie: Nec qui ultra Rhenum ab Occasu limites Germaniæ ueteris claudebant. Belgicum enim totum ad Galliam pertinebat.

Norico comprehendebatur Bauaria inferior,

rior, & Diœcesis Salisburgensis, cum parte Austriæ, Styria, Carinthia, Carnis. Eratq; duplex. Ripense, Danubio imminebat: Mediterraneum aberat longius. Appellationes uetustæ uestigia retinuerunt urbes Noriberga & Nordlinga, atq; is tractus, qui Nortgouiæ nomine notus, Noribergæ & Ratisbonæ interiacet.

Rhetia utraq; magna ex parte Sueuis cessit, quorum & nomen induit. Solus enim ager Norlingensis, & comitatus Oetingensis Rhetiæ nomen non mutarunt. Dicuntur enim adhuc hodie siti esse, im Rieß.

Vindelici in Rhetia secunda habitarunt, quam à prima distinguit Lycus amnis, à quo nomen defluxit Vindelicorum.

Daci & Gotti, qui & Getæ, & apud Plinium Guttones uocantur, ad utramq; habitarunt ripam Istri, ὅμουροι inter se & ὁμόγλωττοι secundum Strabonem, ubi hodie Vualachia est, Transsyluania & Bulgariæ pars in confinio Mysiæ.

Diu autem illa loca tenuerunt. Cum Syrmo enim Getico rege Alexander dimicauit.

Postea Lysimachus à rege Getico Dromichete captus est. Apparet ex Herodoto, iam Darij tempore, Getas ad Istrum potentes fuisse, qui magna eos laude ornat, cum uocat ἀνδρειοτάτους καὶ δικαιοτάτους θρακῶν, & inter cæteros Thyssagetas nominat, fortasse Getas ad Thyssam seu Tybiscum amnem. Diu autem cum Romanis de finibus bello contenderunt, donec tandem Valentis tempore uictores Pannoniam imperio Romano ademptam, sibi uendicarunt. Multa de his libro septimo Strabo.

Hæc ueteris Germaniæ qualiscunq; designatio est, ex Strabone, Tacito, & Ptolemæo, qui cæteris duobus posterior est. Plerosq; horum, sicut & recentiores, qui in loca & uestigia ueterum multò post successerunt, ex Asia prodijsse multa argumenta ostendunt.

Herodotus inter regni Persici gentes recenset γερμανιους, δάους, σάκας. In Thalia cum νόμους seu Satrapias Persicas enumerat, Sacas etiam nominat, & eorundem postea meminit in exercitu Xerxis. Cyrum à Massagetis in Asia interfectum esse scribit, & ad Tyram fluuium Tyrigetas collocat. Cimmerijs sedem tribuit ad Araxem fluuium, hi inde à Scythis

Noma-

Nomadibus pulsi, in Chersonesum concesserunt. Hinc Cimmerij Bosphori nomen in Taurica. Ex Taurica in Asiam irruperunt populabundi, unde reiecti ab Haliatte Lydorum rege, commigrarunt in Europam.

A Cimmerijs, sunt Cimbri. A Sacis, Saxones. Daos Dacosq; & Danos eosdem esse cur dubitem, non uideo. Fuerunt utriq; Sacæ & Daæ in exercitu Darij contra Alexandrum. Nec ita procul sono dißident Germani & Carmani. De Getis antea recitaui Herodoti testimonium.

Valde ergo consentaneum est, has gentes, primas & uetustißimas sedes habuisse in Asia, indeq; paulatim proceßisse in Europam, seu quod peregrinationibus delectarentur inquieti natura, seu quod terras quærerent uberiores & opulentiores, seu quod à tergo urgerentur à barbaris gentibus multitudine infinitis, natura feris, lingua diuersis, quæ per uastißimas illas Orientis ad Boream solitudines aßiduè uagantur, ac sedes subinde transferunt migrationibus turbulentißimis, sicut ostendunt Tartaricæ in Asiam minorem & Europam irruptiones.

Græci uniuersas uno nomine Scythas nominarunt, sicut nos hodie Tartaros. Et haud

ſcio, an non ſit Germanicum uocabulum, Scytha. Sic enim Iaculatorem ſeu Sagittarium Saxones uocant. Scythæ uero pro armis plurimum arcubus utuntur.

Ptolemæus in eodem Aſiæ tractu plurium meminit gentium, quæ ueteres Germanicas nominibus referunt. Nam & Saſſones & Syebos ſeu Sueuos & Alanos nominat, & ſub Alanis in Sogdiana, quæ hodie eſt Coraſena ad fluuium Iaxarten, collocat partem Maſſagetarum, eoſdem & Sacis miſcet, & in Margiana coniungit cum Dais ad fluuium Oxum. Ita non in Europa tantum ad Iſtrum, ſed & in Aſia ſemper uicini fuerunt Dai & Getæ. Sacis regionem tribuit peculiarem.

Dion Alanos à Maſſagetis propagat in hiſtoria ADRIANI, *ubi Alanos ait Mediam inuaſiſſe ac diripuiſſe Pharaſmano duce, quæ uox ex Germanici nominis deprauatione nata, idem ſignificat quod VVaramundus, quem Gallici ſcriptores Pharamundum nominant. Sunt igitur Alani gens Gottica. Eoſdem ad Mæotidem paludem Germanis Dacisq; & Getis Dionyſius admiſcet.*

(μονται
τῶν μὲν πρὸς βορέην τετανυσμένα φῦλα νέ-
πόλλα

(λίμνης
πόλλα μαλ᾽ ἐξείης μαιώτιδος εἰς στόμα
(ναὶ τε
γερμανοὶ σαμάταιτε γεθαῖ θ᾽ ἅμα βασας·
(ἀλάνοι.
δακῶν δ᾽ ἄσπετος ἄια καὶ ἀλκήεντες

Ergo paulatim ad Europæ limites ex Aſia una cum alijs acceſſerunt.

Supra Phrygiam in Bithynia uerſus Cimmerium Boſphorum, fuit terra Aſcania, & in ea terra fluuius Aſcanius & palus Aſcania, quæ hoc nomine etiam Romanis temporibus nota fuit. Terræ meminit Homerus 2. Iliados.

φόρκυς ἂν φρύγας ἦγε καὶ ἀσκάνιος
θεοειδὴς τῆλ᾽ ἐξ ἀσκανίης.

Aſcaniæ uicini fuerunt Caucones & Cayci ſub Horminio monte, quos Pæonibus & Myſis Homerus adiungit. Hos cum Cimbris ad hæc littora noſtra progreſſos eſſe, & Caucos gentē Saxonicam condidiſſe non eſt uero abſimile. Ad Herciniam Aſcaniæ nomen adhuc reliquum eſt in ditione principum Anhaltinorum, qui quidem terræ Aſcaniæ domini ſunt.

Ab Alanis reliqui ſunt Albani populi

Mediæ & mari Caspio proximi, Caucaseis conclusi rupibus, quæ quod niuosæ sunt & excelsæ, quodq; abruptarum ac præcipitum uallium profundißimis & sinuosißimis ductibus catenatim inter se connectuntur, arcent uim hostilem omnem Turcorum ac Persarum. Habent autem Albani αὐτονομίαν*, & equitatu ualent, militant stipendijs, interdum Turcis, interdum Persis.*

Vicini his Iberi & Colchici, quorum illos Gregorianos, hos Mengrellios hodie nominant.

Iberi metallici sunt. Vox ipsa fossorem significat. In Colchide adhuc ursurpari linguam Germanicam, sunt qui constanter affirmant. Gottorum reliquias in Taurica Chersoneso oppreßit tandem Mahometes II. Imperator Turcorum, duobus eorum ducibus cæsis, qui quidem & Gottos se appellarunt, & loquuti sunt lingua nostra. Nec apud Galatas uicinos, & in Armeniæ parte desijsse usum Germanici sermonis, ex historia FRIDERICI *Barbarossæ notum est.*

Quòd igitur ex Asia primi & uetustißimi, qui reperiuntur Germaniæ cultores prodierint,

& poſt hos cæteri, quos fatales mutationes de priſtinis ſedibus propulerunt, cur dubitem non habeo.

Vtile eſt autem ſtupendas has noſtrarum gentium errationes ac diſperſiones diligenter conſiderare, quod in his uel maximè conſpicitur rerum humanarum inſtabilitas & fugacitas. Cumq; legimus has mutationes, & cum totas gentes uel deletas uel patria exutas audimus, præparemus animos ad excipiendos ac perferendos omnes fortunæ caſus & iniurias, ac cogitemus, hanc uitam aliud eſſe nihil, niſi triſtißimum exilium, erroribus ac iactationibus obnoxium perpetuis, nec tranquillam ſedem ullis uſpiam fore, niſi in illa æterna & immortali uita patriæ cœleſtis, ad quam nos uocat & ducit FILIVS DEI ἀρχηγός Eccleſiæ. Vbiq; terrarum omnibus ſeculis omnes gentes, omnia imperia, imo priuatæ familiæ uelut Euripi ſubinde nouis & calamitoſis mutationibus dißipantur, ut nos de exilio & inſtabilitate uitæ præſentis & huius exilij cauſis admoneant, & teſtentur non ad huius fragilis & caducæ uitæ ærumnas nos conditos eſſe, ſed ad aliam uitam meliorem.

Nunc de mutationibus quædam adijciam,

quas penè stupendæ & prorsus fatales migrationes gentium ueteri Germaniæ attulerunt, magna ueterum colonorum parte uel sedibus suis emota uel extincta. Finibus uero ortum uersus contractis, ad occasum ampliatis. Cœperunt illæ, post annum Christi ducentesimum.

Veteribus Germanis ab ortu in Asia atq; Europa incubuerunt Gotti, Daci, Alani, Tyrigetæ, gentes ὁμόγλωττοι, ut iam ostensum est, quibus circumfusæ fuerunt atq; interspersæ amplißimæ gentes Sarmaticæ & Henetæ, quæ ab illis lingua distinctæ, inter se cognatæ, semper illorum uestigijs inhæserunt.

Sarmatarum appellationem, cum qua eadem est Soraborum, Borealibus, qui supra Pontum & Meotiden habitarunt: Henetorum qui & Veneti nominantur, cæteris, qui latus Ponti meridionale accoluerunt tributum existimo, ubi Bythini, Mysi, Paphlagones, Cappadoces collocantur, quæ gentes Heneta lingua usæ sunt. Habuerunt autem sedes contiguas in Asia atq; Europa. Vtrosq; ab ortu presserunt & urserunt gentes feræ & Scythicæ, numero maximæ, lingua ac moribus diuersißimæ, ut Hunnicæ, Tartaricæ,

tarică,Turcicæ ex Tartaris oriundæ. Ex his gentibus ergo cum prioribus uel sponte cedentibus uel ui profligatis, proximæ e uestigio desertas sedes occuparent, factum est, ut non Germaniam tantum, Galliam, Italiam ac Hispaniam, Sueui, Alani, Gotti, Burgundiones, Dani, Vandali, Sed ueterem etiam ad Danubium, Vistulam, & Pontum harum gentium patriam, itemq; Germaniæ partem maximam Sarmatæ & Heneti: Sarmatarum loca atq; Henetorum Scythicæ gentes compleuerint, quæ quidem ex angulo illo Septentrionis effusæ agminibus infinitis, uelut ex equo Troiano, progressæq; tandem per Asiam Europamq;, longè latèq; uagatæ sunt.

Daci ad Istrum Romanis bellum intulerunt, hos repreßit tandem Traianus cæso duce eorum Decebalo, & Istrum ponte strauit, quem ADRIANVS metu deiecit. Postea ijdem & cum his Alani repreßi scribuntur ab ANTONINO PIO. Quod autem propter belli studium & consuetudinē quiescere non possent, non dubito sub hoc tempus partem harū trium gentium, Dacorum, Alanorū, & Getarum ab Istro et Vistula fluminibus, in ueterem Germaniā erupisse uel coniunctim uel seorsim. Nam Dacos

Gottosq;

Gottosq; ad mare Arctoum simul consedisse, & insulas ulterioraq; uersus septentrionem littora excoluisse, limitibus, ut in Asia antea & ad Pontum coniunctis, testantur amplißimæ horum Coloniæ in Dania, Gottia & tractu Danis Suecisq; interiecto, quem VVestgotti & Ostgotti tenent. Eo enim tempore nouos Colonos ueterum incolarum nomina in Cimbrica aboleuisse, uel ex Ptolemæo ostendi potest, qui cum ANTONINI tempore scripserit, harum gentium in illis locis non meminit, cum paulò post ibidem fuerint celebres.

Alani in mediterranea superatis angustijs Herciniæ, sese diffuderunt. Ab his Alemannos non discerno, quorum nominum illud in hoc migrauit exigua mutatione, quam non aliter accidisse existimo, quam euenit, ut qui Alani in Oriente uocati sunt, nunc Albani nominentur, cum magna cognatio sit uocis utriusq; Albanorum & Alemannorum propter cognatas literas b & m.

Francos dubito utrum ab Alanis ducam, an sinam esse indigenam & uetustam gentem Germanicam, quæ contra aduenas iura uetera libertatemq; defenderit, depulso à ceruicibus suis iugo seruitutis, quod peregrinæ gentes intentarunt.

tarunt, & conseruatam libertatis memoriam nouo gloriosoq; Francorum titulo ostentarit ac celebrarit, nominibus gentilicijs abolitis, sicut eos nonnulli Caucorum progeniem faciunt, sed in hanc posteriorem sententiam magis inclino. Nomen ipsum assertæ libertatis argumentum, in historijs illorum temporum nouum est, quæ meminerunt pené circa eadem tempora utrorumq;, Alemannorum & Francorum. Francos contra DECIVM primum armauit POSTHVMVS, deinde triginta horum millia ad Moguntiam trucidauit AVRELIANVS. CONSTANTINVS tandem dimicauit cum utrisq;, Francis & Alemannis, & reges eorum captos bestijs obiecit. Fit igitur primum mentio Francorum in DECII historia, quos inter Alemannos et Saxones, interq; Saltum Turingicum & Rhenum ad Salam & Menum flumina habitasse, indeq; paulatim secundum Rheni ripas, ad eiusdem ostia usq; in Sicambrorum Batauorumq; regiones descendisse, quibus in locis CONSTANTINVS eos reperit, Tandemq; Rheno ad Vbios transmisso, in Galliam penetrasse, ex historiarum annotatis non est obscurum. MARCELLINVS Francos Salios nominat à Sala amne, unde legis Salicæ nomen profectum est.

Ale-

Alemannorum prima reperitur mentio in VALERII PROBI historia, qui repreßit utramq; gentem, Francos & Alemannos, trucidatis quadringentis millibus hominum. Hi Rhetorum Sueuorumq; nominibus abolitis, suum in ea loca importarunt, in quibus sese rursus aliquanto post Sueuorum nomen extulit, illo uicißsim obtrito, eius celebritas tunc inualuit maxime, cum à Francis, qui Alemannis iam olim regnum abrogarant, Imperium in Saxones translatum est.

Guttorum seu Getarum partem, Dacos in occidentem sequutos esse, supra dixi, à quibus Gottorum origo est in mari Arctoo. Et Tyrigetas in Alanorum comitatu per mediterranea loca progressos, Turingos condidisse existimo. Nec improbo, si quis nomen Hieræ, quæ Erphortum interlabitur, idem quod Tyræ, & Turingorum idem quod Tyrigetarum esse censeat.

Mysos, ut Tyrigetis ad Istrum uicini fuerunt, ita eodem tempore in Hermundurorum terra prope Turingos in his regionibus consedisse arbitror, quos postea Sorabi oppresserunt. Hermunduros enim cum Boijs Danubium transijsse, in agrum Noricum supra dixi.

Tandem

Tandem cum HENRICVS Auceps Soraborum regionem ſubacta gente, prouinciam Romani imperij feciſſet, præfectis nouis impoſitis, Myſorum nomen reuocatum rurſus ſeſe exeruit & inclaruit. Eandem fuiſſe Myſorum linguam, quæ Getarum fuit, autor eſt Strabo. Germanicam ſcilicet utramq;, cum de Getica id certo conſtet.

Cæteri Getæ, qui patrijs ſedibus non exceſſerunt, ſub Valente populabundi ad ipſam uſq; Conſtantinopolin acceſſerunt. Sed repulit hos Valens primum, poſtea Theodoſius, qui ſtipendijs eos ſibi adiunxit contra Maximum & Eugenium. Hæc cum filij Arcadius & Honorius ſoluere recuſarent, cauſam præbuerunt maximis bellis, quibus imperium in occidente dilaceratum eſt à Gottis, Francis, Burgundis, Alanis, & Sueuis.

Memorantur & Saxones in Valentiniani hiſtoria, quod cum Alemannis Brando duce Moguntiam cœperint. Hos, cum etiam à Ptolemæo inter Arctoas gentes enumerentur, credibile eſt, creuiſſe interea amplificatos potentia, ſocietatibus & fœderibus uicinarum gentium contra Peregrinorum aſsiduas irruptiones.

Burgundi pulſi à Gottis, quorum pars fuerunt

runt & Heruli, quæsiuerunt nouas sedes apud Alemannos, qui inter Alpes & Moguntiam habitarunt.

Imperante ergo HONORIO, Franci accersiti contra LVCIVM Præsidem Romanum, qui in urbe Treuirorum rapuerat Senatoris cuiusdam coniugem, urbem Treuirorum occuparunt. Hoc fuit initium regni Francici in Gallia, inde enim progreßi ad Mosam flumen et Syluam Arduennam, paulatim totam Belgicam & Celticam Galliam subegerunt. Contra Francos exciti artibus Stilliconis Burgundi, Vandali, Sueui & Alani, Partim etiam uicinorum iniurijs compulsi, maximis exercitibus in Gallias irruerunt, aditum Francis intercluſuri, uel potius Gallias præoccupaturi. Burgundi quidem Nuithonibus socijs, frustra prohibente Aetio Romano præside, Maximam Sequanorum & Heduorũ agros Francis præripuerunt, & mox confirmatis in noua terra uiribus, regnoq; excitato paulatim fines prolatarunt, Allobrogũ regione cum prouinciæ & Galliæ Lugdunensis parte regno adiecta. Sed ante Francos regnum constituerunt, quibus cum postquam diu de finibus disceptassent armis, tandem aßiduitate bellorum & pertinacia Francorum fracti, his sese subdiderunt.

Van-

Vandali, Alani, & Sueui prope littora Belgici progreßi ad Ligerim usq; omnia compleuerunt. Vandalorum gens in aditu Celticæ nomen Flandriæ iudicatur indidisse. Sed inde à CONSTANTINO patritio Romano profligati, peruastatis Gallijs, in Hispaniam proruperunt, ubi disiuncti inter se & partiti prouinciam, alij alias partes inuaserunt.

Sueui Galliciæ regnum constituerunt, quod Septimus Rex finijt. Vandali suas in Betica sedes fixerunt, à quibus ad Betim fluuium circa Hispalin in Turdetanorum ueterum tractu ad hæc usq; tempora Vandaliæ & Vandalusiæ & Andalusiæ nomen superest.

In Castellanorum regione cis Iberum substiterunt Gotti & Alani, uel potius Catti & Alani. Cattos enim uel Francorum uel Saxonum, inter quos fuerunt medij iniurijs uexatos cum Alanis discessisse consentaneum est. Vnde Catalaunia regio, in qua hodie celebris est ducatus Cardonæ.

Sed Hispania non diu possessa à Vandalis, paulò post cessit Gottis, qui VVallia duce, Gen-

ſerico Vandalo excluſo, ultraq; fretum Hercu-leum in Aphricam reiecto, poſſeßionem ac dominium Hiſpaniæ traxerunt ad ſeſe. Eiuſdem enim Honorij principatu Radagiſtus ducenta millia Gottorum in Italiam duxit, quorum magna parte fame dißipata & Radagiſto capto ſtrangulatoq;, reliquiæ Alaricum regem crearunt, qui Romam cœpit. Huic Coſentiæ mortuo, Adaulphus ſuffectus, pacem fecit cum HONORIO propter affinitatem, & relicta Italia, diſceßit in Galliam, occupata ex pacto parte prouinciæ & Aquitaniæ. Inde in Hiſpaniam mouit, & bellum Vandalis intulit, quod illo interfecto confecit Vualia.

Horum Gottorum progenies Hiſpaniam rexit uſq; ad irruptiones Saracenorum, qui Roderico rege Gottorum cæſo reliquias in Aſturum intra Pyreneos montes anguſtias compulerunt. Attractum contra hunc ſcribunt Muzam Maurorum regem, quod Iuliani comitis cuiuſdam filiam per uim ſtupraſſet, circiter annum CHRISTI 714. Ita ruina & mutatio regni Gottici extitit à libidinis pœna. Vocati ſunt autem VVeſtgotti ad diſcrimen illorum, qui poſtea à Zenone Imperatore in Italiam mißi

ſunt

ſunt cum Theodorico rege eorum, contra Odoacrum Rugianum, qui ex Rugijs & Herulis Arctoi maris accolis conflato exercitu, Italiam prædabundus totam percurrit.

Oſtgotti tandem in Italia reiectis Græcis conſederunt, & regnum condiderunt, quod Longobardi deſtruxerunt. Vandali excuſsi Hiſpania traiecerunt in Africam Genſerico Duce, ubi Græci Gottiq; à partibus diuerſis eos perſequuti, reliquias prorſus deleuerunt.

Interea Franci in Belgica & Celtica Gallijs regnum exorſi ſunt, quod primus Meroueus VVaramundi nepos titulo regio adminiſtrauit. Hoc regnum poſtea cum Burgundorum & Alemannorum acceſsione amplificatum eſſet, limitibus ſituq; diſtinctum eſt in regnum occidentale Celticæ Galliæ, quod ſcriptores Neuſtriam corrupta uoce uocant ex VVeſtrichio, & Orientale Belgici atq; Germaniæ, quod Auſtraſiam, quaſi Oſtrichium nominant. Durauit hæc diſtinctio uſq; ad CAROLVM MAGNVM, qui Regum Boiorum peranti quo ſtemmate ſublato, prolatiſq; in Pannoniam finibus, hoc recens acquiſitum regnum

Oſtrichium, reliquum omne VVeſtrichium nuncupauit, Vnde ad Lotharingiam VVeſtrichij, id eſt, occidentalis regni nomen reliquum eſt.

Hæc dum in occidente geſta ſunt, interea ab ortu & ſeptentrione Sarmatæ & Heneti, quos Ptolemæus ſcribit eſſe maximam gentem Sarmatiæ, partim ueterem Germaniam uerſus occaſum occuparunt ad Albim uſq;, tot migrationibus & bellis exhauſtam ac deſolatam, reliquijs ueterum colonorum aut cæde ſublatis aut ſummotis loco: partim uerſus meridiem Gotticas & Romanas prouincias depopulari cœperunt. Et ex uaſtis ſolitudinibus Aſiæ, Attila duce Hunni gens Scythica, quos χοῦνους Ptolemæus nominat, Sarmatarum terras adorti progreßiq;, Gottos in Pannonia oppreſſerunt, indeq; promotis caſtris per Germaniam & Italiam ad Toloſam uſq; Galliæ urbem acceſſerunt, ubi AETIVS præſes Romanus magna ſtrage uictos repulit, adiutus ſocijs armis Francorum, quorum Rex tunc fuit Merouæus: Gottorum, quorum Rex fuit Theodoricus: & Burgundorum. Attila mortuo, Gotti rurſus ſuperatis reliquijs Pannoniam recuperarunt, duce Ardarico Gepidarum rege, à quibus Cepuſij ſunt.

Ita

Ita Gotti Pannoniam recuperatam tenuerunt usq; ad reditum Hunnorum sub Iustiniano. Ab Hunnorum & Auarum progenie sunt Hungari, sicut ex utrisq; & nomen factum est, cum quibus Imperatores occidentis magna bella gesserunt. Iidem Gotti, ut dixi, sub Zenone in Italiam missi contra Odoacrum, Græcis exturbatis, regnum ibi inchoarunt. Contra hos à Narse euocati sunt Longobardi, qui à ripa Albis in Noricum ad Danubium, indeq; in Pannoniam recens commigrarant, Sclauorum, ut opinor uiolentia extrusi. Hi aliquanto post, capti scilicet allectiq; pulchritudine Italiæ, sua sponte reuersi, Cenomannorum & Insubrum ueterum sedem intra Alpes et Padum occuparunt, regno fundato, & Gottorum reliquias bellis continuis attritas prorsus extirparunt, ut ne quidem uestigia aliquà coloniarum Gotticarum reliqua essé permiserint. Longobardis rursus tandem regnum eripuerunt Franci. Ita Ostgotti, Rugios & Herulos: Ostgottos Longobardi: hos Franci ulti sunt.

Recitaui qua potui breuitate uastationes & mutationes non tantum Germaniæ ueteris, Sed totius penè Europæ. Has cogitemus fata-

les fuisse pœnas peccatorum generis humani, cum aliorum, tum uero in primis blasphemiæ contra FILIVM DEI *in Arriano dogmate & aliarum similium impietatum, quas Gottos præcipuè & Vandalos non tantum amplexos esse ac fouisse, Sed etiam magna sæuitia defendisse constat. Nec uideo, quid cogitari possit tristius & horribilius excidijs tot regnorum, tantiq; eorundem collisionibus inter se atq; conflictibus mutuis, & tot gentium cædibus tam funestis, tot deletionibus uel dißipationibus & exilijs earundem, deniq; confusionibus atq; commixtionibus illarum inter se tam fœdis. Diluuij inundationibus absorptum est totum genus humanum: Sed haud scio, an non præstiterit semel mori, quam spectare ac perpeti tantum malorum toties uariatis uicibus, quantum in his mutationibus accidit. Nec dubito* DEVM *punire uoluisse Occidentem cladibus harum uastationum: Orientem Mahometicæ gentis furiosis opinionibus & bellis.*

Nunc paucis exponam eum Europæ statum & præcipuè Germaniæ, qui emersit ex his regnorum concussorum ac disiectorum ceu naufragijs,

fragijs, cum bellorum fluctibus sedatis & bellandi rabies atq; libido nonnihil deferbuisset, & ex tot iactationibus gentes nonnullæ alicubi sedibus fixis substitissent atq; conquieuissent, deniq; quale acceperit imperium Occidentis CAROLVS MAGNVS, accersitus in Italiam ad Longobardos retundendos.

Omnem terram à Ponto & Rha flumine, cui VVolga hodie nomen est, ab ortu in occasum, uersus meridiem quidem inclusam Sarmaticis montibus, Carpatho, totoq; ambitu Bohemicorum montium: ad Boream uero littore Sueuici Balticiq; maris, ad Albim usq;, longè lateq; compleuerant Heneti, Sarmatæ, & Sclaui magna uarietate ac diuersitate.

Fuisse autem has gentes ὁμογλώττους reperio. Sed Henetorum & Sarmatarum nomina uetustiora sunt ac celebratiora. Sclauorum enim primum innotuit imperante MAVRITIO Cæsare, qui ducibus Commentiolo & Prisco Prætore magna affectos clade ad Istrum, accidit nonnihil & languefecit. Iam tum enim, Gottis ibidem propter continuas & migrationes & bella numero

uiribusq; attenuatis, eò usq; accesserant. Suidas de his inquit: τὸ σκλαβηνὸν γένος τὸ περαθὲν τοῦ ἴστρου. Henetorum meminit Homerus in uicinia Paphlagonum, quos Henetum ducem in exercitu Troiano habuisse prodidit, & sinus Veneti atq; urbis Venetæ in mari Adriatico ab his originem esse consentiunt omnes, siue Antenore, siue quocunq; alio duce eò appulerint, Sicut ijdem sinui Veneto in Sueuico mari supra Prußiam cognomen dederunt. Nec alia Henetorum, alia Venetorum seu Vindorum, quos Germani VVenden nominant, appellatio est. Deniq; ut Sarmatis à Ptolemæo admiscentur, sic in Asia atq; Europa utrasq; simul ac mixtim habitasse, aut contiguas possedisse terras non dubito.

Sarmatarum nomen, quos σαυρομάτας Græci nominant, quod Sorabi referant & Seruij manifestum est. Sclauorum nomen (Henetorum enim & Sarmatarum Etyma quæ sint supra indicatur) Illud ergo cum recentius multo sit, unde extiterit dubito, præsertim cum penè toti genti tributum ceu commune nomen consensu gentium reperiam, An à celebritate famæ atq; iactantia gentis sit tractum, ut aliquibus placet,

placet, an quod potius credo, à gentis ferocitate, ut in Quadorum nomen sucesserit, quod nostra lingua feroces uehementesq; significat & immites. Sed quodcunq; sit ἔτυμον uocis, antiquißimas esse has tres gentis ὁμογλώττους appellationes, historiæ docent.

Propagarunt hæ autem ad Solem Orientem ultra citraq; Mæotiden paludem supra Pontum amplam ac potentem Circassorum gentem, quæ ante Tartaricas irruptiones latè ibi dominata est, & postea cum iugo tartarico oppressa esset, mirandis modis occasione seruitutis illius ad fastigium regni Aegyptij peruenit. Inde uersus septentrionem & occasum circa Rha & Tanaim flumina usq; ad sinum Venedicum, Vbi hodie sunt Moscouia, Liuonia, & Rußia alba, ex ijsdem gentibus deriuati sunt atq; diffusi Roßi, qui & Roxani & Roxolani uocantur, hodie Moschi. Hi si progenies sunt Moßinæcorum, quos in Argonautico carmine describit Apollonius, ut nomen ostendit, & uero est consentaneum, siq; patrios mores adhuc retinent, uix hodie uiuit alia gens turpior. Apollonius, quo cum Ptolemæus & Strabo consentiunt, sedem his tribuit ad Moschicos montes, quibus in

ſuperioribus partibus Ponti Cappadocum, Colchidi Armenia iungitur.

In Roſſorum uicinia Boruſsi conſederunt etiam ab oriente profecti, ſicut indicat nomen, quod Henetum eſt, & colonos Ruſsis contiguos denotat. Ab his Prutenorum ſeu Pruſſorum nomen defluxit.

Ad Rha ſeu VVolgam fluuium hæſerunt Bulgari. Ad Boryſthenem Boſsini, qui & Pazinacæ. Prope ſinum Venedicum Liuonij uetus Liuoniorum nomen conſeruarunt. His & Boruſsis interiecti Curetes & Sudini mare, Samogethi Lituanorum confinia hodie attingunt, Quorum nomen congruit cum Samatis & Getis in Dionyſij carmine. Hi paulatim ab Oriente & Aquilone progreſsi, ſtatim ubi deſeri loca ad Boryſthenem, Tyram & Iſtrum à Gottis ſenſerunt, his incumbere, infeſtareq; Romani Imperij limites cœperunt, neq; urgere deſtiterunt, donec in Myſia, Thraciaq; & Macedonia, ac uicinis Tryballorum & Dardanum regionibus, Græcis Imperatoribus aſsiduitate irruptionum ac depopulationum defatigatis, ſedes extorſerunt, ubi in Myſia inferiore

riore Sarmatæ à VVolga profecti gentem Bulgarorum: in superiore & finitimis locis Roßi uel Roxolani Rascios: Sarmatæ Sorabos & Seruios: Pacinazæ Boßinos: Cæteri Croatas, Dalmatas, totamq; penè Epiri & præcipuæ partis in Græcia gentem procrearunt, sicut testatur autor Epitomes in Strabonem. Inquit enim: νῦν δὲ πᾶσαν ἤπειρον καὶ ἑλλάδα σχεδὸν καὶ πελοπόννησον καὶ μακεδονίαν σκύθαι σκλάβοι νέμονται.

Sub Borußis, qui ad mare ueterem Sueuorum patriam inuaserunt à situ Pomeranorum nomen contraxerunt, Sic dicti quasi maris accolæ. Hos à Cassubijs maris interstitium & syluarum densitas seiunxit. Cassubij enim à littoribus uersus mediterranea Poloniæ & Borussiæ sese extenderunt. Nomen eos à plicis uestium acquisiuisse uolunt, quibus cæterorum uestes caruerunt. Hinc secundum littus maris Baltici per Pomeraniæ partem ducatumq; Megalburgensem usq; ad Albim & per Marchiam Brandeburgensem, quæ quadruplici terræ distinctione ab Odera ad Albim, & ultra flumen utrunq; secundum Sueuum Hauelumq; amnes porrigitur. In hoc ergo tractu, sedes

&

& domicilium fuit Henetorum seu Venetorum. Huic enim gentis parti hoc nomen proprie inhæsit. Sed multa fuerunt Henetorum genera, locis nominibusq; distincta, qui suis singuli paruerunt ducibus, Sed uni regi subiecti fuerunt omnes, quem genuit stirps regia, de qua prodierunt Duces Megalburgenses, sed regium nomen usurpare desierunt, postquam accisa potentia, imperij Romani Principes esse cœperunt. Aliquanto ante imperio sese coniunxerunt Pomeraniæ Principes, quorum adhuc superest prosapia.

A Viadro secundum Sueuum & Hauelum ad Albim usq;, sedes fuit Lebusiorum, ubi Lebusium oppidum, item VVilinorum & Stoderanorum, ubi Berlinum & Brandeburgum, & Herulorum seu Helueldorum, ubi Episcopatus est Hauelburgensis.

Supra Lebusios in confinio Pomeraniæ & Megalburgensium, cis Panim fluuium, Cycini ad oppidum Gucegouium: Et Circipani, Vbi Gripsuualdia, VVolgastium, Sondium. Vltra Panim Tolensij sederunt & Rhedarij. Tolensij ad Tolensum amnem alluentem nouum Brandeburgum

deburgum in Megalburgensi terra. Rhedarij intra Panim & Oderam, ubi ducatus est Stetinensis. Brizanorum sedem nomen Prignitiorum indicat. Hos omnes à Lupina rapacitate cognominarunt VVelicos. His proximi Lingones, ubi Luneburgum: & VVarnaui ubi Rostochium: Obotriti ubi Megalburgum: Polabi ubi Episcopatus Raciboriensis. Dehinc supra Trauenam fluuium VVagrij, ubi Episcopatus olim Aldeburgensis, nunc Lubecensis.

Luticij supra Sueuum ad Albim usq; Lusatiam inferiorem. Sorabi reliquum supra Albim usq; ad montes Sudetes uersus meridiem, ab ortu uero ad caput Sueui fluminis, ab occasu ad confluentem Albis ac Salæ incoluerunt, ubi hodie est Lusatia superior, Misnia tota, & principium Saxoniæ superioris ad Herciniam. Ita in hac extrema ora terrarum, quas occuparunt Sarmatæ & Heneti, ut in Asia olim & postea in aditu Europæ, sedes finibus coniunxerunt, nominum discrimine seruato. Et utriq; diu multumq; Francica & Saxonica arma exercuerunt, cum non contenti amplitudine occupatæ terræ, ultra Albim Saxonum agros ad Luneburgum, Francorum ad Salam depopu-

lando,

lando, terrasq; carpendo extendere conarentur. Sæpe ægrè illi ac difficulter uim bellicosißimarum gentium sustinuerunt & represserunt. Sæpe hæ iugo, quod bellorum diuturnitate & uictoriarum de ipsis partarũ crebritate fractæ susceperant, rursus abiecto ad arma redierunt, donec tandem maxima multitudine contusa consumptaq; cedibus, in locum eius nouas colonias duxerunt HENRICVS LEO, & ALBERTVS VRSVS, de quibus mutationibus suo loco dicetur. Soraborum nomen reliquiæ in Lusatia superiore adhuc usurpant, & de ueteribus colonis testantur oppida Sorbecum & Seruestum. HENRICVS AVCEPS Sorabis domitis præfectos dedit, qui hanc oram tutarentur contra Boemos, inde origo est præfecturæ limitaneæ, quam hodie Marchiam Misnensem uocant. Contra Henetos Marchiam Brandeburgensem constituit.

Nunc terminum earundem gentium ad ortum Austrinum ducam, & mediterraneas sedes referam.

Mediterranea uersus sub Borußis sedes est Masouiorum, quos à fronte uersus ortum longo tractu

tractu cum Moschis coniungunt intermedij Lituani, à Moschis ferè Borysthene fluuio dirempti, qui hodie dicitur Neper.

Sub his Rußi & Podoli usq; ad Sarmaticos montes, & Tyram fluuium seu Nestrum, ut hodie incolæ uocant. Hos à VValachis disterminant Iazyges non mutato ueteri nomine. Tergum horum ab occasu claudunt Poloni, qui inhabitant amplißimam planitiem, quæ Patria fuit Burorum, Quadorum, Lygiorum & aliorum.

Reliqua Quadorum & Lygiorum terra intra Viadrum & Boëmicos montes excepit Silesios, quos ut Sclauorum & Quadorum ueterum nomina expreßisse opiner, uocum cognatione & significato moueor. A Sclauorum traiectu Vratislauia nomen adepta esse uidetur. Ad Lygios ueteres Lignitij appellatio alludit.

In Marcomannorum locum Moraui subierunt, nomen, ut nonnullis placet, à Moraua flumine sortiti.

In uallem amœnißimam his & Sorabis interpo-

interpositam, Gabretaq;, Sudetis ac Hercinia undiq; cinctam, quæ Boiorum fuit antiquitus, inuolarunt Zechi, quos usitate non patrio Zechos, Sed uetustissimo & inde à Boijs usq; propagato nomine Boiemos uocamus.

De Silesijs & Morauis inter Polonos & Boiemos bella diu fuerunt. Polonos Lechum, Boiemos Zechum ducem sequutos, ut ex gentis utriusq; appellatione aliqui coniectant, interq; sese linguæ, sanguinis, & multarum aliarum rerum societate deuinctos, non origo, quæ eadem est, sed soli mutatio disiunxit, contentione de finibus & imperio ex æmulatione potentiæ exorta. Moraui Boëmis, Silesij Polonis semper adhæserunt usq; ad eam mutationem, qua de ueterum regum Poloniæ stirpe, de qua reliquum est stemma ducum Silesiæ Lignicensium & Bregensium, regnum in nouam gentem Iagellonum translatum est. Ea enim mutatione alienatis Silesiorum animis à Polonis, artibus ac consilio Iohannis Lucelburgensis regis Boëmici, qui fuit Filius HENRICI VII. Imperatoris, & pater CAROLI QVARTI, perfectum est, ut Silesia prorsus à Polonis discederet, & insereretur regno Boëmico, fieretq; prouincia Imperij Romani.

Ter-

Terminarunt ergo Germaniam uersus ortum & gentem Henetam CAROLI MAGNI temporibus Albis fluuius & montes Boëmici, Sed uersus Occcasum, quos limites constituam non reperio. Nam Francica potentia Galliæ partem maximam Germaniæ coniunxerat. Belgicam enim omnem complexa erat ac Celticam, præter minorem Britanniam, in quam coloni Britanniæ ueteris, qui inde ab Anglis Saxonibus pulsi transfretarant, Britanniæ nouum nomen attulerant, cum à Cæsare ibidem Armoricæ ciuitates collocentur: Aquitaniæ item prouinciæq; partem maximam. De eo uero quod supererat, contendebat bellis aßiduis cum occiduis Gottis, à quorum reliquijs Languedocia nomen sumpsit, ubi Tolosates olim, Volcæ, Nitobriges, & Tectosages sederunt. Metropolis eius hodie est Narbo ciuitas.

Belgicum & Celticam Franci, Alemanni, Burgundi, & Vandali compleuerant, & aliæ gentes Germanicæ, quæ & distinctionem & nomina ueterum habitatorum aboleuerunt, quanquam eam mutationem tum paulatim cœpisse opinor, cum Gallia Romanis armis subacta & in prouinciam redacta est.

Franciæ nomen Parisiensibus regni Francici sedes imposuit. Hoc, *ut dixi ante Pipinum &* CAROLVM *distinctum fuit in duo regna.* Horum Occidentale Galliam Celticam Neustriæ *seu rectius* VVestrichij *nomine:* Orientale Belgicam Galliam Austrasiæ *uel rectius* Ostrichij *nomine comprehendit, hinc* Neustriæ *nomen reliquum est in parte* Normanniæ. *Sed hanc distinctionem postea aboleuit* CAROLVS MAGNVS, *regibus* Boiorum *sublatis.* Nam *recens debellatis regnis in* Germania, Orientalis: *Gallicis prouincijs* Occidentalis *regni nomen tribuit.* Hoc *postea* LOTHARIVS LVDOVICI PII *filius, cui ex distributione* Belgica Gallia *cum parte* Lugdunensis *prouinciæ obtigerat, abrogauit, suo nomine substituto.* Inde *&* VVestrichij *appellatio reliqua ab occiduo regno, &* Lotharingiæ *à* LOTHARIO.

Sed uetus Lotharingia *deinceps partim à* Francis, Burgundis *&* Germanis *direpta, partim distributione inter posteros* LOTHARII *in minutiores particulas discerpta, in eas deuenit angustias, quas* Vogesus *&* Iura *montes, fluuiusq; Sequana &* Belgicum *definiunt.* Eam *regionem nouæ diuisiones in alias adhuc*

tenu-

tenuiores concisam uel mutilatam potius particulas plures gubernarunt Principes.

Fuerunt enim Lotharingiæ partes, Lotharingia superior eodem hodie nomine nota. Lotharingia inferior, quæ Brabantia postea nominata est, nomine ex prouincia per deprauationem facto.

Ducatus Mosellanus ad fluuium Mosellam, ubi olim Romanduorum sedes fuit, hodie est Lucenburgum.

Ducatus Arduennæ à Sylua Arduenna seu Boloniensis, Godefridi Hierosolymorum regis imperio celebris in confinio Namurci, Leodij & Hanoniæ. Sunt autem Namurci hodiè, ubi olim Condrusij, & comitatui Namurcensi proximi Segni.

Leodienses hodiè, qui olim Eburones & Tungri. Leodienses à legione Romana ibi hybernante & cæsa cum quinq; cohortibus ab Ambiorige Eburonum regulo, nomen acquisiuisse putantur.

Eburones ſic dicuntur quaſi Eyburen, id eſt, Eiorum coloni: Eyfflia uero, quæ protenditur ad Vbios uſq;, quaſi Eyfelt, id eſt, campus Eiorum. Ex eo enim loco cis Rhenum tranſierunt in Galliam, qui adhuc hodie comitatus nomine inſignis, uocatur die Ey oder die Hoy.

Eburonibus annumerantur Runici, Bethaſij, Toxandri, Maſaci. Runicorum nomen pars Belgici retinuit, das Runckerland. Sic legendum enim pro Sunicis apud Tacitum & pro Rinucis apud Plinium. Maſacorum oppidum infra traiectum ſuperius, Maſeck. Bethaſiorum multa ad Moſam oppida deſinentia in Bech, Dippenpech, Schönbech. Toxandria fuit oppidum inter Moſam & traiectum, hodie uocatur Viſetum, multa in eo reperiuntur monumenta uetera. Horum ſedes primum ultra Rhenum Franci inuaſerunt ultra citraq; Moſam uſque ad mare.

Iuliacenſes olim Menapij.

Colonienſes olim Vbij.

Geldrenſes, Motenſes, & ex parte Phriſij, olim

sij, olim Sicambri, quasi See cimbri, id est, Cimbri maritimi. A Sicambris uidentur esse reliqua Sigenberg & Sigen.

Hollandia à cauernis subterraneis sic dicta est post inundationem factā anno Christi 860. quæ subruta terra & eluuione cauata cœpit esse σομφώδης & cauernosa, olim Battauia. Fuitq; Battauia duplex: Superior ad Geldriam pertinet: inferior Hollandia est, cuius pars inter VVahalim & Leccam Rheni brachia uetus nomen retinet, die Bettaw.

Brabantiam olim incoluerunt Aduatici, nunc Bosleduci: Ambuariti nunc Antuerpienses, à quibus Marchia Antuerpiensis nomen habet, quæ constituta fuit in limite Armorico contra Anglos multo ante CAROLVM MAGNVM.

Grudij, Vbi Louanium & Mechlinia: Brabantia Lotharingiæ inferioris nomine amisso, id nomen adsciuit HENRICO IIII. Imperante, Id ex latino prouincia factum est.

Flandriam tenuerunt olim Gorduni, ubi Gandauum & Bruxella: Pleumosij, ubi Brugæ, unde

unde Flamingorum nomen uel à Flandris: Neruij ubi Tornacenses: Verocasses, nunc Casletenses: Gessoriacum seu Iccius portus, hodié Caletum. Habuit autem Flandria comites peculiares stirpis Francicæ, à CAROLO MAGNO usq; ad Balduinum ultimum, qui cum hæredem instituisset CAROLVM Daniæ regem, hoc mortuo sine hærede, contentio orta est inter regem Galliæ & Imperatorem de comitatu.

Hannonia bona pars Belgicæ Galliæ comprehenditur.

Nomen Germanicum κατὰ ἀφαίρεσιν priorum syllabarum ex Arduenna factum uidetur. Hennigaw, id est, Arduennæ subiecta uallis uel planities, quam Germani uocant ein Aw.

Picardia hodie complectitur ueteres Ambianos, Guesβiones, Bellouacos, Veromanduos, & ex parte Morinos. Pars enim Morinorum ad Flandriam pertinet. Campania Remos & Vicinos. Arthesia Atrebates.

Burgundi Heduis & Sequanis successerunt. Latè patuit potentia eorum, quæ ad Allo-

broges

broges & Taurinos usq; pertinuit, qui sunt hodie Sabaudi & Pedemontani. Nunc inferior Burgundia comitatus titulo, Heduos, Mandubios, Lingones, & partem Sequanorum habet, quæ fuit, Verdunensium, Bibractarum, Diuionensium, Matisconensium, & Cabillonensium. Superior ducatus nomine Sequanos reliquos & præter hos Bisuntinos & multos alios. Alemannorum etiam pars in superiore Burgundia sedit, quos hodie Iurassos uocant.

Normanniæ nomen à noua gente multò post inuectum est in ea loca, quæ tenuerunt olim Ambilates, Bellocaßi, Lexouij, Eburonices, Aulerci. Sed omnium mutationum momenta & causas recitare nimis foret longum.

Hoc satis sit scire, quod maximæ parti Galliæ Germaniæq;, Franci tunc imperarunt, cum mutatio imperij facta est, & habuerunt partes singulæ suos uel principes uel comites ex Francorum familijs, aut Alemannorum, de quibus reliquæ fuerunt gentes Gibellinæ & VVelphæ, Sed Francis paruerunt.

Erat autem tunc Germania uniuersa distri-

buta inter potentißimas gentes tres, quæ inter se infestis odijs armisq; perpetuo decertabant. Duas extremas partes Saxones & Boij, Mediam Franci tenebant.

Forma gubernationis apud Saxones Aristocratica erat, domi Rempub: æquo iure administrantibus duodecim principibus, è quibus dux belli cum opus erat, eligebatur, cui ituro contra hostes concedebatur in exercitum potestas regia, ut olim apud Spartanos & Romanos. Boij Franciq; monarchias habebant.

Extrema ad Septentrionem, ab arcto mari Balthico & Oceano: à meridie iugis Hercinijs: ab ortu Albi fluuio: ab occasu Rheni Oceaniq; parte circumdata, Saxonum erat, quos distinguebat Visurgis in VVestualos & Ostualos, his ad Albim, illis ad Rhenum accedentibus. Extremam ad meridiem per Alpes ac Cecios montes, perq; Rhetiam superiorem & Norici agros extensam ad Italiam & Hunnorum in Pannonia fines usq;, poßidebant Boij, iam olim in ea loca delati, qui Hunnos aditu Germaniæ prohibebant, & reprimebant Norico imminentes Boëmos.

Media

Media inter has longè latéq; ad utramq; Rheni ripam & per Alemannorum, Francorum Orientalium ac Turingorum agros ad Salam usq; & Albim, parebat Francis, horum armis edomita. Paulatim enim Franci non Galliam solum uniuersam VVestgottis euersis, Sed & Germaniæ populos subegerant, & Thuringorum Alemannorumq; regna demoliti erant, cumq; propterea formidabiles essent, Saxones, à quibus à parte una Saltu Hercinio, ex altero Rheni alueo dirimebantur, partim amore libertatis pristinæ & metu iugi Francici, odioq; peculiari gentis, partim suæ religionis pertinaci studio, quam extinctam Franci cupiebant, perpetuò contra hos in armis erant. Sed potentia Franci cæteros superabant, qui regni sui fines recentibus contra Saracenos uictorijs procul in Hispania ultra Iberum propagarant. Beticam enim totam, & Tarraconensis ac Lusitanicæ, Hispaniæ magnam partem bello Gottis ademptam multò ante Saraceni obtinuerant. Hisq; Galliam adiecturi arma mouerant in Francos attracti à VVestgottis, qui in Aquitania & Narbonensi supererant. Sed cæsi deletiq; à Francis, rege amisso, magnam Hispaniæ partem amiserunt, donec tota rursus exciderunt, oppreßi à

Gottis, qui mox post Francicas uictorias respirare & fractas uires reficere atq; instaurare cœperunt, Recuperarunt enim Gotti Hispaniæ regnum, estq; ab his origo materna Imperatorum CAROLI V. & FERDINANDI *fratrum.*

Cimbrica Chersonesus totaq; ultra mare Balthicum continens, partim Danorum erat & Gottorum, partim Suecorum, cum quibus bellum erat Saxonibus aßiduum.

De Italiæ principatu contendebant cum Græcis Longobardi, eo quod quæ ad Exarchatum pertinuerant, hi inuaderent, scilicet, ut occupatis illis uiam sternerent ad Imperium urbis Romæ. Cum autem Pontifices Romani suæ potentiæ amplificandæ causa eadem appeterent, odissentq; Longobardos multis de causis, & uiderent Græcos defensioni Italiæ impares esse, commiserunt cum Longobardis Francos.

Talis ferè Germaniæ & magnæ partis Europæ species fuit tunc, cum imperium occidentis constitutum est diuisione Italiæ inter Græcos & Francos Græcorum assensu.

Nec

Nec de Germanicis gentibus circa illa tempora plures celebrantur, quam Saxones, Franci, Turingi, Alemanni, Burgundi, Boij, quorum Turingi, Alemanni & Burgundi Francis subiecti fuerunt, cæteri horum obscurati amplitudine ac potentia latuerunt. Sed aliquantò post ex ijs mutationibus, quæ sequutæ sunt, rursus inclaruerunt atq; creuerunt, aucti opibus, uictorijs, laude bellica, & imperij dignitate, de quibus suo dicetur loco. Profuit autem plurimum toti Europæ hæc & imperij translatio & trium regnorum Germaniæ, Italiæ, & Galliæ coniunctio, sine qua nulla harum regionum suis quibus obiecta fuit hostibus arcendis reprimendisq; suffecisset. Germaniam aßiduè infestabant Heneti, Huic & Italiæ imminebant Hunni. Italiam & Galliam appetebant Saraceni. Galliæ & Germaniæ formidabiles erant gentes Arctoæ. Harum plerasq; domitas bellis & mansuefactas, nouæ Monarchiæ conflatæ ex hac coniunctione potentia ad societatem fidei & religionis Christianæ perduxit, solis Saracenis magna ex parte deletis. Sed de his in singulorum Imperatorum rebus gestis dicetur.

CAROLVS MAGNVS.

CERTISSIMVM est ordinem politicum in genere humano opus & beneficium DEI esse, quo societatem honestam conseruat, sicut scriptum est: Iudicium Domini exercetis. Item libra & pondus iudicia Domini sunt. Et quidem hæ res optimæ, leges, coniugia, distinctio dominiorum, contractus, magistratus, iudicia, pœnæ, sunt testimonia de sapientia, bonitate & iustitia DEI, & de eius præsentia in genere humano, quia ipse DEVS custos est sui ordinis. Discernendus est autem ipse ordo à personis, Vt coniugij leges multi uiolant: Ita multi gubernatores ordinem in Imperijs conturbant, & fiunt Tyranni grassantes iniustis Homicidijs, confusionibus libidinum, & alijs sceleribus, ut CALIGVLA, NERO & alij innumerabiles. Hos DEVS non approbat, qui ut priuatos latrones punit, ita istos legum & iustitiæ hostes excutit ex imperijs, ut conspiciantur ipsius iustitia & præsentia in generis humani conseruatione, ne prorsus fiat dissipatio hominum, sed aliqua maneat societas, ut

Eccleſia colligi & doceri poſsit. Ac fiunt in pœnis mutationes non ſemper ſalutares, ſed tamen alicubi, ut interfecto CALIGVLA ſuccedunt non meliores CLAVDIVS & NERO, & tamen poſtea ſuccedunt utiles principes, VESPASIANVS & TITVS, ſic interualla miranda ſunt. Et pœnæ Tyrannorum ad regulas referendæ ſunt. Omnis qui acceperit gladium, gladio peribit. Omnis anima quæ fecerit has abominatioones, extirpabitur. Omnis qui uſurpauerit nomen DEI uane punietur. Ve qui ſpolias, quia ſpoliaberis.

Sunt & ipſæ Tyrannides gentium pœnæ, ſicut ſcriptum eſt, propter peccata populi multæ ſunt principum mutationes. Certum eſt autem ſingularia Dei beneficia eſſe, cum dantur ſalutares ſucceſſores, iuxta dictum: Niſi DOMINVS cuſtodierit ciuitatem, fruſtra uigilat, qui cuſtodit eam. Et Daniel inquit, DEVS transfert regna & ſtabilit. In quibus mediocris ſtatus eſt aliquantiſper, illa certum eſt conſeruari diuinitus.

Hæc primum conſideranda ſunt in hac mutatione CAROLI tempore facta. Punita

sunt à DEO scelera & Imperatorum orientis & gentium. Exortum est in oriente impium regnum Saracenicum, ea mutatio nequaquam fuit salutaris, uastauit Ecclesiam, & extinxit ueri DEI inuocationem, leges & doctrinas, deleuit ornatiß. urbes. Est igitur horribilis poena, sed iuxta dictum, Misericordiæ Domini quod non consumpti sumus, salutaris fuit occidenti translatio summæ potentiæ ad CAROLVM, post quam etsi inter successores etiam bella ciuilia orta sunt, ut nulla regna diu quieta sunt, tamen profuit posteritati circiter 300. annos, uidelicet usq; ad HENRICVM QVARTVM, cuius tempore sceleribus Pontificum hoc Imperium languefactum est. Antea CAROLVS, LVDOVICVS PIVS, ARNOLPHVS, OTTONES, HENRICVS Bambergensis, CONRADVS Francus, HENRICVS Tertius gesserunt res utiles Italiæ, Germaniæ, Pannoniæ & alijs uicinis.

Quomodo autem fiant iustæ & salutares mutationes, & quomodo à latrocinijs & seditionibus differant sapienter considerandum est. Regula discrimen facit. Omnis qui gladium acceperit, scilicet non datum à legibus, gladio peri-

peribit. Est igitur iusta mutatio, cum is qui arma gerit uere est ἀμυνόμενος, id est, qui non prior atroci iniuria alios afficit, sed est defensor.

Fiuntq; iustæ mutationes iure belli, id est, cum causa belli iusta est, & fiunt salutares cum DEVS armat uictorem sapientia, iustitia & fortitudine. Erat AVGVSTVS uere ἀμυνόμενος aduersus ANTONIVM, & quanquam non erat par bellator, tamen DEVS eum adiuuit. Fuit igitur uictor ac iure dominus, & fatendum est à DEO adiutum esse.

Sic cum imperia iuste transferuntur, utrumq; concurrit, iusta causa & DEVS armans ac regens ducem. Erant CONSTANTINVS & deinde THEODOSIVS uere ἀμυνόμενοι, & erant armati à DEO sapientia, iusticia & fortitudine. Ex his fundamentis intelligi potest, & quæ translationes imperiorum sint iustæ, & quomodo intelligenda sit sententia, DEVS transfert & stabilit imperia.

Sunt autem iustæ causæ translationis, cum

uictor

uictor habuit iustam belli causam, aut cum illi quorum est iusta autoritas eligunt dominos. Vt Rex Dauid prætulit Salomonem cæteris fratribus. HENRICVS Auceps prætulit iuniorem filium OTTONEM Primum. Principes Persici elegerunt DARIVM.

Disputatur ergo de translatione Italiæ & Axiomatis imperij in CAROLO, an iuste hæc in eum translata sint. Respondeo iustißime factam esse translationem iure belli & transactione. Rex Longobardorum DESIDERIVS mouerat bellum in Italia, & occupauerat urbes, quarum aliæ ad imperium pertinebant, aliæ ad Romanam Ecclesiam, interfecerat etiam Præsidem in ea parte, quæ erat CAROLI. Erant & Romæ seditiones, & Græci Imperatores nec Italiam, nec Romam defendebant. Vocatus igitur CAROLVS uere fuit ἀμυνόμενος, & regi DESIDERIO capto regnum ademit. Id iure belli iuste retinuit. Cumq; iam Italiæ, Galliæ & Germaniæ iustus dominus esset, retinuit ea, quæ olim nominabantur imperium occidentis. Itaq; Italica nobilitas ἀξίωμα ei Imperatoris tribuit, quo tamen CAROLVS non usus est, nisi facta transactio-

transactione cum ijs, qui imperium Constantinopoli tenebant. Hæc omnia iustè acta sunt.

Quod autem Romani Episcopi fingunt, PETRO datam esse autoritatem regna mundi uel occupandi, uel alijs tradendi, & à PETRO successores eam autoritatem habere, id commenticium est. Quia Apostolis traditum est ministerium Euangelicum sine potestate politica, iuxta dictum: Reges gentium dominentur eorum, uos autem non sic. Rectè igitur dicitur CAROLVM iustis modis Italia & imperij dignitate potitum esse iure belli, & uia transactionis.

Cumq; DEVS det Victorias, dicendum est diuinitus factam esse translationem, & congruere hunc euentum ad dictum Danielis: DEVS transfert & stabilit regna. Nec minor fuit Italicæ nobilitatis autoritas in eligendo imperatore, quàm alibi Bisantinorum. Nec pontificia renunciatio tribuit Imperium: sed est publica testificatio, quæ ostendebat hanc personam iustam esse, & iustè potitam imperio. Vt pastor Ecclesiæ non dat sponsam sponso: sed testis est legitimi coniugij. Romæ consu-

latus dabatur suffragijs Senatus & militum. sed is, qui anno proximo Consul fuerat, publicè indicauit quis esset electus. Talia exempla multa adhuc sunt in usu. Hæc initio præfatus sum, ut cogitemus salutarem fuisse mutationem occidenti, & grati beneficium DEI celebremus seruantis legitima imperia & Ecclesiarum hospitia. Deinde & iustas causas humano iure consideremus.

AVVS CAROLI MAGNI fuit CAROLVS MARTELLVS. Pater fuit Rex Franciæ PIPINVS, qui moriens regnum duobus filijs reliquit, CAROLOMANNO, & CAROLO MAGNO. Sed CAROLVS MAGNVS CAROLOMANNO fratre mortuo anno tertio, postquam regnare cœperat, solus regno Franciæ potitus est. Adolescens studiosè linguā latinam didicit, in qua doctorem habuit familiarem, Petrum Pisanum Diaconum, postea cùm uenisset Lutetiam Alcoinus Anglus Bedæ auditor, erudijt eum in Dialecticis & doctrina Ecclesiæ, cuius summam Alcoinus contraxit in librum, qui adhuc extat, & apparet Augustini doctrinam sequutum esse, sicut & postea Hugo de

de sancto Victore, & alij eum sequuti sunt usq; ad Thomæ & Scoti labyrinthos. Narrant Alcoini consilio constitutam esse Academiam Parisiensem. Ego ante quoq; docentium & discentium cœtus ibi fuisse existimo. Sed scribitur disciplinam & studia ualde ibi corrupta fuisse, & multos ibi fuisse magicæ impietati deditos, fortaßis quædam Alcoinus emendauit. Ticinensem quoq; Academiam institutam esse à CAROLO scribitur. Tanta fuit facundia, ut non deesset ei copia & splendor in patrio & latino sermone. Versus etiam fecit de Rholando sororis filio:

Tu patriam repetis tristi nos orbe relinquis,
  Te tenet aula nitens, nos lacrymosa dies.
Sed qui lustra geris octo & binos super annos
  Ereptus terris, iustus ad Astra redis.

Græcos legatos græce loquentes intellexit, sed non respondit longo sermone Græco. In Collegio Osnaburgensi græcum Lectorem, dato amplo stipendio constituit. Deniq; fundationes ueterum collegiorum, quæ tunc doctrinarum scholæ erant, ostendunt eum iudicasse ad principis officiũ pertinere, curare, ut doctrina Ecclesiæ

& aliarum honestarum artium propagetur, & rectè doceantur homines. In monasterio Heluetico sancti Galli adhuc extant literæ CAROLI MAGNI, quibus addita est imago faciei & pectoris in toga Romana, unde apparet speciem fuisse uirilem & plenam maiestatis.

Addam hic primum & cætera, quæ leguntur de domestica uita, quam optandum esset copiosius descriptam esse, quia domesticæ uirtutes sunt commonefactiones omnibus utiles.

Bella cognoscenda sunt, ut mutationes generis humani & mutationum causæ considerentur. Cumq; uitæ norma decalogus esse debeat, prima huius uirtus fuit pietas, amplexus est symbola, & rectè eruditus est ab Alcoino Bedæ auditore, & legit ipse CAROLVS multum Augustini libros. Vnde consentaneum est, fulsisse in eo lucem ueræ fidei, ac rectè eum inuocasse DEVM in agnitione & fiducia mediatoris. Hanc inuocationem publicè ostendit. Quandocunq; enim fuit in urbibus, accessit ad Psalmodiam, ut historia nominat, & unà cecinit ipse, & filijs & principibus distribuit lectiones ca-

nes ca-

nes canendas, & precationem suam cum pijs se-riò coniunxit. Quàm pulchrum exemplum fuit toti orbi terrarum, tantum principem acie iam dimicaturum stare in templo & se & Ecclesiam & Imperium Deo commendare, & precationem cum pijs omnibus coniungere ipsum Imperatorem & filios uirtute præstantes, & duces omnes Cataphractos in panoplijs distinctis auro & ferro, & ad cœnam DOMINI reuerenter accedere, ubi ostendebant se & serio amplecti doctrinam de FILIO DEI, & propter iustas causas bella gerere, & auxilium à Deo bona conscientia petere.

Vsus est autem CAROLVS MAGNVS Alcoino præceptore non tantùm in doctrina sacra, sed & tota Philosophia, in qua didicit diligenter cùm alia, tùm uerò inprimis doctrinam motuum cœlestium ac numerorum. Nam & Ephemerides eum computasse scribunt, & anni mensibus & uentis nomina imposuit, quorum aliqua usus huc usq; retinuit. Estq; omnino domestica eius uita pietatis erga DEVM et parentes, philostorgiæ erga liberos, temperantiæ & aliarum uirtutum: publica autem ueræ et non simulatæ pietatis erga Deum, & ardentis studij erga religionem Christianam & Ec-

clesiam, sapientiæ item & fortitudinis, iustitiæ, clementiæ & beneficentiæ erga pauperes insigne exemplum.

Bella gesit plurima & maxima, & inter hæc longißima et difficilima Saxonicum & contra Hunnos. Cùm ergò Patre Pipino extincto octauo Calendas Octobris, anno septingentesimo, sexagesimo octauo, partitus esset cum fratre CAROLOMANNO regna paterna, Suesſione frater, VVormatiæ ipse consedit. Primum bellum gesit contra Aquitanos relictumà patre Pipino, ubi reliquiæ Gottorum, odio imperij Francici nouis subinde rebus studebant, solicitante tùm eos ad defectionem Principe Hunoldo Aquitaniæ duce. Hunc fugientem ad Lupũ Vasconum ducem, cum mißis legatis tradi sibi postulasset, Lupus & illum & sese dedidit. Amisit autem paulò post CAROLOMANNVM fratrem anno Christi septingentesimo, septuagesimo primo, cuius uxor Berta cum filijs consilio Adomari cuiusdam fugit in Italiam ad DESIDERIVM regem Longobardorum, uel odio uel metu CAROLI, quæ res in magnam spem erexit Desiderium anteà cupidum & urbis Romæ & dominij in Italia post eiectos Exarchos, & metuentem Francos, quorum cum Romanis

coniun-

coniunctio, ei non poterat esse suspecta. Perfecturum enim se confidebat, ut CAROLOMANNI filij reges Francici à Pontifice renuntiarētur. Id si fieret, sperabat aut Francos ad hos à CAROLO sponte defecturos, aut bella inter utrosq; intestina exoritura esse, quibus inter se collisa frangeretur potentia Francica. Cùm itaq; aliquantò antè Paulum Auiartam Græci Imperatoris cubicularium incitasset ad repetendum Imperium urbis Romæ, & sæuitiam in ciues exercendam, & Rauennatensis Episcopatus constitutionem sibi sumeret, his uerò nihil se proficere experiretur, offert se ad fœdus cum pontifice & Romanis ineundum, & petit à Pontifice, ut CAROLOMANNI filios reges Franciæ renuntiet. Vtrumq; recusante pontifice fiducia auxiliorum Francicorum, DESIDERIVS rem aperto bello aggreditur.

Hæc causa fuit & occasio belli Longobardici. Euocatus enim à Romanis CAROLVS ad urbis Romanæ defensionem, primo missis legatis hortatur et rogat DESIDERIVM, ut abstineat ab Exarchatu & omnibus ijs, quæ essent Romanorū, et parcat urbi, reddat etiā occupata, quib. cū ille nil moueretur, Carolus irritatus conuertit partē apparatus bellici, quem in

Saxones instruebat contra DESIDERIVM, *et transmißis* Alpibus *descendit in* Italiam, *ubi cum* DESIDERIO *apud* Vercellas *congressus, hunc acie uictum in fugam coniecit.* DESIDERIVS *diffidens rebus suis*, Adalgisium *filiū cum* CAROLOMANNI *coniuge & liberis* Veronam *collocat, ipse* Ticinum *munit, ibi* CAROLVM *& belli euentum expectaturus.* Conclusum *ergo intra* Ticinum Desiderium CAROLVS *obsidet, cumq́; produceretur obsidio, mense sexto relicto ad* Ticinum Bernhardo *patruele, ipse copiarum partem* Veronæ *admouet.* Hanc *statim capit deditione,* Adalgisio DESIDERII *filio clam profugiente ad* Imperatorem *Græcum, metu* Bertæ *coniugis* CAROLOMANNI, *quæ urgebat ut fieret deditio.* Potitus *ergò* Verona *et magna parte ditionis* Longobardorum, Romam *proficiscitur, ubi quod* Italiam *uindicasset in libertatem & urbi à metu* Longobardorum *liberatæ, defensionem præstitisset, ac porro se præstiturum recepisset, deniq;* Pipini *patris donationem sanxisset, ut* Imperatoriæ *dignitatis fieret capax, inter patricios ascriptus est.* Collata *quoq́; tunc est in eum autoritas omnis* Imperatoris *propria, & ipsius etiam* Pontificis

creandi

creandi potestas. Sed nec dignitatem accepit, nec titulum usurpauit, nec potestatem exercuit Imperatoris ante debellatos tota Italia Longobardos, & factam cum Græcis transactionem.

Reuersus ad obsidionem Ticinensem decimo tandem mense urbem cepit peste intus & fame grauiter afflictam, & DESIDERIVM regem cum coniuge & liberis compræhensum relegauit Leodium, ubi in exilio mortuus est. Etsi autem Adalgisius aliquantò post adiutus auxilijs Græcis repetere patrium regnum conatus est, Tamen à Francis repulsus & interfectus est.

Hic finis fuit regni Longobardorum in Italia, quod durauit annos ducentos quatuor, gubernatum à regibus dißimilibus, inter quos aliqui excelluerunt uirtute, aliqui cum crudelitatis, iniustitiæ, auaritiæ, & parricidiorum suorum dederint pœnas, testimonia præbent iræ diuinæ aduersus iniustos & tyrannicos conatus. DESIDERIVS appetens aliena, amisit sua. Italiam oppreßurus, ipse in seruitutem uenit, regno exutus. Iuxta dictum: Ve qui spolias, quia spoliaberis. Etsi autem CAROLVS potitus

regno Longobardorum, regem sustulit: tamen nec gentis nomen, aut sedem mutauit, nec cæteris eiusdem gentis ducibus ut Spoletano, Eporegiensi, & Foroiuliensi ea, quæ tenebant eripuit. Exarchatum autem nomine mutato appellauit Romandiolam, ut tota memoria imperij Græcorum in Italia deleretur. Incidit hæc mutatio in annum CHRISTI septingentesimum septuagesimum tertium.

Longobardico bello confecto, redijt CAROLVS in Germaniam, & totum sese ad bellum Saxonicum conuertit, quod ante expeditionem Italicam inchoauerat anno Christi septingentesimo, septuagesimo secundo, deuictis magno prælio & fugatis Saxonibus ad fontes Lupiæ amnis. Causa belli Saxonici præter eas æmulationes et odia, quæ solent esse inter uicinas gentes ex suspitione & metu crescentis potentiæ, præterq; contentiones de finibus, fuit religionum diuersitas, Francis Christianam, quam erant amplexi, Saxonibus Ethnicam ueterem mordicus retinentibus ac tuentibus. Sæpe itaq; armis petitus, sæpe iniurijs laceßitus CAROLVS MAGNVS à uicinis Saxonibus, tandem in bellum Saxonicum, quod etiam à Patre & auo gestum fuerat, totis uiribus incubuit. Hoc bellum lon-

gum fuit ac difficile, durauit enim annos totos triginta tres, Saxonibus ad quascunq; defectionum occasiones bellum reparantibus. Etsi autem Saxones irruptionibus crebris & subitaneis sæpe & terruerunt Francos, & quæ horum erant diripuerunt: tamen ut plurimum uirtute Francorum, qui ad limites in excubijs erant repulsi succubuerunt. Bis tantum iusto prælio inter eos decertatū esse scribitur, Francis ipso CAROLO MAGNO duce uictoribus, & quidem uno mense paucorum dierum interuallo. Vno ad montem, cui sacellum postea impositum memoratur diuini auxilij nomine, altero ad fluuium Hasam. Vtriusq; prælij locum adhuc hodie incolæ monstrant. Excursiones uerò & uelitationes, quæ crebræ fuerunt, multos utrinq; præstantes uiros mutuis cædibus confectos peremerunt.

Apud Saxones præcipua fuit potentia VVidekindi ducis Angriuariorum, qui imperauit terris ad Visurgin, uir animi magnitudine ac robore, arte & usu belli, consiliorum celeritate & promptitudine præstantißimus. Hunc non tàm aduersa belli fortuna, quàm sua lenitate ac mansuetudine expugnatum, imò delenitum potius, cùm in suas partes, &

& suam de religione sententiam tandem pertraxisset, quod factum scribitur Bardouici, reliquum huius belli non magno negotio confecit per duces suos, edomitis ac subactis reliquis, qui mutationi religionis, quam CAROLVS moliebatur, aduersabantur. Quosdam ex his pertinaci studio suæ religionis & odio imperij Francici, exilij spontanei gratia mutato solo patrio traiecisse in ea Septentrionis loca reperio, quæ sunt Borussorum. Post VVidekindum celebrant historiæ Albionem, qui ad Albim fluuium & Herciniæ iuga sedes habuit & imperium. Horum Principum familiæ fuerunt tunc præcipuæ in Saxonia, inter eas quæ celebrantur numero duodecim. A VVidekindo propagati sunt HENRICI duo, AVCEPS & Bambergensis, Ottones tres. In eundem referunt originem ducum Saxoniæ, & Marchionum Misnensium, quos à VVitechindo eius filio deriuant. In Italia ducum apud Allobroges, & Marchionum montis Ferrati. In Gallia regum, qui nunc rerum potiuntur, numerata origine ab Hugone Capeto per annos 500. Albionem credo fuisse principem eius familiæ, quæ nunc est Principum Ascaniæ, quæ hanc totam oram Albi & iugis Herciniæ uicinam possedit

& fortiter defendit armis amplius 600. annis, et diu potentia ac rebus bello fœliciter gestis claruit, ex qua se familia ortos gloriantur nobiles Vrsini in Vrbe Roma, quod ualde uersimile est, cum non sit dubium, cùm ab alijs Imperatoribus alibi, tùm à CONRADO Tertio præfectum Hetruriæ datum esse ex hac familia. Reliquæ Principum in Saxonia familiæ interierunt, & quæ nunc dominantur aut nouæ sunt in his terris atq; insititiæ, aut Henetæ.

CAROLVS MAGNVS ergò deuictis inter initia belli Saxonibus duobus prælijs, paulatim progressus, ut de uero DEO gens Saxonica rectè doceretur, et assuefieret ad ueram DEI inuocationem, cuius rei causa bellum tantum susceperat, destruxit & sustulit Idola in alijs locis alia, ad quæ fiebant concursus, & condidit Ecclesias, quarum curam & gubernationem commendauit Episcopis uiris pijs & sanctis. Primo ultra Visurgin occidentem uersus, peculiarem Episcopum collocauit Osnaburgi, citra Visurgin alium in oppido, quod nominant Historici Selingstet, Vnde postea sedes Episcopalis translata est Osteruuigum, et inde Halberstadium. Ac memor dicti Esaiæ, Reges erunt

nutritores tui, Ecclesijs attribuit certos reditus quibus Episcoporum & ministrorum Ecclesiae, & aliae pauperes familiae alerentur. Id factum scribitur circa annum Christi septingentesimum, septuagesimum sextū. Constituit aliquantò post plures Episcopos alibi, extructis ac distinctis Ecclesijs, & reditibus destinatis unde sustentarentur, ut Padebornae, ubi audiuit legatos missos ad se à Regibus ex diuersis partibus orbis terrarū. Item in oppido Mimingeroda, de cuius translatione extitit Monasteriensis: Hildesij: Bardouici, unde VVerdam commigrauit. Adiunxit autem docentium & discentium collegia, sicut adhuc testantur distincta Canonicorum nomina, qui omissa cura rerum & officiorum, quae titulis honestißimis profitentur & ostentant, solam umbram ueteris constitutionis & consuetudinis cum opum poßeßione retinuerunt, & populo terriculamentis uanae falsaeq; superstitionis fascinato, pro salutari doctrina in templis theatrica ceremoniarū spectacula obtruserunt, quae fuerunt superstitionis nerui. In Collegio Hildesiano scribunt educatum esse & institutū HENRICVM sanctum. Bremensem Ecclesiam condidit anno à nato Christo septingentesimo octogesimo octauo, cui Episcopum praefecit VVilhadum natione Anglum. Mindensem aliquantò ante fundasse

dasse memoratur anno septingentesimo, octogesimo quinto, quo VVidekindus deposita cum armis superstitione Ethnica, suscepit professionem religionis Christianæ.

Sed huius belli tempore quod productum est in annum CHRISTI octingentesimũ octauũ, multa gessit alia bella difficilia & magna contra Saracenos, qui occupatas Hispanias fuerant partiti in duo præcipua regna, sedibus constitutis Cordubæ & Illiberi, quam hodie Granatam uocant, & sæpe Galliam ante tentarant infestis armis. Contra illos ergo magnum duxit exercitum, comparatum ex Francis, Longobardis & Italis, anno septingentesimo, septuagesimo octauo, ac recepta Pompelone præcipua Vasconum urbe, congressus cum Saracenis ac uictus amisit quadraginta milia hominum. Cecidit in eo prælio Milo Anglerius Rolandi Pater. Post reparato & aucto exercitu denuo cum illis conflixit, in quo conflictu cùm Saracenorum dux Egolandus interfectus esset, CAROLVS dissipatis reliquijs Saracenici exercitus, totam citeriorem Hispaniam usq; ad Betim fluuium suam fecit. Paulò post copiæ Francicæ perfidia Vasconum denuo à Saracenis circumuentæ, magnam acceperunt cladem, in qua Rholandus

filius

filius ſororis CAROLI ſiti extinctus eſt, cum quidem inter præclara eius diei facinora ſua manu iugulaſſet Maſurium ſummum ducem exercitus Saracenici. Hunc Rolandum quanti fecerit CAROLVS MAGNVS, indicant uerſus Epitaphij ſupra recitati, quibus mortem eius deplorat. Vltus eſt hanc perfidiam in Vaſconibus CAROLVS grauiſſimè, & repulſis Saracenis, quæ in Hiſpania ſubegerat præſidijs confirmauit.

Debilitati hac ſtrage Saraceni, etſi nullas poſtea uindicandæ cladis & recipiendæ Hiſpaniæ occaſiones prætermiſerunt, tamen nihil profecerunt. Paulatim enim ſeſe erexit rurſus & prompſit Gottorum uirtus, qui non paſſi reſpirare Saracenos, dum inter ſe Franci dimicarunt, interea armis repetiuerunt illa, quæ occupata olim à Saracenis & recepta recens à Francis, non ſatis firmo præſidio contra Barbaros defendebantur. Cum autem plures eſſent Gottorum Principes, factum, ut cum ſinguli in ijs quæ occupaſſent, regna conderent, Hiſpania in plura ſit regna diuulſa, quæ tandem ad unam Regum Tarraconenſium ſtirpem redierunt. Hiſpanico bello confecto, cum reliquiæ Longobardorum in

Italia tumultarentur, Carolus ingressus in Italiam cum exercitu, bellum intulit Agariso duci Beniuentano, qui statim ut de aduentu Caroli cognouit, præmißis obuiam filijs Rimoldo & Grimoldo, sese in fidem eius tradidit. Ita pace impetrata, sese & sua conseruauit, filioq; natu minore relicto apud CAROLVM *obside, alterum beneficio Victoris recepit. Scribunt & ante Hispanicam expeditonem* CAROLVM *Longobardos in Italia tumultuantes compescuisse, & Foroiulij ducem capite truncasse, ut exemplo cæteri à defectione absterrerentur, ac deinceps Romam profectum esse sacrorum causa, ducta eò secum coniuge et liberis. Inde reuersum bellum Bauaricum excepit, quod mouit Taßilo Rex Boiorum, gener* DESIDERII *regis Longobardorum, metu imminentis ex propinquo potentiæ Francicæ, & persuasu coniugis, quæ maritum instigabat, ut patrem è carcere ui & armis extractum reduceret in regnum.* CAROLVS *ergo occurrit Taßiloni duobus distinctis exercitibus, quorum unum duxit Pipinus filius per Iulias & Carnias alpes. Hac celeritate territus Taßilo pacem petiuit & impetrauit. Factam pacem scribunt Augustæ Vindelicorum ad Lycum amnem, qui distinxit Aleman-*

nos à Boijs. Sed non multò post Taßilo uiolatis pactis & fœdere inito cum uicinis Hunnis & Auaris, renouauit bellum, in quo non destitutus tantùm, sed insuper accusatus etiam à suis uiolatæ fidei, ac CAROLO traditus, lege Salica, condemnatus est ad regni abdicationem. Carolus ergo regno mulctatum unà cum filio Dedone, ut nouarum conspirationũ ac molitionum occasiones omnes utriq; adimeret, in monasteriũ utrumque inclusit, quod adhuc non procul ab Heidelberga nomen Laureaci retinet. Ita Taßilo metu et uindictæ cupiditate moto non necessario bello, in ea sese pericula coniecit, quæ depellere uoluit, sicut sæpe, quæ arcere aut elidere conantur homines mala intempestiuis consilijs, his ea attrahunt & accelerant in sui suorumq; pernitiem. Regno excussus, pœnas dedit tentatæ uindictæ priuatæ & perfidiæ ac seditiosorum conatuum, iuxta dictũ: Qui gladiũ acceperit, gladio peribit. Et de bellis non necessarijs, præclare Pindarus inquit: ἐᾷ μάχαν ἐᾷ πόλεμον χωρὶς θεοῦ.

Hic finis fuit regni Boiorum, quod cœpisse scribunt anno à nato Saluatore 456, quo Hunnorum irruptiones præcipuas Europæ gentes ad arma concurrere & immanem sæuiciã à ceruicibus suis depellere coëgerunt. Et cœpisse quidem

cùm

cum Adalgerio primo Boiorum rege, desijsse autem longa successorum serie in hunc Taßilonem, anno Christi septingentesimo, octogesimo octauo. Durauit ergo annos trecentos, triginta duos. Bauarorũ nomen sunt qui existimãt compositũ esse ex Boijs & Auaris, quos CAROLVS deuictis ac depulsis Hunnis, regioni Boiorum adiecit. Tenuit autem Bauariam posteritas CAROLI MAGNI usq; ad OTTONEM primum, qui eam fratri HENRICO tradidit, cuius HENRICI nepos fuit HENRICVS sanctus, qui cum sobole careret, coniugis Cunigundæ fratrem HENRICVM Bauariæ imposuit, quo extincto, redijt Bauaria ad HENRICVM Tertium Imperatorem, hunc quæ sint sequutæ mutationes, suo loco dicetur.

Post euersum regnum Boiorum, CAROLVS suscepit expeditionem in Sorabos, qui eam regionem, quæ nunc est gentis Misorum ad montes Sudetos & ad Albim ac Salam flumina tenuerunt, Vltraq; hæc progreßi, crebris incursionibus deuastarunt Saxoniam & Turingiam, atq; in his terris multa occuparunt. Ab hoc bello retractus est ad defensionem regni Boiorum recens occupati, contra Hunnos & Auaros, qui ex fœdere & pacto cum Taßi-

lone rege suprà Amasum fluuium, qui limes fuit Boiorum & uicinorum Hunnorum atq; Auarum, ductis exercitibus terram Boiorum cœperant depopulari. Hos octo annorum continuo bello primum debilitatos, tandem edomitos, & toto eo tractu, quem incolebant Boijs uicinum, summotos, depulit ultra Arrabonem amnem, qui antiquitus superiorem Pannoniam ab inferiore discreuit. Primo belli anno, qui fuit annus Christi septingentesimus nonagesimus primus, maximam partem nobilitatis Hunnorum fœlici prælio deleuit, cui ipse & affuit præfuit, reliquis septem annis, administrationem rei bellicæ commisit LVDOVICO filio.

Hoc bello uictor Pannoniam superiorem constituit limitem regni sui uersus orientem contra Hunnos & Auaros, cumq; Germaniam Galliæ coniunctam in duo distinxisset regna, illud quod ad Galliam pertinuit uocari cœptum est Germanio nomine VVeistreich, id est, Occidentale regnum: hoc quod Orientem spectauit, Osterreich, id est, Orientale regnum; cuius cùm limes esset uersus ortum recens Hunnis erepta Pannonia, abolito Pannoniæ nomine, tractus ille dici cœpit Marckosterreich, id est, limes regni Ori-

Orientalis. Ex appellatione Germanica Osterreich factum est nomen Austriæ. Sed Marchiæ nomen cum dignitate mutatum est in ducatum multò post à FRIDERICO primo Imperatore. Ante hanc mutationem rexerunt eam terram Marchiones, qui latinis sunt præsides limitum, inter quos historiæ primum celebrant Leopoldum, cognomento Illustrem, ex familia ducũ Sueuiæ & Alberti comitis Bambergensis, temporibus HENRICI AVCVPIS, Ex prioribus pauci nominantur & sine commemoratione rerum ab ipsis gestarum. Huius Leopoldi stirps cùm defecisset, Rodolphus Habsburgensis Imperator, ducatum Austriæ tradidit filio Alberto, à quo origo est ducum Austriæ hoc tempore.

Pannoniam superiorem postquam Romani occuparunt, dederunt eam incolendam duabus legionibus Germanicis undecimæ & decimæ quartæ, Et consentaneum est, partem eius etiam tenuisse ueteres Gottos. Fuisse autem Germanos ueteres Panoniæ citerioris uel superioris colonos, multorum locorum appellationes testantur, quæ planè originem Germanicam referunt. Nomen Budæ prorsus idem est cum Germanico,

Baden, factum à uicinis Thermis, quarum circa Budam magna copia & uarietas est, & congruit appellatio cum Vngarico Besten. VVestbrinum Vngari nominant, quod Germani dixerunt VVeisbrun, ab albo fonte, qui adhuc eo in loco sub arce Episcopi ostenditur. Vlteriorem Vngariam tenuerunt Gotti.

HVNNI ergò duce Attila infusi à Septentrione Gottos oppresserunt, sed Attila mortuo, rursus à Gottis excußi, pars eorum remigrauit in patriam ueterem, pars in Vngaria remansit suscepto imperio Gottico. Dominati itaq; sunt Gotti in Pannonia rursus usq; ad IVSTINIANVM Imperatorem, annis post Attilam amplius centum.

Sub Iustiniano reuersi Hunni cum socijs seu Auaris seu Iuuaris, quorum uetus patria ultra Rha fluuium & supra Caspium mare uersus Ortum & Septentrionem ueteri nomine adhuc hodie nota est. Pannoniam denuo subgerunt, Gottis partim deletis, partim intra Montana compulsis, & finibus prolatis

per

per Pannoniam ſuperiorem uſq; ad Amaſum fluuium.

Tenuerunt autem Hunni & Auari Pannoniam uſq; ad CAROLVM MAGNVM, cuius imperio & ordinatione ſuperior Pannonia Marchiæ nomen accepit cum regni Orientalis adiectione, hinc Auſtriæ nomen profectum eſt, quæ complectitur hodie Pannoniæ ſuperioris partem, & Noricum Ripenſe.

Marchiam Stiriæ tunc etiam conſtitutam eſt exiſtimo, partim contra eoſdem Hunnos, partim contra Græcos Imperatores, & ſubiectos his Illyricos ac Dalmatas. Quæ uerò de ductis ex Saxonia colonis à CAROLO in Daciam, quæ nunc Tranſsyluania eſt, feruntur, fabuloſa ſunt. Tranſsyluanos enim Dacorum & Gottorum ueterum reliquias eſſe non dubito, quibus acceßiſſe conijcio Pannoniæ ſuperioris colonos Germanos, quando pulſi ab Hunnis & Auaris, nouas ſedes quæſiuerunt.

Fracti hoc bello Hunni & Auari, quieuerunt uſq; ad Lodouicum Arnolphi filium,

quo imperante denuo instauratis uiribus & irruptionibus aliquoties iteratis Germaniæ Italiæq; cedibus incendijs ac direptionibus, damna maxima et detrimenta intulerunt, donec aliquot funestis cladibus grauiter afflictos ab HENRICO AVCVPE & OTTONE primo, & iam ex longa cum uicinis consuetudine mansuefactos nonnihil, & aliquo Christianæ religionis gustu imbutos, tandem HENRICVS Sanctus fœderibus ac societate cum Imperio coniunxit. Stephanum enim Ducem eorum regio diademate ornatum post conuersionem ad fidem Christianam affinitate sibi deuinxit, data ei in uxorem sorore Gisela, & dotis loco addita parte Pannoniæ superioris infra Leucam amnem, ubi sita sunt oppida, Pisonium, Semproni-um, Odenburgum & alia. Huius belli tempore scribunt CAROLVM deliberationes habuisse de coniugendis Danubio & Rheno, flumine Alemanno, qui Danubio miscetur, ducto in Regnessum, qui in Menum influit, Meno tandem ad Moguntiam in Rhenum sese effundente: sed operis impoßibilitate coactum tandem ab incepto destitisse. Posterior aliquantò fuit suscepta a Godefrido Danorum rege expeditio aduersus CAROLVM. Sed Godefridus cùm post

post occupatam Frisiam comperisset CAROLVM accelerare ad huius defensionem, regressus cum classe, à suis est interfectus. CAROLVS ergo insequendo hostem fugientem progressus est ad Nordalbingos usq;, qui nunc Holsati sunt, & Ditmarsi, Sic dicti, quòd ultra Albim ad Septentrionem habitant. Referunt autem hæc in annum CHRISTI 798. Anno proximè sequente cum Romanis inuolantibus, in ea, quæ erant imperij, Leo Pontifex sese opponeret, iniurias prohibiturus, exortus est in urbe Roma tumultus, in quo Leo Pontifex malè mulctatus et in carcerem detrusus, cùm opera Albini cubicularij inde euasisset, confugit ad CAROLVM in Saxonia tum cum exercitu hærentem ad Padebornam. CAROLVS cognitis querelis pontificis, iußit eum præcedere, ipse cum exercitu sequutus uenit Romam octauo Cal. Decembris, Anno 800. Ibi compositis controuersijs & tumultibus sedatis octauo Cal. Ianua. id est, ipso die Natalis DOMINI nostri IESV CHRISTI, Imperator Romanorum renuntiatus est à Leone Pontifice, populo his uerbis acclamante: CAROLO AVGVSTO à DEO coronato, magno & pacifico Romanorum Imperatori, uita & uictoria.

Tenebat imperium orientis tùm sola Irene mater CONSTANTINI, qui à LEONE Isauro quartus fuit. Hæc cùm filio primum conciliasset nuptias filiæ CAROLI MAGNI & fœdera cum Francis fecisset, postea irritata iniurijs filij, excæcatum eum inclusit in monasterium, ac ruptis fœderibus incitauit reliquias Longobardorum suis copijs adiunctis, ut ex Italia Francos expellerent. Sed re infœliciter tentata, cùm CAROLVM confirmata potentia uideret Italia potiri, mißis legatis transegit cum eo, & totum occidentis Imperium ei conceßit, coniugio insuper promisso, quod indigne ferens NICEPHORVS excussa Irene, rapuit Imperium Orientis, sed mox eodem modo cum CAROLO transegit Salisburgi, ut quod occuparat imperium occidentis retineret. Hæc pacta postea renouauit MICHAEL Curopalates, anno octingentesimo, duodecimo, qui Nicephoro acie uicto & cæso à Bulgaris, successorem eius Stauratium filium Imperio exuit. Confirmauit eadem LVDOVICO filio CAROLI, LEO Imperator post MICHAELEM. Ita CAROLVS MAGNVS factus est Imperator Occidentis, primum iure belli, occupata armis Italia

& urbe

& urbe Roma, Longobardorum regno destructo & pace restituta atq; legibus ac præsidijs communita. Deinde transactione cum Imperatoribus Græcis, qui ut ueri domini, omne ius, quod habuerunt in Imperium Occidentis, CAROLO concesserunt. Neq; accepit Imperium à Pontifice, cuius renuntiatio, neq; electio fuit, neq; traditio: sed declaratio saltem, quòd CAROLVS esset uere Imperator iure belli & conceßione Imperatorum Orientis, consensuq; & subiectione populi Romani. Nec Pontifices in urbem Romam iuris quidquam sibi uendicasse aut usurpasse tunc, sed ea tantùm, quæ ad res sacras pertinerent, procurasse prodiderunt omnes.

Est autem CAROLVS MAGNVS unus inter summos & salutares Monarchas orbis terrarum, qui excitatus & adiutus diuinitus Imperium occidentis post ultimi VALENTINIANI cædem à diuersis gentibus appetitum, tentatum & horribiliter laceratum primus restituit, ceu de collectis tabulis ex naufragio trecentorum annorum, & legibus id constituit ac sanciuit, coniun-

coniunctis Germania, Gallia & Italia, & comparata potentia, quæ par esset uicinis hostibus ex omni parto: Saracenis tenentibus Hispaniam ultra Iberum uersus occasum. Sclauis accolentibus Albim & Salam ad ortum & septentrionem. Hunnis & Auaris ad ortum & meridiem, quas gentes omnes cùm opprimere non posset, fractas tamen repreßit ac domuit, & hac potentia opposita intra certos limites cohercuit, nec pacem tantum reddidit occidenti, sed quod multò maius est, & tantò principe dignius, deletis Idolis, Ecclesiam FILII DEI propagauit, & templis conditis, constitutis doctorum uirorum collegijs, ordinatis Episcopis ac destinatis reditibus, unde hi uiuerent & alerentur, perfecit ut homines rectè de DEO docerentur, & ad ueram DEI inuocationem adsuefierent. Sexto anno post acceptum imperium, cùm bellum Saxonicum anno præcedente finiuisset, filijs hæreditaria & acquisita regna testamento distribuit.

Habuit autem uxores plures, primam Hermingardim filiam DESIDERII regis Longobardorum, quam repudiauit. Secundam Hildegardim natam ex nobili familia Godefridi ducis

ducis Alemannorum, quæ cum peperisset ei filios tres, CAROLVM, PIPINVM, & LVDOVICVM, & quatuor filias, mortua est pridie Calendarum Maij, anno septingentesimo, octogesimo tertio. Post Hildegardin duxit Fastradam filiam comitis Francorum, quæ decessit quarto Idus Augusti, anno septingentesimo, nonagesimo secundo, & sepulta est Moguntiæ in templo Sancti Albani. Ex hac natæ ei scribuntur filiæ duæ. Post Fastradam duxit Luitgardam Alemanam. Suscepit & naturales liberos plures ex concubinis diuersis, quorum Pipinum gibbosum propter conspirationem initam cum quibusdam contra ipsum, coniecit in monasterium. Ex legitimis filijs, LVDOVICVM Galliæ & citerioris Hispaniæ: PIPINVM Italiæ: CAROLVM Germaniæ regem fecit, qui contra Sorabos profectus rege eorum Miloduco cæso, arces extruxit ad Albim & Salam.

Extat in historijs forma testamenti CAROLI MAGNI, in quo filijs præcipuè curam Ecclesiarum commendat. Sed filiorum duo uiuo patre decesserunt ex hac uita, PIPINVS octauo Idus Iulij, anno octingentesimo decimo, relicto filio Bernhardo & quinq; filiabus. CAROLVS pridie nonas Decembris, anno sequenti.

His

His extinctis cum Saraceni & Mauri inuaderent Italiam, misit ad Italiæ defensionem Bernhardum nepotem. In hac expeditione duæ urbes à Saracenis captæ & direptæ sunt, Nicea in Gallia Narbonensi & Centumcellæ in Hetruria. Alioquin his postremis annis nulla insignia bella gessit, nisi contra Sclauos & Sorabos. Fuit autem terrori & admirationi omnibus exteris regibus, ita ut Persarum Rex & Maurorum Principes expetiuerint amicitiam eius mißis legatis, qui ab eo auditi esse scribuntur ad urbem Padebornam. Inter munera à Persico Rege missa, scribitur fuisse horologium αὐτόματον, mira arte fabrefactum, quod sonitu tintinabuli horas distinxit & indicauit, Id præcipuè CAROLVS admiratus est & imitatus.

Post partam pacem & munitum contra uicinos hostes imperium, præcipuè ei curæ fuit constituere Ecclesias, & regna exornare ædificijs. Extruxit ergo regias duas, unam in Ingelheim, ubi natus est, alteram Neomagi, et ad Moguntiam Rhenum ponte strauit, cuius longitudo fertur fuisse 500. passuum. Hic pons anno ante mortem eius proximo subitò & fortuitò incendio intra horas tres totus conflagrauit, in cuius ædificatione totos annos decem & pecuniæ ingentem

gentem uim consumpserat. Aquisgrani templum condidit, in quo sepultus est. Annis ante mortem quatuor proximis, crebris laborauit febribus, quibus grauiter afflictus, cū se non diu superstitem fore sentiret, accersitum ad se ex Aquitania LVDOVICVM filium, Imperatorem Romanum creauit & renuntiauit. Bernhardum ex PIPINO nepotem regem Italiæ fecit, anno octingentesimo, decimo tertio. Tandem mense Ianuario anni sequentis ardente febre correptus, ex laterum dolore, quem uocant pleuritidem, extinctus est, quinto Cal: Februa: hora diei tertia, cum uixisset annos septuaginta duos, imperasset quatuordecim.

Anno CHRISTI Saluatoris octingentesimo decimo quarto.

Anno à mundo condito quater millesimo, septingentesimo, septuagesimo sexto.

Mutationi autem, quæ in orbe Christiano hoc tempore facta est separatione imperij occidentis ab Orientali, causam præbuit præter tyrannidem, ignauiam, luxuriam, & luxum Exarchorum Græcorum in Italia, certamen de adoratione statuarum & imaginum cultuq; sanctorum, de quo crudelia certamina fuerunt in Ecclesijs Græcis, Episcopis urgentibus & propugnan-

pugnan-

pugnantibus: Imperatoribus prohibentibus & abolentibus cultum statuarum. LEO Isaurus enim Imperator Græcorum, abauus huius CONSTANTINI, qui CAROLI MAGNI filiam duxit, cultum statuarum, qui superstitiosa consuetudine paulatim inoleuerat & iam in obsessis hominum animis penitus insiderat, ac radices egerat. Illum ergò cultum tanquam impium & idolatricum abrogarat, & imagines omnes ac statuas ex templis eijci præceperat, unde εἰκονόμαχος uocatur. Extiterunt inde motus maximi in Græcia, quod Episcoporum plurimi Imperatori aduersati sunt & has eius actiones, ut impias calumniosè traduxerunt. Cumq; patris exemplum etiam imitatus esset Constantinus Copronymus, Romani Pontifices, qui alioquin Imperatores Græcos oderant multis de causis, occasione sumpta ex his actionibus quas improbabant, ab Imperatoribus Græcis cœperunt paulatim & sese & res Romanas ad Francos inflectere, quòd fidem præstare & obedientiam Imperatoribus quos ipsi iudicarent impiè facere, non tenerentur. Estq; de hac re disputatum, donec Italia tota Franci potiti sunt, sub hoc Constantino genero CAROLI MAGNI, sub quo certamen de cul-

de cultu ſtatuarum tandem eo deductum eſt artibus Epiſcoporum et conſenſu Imperatoris utriuſq;, ut celebrata ſit Synodus Niceæ, quæ uocatur Oecumenica ſeptima, in qua publico decreto ſtatuæ reſtitutæ ſunt, & confirmata eſt adoratio earundem impia & idolatrica, & anathemate ſunt notati, qui in his oppugnandis Imperatoribus operam ſuam accommodarant.

LVDOVICVS PIVS.

LVDOVICVS ſolus de CAROLI filijs ſuperſtes poſt patrem, cognita patris morte, ex Aquitania reuerſus adminiſtrationem imperij ſuſcepit Aquiſgrani. A religioſa ſuperſtitione cognominatus eſt PIVS. Nam & feſta & Idolatricos cultus ſanctorum & ſuperſtitioſas obſeruationes ordinis monaſtici auxit: ſed patri neq; ſapientia, neq; uirtute, neq; induſtria par fuit, cœpitq; cum hoc non degenerare tanta præſtantia uirtutis, quæ fuit in maioribus, Patre, Auo & Abauo. CAROLO

MARTELLO, ſed & autoritas minui. Venit in odium apud Imperij proceres propter ſæuitiam, quam exercuit in fratris filium Bernhardum Regem Italiæ & huic coniunctos: apud filios uerò propter nouercæ molitiones, quæ patrem contra priuignos concitabat, unde & ciuile bellum inter patrem & filios exarſit. Habuit enim primo uxorem LVDOVICVS Irmengardin filiam Ingrami Andium ducis, ex qua ei nati ſunt filij tres, Lotharius, Pipinus, & Ludouicus, Hac mortua biennio ante ſuſceptum imperium, duxit alteram Iudittam filiam Guelphi primi comitis Altorfenſis in Sueuia, ſororem CONRADI & RODOLPHI Principum, ex qua ſuſcepit CAROLVM cognomento Caluum. Ante imperium magnas res geſſit, præcipuè contra Saracenos in Hiſpania. Imperio potitus exemplo patris, primum Lotharium regem Boiorum: Pipinum regem Aquitaniæ creauit. Ludouicum minimum natu retinuit apud ſe, ſed titulum regis Italiæ ei tribuit. Ea res, & quod Imperator mox inter initia gubernationis ſuæ Danico bello implicaretur, mouit Bernhardum Italiæ Regem filium PIPINI, ut arma expediret contra Imperatorem, & hunc aditu Italiæ prohibere ac regno Franciæ exuere inſti-

instituerct. Incendebatur autem & assentatorum uocibus, quibus persuadebatur regnum Franciæ ipsi deberi & non LVDOVICO. Ergo LVDOVICVS Danicis rebus compositis, cum magno exercitu Italiam ingreditur. Cuius aduentu territi plærięq; ex socijs Bernhardi diffugiunt. Bernhardus destitutus à suis, tradit se Imperatori cum Pipino filio et nepotibus ex hoc tribus, Bernhardo, Pipino & Eriberto. Imperator eum in Germaniam abductum & Aquisgrani ad capitis supplicium condemnatum, sed uita donatum, oculis priuat, & in monasterium includit, in quo paulò post mœsticia extinctus est. Factum id est anno CHRISTI octingentesimo, decimo octauo. Alienauit hoc nouæ crudelitatis exemplum animos multorum ab Imperatore. Eodem anno, Mormannum Britonum præfectum, qui se regem appellarat per seditionem, acie uictum interfecit, & totam Britanniam citeriorem recepit. Bernhardo Rege Italiæ sublato, fecit Regem Italiæ LOTHARIVM filium, & simul CÆSAREM, Vxorem ei despondit Irmengardim Hugonis cuiusdam FILIAM, Anno octingentesimo, uicesimo primo. Eundem postea in ITALIAM missum curat

designari & proclamari Imperatorem à Pontifice Paschali, quem cum elegisset populus Romanus Imperatore inscio, ad quem electio pertinebat, LVDOVICVS hoc grauiter tulit, sed placatus Pontificis deprecatione, tandem acquieuit. Oderant autem ut dixi Imperij proceres, præsertim Episcopi LVDOVICVM, idcirco maximè, quod ex coniuge totus pendere, & de huius consilio pleraq; facere & administrare existimaretur. Propterea filios prætextu odiorum et clandestinarum molitionum nouercæ incitarunt, ut in patrem conspirarent: & de abrogando ei imperio consilia caperent. Conspirationis initium fuit in Gallia apud PIPINVM filium. Sed hæc prima incendia pater facile restinxit, cum quidem filij nondum coijssent. Renouarunt ea autem non multò post, & uiribus in Alsatia coniunctis patrem adegerunt eò, ut in ipsorum sese potestatem dederet & nouercam dimitteret. Captum patrem & aliquandiu circumductum LVDOVICVS intrusit in monasterium Sueßioni, anno Imperij LVDOVICI decimo nono. CAROLVM fratrem relegauit Brumiam, quod fuit monasterium in Lotharingia: Nouercam Dertonam in Italiam. Huius tam præclaræ erga patrem pietatis

tis ut multorũ deinceps aliorũ ſcelerum, autores fuerunt Epiſcopi. Sed pœnas dedit LVDOVICVS ſæuitiæ & ignauiæ ſuæ, & uiciſſim impietatem erga Patrem mox filij luerunt. Cum detineretur à LOTHARIO Pater, reliqui fratres mutatis animis miſerti calamitatis paternæ, poſtularunt cum magna parte procerum Germaniæ, ut dimiſſum in Imperium reſtituat, quod cum aut non uellet, aut metueret facere, fugiens in Galliam, bellum reparauit fratrum conatus impediturus, ſed deſtitutus ab omnibus, ſupplex ueniam à Patre petiuit & impetrauit. Ita redijt ad imperium LVDOVICVS anno ſequente, & cum filijs deprecantibus culpam ignouiſſet, coniugem ab exilio reuocauit, quæ tandem expugnato mariti animo perfecit, ut CAROLVM filium regem Neuſtriæ, id eſt, Celticæ & Lugdunenſis Galliæ declararet. Cumq́; paulò poſt PIPINVS obijſſet, relictis filijs PIPINO & CAROLO, & PIPINVS regnum Aquitaniæ affectaret, Auus eo in Germaniam relegato, Aquitanos CAROLO iurare coëgit. Ex eo itinere cum LVDOVICVS deterius habere cœpiſſet, nouerca metuens LOTHARIVM regem Italiæ, conciliandi eius ſtudio perfecit apud Patrem, ut ex Italia euo-

lia euocato traderet coronam auream imperij & ensem, & commendaret ei simul curam CAROLI & nouercæ. Quod indigne ferens Ludouicus Boiorum Rex, denuo se in patrem armauit, cui Pater occursurus cum morbo inualescente Moguntiæ subsistisset, Ludouico ibidem reconciliatus, diem clausit extremum duodecimo Cal: Iulij. Anno Christi octingentesimo, quadragesimo. Anno mundi, quatermillesimo, octingesimo secundo. Imperij uicesimo septimo, uitæ sexagesimo quarto & sepultus est in urbe Metensi propè Hildegardin matrem.

IMPERATOR LOTHARIVS.

EXtincto Ludouico Pio, inter filios ciuile bellum exarsit funestum admodum & cruentum, quod uires potentiæ Francicæ adeo attriuit, ut ex eo penè conciderint. Plus quàm centũ millia hominum in primo conflictu cecidisse perhibentur. LOTHARIVS enim occupato imperio iure successionis & nominationis, quod à Patre successor esset designatus, reliquos fratres eò adigere uoluit, ut LVDOVICVS Bauaria, CAROLVS Aquitania beneficio ipsius

ipſius & conceßione contenti, à reliquo imperio abſtinerent & ipſi tanquam Imperatori parerent: Fratres indignè ferentes, ſe à iuſta hæreditate excludi, coniunctis armis bellum LOTHARIO inferunt, & hunc ad Fontanedum uicum Antißidorienſem in Gallia Lugdunenſi prelio uictum profligant, exercitu eius penè ad internecionem cæſo. Pugnatum eſt autem anno CHRISTI octingenteſimo, quadrageſimo primo, ſeptimo Calend: Iulij.

LOTHARIVS ex fuga Aquiſgranum delatus, bellum reparat, cui denuò fratres ad Argentoratum occurrunt decimo ſeptimo Calend: Aprilis, anno ſequenti. Sed Lotharij exercitus memoria cladis ſuperioris dilapſus, deſertum eum fugere coëgit. Non quieuit tamen LOTHARIVS: ſed reuocatis ex fuga ac recollectis copijs, caſtra locat ad Matiſconem urbem Burgundiæ. Eo accedentibus fratribus proceres Imperij ſeſe interponentes, rem eò deducunt conſtituta tetrarchia, ut Ludouicus Germaniam, unde & Germanici nomen adeptus eſt, CAROLVS Franciam, LOTHARIVS Italiam cum Imperio, & in Germania, quæ inter Rhenum & Moſellam flumina ad ueteres Medomatrices, Leucos & Treuiros pertinuerunt, PIPINVS

PIPINI filius Aquitaniam teneret. Hæc transactio promulgata esse scribitur Veroduni, anno octingentesimo, quadragesimo tertio. LOTHARIVS deinceps filium LVDOVICVM sibi in imperio adiunxit, & instructum exercitu misit in Italiam contra Saracenos. Quæ in hac partitione LVDOVICO attributa fuerunt, regnum Orientale: quæ CAROLO, occidentale regnum dicta fuerunt, ut ab imperio, quod LOTHARIVS retinuit discernerentur. Ea uero pars Germaniæ, quæ utriq; regno interiecta, utrumq; ceu limes dirimeret, à LOTHARII nomine tum primum Lotharingiæ cognomen acquisiuit.

Distractis ad hunc modum & occupatis ciuili bello fratribus, peregrinæ gentes his occasionibus usæ, sese rursus ex omni parte commouerunt. In Saxonia seruile bellum excitatum est, quod LVDOVICVS magna celeritate compreßit. Normanni classe littus Gallicum depopulati, & per Ligerim amnem intra Galliam inuecti, penetrarunt populabundi ad ipsam usq; Parisiorum urbem, quibus cum impar esset CAROLVS Rex, ut regno excederent pecunia persuasit. Existimo autem Normannos uel partem esse Danorum Cimbricam

Chersonesum incolentium, eam scilicet, quæ altius in Boream summota est, uel quos hodie Noruegos uocant, nomine à Suedis distincto, à sedibus altioribus & in septentrionem longius porrectis. Hi primo Galliam tentarunt sub LVDOVICO primo, & postea bonam eius partem occuparunt.

Nec Bohemi, Sorabi & Marcomanni ab ortu & Meridie sibi in his occasionibus defuerunt. Contra quos bella continenter gessit LVDOVICVS Germanicus. Etiam inter ipsos fratres subinde recruduerunt dissidia, ut fit, cum semel in exulceratis animis, præsertim agnatorum altius odia insederunt. LOTHARIVS bellum minitatus est CAROLO, quod Giselbertus CAROLI præfectus filiam eius clam rapuisset: Sed ne ad bellum res perueniret, LVDOVICI sapientia præstitum est. CAROLVS uerò Pipini filios Pipinum & CAROLVM Aquitaniæ principatu deiectos, in monasteria inclusit, hunc in Corbeiense, illum in Suessionense, & è custodia elapsos, postea retraxit. CAROLVM tandem LVDOVICVS Germanicus Episcopatui Moguntino præfecit.

Deniq; furiæ ultrices impietatis erga patrem persequutæ sunt LVDOVICI filios & ad pœnas hos adegerunt, Sicut dicitur Orphei uersu, qui cum comminatione quarto præcepto annexa congruit: δεῖναι γὰρ κατὰ γαῖαν ἐριννύες εἰσὶ τοκήων.

Talibus nepotum CAROLI dißidijs cùm externæ gentes inuitarentur ad imperij aggreßionem ac dilaceratiōem, paulatim auctæ uiribus & animis, multum detrimenti rebus Christianis intulerunt. Neq; irruptionum & dilacerationum finis fuit usq; ad gubernationem Saxonum, ex qua gente rursus excitauit DEVS præstantes Principes ad instaurationem imperij penè euersi.

LOTHARIVS quòd intellexisset Romanos incitantibus Pontificibus seu tædio præsentis imperij, seu libertatis studio propendere ad Imperatores Græcos, & consilia clandestina agitare de reddenda illis urbe Roma cum Imperio, profectus est Romam anno octingentesimo, quinquagesimo quarto, & supplicio sumpto de autoribus huius consilij, mutauit magistratus, & pacta uetera de potestate Imperatoris in confirmando Pontifice Romano renouata, maiore seueritate astrinxit & sanciuit. Reuersus ex Italia, filijs tribus regna auita partitus est, LVDO-

VICO Imperatore declarato ac domino Italiæ: CAROLO in Galliam Narbonensem, qui minimus natu erat: LOTHARIO in Lotharingiam collocato. Ipse tædio ut existimo uitæ præsentis doloreq; de patrato in patrem facinore & sensu iræ diuinæ ac præsentium pœnarum, Consilio deniq; facinoris expiandi, Imperio sponte deposito, in monasteriū Brumiam apud Treuiros ingressus est, anno Christi octingentesimo, quinquagesimo quinto, ubi anno sequente è uiuis excessit, tertio Calendas Octobris.

CAROLVS filius non diu post Patrem superstes fuit. LOTHARIVS cum in uxorem duxisset Ditbergam sororem Hugoberti Abbatis, quem ducatui ad montem Iuram & Coccias alpes præfecerat, eamq; repudiasset amore Baldradæ concubinæ, sororis Guntheri Episcopi Coloniensis, ex consensu Episcoporū Coloniensis & Treuirensis, fratres Ditbergæ hoc indignè ferentes perfecerunt, ut à Pontifice propter repudium legitimæ coniugis anathemate sit mulctatus. Cuius expiandi causa Romam profectus, post adeptam ab Anathemate absolutionem et nauatam fratri operam in reprimendis Saracenis, in reditu Placentiæ peste extinctus est,

est septimo Idus Augusti, Anno octingentesimo. sexagesimo nono, amissa magna parte exercitus. Ex hac concubina LOTHARIO nati sunt duo filij Lotharius tertius & Hugo dux Lotharingiæ. Hoc Hugone nati Hugo filius & Lotharius nepos, Italiæ regnum obtinuerunt, accersiti contra Berengarium. Ab eodem Hugone descendit stirps comitum Lucelbergensium, quæ produxit Imperatorem HENRICVM Septimũ, & ex hoc natos, Bohemiæ regem Iohannem, & huius filium CAROLVM Quartum Imperatorem, & ex CAROLO natos VVenceslaum & Sigismundum Imperatores.

LVDOVICVS Germanicus cum Sorabis, Bohemis & Marcomannis longa bella geßit. Suscepit filios tres ex Hemma uxore Hispana: CAROLOMANNVM natu maximum, CAROLVM minimum, cognomento crassum, LVDOVICVM medium, & filiam Ludgardam, quæ uitam cælibem egit in monasterio Virginum ad Chiminum lacum Noricorum. Post mortem LVDOVICI secundi Imperatoris, cum CAROLVS Rex Franciæ Italiam inuaderet, ipse retracturus eum ex Italia, suscepit expeditionem in Franciam, inde reuersus, uitam cum morte commutauit Franco-

forti

forti ad Rhenum decimo quinto Calend: Septembris, Anno ætatis septuagesimo, Annno Christi octingentesimo, septuagesimo sexto, & à LVDOVICO filio sepultus est Laureaci in agro Vangionum: CAROLOMANNVS filius recuperata, ut dicetur, Italia, apoplexia correptus cum Arnolphi filij curam LVDOVICO fratri commendasset, tandem extinctus est duodecimo Calend: Aprilis, Anno octingentesimo octogesimo Otingæ. Ludouicus frater deceßit, Anno octingentesimo, octogesimo secundo, duodecimo Calend: Febru: cum triduo ante decimo quinto Calend: Feb: Cometa exarsisset, & Laureaci prope patrem sepultus est. Susceperat is filium ex Ludgarda coniuge, qui in prælio contra Hugonem naturalem filium LOTHARII supra dictum, qui Lotharingiam grassationibus uastarat, cecidit. Ad tertium LVDOVICI Germanici filium cognomento Crassum post LVDOVICVM Balbum tandem peruenit imperium.

LVDOVICVS SECVNDVS.

POST LOTHARII mortem Italia penè nunquam fuit tranquilla ad OTTONEM

NEM primum usq;. Nam & ijs certaminibus, quæ inter CAROLI posteros extiterunt, grauiter afflicta est, & ad imperij fastigium, illis exclusis, postea uel extulerunt sese, uel euecti sunt Italorum opera dißimiles, Imò eodem tempore interdum plures, qui continentibus sese mutuo bellis exercuerunt, deniq; quidquid ultra Latium uersus Apuliam & Calabriam mare attingit, direptionibus perpetuis patuit Saracenorum, negligentibus scilicet defensionem illis, quibus unum hoc curæ erat, ut sese confirmarent, oppreßis æmulis aut exterminatis. Nec longa pax Germaniæ concessa est, quam discordiæ agnatorum & irruptiones uicinarum gentium non siuerunt quiescere.

LVDOVICVS filius natu maximus Lotharij, statim ut fuit à Patre ascitus in societatem imperij, cum exercitu descendit in Italiam profligaturus Saracenos ex agro Beneuentano. Contra hos dimicauit fortiter ac fœliciter, auxilio potißimum fratris Lotharij: sed exercitu magna ex parte peste & alijs morbis absumpto, defensionem Beneuenti commendauit Adalgisio Longobardo, Salerni Principi, qui Imperatore absente Græcorum promis-

sis il-

sis illectus, desciuit ad Græcos cum omnibus Samnij, Campaniæ & Lucaniæ oppidis. Hanc perfidiam LVDOVICVS ulturus redijt in Italiam, & receptis oppidis, quæ defecerant, Capua uerò quæ repugnabat, obsidione ad deditionem adacta, ab Adalgisio fraude circumuentus iurauit se nec Beneuentum unquam uenturum, nec perfidiam ulturum: sed absolutus à iuramento autoritate Pontificis Iohannis, Adalgisio fuga elapso in Corsicam Insulam, de socijs Adalgisij supplicium sumpsit.

Rebus in Italia compositis, tandem Mediolani mortuus est anno CHRISTI octingentesimo, septuagesimo quarto, cùm imperasset annos nouemdecim. Excelluit eruditione liberali, pietate, comitate, & beneficẽtia, & ingenij dexteritate ualuit ac celeritate consiliorum. Gesßit & res magnas contra Sclauos. Coniunx eius fuit Luitgarda filia Etichonis VVelphi, qui filius fuit VVelphi primi seu comitis seu ducis Sueuiæ in Altorff, cuius frater HENRICVS ab Imperatore impetrauit partem Bauariæ, ut suo loco dicetur. Ex hac filiam reliquit Hermingardim, quam CAROLVS CALVVS despondit Bosoni Principi, attributa ei prouincia cum titulo Regis. Sororem enim huius Bosonis

Richil-

Richilden ipse Carolus duxerat in uxorem: Ex hac Hermingarde Boso suscepit filium LVDOVICVM regem Italiæ, quem Berengarius Veronæ excæcauit, de quo infra.

CAROLVS CALVVS.

LVDOVICO secundo sine masculo hærede defuncto, CAROLVS CALVVS filius Ludouici Pij ex altera uxore Iuditta, quam primum de Imperatoris obitu cognouisset exercitu comparato transijt in Italiam, ut Imperium Germanis præreptum traheret ad Francos. Qua re animaduersa LVDOVICVS Germanicus, filios duos Carolomannum, & CAROLVM, qui postea cognominatus est Crassus, fratri obuiam misit, ut Italiæ aditu eum prohiberent: Ipse inuasit Franciam, sed filios à CAROLO CALVO uel muneribus persuasos, uel potentia territos, rebus infectis rediJsse scribunt. Progressus ergo CAROLVS CALVVS Romam, renuntiatus est Imperator, octauo Calendas Ianuarij, Anno Christi octingentesimo, septuagesimo quinto.

Metu

Metu fratris muniturus sese amicitijs & fœderibus, quorum præsidio firmius retineret Imperium Italiæ, Bosoni affini suo despondit Hermingardim filiam LVDOVICI Imperatoris, & ducem Italiæ primum, mox etiam Regem prouinciæ creauit. Berengarium uerò ac Guidonem Romanæ nobilitatis proceres ex ueterum Longobardorum stirpe, alterum Foroiuliensium, alterum Spoletanorum ducem fecit.

Quæ res ut nunquam sunt fœlicia fœdera spe augendæ stabiliendæq; potentiæ, aut studio mouendi res non necessarias contracta ad opprimendos alios, ita postea exitio fuit stirpi Carolinæ, totamq; euersam penè radicitus extirpauit. Italiam seditionibus inuoluit, à Germania Franciaq; auulsam, de qua cum diu contendissent armis utriq;, Francis exclusis, Germani recuperatam rursus pacarunt, Sed & imperio tandem & regno Francico stirps Carolina excidit, Et quos ad defendendam contra agnatos Italiam autoritate potentiaq; Carolus armarat, hi interea sibi Imperium Italiæ illo excluso acquisiuerunt.

Reuersus autem CAROLVS in Franciam comperta morte LVDOVICI Germa-

nici, mox filijs eius de regno paterno bellum intulit, coacto ingenti exercitu, frustra LVDOVICO, qui ex tribus fratribus medius erat & periculo proximus deprecante, ne pergeret, & pacem petente. Callidè CAROLVS suspendens responsionem de pace, struebat insidias LVDOVICO, quibus incautum opprimeret. Sed cum insidijs proditis LVDOVICVS periculum cognouißet, cum eo congressus ad Andernacum, prelio superatum fudit, fugauitq;, & fugientem insequutus per Lotharingiam desertam à Francis, recuperauit amissa. Ita pœnas dedit CAROLVS & iniustæ auaritiæ atq; ambitionis & moti belli non necessarij. Dimicatum est autem inter eos octauo Idus Octobris, Anno Christi octingentesimo, septuagesimo sexto. Interea Carolomannus cum fratre Carolo repetiuit Italiam armis, cui Imperator occursurus, ad Veronam oppressus, & in fugam coniectus, ægre euasit. Ex ea fuga Mantuam delatus, profluuio uentris extinctus est, non sine suspitione dati ueneni à Sedechia Iudæo medico, quem familiarius dilexit.

Anno Christi octingentesimo, Septuagesimo octauo.

Anno mundi quater millesimo, octingentesimo, quadragesimo. Cum

Cum tenuiſſet regnum Franciæ annos triginta ſex, Imperium biennium. Cadauer amici exenteratum & aromatibus conditum cum ad ſepulturam in Franciam transferre decreuiſſent, putredinis uirulentia coacti Vercellis ſepeliuerunt, Vnde poſt annos ſeptem refoſſum & in Franciam deportatum eſt. Fuit Princeps auarus, inſolens & ambitioſus, iactabundus, θρασύδειλος, infœlix.

Vxores habuit duas, Richilden ſororem Boſonis, de qua dictum eſt. Alteram Hermindrudin, ex qua ſuſtulit filios quatuor, & unam filiam. LVDOVICVM cognomento Balbum, cui Iohannes Papa poſt Patrem contulit in Francia titulum Imperij. LOTHARIVM qui ante patrem deceßit. CAROLVM Aquitaniæ & CAROLOMANNVM prouinciæ duces. Carolum præferocem iuuenem Albinus athleta in lucta humi proſtratum, ita afflixit, perfracto dorſo, ut mox expirarit. Carolomannum ſacris deſtinatum & iam initiatum, cum is uitæ religioſæ tædio, hac repudiata, ſacrum ordinem bello ac direptionibus perſequeretur, Pater aliquoties fruſtra obiurgatũ, tandem oculis priuauit, & in uincula coniecit. Solùm ergò LVDOVICVM habuit ſuperſtitem.

Hic CAROLVS Caluus contra Normannos conduxit operam VVidekindi Saxonis, cuius origo existimatur pertinere ad illum VVidekindum, quo cum CAROLVS MAGNVS bellum geßit. Præfecit eum in Gallia Lugdunensi Andibus seu Andegauensibus. Hoc VVidekindo procreati censentur reges Francici, qui annos amplius quingentos ad nostra tempora usq; regnum Gallicum rexerunt. Nam & filium huius Rupertum, Carolus Caluus fecit ducem exercitus Francorum contra Normannos, qui & in prælio occubuit. Ruperti filius OTTO permissu Arnolphi Imperatoris procurauit regnum Franciæ, cum Carolus Simplex ad gubernationem per ætatem nondum esset idoneus. Ex fratre OTTONIS Ruperto, natus est Hugo magnus Parisiorum comes, cui ex sorore OTTONIS magni, natus est Hugo cognomento Capetus Rex Francorum, conditor regiæ stirpis, quæ nunc rerum potitur.

LVDO-

LVDOVICVS TERTIVS COGNOMENTO Balbus.

CAROLO Caluo mortuo & proceribus Romanis ad CAROLVM cognomento Crassum, qui cum fratre CAROLOMANNO Italiam receperat, inclinantibus, Pontifice Johanne refragrante, qui magis fauebat Francis, Pontifex per seditionem captus est: sed amicorum opera liberatus, profugit in Franciam ad LVDOVICVM Regem, à quo cum esset humaniter exceptus, uicißim eum Imperatoris titulo ibi remuneratus est: sed LVDOVICVS cum esse ualetudine imbecilliore, uix biennium Imperatoris titulo gauisus, morbo perijt cum adornaret expeditionem contra Bernhardum Marchionem Italiæ. Idibus Aprilis, Anno CHRISTI octingentesimo, octogesimo. Anno Mundi quater millesimo, octingentesimo, quadragesimo secundo, Relictis ex Anscarda nobili muliere, quam Patre inscio duxerat, duobus Filijs, LVDOVICO & CAROLOMANNO, & coniuge Adelheide grauida, quàm Pater illi desponderat. Hæc paulò post

enixa, peperit CAROLVM cognomento Simplicem & Posthumum regem Franciæ. Fratres Ludouicus & Carolomannus tutorio nomine regnum Franciæ administrarunt annos quinque, qui & Bosonem aspirantem ad regnum represserunt, & Normannos ad Ligerim fluuium magno prælio uicerunt, sed neuter diu superstes fuit, etsi de genere mortis scriptores dissentiunt.

CAROLVS IVNIOR COGNOMENTO Crassus.

CAROLVS filius Ludouici Germanici cum à Carolomanno Italiam, ab altero Ludouico Germaniæ regnum iure hæreditario accepisset, Saracenos in Italia grassantes & urbi imminentes, inde fœliciter abegit, totaq; Italia pepulit, quo tempore à Iohanne pontifice Imperator renuntiatus est. Tertium ergò hunc Imperatorem intra annos quatuor, Occidentis Imperium habuit, quæ tàm crebræ mutationes, præterquam quod hostium uicinorum et Pontificum Romanorum audaciam & potentiam uulgiq; licentiam confirmarunt, Imperium etiam ipsum

ceu eneruatum grauiter afflixerunt, & commutatis animis, studijs ac moribus uulgi, sicut fieri in mutationibus solet, perturbationes ac distractiones pepererunt magnas. Non enim fiunt tales mutationes sine magnis calamitatibus publicis & priuatis, sicut uerißimè dixit Xenophon: πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι. Nec minus incommodi est in gubernatorum crebra mutatione, quàm si formæ politiarum, legum & gubernationis innouentur, sicut uulgo dicitur: Nouus Rex, noua Lex, quod non tàm de scripta lege, quam de Principum moribus intelligatur, qui sæpe efficacius mouent animos subditorum, quam leges ipsæ. Sicut Oseæ 4. dicitur: Qualis populus talis Sacerdos, & Claudianus inquit:

Non sic inflectere sensus.
Humanos edicta ualent, ut uita regentum.

Prouerb: 28. Inter poenas peccatorum generis humani recensentur crebræ mutationes principum, ut nulli diu regnent, uel ut multi discordes regnent, & alij alios pellant. Propter delicta terræ, citò alij post alios fiunt Principes, & propter uirum prudentem, & intelligentem durabilius est imperium. Apud Pausaniam extat præclarum dictum in eandem sententiam:

μάλιστα πῶς ἐπὶ πταίσμασιν ἐθέλει μεγάλοις προσαφαιρεῖσθαι τὸν ἡγεμόνα ὁ δαίμων.

Cùm autem CAROLVS *Crassus eiecisset ex Italia Saracenos, reuersus in Germaniam, Franciæ administrationem tutorio nomine suscepit, quod* LVDOVICVS *Balbus* CAROLVM *Simplicem Posthumum reliquisset.*

Irrumpentibus autem Normannis in agrum Atrebatum, Morinorum, & Menapiorum, Godefrido & Sigefrido ducibus, CAROLVS *oppreßis opitulaturus, cum res parũ succederet, facta cum hostibus pace, Sigefrido Giselam* LOTHARII *patruelis filiam despondit, adiuncta dotis loco Frisia. Sed ne tunc quidem cessantibus Normannis, uerum Rollone duce Neustriam antiquitus dictam inuadentibus,* CAROLVS *ita cum hostibus pepigit, ut fœdere facto & societate inita, tradiderit eis partem Neustriæ, quæ ab Epta flumine ad Britones terminatur, & Oceano Gallico clauditur, cuius regni caput est Rotomagum.*

Ab his nouis colonis Normannia dici cœpit, quæ antea Neustria dicta fuit. Huic Rolloni initiato sacris Christianis uocatoq; Ruperto, CAROLVS Simplex tandem filiam in uxorem dedit, quod aliqui CAROLO Crasso tribuunt. Ab hoc Ruperto descendunt longa seriè duces Normannorum, quorum Richardus secundus Apuliam, Siciliam & Calabriam bello acquisiuit, exturbatis inde Græcorum reliquijs & Saracenis oppressis. CAROLVS Crassus tandem quod ob aduersos in bello casus & iniquas cum hostibus pactiones in odium uenisset & contemptum apud suos, morboq; fractus, nec mente constaret, nec ualeret corpore, imperio cedere iussus est. In locum eius collocatus est Arnolphus filius CAROLOMANNI, à quo cum per Bernhardum filium naturalem uix impetrasset uictum ad reliquum uitæ tempus, paucis post diebus in ignobili pago Sueuiæ uitam finijt, Idibus Ianuarij.

Anno CHRISTI octingentesimo, octogesimo octauo.

Anno mundi quatermillesimo, octingentesimo, quinquagesimo, cum imperasset annos

ſeptem, uel ut alij ſcribunt decem. Conditus eſt in Augæo maiore prope Conſtantiam humili Monumento.

Vxorem habuit Richardin regis Scotiæ filiam, quam ob conceptam falſò de adulterio ſuſpitionem repudiauit. Talis fuit exitus CAROLI Craßi, Imperatoris alioquin neq; ignaui, neq; ſtolidi: ſed ad extremum infœlicis. Auitis enim regnis omnibus ſine cæde potitum, & principio gubernationis ſucceſſu rerum ac multis uictorijs illuſtrem, ſubitò conuerſa fortuna, & odijs ſuorum obiecit, & de Imperij faſtigio deiecit, ſpoliatumq; dignitatibus omnibus ac fortunis, in extrema paupertate uitæ reliquum exigere coëgit.

Hoc moniti exemplo Magni principes, cogitent eſſe DEVM, qui & procurat res humanas, & Imperia ſuſtentat. Nec retineri Imperia aut fœlicem eſſe ac ſalutarem ullam gubernationem ſine præſentia & ope diuina. Nec fiducia noſtrarum uirium aut potentiæ quidquam tentandum aut moliendum eſſe, ſed cum inuocatione DEI & ſpe auxilij diuini, quod ut peti expectariq; firma fide

poßit,

poßit, causas etiam bellorum, consiliorum & actionum oportere esse pias iustas & honestas.

ARNOLPHVS IMPERATOR.

IN CAROLO Crasso coniunxit fortuna utrumq;, summam fœlicitatem, cum Monarcham eum effecit, ac dominum regnorum auitorum omnium: & summam infœlicitatem, cum uicißim è fastigio deturbatum, abiecit infra omnes infimos homines, ut uideatur uires extremas in hoc uno experiri & ostendere, fataq; Carolinæ stirpis complere uoluisse. Statim enim cum eo ab Imperio deposito, in locum eius suffectus esset ARNOLPHVS, quem diximus fuisse filium naturalem CAROLOMANNI ex Carentina nobili Fœmina, regnum Franciæ in aliquot discesit partes: Italia in tumultus ac seditiones sese effudit. Cum enim Franci CAROLO Simplici tutorem præfecissent OTTONEM filium RVPERTI ducis Andium, nepotem VVidekindi Saxonis, tandem Regem eum salutarunt. Mox alij etiam alia, quæ fuerunt regni Francici

in

in Aquitania, Narbonensi & Celtica diripuerunt. In Italia Berengarius & Guido Spoletanorum duces, quos paulò ante CAROLVS Caluus ad eam dignitatem & potentiam euexerat, de regno Italiæ inter se certarunt.

Arnolphus igitur initio gubernationis implicitus bello contra Sclauos Morauos, priusquam hos repreßisset, nec Italiam adire, nec Franciam potuit. Domitis illis suscepturus bellum contra eos, qui seditionibus regnum Franciæ dilacerarant, Ottone deprecante à bello abstinuit, & consensit ut OTTO regnum administraret nomine regio usq; ad annos pubertatis CAROLI Simplicis, quæ res causam præbuit ijs conspirationibis, quibus postea prætextu iuris hæreditarij CAROLVS Simplex à Ruperto fratre Ottonis oppugnatus est eo usq; donec Ruperti posteritas Regnum Carolinæ stirpi ademptum, in se transtulit. Ottone enim mortuo, CAROLVS Simplex regni administrationem repetiuit, cui bellum intulit Rupertus Ottonis frater, Auus Hugonis Capeti, partem regni Francici hæreditatis nomine propter fratrem sibi uendicans. In eo bello etsi uictus est Rupertus, tamen Carolum tandem fraude cir-

de circumuentum Heribertus, cuius sororem Rupertus habebat in uxorem, in carcerem Peronæ inclusit. Filius CAROLI LVDOVICVS cum Matre in Angliam profugit, inde Ruperto interempto, cum reuocatus esset ad regnum, consuetudo obtinuit, ut uocaretur Transmarinus. Is cum uiginti septem annos gubernasset regnum Franciæ, reliquit id filijs LOTHARIO & CAROLO. LOTHARIVS filium LVDOVICVM & nepotem eiusdem nominis reliquit, quo ueneno sublato, ui & fauore militum, regnum Franciæ traditum est Hugoni Capeto filio Hugonis comitis Parisiorum, nepoti Ruperti ducis Andium, quem cum CAROLO Simplice dimicasse & uictum esse iam dixi. CAROLVM uerò LOTHARII fratrem scribunt obtinuisse ab OTTONE secundo Imperatore Lotharingiam. Ita regnum Franciæ à stirpe Carolina peruenit ad alienos prorsus ac peregrinos, postquam id tenuissent posteri CAROLI annos ducentos triginta septem. Hoc tempus propemodum dimidium est de quingentorum annorum periodo, qua ferè regnorum limites & metas circumscriptas esse historiæ testantur. Est & hic LVDOVICVS Vltimus, à CAROLO

Caluo

Caluo quintus Rex Franciæ ex CAROLI Magni stirpe. Constat uero ex historiarum annotatis, paternas aut dignitates, aut fœlicitates raro ultra quintum eadem prosperitate perdurare, Sed incidere ferè mutationes uel aliquantò ante ut sæpe filijs aut nepotibus accidit, uel tunc, cum res redierunt ad abnepotes, quæ uel euertunt, uel labefactant ea, quæ à parentibus propagata sunt.

Sed ad ARNOLPHVM redeo, qui uiribus omnibus conuersis in Normannos depopulantes Lotharingiam, internetione penè eos deleuit, cæsis duobus Regibus, & Sclauorum inter se dissentientium defectione retractus, cumque his ad ripas Mosæ congressus, uictor rediјt in Lotharingiam, cui filium naturalem Senebaldum præfecit. In Italia dissensionibus inter Berengarium & Guidonem crescentibus euocatus à Berengario in auxilium, Longobardiam inuasit, & Verona deditione capta cum aliquot alijs urbibus expugnatoq; Bergomo, & urbis comite AMBROSIO, cui defensionem urbis Guido commendarat suspenso, Guidonem tota Longobardia exclusit, ac per-

ac persequutus eum ulterius, Romæ prius compositis motibus, Formosoq; Pontifice confirmato, qui eum accersiuerat, declaratus est ab eo Imperator, Anno postquam Imperij gubernationem suscepisset decimo.

Guidone fuga elapso, Imperator recuperatis, quæ ille occuparat, rediturus in Germaniam, ex itinere reuocatus est Romam ab HONORIO Pontifice per seditionem pontificatu excusso, quem cum uinculis exemptum restituisset, mouit in LAMBERTVM Guidonis filium, qui patre in exilio mortuo, Regem Italiæ se appellarat, expugnatoq; Spoleto, copias arci Camerinæ admouit, in qua Vxor Guidonis latuit. Mulier astuta, cum desperatam uideret arcis defensionem, per unum ex familiaribus Imperatoris auro corruptum Pharmacum ei propinauit, quo ille hausto, statim profundo sopitus somno, ad diem tertium usq; stertuisse scribitur: Tandem cum expergefacto Paralysis linguam ac partes inferiores resoluisset, Videreturq; non diu superstes fore, in Germaniam reductus est, insequente eum à tergo & exercitum carpente LAMBERTO, sed quod

ueneni

ueneni uehementia totum infecerat corpus putrefactione incurabili, φθειρίασις etiam accessit. Ita mortuus est erumpentibus toto corpore uermibus, tertio Calend: Decembris, uel ut nonnulli annotarunt, Sexto Calend: Decembris.

Anno Christi Noningentesimo.

Anno Mundi quatermillesimo, octingentesimo, sexagesimo secundo.

Regni duodecimo, Otingæ in Bauaria, Vnde cadauer Ratisponam delatum est, ubi sepulchrum eius ostenditur in templo ad D. Emeranum.

De posteritate huius ARNOLPHI diuersas reperio autorum sententias. Plurimi scribunt Vxores eum habuisse duas. Primam Agneten filiam Regis Græcorum, quam duxerit, cum adhuc Carinthiæ ac Bauariæ dux fuit. Et post hanc Iuttam, quam alij Ludgardam appellant, filiam Guelphi ducis Bauariæ. Ex Agnete sustulisse eum prodiderunt duos filios, ARNOLPHVM cognomento Malum & Vuernerũ comites in Schiern, quorum, ARNOLPHVS pater est Palatinorum ad Rhenum &

ducum

ducum Bauariæ. Ex Iutta uero LVDOVICVM Quartum Regem Romanorum in imperio successorem, & Ludgardam filiam nuptam OTTONI magno duci Saxonum. Hac matre & ARNOLPHO patre uolunt etiam aliqui natum esse CONRADVM Orientalis Franciæ Ducem, comitem Lotharingiæ, quem ALBERTVS comes Bambergensis interfecit, ut fuerit Germanus frater LVDOVICI Imperatoris. Sed qui ex diplomatum & historiarum annotatis diligentius origines & propagationes familiarum inuestigarunt, negant hunc CONRADVM ex Francorum sanguine ortum esse, etsi de origine eius nihil certi uel explorati affirmant. ARNOLPHVM Malum autem, cui non Vuernerum, sed Bertoldum fratrem addunt, tradunt, non ARNOLPHO Imperatore patre: sed Leopoldo quodam eius præcipuo Duce ortum esse, qui in prælio LVDOVICI contra Hungaros interfectus est. Sed hunc Leopoldum tamen fuisse sanguine iunctum LVDOVICO Quarto ex eadem à CAROLO Magno origine, non explorato tamen agnationis gradu perhibent. Atq; hæc de ARNOLPHO ueriora esse iudico. Filios autem naturales habuit plures. Senebaldum, ex

Helingarda concubina, cui attribuit Lotharingiã, quæ illo à Regulis Lotharingiæ obtruncato, postea sæpe mutauit dominos. Nam & Franci interdum armis, interdum beneficio atq; concessione Imperatorum eam obtinuerunt, & his amotis, successerunt alij, donec multiplici partitione in plures discerpta partes, plures est sortita dominos.

Habuit & Rapoldum filium conditorem stirpis Andechsianæ in Bauaria, ex qua nati comites, qui postea diu tenuerunt ducatum Istriæ & Meraniæ cum Voitlandia. Genuit hæc familia aliquot præstantes uiros, inter quos celebratur OTTO Bambergensis Cancellarius Henrici Quinti, qui Pomeranos ad fidem Christianã conuertit. Ex eadem familia natæ sunt sorores, Gerdrudis regina Hungariæ, mater sanctæ Elisabetæ, & sancta Heduigis, nupta Henrico Barbato duci Silesiæ. Cum defecisset autem in Ottone ultimo, qui Plassenburgi interfectus est, Anno Christi millesimo, ducentesimo, quadragesimo octauo, quæ huius fuerant in Voitlandia, partiti sunt inter se Episcopi Bambergensis & VVirzburgensis & Burggrauius Noribergensis.

ARNOLPHI tempore nouæ & maiores Hungarorũ copiæ effusæ ex Scythia superatis

tis fluminibus Tanai et Borysthene, Thraciaq; peragrata atq; expilata, coniunxerunt sese cæteris, qui in Pannonia à bello Hunnico superfuerant, & magnis agminibus progreßi intermissa bella redintegrarunt.

LVDOVICVS QVARTVS IMPERATOR.

LVDOVICVS post patrem Arnolphum susceptum Forchemij Imperium, aliquandiu opera & consilio tutorum, Ottonis ducis Saxoniæ & Hattonis Archiepiscopi Moguntini administrauit. Cum ergo per ætatem nondum esset ad res gerendas idoneus, intestina dissidia, quorum sese ceu germina patre uiuo exeruerant, ubiq; magis magisq; creuerunt. In Italia Lamberto filio Guidonis in uenatione occiso ab Hugone Mediolanense, ALBERTVS Tuscus & ALBERTVS Eporedus LVDOVICVM filium Bosonis regis prouinciæ in Italiam accitum regem salutarunt, quem Berengarius captum excæcauit. In Germania noua bella exarserunt, ALBERTO comite Bambergense una cum fratribus ADELHARDO & HENRICO, filijs HENRICI

comitis, bellum inferente Episcopo VVirtzburgensi: defendente hunc contra CONRADO Duce Franconiæ Orientalis. In qua expeditione cum ALBERTVS Bambergensis amißis duobus fratribus, horum cædem ulturus, CONRADVM Francum fraude interceptum interfecisset, LVDOVICVS Imperator propterea eum in iudicium uocauit ad dicendam causam, & cum non compareret, proscripto bellum indixit & intulit: Sed cum ALBERTVS persuasu Hattonis Episcopi Moguntini dedidisset se in fidem Imperatoris, LVDOVICVS eum capitis condemnatum securi percußit, quinto Idus Decembris, Anno CHRISTI Noningentesimo quarto. Hic ALBERTVS Tarissæ sepultus est in agro Bambergensi. Posteritas eius, ut supra dixi, postea adepta est præfecturam limitis Orientalis seu Marchionatum Austriæ.

Fuerunt & in Lotharingia bella inter uicinos, quorum dux fuit CONRADVS dux ad Mosellam ex ueteri Francorum prosapia cum filijs GEBHARDO & CONRADO.

Fracto ergo Imperio tot bellis ciuilibus,

& nouis motibus turbato, hisq; Imperatore iuuene implicito, Hungari ex Thracia per Pannonias progreßi, limites Bauariæ uastare & depopulari cœperunt, Anno noningentesimo septimo, quibus LVDOVICVS Imperator occurrit quantis potuit copijs, & congressus cum illis continuo triũ dierum prælio, à quinto Iduum Augusti usq; ad tertium Idus, tandemq; uictus & fugatus perdidit præcipuam & florentiß: partem nobilitatis Germanicæ. Cecidit in eo prælio præter alios præstantes Principes, Ludouicus oriundus ex Caroli Magni prosapia, pater ARNOLPHI & Bertoldi, ad quos referunt originem ducum Bauariæ & Palatinorum ad Rhenum. Auentinus contra reliquorum historicorum annotata pugnatum esse scribit contra Hungaros, non ad Lycum amnem prope Augustam Vindelicorum, sed ad Danubium in Bauaria prope oppidum Ansburg, quod uerisimilius est. Et fuit error facilis propter cognationem appellationum Germanicarum Ansburg & Augsburg. Hungari uictores progreßi, longè latèq; incendijs, direptionibus ac cædibus omnia peruastarunt, donec pacem LVDOVICVS multo ab illis auro redemit, quæ res ei causa mortis fuit. Ex animi ægritudine enim

in morbum delapsus diem suum obijt, duodecimo Calend: Februarij.

Anno CHRISTI noningentesimo, undecimo.

Anno mundi quatermillesimo, octingentesimo, septuagesimo tertio.

Imperij duodecimo. Sepultus est Ratisponæ in templo Diui Emerami prope patrem.

Vxorem habuit Madhildam, quam alij Ludgardam uocant, filiam Ludolphi ducis Saxoniæ, sororem Brunnonis & Othonis Magni, sed nullam ex ea suscepit sobolem.

Hunc LVDOVICVM aliqui ultimum faciunt Imperatorem in Germania ex CAROLI Magni posteris, & fuit à CAROLO sextus, secundum seriem maiorum. Suntq; ab initio Imperij CAROLI usq; ad mortem huius LVDOVICI anni centum undecim. Reliquit moriẽs res ualde turbatas, nam & intestinis discordijs arserunt Italia & Germania, ad quas accessit noua contentio inter Principes de successione in Imperio, & uicinæ gentes, quas utcunq; coëgerat quiescere potentia Imperatorum Francicorum, uelut allectæ his dissensionibus Principum, undi-

undiquaq; se infuderunt. In Italiam ulteriorem rursus irruerant Sarraceni. Germaniam ex parte una Sclaui, ex altera Hungari aßiduis depopulationibus ac cædibus uexabant, & Hungari quidem in Galliam usq; penetrarunt. Nec fuit pene ullus in Germania locus ab iniurijs & sæuitia Hungarorum immunis, donec consensu Principum ad Imperij fastigium HENRICVS Auceps euectus est.

CONRADVS PRIMVS.

EXtincta stirpe CAROLI Magni in Germania, & rebus propter hostium irruptiones & intestina bella fluctuantibus, Moguntinus Episcopus & Otto dux Saxoniæ, cumq; his proceres Francorum, Imperium detulerunt ad Conradum ducem Franconiæ Orientalis. sed Arnolphus cognomento Malus dux Bauariæ, Giselbertus Lotharingiæ & Burghardus Sueuiæ duces illo recusato accersiuerunt ex Gallia CAROLVM Posthumum, cui & Lotharingia tunc sese subiecit, & paulò post OTTONE

Saxone mortuo, cum iisdem sese filius eius Henricus coniunxit contra CONRADVM. Hæc dissensio ne protinus in bellum ciuile erumperet, sola Hungarorum irruptione impeditum fuit, qui post LVDOVICI mortem aggreßi ARNOLPHVM Bauariæ ducem, sed fortiter repulsi, pace cum eo facta, conuerterunt sese ad Italiam, Vbi Berengarius Rex metuens sæuitiam eorum, & multitudinem, ne progrederentur prohibuit, non ui & armis, sed muneribus, magna pecunia pacem mercatus. Regreßi ergo Hungari ab Italia & denuo Germaniam adorti, primum Saxoniam, Thuringiam & Franciam, deinde Rheno transmisso, Lotharingiam & Alsatiam, Basilea euersa, horribili grassatione percurrerunt, & CONRADVM ad pacem quibuscunq; conditionibus redimendam annua pensione adegerunt. Liberata hoc modo ab Hungaris Germania, cum nihil remitterent de hostilibus molitionibus Principes, qui se CONRADO opposuerant, Imperator anno Christi nongentesimo, decimo sexto, Synodo indicta ad duodecimum Calend: Octobris, & paulò post nonis Octobris Imperij conuentu habito, hostes suos proscripsit, moxq; ARNOLPHVM Bauaria pepulit, qui postea Imperatore mortuo sua

ſua repetiuit. Fratres duos Giſelberti Ducis Lotharingiæ, Eringerum & Bertoldum, bello captos ſecuri percuſſit. Pacata tandem Germania, morbo correptus, cum de uita deſperaſſet, Vero grauiq; iudicio, odijs priuatis ſepoſitis, quod præſtantis naturæ argumentum fuit, anteponentis ſalutem publicam iniurijs priuatis, ſuaſit, ut Imperium commendaretur HENRICO Aucupi, nepoti ARNOLPHI Imperatoris ex filia Ludgarda, cui & per fratrem EBERHARDVM inſignia Imperij miſit, adductus admiratione uirtutis & ſapientiæ HENRICI, quod hunc unum erigere afflictas penèq; collapſas res Imperij & contra barbaras gentes patriam uindicare poſſe ex ijs conſilijs & conatibus didiciſſet, quos cum hoſtem eum habuiſſet, fuerat expertus.

Deceſſit autem anno Chriſti noningenteſimo, decimo nono.

Anno mundi quater milleſimo, octingenteſimo, octogeſimo primo.

Regni ſeptimo, decimo Calen: Ianuarij, & ſepultus eſt in Monaſterio Fuldenſi.

Retentus in Germania bellis intestinis Italiam non adijt. De origine eius & familia, ut dixi, scriptores dissentiunt, nam aliqui patrem eius CONRADVM prodiderunt natum esse patre ARNOLPHO Imperatore, ex eadem, qua LVDOVICVS Imperator matre. Negant id alij. Vxorem habuit Placentiam, filiam LVDOVICI senioris regis Germaniæ, ex qua nullam suscepit prolem. A fratre huius CONRADI Eberhardo utrum descendãt Imperatores Francici, ad quos post Saxones redijt Imperij administratio, incertum est. Sunt enim, qui eos à CONRADO Magni OTTONIS genero deriuant, quem in prælio contra Vngaros occubuisse infra referemus ad Augustam. Hoc natum Filium OTTONEM, nepotem HENRICVM, quem Hermannum aliqui nominant, pronepotem CONRADVM Saliquum tradunt. Sed quibus maioribus CONRADVS ille sit ortus, non exprimunt.

Ad hunc modum Imperium Occidentis primo discordijs successorum conuulsum, paulatimq; uelut neruis incisis ac solutis compagibus inclinatum ad ruinam: postea exterarum gentium impetu ac uiolentia grauius impulsum, penè

penè corruit, his per ruinas inuolantibus & rudera diripientibus, nemine prohibente, imo consternatis omnibus ac trepidantibus.

Concidit & ipsa CAROLI posteritas, redacta in nihilum, cui successit noua Saxonum stirps, quæ ex afflatu diuino receptis animis, dilapsa & aliquoties direptionibus expoliata, deuastataq; cædibus rudera recollegit & instaurauit. Hæc considerantes cogitemus de perpetua DEI in Imperijs præsentia, deq; iustitia eius & immensa misericordia ac bonitate. Punit DEVS iusto iudicio totas gentes & Principes ipsos collisionibus inter se regnorum, mutuis Principum cædibus & terrarum deuastationibus. Rursus cum interitura regna uidentur producit aliquos præstantes uiros ordine, qui aut res labantes fulciant ac sustentent, aut collapsas restituant, ut conseruetur societas humana Ecclesiæ causa, quales fuerunt, qui sequuti sunt HENRICVS Auceps, OTTO Primus, OTTO Tertius, & HENRICVS Sanctus, CONRADVS Saliquus.

Consideremus & causas mutationum. Transfert DEVS regna non tantum de gente in gen-

in gentem, sed & de stirpe in stirpem, cum propter peccata hominum & alias causas, tum ne somniemus regna posteris necessario deberi lege & iure successionis ideo, quod maiorum uirtute acquisita primum & ab iisdem longa annorum serie possessa sint atq; administrata. Hæc opinio multos impulit ad bella non necessaria, in quibus perierunt sæpe totæ familiæ, sicut & Reges Francici frustra cum Saxonibus de recuperatione Imperij contenderunt, & tandem amiserunt utrumq;, & tota eorum posteritas deleta est.

DE REBVS ECCLESIAE.

Potestas Ecclesiastica præcipuè consistit in duabus rebus, in ministerio doctrinæ & Sacramentorum, & gubernatione disciplinæ externæ. Ministerium doctrinæ & Sacramentorum diuina autoritate institutum, & Ecclesiæ commendatum est. Inquit enim Christus: Ite in orbem uniuersum, prædicate Euangelium uniuersæ

uniuersæ creaturæ, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Item Iohan. 20. Sicut misit me Pater, ita & ego mitto uos, & inflauit in eos dicens: Accipite Spiritum Sanctum, Quorum remiseritis peccata remittentur eis. Missus est autem Filius DEI non ad constituendum Imperium politicum, sed regnum spirituale & æternum, quod colligitur uoce & ministerio Euangelij, non armis aut potentia politica, aut ulla ui corporali.

Pertinet autem ad ministerium doctrinæ non tantum munus docendi in Ecclesia, & administrandi Sacramenta, sed & cura cognitionis dijudicationisq; controuersiarum, quæ incidunt de dogmatibus Ecclesiæ proprijs, de DEO, & de rebus æternis, de lege DEI, de peccato, & causis peccati, de Euangelio, de gratia, de iusticia coram DEO, de Sacramentis.

Sed alligata sunt iudicia Ecclesiæ ad normam uerbi diuini. Credimus Ecclesiæ tanquam doctrici demonstranti ueritatem ac certitudinem in dubijs sententijs ex fontibus Israel, id est, ex criptis Propheticis & Apostolicis, quæ non sunt Sphingis ænigmata aut oraculorum Delphicorum

phicorum in uolucra, sed perspicua, illustria, firma. Et nititur fides non testimonio Ecclesiæ, sed uerbo DEI. Expreßis autem interdictis adimitur ministris omnis potestas mutandi aliquid in dogmatibus diuinis, & ijs, quæ autoritate diuina tradita sunt, cum dicitur: Nihil addatis, neq; dematis. Item: Qui aliud Euangelium annunciauerit uobis, anathema sit. Item: Frustra me colunt mandatis hominum.

Et obligantur omnes in Ecclesia, ut audiant uocem Euangelij, quæ per ministros traditur, quatenus sonant uocem doctrinæ patefactæ à Filio DEI, Inquit enim Christus: Qui uos audit, me audit.

Gubernatio disciplinæ externæ scandala probibet omnis generis doctrinæ & uitæ, animaduersione, inspectione & censura seueriore doctrinæ uitæ & morum externorum, & constituit pertinentia ad εὐταξίαν, ut omnia ordine & decenter fiant, distinguit gradus & officia ministrorum, distribuit horas & materias lectionum, cantionum, exercitiorum, examinum, congressuum, ordinat & digerit cœtus docentium in certas classes. Præcipit enim Paulus,

lus, ut in Ecclesia omnia decenter & ordine fiant. Non uult esse confusiones, aut licentiam infinitam & ἀναρχίαν in Ecclesia, aut tyrannidem, quanquam ἀναρχία infinita est tyrannis. Sicut inquit Paulus: DEVS non est autor ἀκαταστασίας.

Constituit autem Ecclesia hæc, quæ ad gubernationem disciplinæ externam & εὐταξίαν pertinent, sua, id est, humana autoritate, non diuina, neq; alligata est Ecclesia ad ullas leges conditas ab hominibus, neq; ad ullam ordinariam succeßionem ministrorum, aut ad statum ullum quantumuis pulchrum, Sed ad Euangelium Filij DEI, quod ut sonet in ministerio, DEVS subinde excitat aliquos recte docentes, etiamsi inter hos alij plus, alij minus lucis habent. Et dicta de audiendis pastoribus, non constituunt regnum aut tyrannidem in Ecclesia, sed præcepta sunt & consolationes: Iubent ut uocem à DEO traditam audiamus, & affirmant DEVM uoce docentium certò efficacem esse, accendere mentes ac percellere corda nostra, perinde ac si palàm nos ipse alloqueretur.

Habet & iudicia sua potestas Ecclesiastica, quæ

quæ non ui corporali, ſed uerbo exercet: Non tyrannicè, & pro cuiuſq; affectu, ſed adhibita cognitione legitima & dijudicatione. Non enim armata eſt gladio, ut poteſtas politica, ſicut expreſſè Chriſtus dicit Matthæi 10. Qui cernuntur Imperia tenere, dominantur gentibus, & Principes earum poteſtatem habent in eas, uos autem non ſic.

Sed multum intereſt inter iudicia Eccleſiæ & iudicia politica, ſicut multum differunt, quæ in Eccleſia humana autoritate condita ſunt ab ijs, quæ expreſſo DEI uerbo ſunt promulgata & ſancita.

Politica iudicia etſi etiam ſonare debent Decalogum, tamen & de circumſtantijs addere leges poſſunt & ambigua interpretari, Valetq; interpretatio propter autoritatem regiam ſeu Prætoriam, & ui corporali exequuntur ſententiam, eademq; autoritatem ſuam tuentur.

Iudicia Eccleſiæ diſsimilia ſunt. Quædam enim ſunt de ijs rebus, quæ immediate ſunt prohibitionis diuinæ, & quarum uiolatio ſine ulla dubitatione eſt peccatum mortale, ſiue ſint dogmata

mata pugnantia cum Euangelio, siue delicta manifesta contra legem DEI. Quædam sunt de delictis contra leges institutas boni ordinis causa humana autoritate. Differt autem ab his iudicijs, quæ sunt iurisdictionis, ministerium uerbi. Tantum enim fiunt illa de manifestis & notorijs, non de occultis, cum ministerium uerbi potestatem habeat remittendi peccata petentibus uniuersa, siue nota sint, siue ignota, & rursus annunciandi iram Dei & pœnas æternas omnibus perseuerantibus in erroribus contra fundamentum, aut delictis contra conscientiam.

Primus gradus iudiciorum prorsus est alligatus ad doctrinam Euangelij. Hanc enim uult DEVS normam esse illorum & moderatricem, nec contra eam decerni aut sanciri, nec sine ea tanquam ex ea natum atq; profectum proponi quidquam, neq; aliunde, nisi ex hac dubiorum declarationes, obscurorum interpretationes, confusorum explicationes, aberrantium emendationes, peti uult. Hinc uero desumptæ interpretationes non ualent propter iudicum autoritatem, sed quia congruunt cum uerbo DEI & confeßione ueræ Ecclesiæ. Nam uer-

bum DEI est Iudex, quo cum consentiunt pio- rum confeßiones. Conuicti his iudicijs de errore aliquo infundamento aut de criminibus publicis & manifestis, incidunt, nisi mutent sententiam aut pœnitentiam agant, in pœnas Ecclesiæ pro- prias, quas illa non ui corporali infligit, sed uer- bo, scilicet segregatione uel exclusione à cœtu Ecclesiastico & sacrorum communione. Non enim fas est Ecclesiæ decretas & pronunciatas sententias ui corporali exequi.

Alia ratio est, eorum, quæ disciplinæ & ordinis causa constituuntur in Ecclesia ab ho- minibus. Non enim diuina autoritate obligant ut illa, quæ immediate præcipiuntur à DEO, neq; ut edicta prætoria, de quibus expresse scri- ptum est: Obedite non tantum propter iram, sed etiã propter conscientiam. Diserte enim tra- ditũ est: Frustra colunt me mandatis hominum. Quare neglectio eorum aut uiolatio, si absit pe- tulantia & ministerij contemptus, non est pec- catum mortale. Vult enim intelligi DEVS discrimen inter obedientiam debitam ministerio & doctrinæ, & inter obedientiam præstandam traditionibus humanis, ut sciamus de DEO & de uoluntate DEI nihil quæri aut fingi extra

traditum uerbum debere. Vt autem si præstẽtur opera traditionum humanarum cum opinione iustitiæ, cultus aut necessitatis, horribile peccatum sunt, ita si omittantur quandoq; sine Scandalo ut dixi & ministerij contẽptu, non protinus delinquens reus peragi debet æternæ condemnationis, aut ijs affici pœnis, quas Ecclesia indicit et irrogat, sicut qui in leges Magistratuum peccat, à Prætore punitur mulcta aut corpore. Discernit & uetus Ecclesia inter αἵρεσιν & σχίσμα, controuersia Arij hæresis : certamen de paschate Schisma fuit.

Sed ut iudicia de publicis & notorijs, ita & pœnas suas habet Ecclesia, quibus non corpora hominum lacerat aut uitam petit, sed excludit à societate externa contumaciter delinquentes contra ministerium, & perseuerantes in delictis contra conscientiam, ut in erroribus contra fundamentum, & alijs peccatis manifestis ac notorijs, conscientijs horribili denunciatione iræ Dei æternæ, & æternarum pœnarum territis, nisi resipiscant. Hæ pœnæ uocabantur ἐπιτίμια in ueteri Ecclesia, nec recipiebantur in Ecclesiam, quibus propter lapsus ἐπιτίμια imposita erant, nisi editis ueræ pœnitentiæ & emendationis

dationis signis impetrassent publicam absolutionem, nec hos, si ad alias se conferrent Ecclesias, admittere fas erat, nisi afferrent literas συστατικὰς seu testimonia περὶ λύσεως τῶν ἐπιτιμιῶν.

Erant autem gradus pœnarum tres: ἀνάθημα uel ἀναθεματισμὸς, καθαίρεσις, & ἀφορισμὸς. Ἀνάθημα commune erat utrisque clericis & laicis, & hos eiectos ex Ecclesia atq; ab omni societate tanquam aliena membra abscissos atq; exterminatos, non tantum à communione sacrorum, sed ab omni consuetudine uitæ externæ arcebat. Καθαίρεσις propriè ad clericos pertinebat, qua illi deponebantur ab officio. Erant autem & καθαιρέσεως gradus. Aliquibus enim officio motis sola adimebatur tractatio & celebratio sacrorum, ita ut à communicatione Cœnæ Dominicæ, uel à publicis sacris non arcerentur: aliqui simul & excommunicabantur, id est, ab usu & communicatione Cœnæ Dominicæ repellebantur, & à reliquis publicis & communibus sacris remouebantur. Ἀφορισμὸς pertinebat ad utrosq; Clericos & Laicos, & reos abigebat à sacris publicis, quosdam ab omnibus, aliquos tantum à Cœ-

næ

næ communicatione, qui uocabantur ἀκοινώνητοί, Separati ferè in loco solitario, seorsum consistere cogebantur, eratq; certi temporis pro ratione delictorum.

Hæc ita constanter seruauit prima Ecclesia post tempora Apostolorum, sicut piarum Synodorum decreta & Canones, historiæ, ac piorum Doctorum scripta testantur. Viguit in ea puritas doctrinæ, de cuius conseruatione certamina fuerant maxima, quibus hoc perfectum est, ut doctrina magis illustrata, & testimonijs scriptorum Propheticorum atq; Apostolicorum certius confirmata sit. Fuit & disciplina Ecclesiastica optimo constituta ordine, distinctione officiorum, claßium, temporum, lectionum, exercitiorum, inspectionum, examinum, & aliorum utilium rituum.

Sed cum primo turbassent Ecclesias nugacißimæ rixæ de tempore, quo esset celebrandum Pascha, & inde ortæ distractiones præbuissent occasionem alijs certaminibus, quæ mouit Arius de Filio DEI, tandem crescente licentia, et nouorum errorum seminibus subinde suppullulascentibus, horribiliter Ecclesiæ conuulsæ & laceratæ sunt, donec Mahometicus furor & po-

tentia, magnam partem Ecclesiarum in Asia & Aphrica oppreßit: Occidentem uero dilacerarunt Gotticæ, Vandalicæ, Francicæ, Hunnicæ, & Henetæ gentes.

Ex his Ecclesiarum Orientalium & Imperij in occidente ruinis creuit potentia Romanorum Pontificum, quæ ambitione, auaritia, & tyrannicis consilijs aucta, tota à cura administrandæ Ecclesiæ & tuendæ puritatis doctrinæ, conuertit sese ad curam & studium constituendæ Monarchiæ in Ecclesia. Occupatis ergo Pontificibus & Episcopis certaminibus de primatu, & cura constituendæ Monarchiæ, atq; ijs comparandis, quæ hanc instruere opibus, præsidijs bellicis, neruis politicæ potentiæ, ac stabilire possent, paulatim doctrina negligi cœpit, & creuerunt superstitiones, ut semper fit, cum homines de rituum externorum uero usu, in quos plus intuentur, quam in doctrinam ipsam, non rectè docentur.

Superstitione ergo inualescente, non negligi tantum, sed & deprauari doctrina cœpit, & inuecta sunt paulatim noua dogmata excogitatiq;

gitatiq;

gitatiq; ritus noui κακοζηλία Israeliticæ politiæ, in oculos pulchra specie incurrentes, quos postea Pontifices horribili & furiosa audacia cumularunt, additis idolatricis prophanationibus Sacramentorum. Retenta est ueteris disciplinæ sola umbra, quam suo instituto ita accomodarunt, ut fuerit hactenus Monarchiæ illius neruus. Tandem confirmata potentia & captis ac dementatis hominum animis superstitione multiplici, eò usq; audaciæ Pontifices progreßi sunt, ut & dogmata & cultus diuinis contrarios condiderint, & crudelitate noua stabilierint, & traditiones suas cum opinione cultus diuini ac neceßitatis obseruari uoluerint.

Doctrinæ deprauationes manifestæ sunt in partibus de peccato, de lege DEI, de pœnitentia, de iustificatione hominis coram DEO, de bonis operibus, de gratia, de fide iustificante coram DEO, de Sacramentis, de Ecclesia, quæ ab expreßis testimonijs, tum Prophetarum & Apostolorum, tunc primæ & purioris Ecclesiæ recedunt & discrepant. Nota sunt commenta plusquam anilia de purgatorio,

imposturæ indulgentiarum, satisfactiones Canonicæ, quibus corruperunt consuetudinem ueterem τῶν ἐπιτιμιῶν. Manifesti sunt & cultus, qui contra mandata Dei sunt efficti & instituti, ut inuocationes mortuorum hominum, adorationes statuarum & imaginum, ἀρτολατρεία, id est, adoratio repositi & eleuati panis, Ethnicæ pompæ processionum & supplicationum, quibus panis est circumgestatus, prophanationes Cœnæ Dominicæ in Missis theatricis, quæ celebratæ sunt pro uiuis & mortuis. Item consecrationes magicæ rerum naturalium, ut aquæ, uini, olei, salis & similes.

Manifestæ sunt & leges, quæ præcipiunt onera, quæ sine peccato sustineri non possunt, ut leges de cœlibatu. Aliæ uero traditiones, quarum superstitio & abusus etiam à rudibus, intelligitur, quantum habent admixtum errorum, ut traditiones de certis ciborum generibus certæ formæ ieiuniorum, battologiæ in precationibus, quas & condiderunt, & recipi obseruariq; cum opinione cultus & necessitatis uoluerunt contra libertatem sancitam in Euangelio, quæ mutari aut aboleri nulla humana autoritate potest.

Quid

Quid dicam de illa impudentia, qua ſuam extulerunt autoritatem Pontifices, cum ſeſe & caput Eccleſiæ, & dominos regnorum mundi conſtituerunt, & Monarchiam fabricarunt Imperijs Politicis ſimilem, in qua alligarunt Eccleſiam ad Pontifices & Epiſcopos, & horum collegia, id eſt, ad ordinariam ſucceßionem Pontificum Epiſcoporum & collegiorum, hoſq; autoritate diuina tenere miniſterium, neq; errare poſſe, neq; horum aduerſari decretis licere contenderunt. Pro hoc ſtatu, qui ex Idolatria, abuſibus, ſuperſtitione, impijs decretis, ſceleribus parricidiorum, rapinarum, & libidinum conflatus eſt, pertinaciter pugnant, & hic illis eſt religio.

Si quis hiſtoriam Eccleſiæ diligentius conſiderarit inde uſq; à temporibus CHriſti & Apoſtolorum per annos mille quingentos, reperiet primis annis quingentis, etſi inciderunt ingentia certamina de filio DEI, & alijs rebus, uiciſſe tamen ueritatem, mendacijs diſcußis atq; eliſis, & tradita eſſe poſteritati uera, firma ac perſpicua teſtimonia de doctrina Apoſtolorum publicè in Synodis & in priuatis ſcriptis eorum, qui Apoſtolorum diſcipulos uiderant & audierant, de-

niq; optimæ ac necessariæ disciplinæ seueras leges conditas ac descriptas esse, quibus stetit, floruit & uiguit Ecclesia, etiam inter calamitates ingentes ac horribiles persequutiones Ethnicorum & Arrianorum.

Sequentibus annis quingentis ita colluctatum est cum ueritate mendacium, cum fidei sinceritate superstitio, cum ueris DEI cultibus Idolatria, ut mortuorum hominum inuocationes, imaginum & statuarum adorationes, ἀρτολατρεία, quanquam hæc tardius aliquantò cœpit, cum rectitudine sententiarum Sophistica, cum seueritate disciplinæ & ordine laxatio & confusio, cum humilitate ambitio, superbia, dominandiq; cupiditas, ut paulatim hæc inualuerint ac superarint, illa elanguerint & conciderint, deniq; ex gentium confusionibus, ut morum, ita dogmatum & religionum extiterunt confusiones admirabiles, & ex his emerserunt germina multiplicium abusuum, quæ sensim adolescendo radices egerunt & sese confirmarunt.

Reliquis annis quingentis maturuit & creuit regnauitq; in Ecclesia Idolatria, superstitio & ambitio, præsertim Pontificum & Episcoporum

scoporum. Cessit cultus DEI uerus, qui fieri debet in agnitione & fiducia filij IESV CHRISTI, hic inquam Sanctorum cultui cessit. Disciplinæ seueritas in inanem umbram uetustæ consuetudinis exoleuit, cuius ne dissiparetur, neruus fuit instillata animis superstitio, quam aluit & auxit agmen Monachorum. Doctrinam Euangelicæ contrariam, ex Platonis dogmatis & argutijs Aristotelis texuerunt Scholastici. Potestatem Ecclesiasticam Pontifices & Episcopi commutarunt in Monarchiam politicam & omnibus sese Imperiorum negotijs admiscuerunt, adeo ut potestatem sibi arrogarint tradendi Regna mundi, quibus uellent, autoritate diuina. Semper tamen fuerunt aliqui pij & docti, qui huic tyrannidi Pontificum contradixerunt, & abusus atq; errores taxarunt atq; improbarunt.

Hæc est causa, quod cum historia Ecclesiæ primorum annorum quingentorum extet descripta accurate, posterioribus annis mille aut pauca reperiantur annotata aut nulla. De confusionibus enim quid scribi potuit? Cum ergo synodis penè omnibus, quas historiæ celebrant, his proximis annis quingentis usq; ad emendationem doctrinæ recens factã à Luthero, Philippo & alijs.

fiant

fiant aut publica autoritate sanciantur decreta impia, uel contra doctrinam & cultus diuinos traditos in scriptis Propheticis & Apostolicis, uel de Pontificum Episcoporum & uniuersim satellitum sedis Romanæ ambitione, rapacitate & Tyrannide contra Imperatores & Reges Christiani orbis, uel de ijs, quæ cæcitatem & obstinatiam inueteratæ superstitionis in uulgo confirment: Omißis illis, de rebus gestis in utroque Imperio orientis & occidentis dicemus. Cumq; sese Pontifices & suas res miscuerint Monarchijs & Regnis, non plus eorum meminisse uolumus, quam exegerit uel series historiarum in singulis Imperatoribus, uel mentio nouorum errorum atq; abusuum, quibus scilicet hi in Ecclesiam sint occasionibus introducti.

Cum autem & profiteantur ac iactitent titulum Ecclesiæ Pontifices propter ordinariam succeßionem in sua politia Monarchiæ similem, & potestatem sibi iuris mandatiq; diuini prætextu arrogent infinitam, non in politias tantum, sed ea etiam, quæ Dei & Ecclesiæ sunt propria, & hoc fulmine terruerint ac terreant omnes ordines orbis Christiani, summos infimosq;, Contra has falsas persuasiones & impo-

ſturas ſciamus, non poſſe eſſe Eccleſiam apud illos, qui dogmata & cultus inſtituunt ac defendunt aduerſantes expreßis & euidentibus ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, etiamſi habent regnum in Eccleſia & ordinariam poteſtatem ad externam ſpecimen rituum ſuperſtitioſorum legibus pulchre compoſitam. Non enim hoc regno Pontificum, ſed fundamento Chriſti & Apoſtolorum nititur Eccleſia.

Deinde ſciamus non deberi obedientiam, ulli poteſtati præcipienti, ut impia doceamus aut faciamus. Conſtat enim talia eſſe doctrinas Dæmoniorum, nec obediendum eis eſſe, ſed redeundum ad illas regulas: Oportet Deo magis obedire quam hominibus. Sunt autem multæ traditiones Pontificiæ palam impiæ, ſicut abuſus Cœnæ Domini, Inuocatio mortuorum, Lex de Cœlibatu, Magicæ conſecrationes creaturarum, ut de erroribus in doctrina, quibus Monachorum & Scholaſticorum libri referti ſunt, taceam, quæ ueteri Eccleſiæ fuerunt ignotißimæ & recens irrepſerunt & Epiſcoporum potentiam amplificarunt, Monachorum opes auxerunt. Primum Decalogi mandatum inquit: Non habebis Deos alienos. Non igitur inuocandi ſunt

sunt mortui, Sed unus uerus omnipotens DEVS, *qui se patefecit dato* Euangelio *&* *misso* FILIO DOMINO NOSTRO IESV CHRISTO, *&* *sic est inuocandus, sicut docuit, fiducia* Filij. *Etiam traditiones de rebus adiaphoris fiunt impiæ & doctrinæ dæmoniorum propter errores, qui admiscentur, scilicet, quod mereantur remißionem peccatorum, aut sint cultus* DEI, *quibus se* DEVS *iudicet honore affici, aut sint necessarij, aut quod* Episcopi *habeant potestatem instituendi tales cultus.*

Nec propterea eleuatur autoritas ministerij Euangelici. *In his enim, quæ iuris diuini sunt, conscientia necessario debet obedire pastoribus,* Iuxta *illud: Qui uos spernit, me spernit.* De *ritibus adiaphoris, qui boni ordinis causa instituti sunt, præcipit* Euangelium, *ne sentiamus cultus aut necessarios esse, sed seruari concedit sine opinione iusticiæ ac neceßitatis.* De *pugnantibus cum mandatis diuinis, simpliciter pronunciat uox diuina:* Fugite Idola. Item: Oportet DEO *plus obedire quam hominibus.* Item: Si *quis aliud* Euangelium *annunciarit uobis, anathema sit.* Nec *dictum: Qui uos audit, me audit, transferri potest ad opiniones aut leges*

pugnantes

pugnantes cum Euangelio, quod prorsus non constituit, regnum Politicum. Eoq; magis detestanda est impietas & impudentia Pontificiorum, quod autoritatis & nominis diuini praetextu tituloq; Ecclesiae, fingere sibi potestatem condendi decreta impia contra tot manifesta scripturae testimonia, non uerentur. Sed de his satis sit dictum. Nunc ex historijs Graecorum Imperatorum, quorum pleriq; impurißima monstra fuerunt & portenta generis humani, paucula quaedam subijciemus, ut series rerum gestarum sibi constet, & quidem praecipuè eam ob causam, ut res à nostris in Asia gestae & initia potentiae Turcicae rectius intelligantur, quod cum Graecis res fuerit utrisq;, nostris Argonautis, cum recuperarunt Palaestinam & Syriam, & Turcis.

IMPE-

LIBER QVARTVS

IMPERATORES ORIENTIS.

IMperium Occidentis dilacerari ceptum est à diuersis gentibus mox post CONSTANTINI Magni ætatem, à quo usq; ad CAROLVM Magnum caruit occidens certa & constante Monarchia, Romanis oppreßis, Græcis exclusis, à gentibus diuersis, quæ conflictatæ sunt inter sese de sedibus et principatu in Italia, Germania, Gallia, Hispania & Pannonia, alibi inuitatæ ruinis Imperij ex discordijs intestinis dehiscentis atq; collabentis, alibi conductæ ad bellorum, quæ uel inter se, uel contra externos hostes gesserũt societatem, alibi accersitæ ad cohercendam petulantiam Romanorum præsidum, qui ruente Imperio prouincias licentius administrarunt.

Inter hos populos præcipui fuerunt Hunni, Sarmatæ, cumq; his Heneti, & ὁμόγλωττοι gentes Germanorum. Non enim lingua, sed idiomate tantum ac dialecto discerno Gottos, Francos, Burgundos, Longobardos, Alanos, Suenos, Anglos, sicut reipsa linguis non discreparunt.

runt. Hunni ex Italia Galliaq; repulsi, intra Pannoniam sese continuerunt. Sarmatæ, Henetiq; totam uersus orientem Germaniam ueterem ad Albim usq; subiugarunt. Germanicæ gentes cum his Romanisq; in primis, & inter sese contenderunt, per annos quadringentos & amplius, donec Angli Saxones, Britannia: Gotti, Hispania: Franci & Burgundi, Gallijs: Longobardi Italia potiti sunt, & Franci rursus tota Germania perdomita, unoq; regno comprehensis tribus potentißimis prouincijs Germania, Gallia et Italia, quæ antiqua Imperij sedes fuit, Occidentis Imperium instaurarunt, ut dixi.

Has dum collisiones inter se gentium nouarum atq; conflictationes pertulit Occidens, interea etiam Orientis Imperium grauiter afflixerunt, penèq; discerptum diruerunt diuersæ gentes in Asia & Europa. In Asia creuit subito Saracenorum potentia, qui cum Heraclio imperante, & à religione Christiana & à Romano Imperio defecissent, Mahomete autore, breui tempore tantis succeßibus uires auxerunt suas, ut non tantum Palestinam, Syriam, Arabiam, Mesopotamiam, & bonam Asiæ partem celerrime occuparint, sed perantiquum etiam Persarum regnum

num & Romanis infestum ac formidabile, sublatis regibus antiquißimi stemmatis, cœperint, & Aphricam littoralem omnem ad montem Atlantē usq;, cum multis maris mediterranei insulis complexi sint. Tantis aucti accesßionibus, duo condiderunt præpotentia regna, Vnum in Asia, Alterum in Aphrica. Huius sedem constituerunt Alcairum Aegypti urbem, quæ Memphis est, illius Babylonem, quam Bagadat & Baldacum sua lingua uocitarunt etsi Baldacum aliqui Susam esse uolunt. Vtriq; præfecerunt unum Monarcham Calipham nomine, qui populo domi forisq; Dux esset exemplo Moysis & Iosuæ.

Collocant autem principum regni Mahometici aliqui in annum Christi sexcentesimum, uicesimum tertium. Sed Sarraceni annos Hegyræ ut uocant, altius ordiuntur ab anno Christi quingentesimo, nonagesimo primo. Inde enim annorum suorum seriem detexunt.

Græcos Imperatores Sarraceni, dum inter se consenserunt, magnis affecerunt detrimentis, ita ut potentia labefacta, deinceps illi nec retinendæ Italiæ, pellendisq; quæ inuolarant peregrinis gentibus, neq; arcendis ac reprimendis nouis

nouis hostibus, quos é Septentrione excibant occasiones acquirendæ prædæ & nouæ potentiæ, pares esse amplius possent. Sed cum dissensiones domesticæ horum etiam animos mutuis odijs incensos, ad arma in se mutuo capienda perpulissent, robore partim distracto, partim mutuis cædibus comminuto, desperatio imbecilliores coegit accersere peregrina auxilia. Ita adducti sunt Turci, qui cum militassent Sultano Persico contra Calipham Baldacensem seu Babylonicum, postea utrisq; oppreßis, sibi regnum constituerunt, à Perside intra pontum & Armenios montes ad Hellespontum, & inde per totam anteriorem Asiam ad Syriam usq; dilatatum. Sic concidit Sarracenorum in Asia regnum, ut ferè omnis magna potentia, non alienis & externis, sed suis dissolutum atq; dißipatum uiribus.

Turcos rursus attriuerunt primum in Asia nostri Argonautæ profecti ad recuperandam terram sanctam, & condendum regnum Hierosolymorum: deinceps eosdem prorsus regno Asiæ exuerunt Tartari, euocati ab Armenijs: Sed cum hos uicißim aliquantò post dißipassent atq; excußissent Turci, ut dicetur, redintegratis uiribus restituerunt

regnum, quod cætera tandem absumpsit uniuersa, Persico excepto.

Interea in Europa, Henetæ & Sarmaticæ gentes immensis copijs delatæ ad Istrum & Hellespontum à Septentrione, incursionibus perpetuis Thraciam, Mysiam, Epyrum, omnemq; uexarunt Macedoniam. Primi inter hos Bulgaros sese nominarunt, ut opinor à VVolga fluuio Rußiæ, qui apud ueteres est Rha fluuius, Rhapontici plantæ appellatione celebris, & ex paludibus Rußiæ profluens non procul ab eius gentis Metropoli Moscouia, hodie enim seu Moschos seu Russos ea regio habet, deuoluitur in mare Caspium. Horum prima fit mentio in historia CONSTANTINI Pogonati, Circa annum Christi sexcentesimum, octogesimum. Adorti autem Mysiam inferiorem, Græcos Imperatores irruptionibus ac depopulationibus crebris fractos fatigatosq; adegerunt ad condiciones pacis, quas tulerunt accipiendas.

Rußi Bulgaros sequuti, tamen Rasciæ nomen dederunt in ea regione, quæ olim Tryballorum sedes fuit & pars Mysiæ superioris. Horum meminerunt historiæ in Constantino Monomacho penè eodem tempore, quo Turcorum.

Pacinacas

Pacimacas ſeu Boßinos ultra Tanaim fluuium habitaſſe ratiocinor. Ab his conditum eſt Boſnenſium Regnum in confinio Dalmatiæ & Croatiæ ad ueteres Dardanos et Triballos. Mentio eorum fit aliquantò poſt in Iohanne Zimiſce.

Seruios originem appellationemq; à Sorabis & Sarmatis trahere non dubito. Vſæ ſunt autem et utuntur adhuc hodie hæ gentes lingua Heneta, uocanturq; uno nomine Sclaui, & diu Græcos Imperatores exercuerunt, donec ex pacto & fœderibus Myſiam utramq;, Thraciæ bonam partem, Macedoniam item & Epyrum obtinuerunt. Sed nunquam diu in officio manſerunt, & fide, Verum quibus potuerunt occaſionibus, iuſſa & autoritatem Græcorum detrectarunt iugum amoliri, ſuntq; inter ſeſe colluctati utriq; eo uſq;, donec utriq; libertate & Imperio amiſſo, uenerunt in poteſtatem Turcorum, quos ad defenſionem Imperij contra Bulgaros Græci ex Aſia accerſiuerunt.

Ita Sarraceni primum & deleuerunt regnum Perſicum & inclinationem fecerunt Imperij orientis in Aſia, ut Henetæ gentes in Europa. Sarracenos uiciſsim debilitarunt Turci. Hos

Tartari compescuerunt. Tartaros rursus Turci, cum sese recollegissent, Asiæ Imperio & domicilio spoliatos, profligarunt, ubi paulatim confirmati in Asia & Europa, cum sibi eos Græci contra Bulgaros & cæteros Sclauos adiunxissent, deuorarunt utrosq;, & consumptis his, deleuerunt etiam Sarracenorum in Aegypto regnum, Sultanis sublatis, & Armeniorum in Asia, quod diu inter Persas & Turcos medium natura loci magis quam robore contra gentis utriusq; uim sese defenderat.

Reliqua sunt adhuc in Turcorum confinio Tartarorum regna, per amplißimas & uastißimas Orientis ac Septentrionis solitudines dispersa, & Persicum, quod Turcis oppreßis pulsisq;, eodem cum Tartaris tempore, potentißimus Parthorum Sultanus Gempsas in libertatem uindicauit atq; erexit, cuius posteritas adhuc rerum potitur & cum Turcis continentia bella gerit.

Ab his gentibus Imperatores Græci circumuenti undiq; conclusiq;, & aßiduis incursionibus exagitati, paulatim perdiderunt quidquid de ueteri Imperio fuit reliquum, culpa

potißimum suorum scelerum ac latrociniorum, quibus in se mutuo grassati sunt, & ignauiæ ac libidinum, propter quæ contemptui fuerunt, ludibrioq;, & prædæ ac direptioni uicinis hostibus.

Et habuit Imperium Orientis præstantes uiros, uel mediocres saltem, perpaucos post reparatum à CAROLO MAGNO Imperium Occidentis: Sceleratos, ignauos, flagitiosos, luxu perditos, parricidijs & incæstu pollutos plurimos, inter quos, si qui nauarunt aut præstiterunt boni aliquid, hoc laudem meretur, quod maiorum exemplo nonnulli, quanquam perpauci, cultum idolatricum & inuocationem hominum mortuorum ad imagines & statuas tollere studuerunt. Virtus bellica emollita atq; eneruata uoluptatibus perierat. Veteres familiæ interierant, nouæ irrepserant, Defecerant & nerui bellorum, partim prouinciarum direptionibus atq; auulsione decisi, partim exinaniti, non tam apparatibus bellicis, quam profusionibus inutilibus. Hostes uero etiam conspectus domesticorum bellorum, odiorumq; mutuorum ac lanienæ mutuæ acuebat, & accedebat contemptus, quem pariebant

socordia, imperitia rei militaris, sæpe frustrati conatus, Imperia muliebria apud Græcos.

Est ergo tota sequens historia Græcorum uerißima imago commminationis, quæ extat apud Esaiam capite tertio, de excidio & interitu Regni Iudaici, Vbi inter cætera de Principibus dicitur: Dabo pueros Principes eorum & effœminati dominabuntur eis. Pro ut enim DEVS affligere uult gentem aliquam, ita tribuit & accomodat ei Principes. Est & exemplum regularum, de quibus sæpe dicitur: Non habebit Deus insontem eum, qui usurpauerit nomen Domini inuanum. Item: Qui gladium acceperit, gladio peribit. Item: Omnis anima, quæ fecerit abominationes has, euometur ex terra. Item: διὰ ὧν τῖς ἁμαρτάνει, διὰ αὐτῶν καὶ παιδεύεται. Item: οἷα τ' ἀνὴρ ῥέξῃ, τοῖον τέλος αὐτὸν ἱκάνει. Atrocia delicta, puniuntur atrocibus pœnis, etiam in hac uita. Nec causæ tantum sunt, sed et signa indubitata propinqui interitus, crescentia in Imperijs populi & gubernatorum peccata, & quidem certiora multò, quam ulla in natura rerum prodigia uel ostenta. Admiramur uestigia sapientiæ diuinæ & præsentiæ expressa in rato statoq; ordine causarũ physicarum, cumq;

præter

præter consuetum naturæ ordinem & cursum aliquid euenit, expauescimus & cohorrescimus, concipientes omnia sinistra & tristium euentuum præsagia. Sed nec minor sapientia DEI Architecti lucet in ordine politico, & multo maior inest deformitas in enormibus hominum uitijs, quæ cum ingrauescunt, certius quam errata naturæ pœnas præsagiunt ac denunciant, & celerius attrahunt.

NICEPHORVS

LEONE Quarto Copronymi filio mortuo, Irene Coniunx Constantino filio adhuc impubere, regnum suo consilio & arbitrio administrauit, initio quidem satis fœliciter & tranquille, Sed postea discordiæ domesticæ & motus nouos & nouas distractiones pepererunt. Nam & mater filio insidias struxit, quod quosdam ipsi addictos remouisset, quorum opera se clauum gubernationis retenturam in manibus suis atq; potestate sperarat, & cum perfecisset, ut capto oculi eruerentur, propter exemplum immanis in filium sæuitiæ, cœpit inuisa esse omnibus & publico flagrare odio. Erat uero & Constantinus petulans admodum, cumq; alia multa iniustè atq; insolenter fecisset, tum uero coniu-

gem etiam præter causam repudiauit, ducta alia. Quod ergo CONSTANTINO amoto, Imperium & crudelitatem matris Irenes odissent ac metuerent Græci, Nicephorus ea dolo excussa & in Lesbum relegata, Imperium rapuit.

Is cum CAROLO Magno & de Imperio Occidentis, & de limitibus in Italia iisdem transegit conditionibus, quibus antea pepegerāt Constantinus & Irene, ut ambo Augusti, alter Orientis, alter Occidentis: ambo fratres dicerentur. In Italia uero Neapoli & Sipunte distinguerentur limites utriusq; Imperij, ut quantum à Neapoli & Sipunte uersus alpes sursum, id Francici: quantū deorsum protenderetur uersus Magnam Græciam & Siciliam, id Græci iuris esset atq; ditionis. Veneti uero ceu medij neutris addicti essent, sed amici utrisq;, retinerent αὐτονομίαν, & pace belloq; neutrius censerentur.

Bello contra Persas infœliciter gesto, cum in Bulgaros moueret, emuncturus argentum, quo pactam de pace Persis pecuniam dissolueret, acie uictus & cæsus est, cum imperasset annos nouem. Cranio eius deargentato Bulgarus pro poculo usus est in conuiuijs. Filium Stauratium, quem

quem Imperij consortem fecerat, ob corporis deformitatem & ingenij stoliditatem, Byzantini repudiatum, coniecerunt in monasterium, suffecto in locum eius genero Micaelo Curopalate, ne prorsus imperio posteritas excideret.

MICAEL CVROPALATES COGNOMENto Rangabes.

MICAEL Nicephori gener à Byzantinis constitutus in Imperio, soceri exemplo renouauit fœdera cum Francis. Socors fuit, timidus & infœlix. Contra Bulgaros profectus, cum exercitu fuga dilapso, rem infœliciter gessisset, & intelligeret insidias sibi parari propter Imperium à LEONE Armenio, quem successus contra Sarracenos animatum in spem regni erexerant, desperatione Imperio sponte ceßit, seq; in Monasterium abdidit in insula Prota.

LEO ARMENIVS

Desertum

DEsertum à Micaele Imperium cum LEO Armenius inuasisset & consequutus esset, Theophylactum Micaeli filium, quem pater Imperatorem appellarat, mutilatum ea parte, qua uir erat, una cum matre in exilium egit. Fuit ui acer & industrius, sed crudelis & malus. Ante Imperium Sarracenos, in Imperio Bulgaros magnis cladibus affecit. A coniuratis in suo conclaui obtruncatus est, cum imperasset annos septem, menses quinq;.

MICAEL BALBVS
AMORRAEVS.

MICAEL Balbus obscuris ortus parentibus in oppido Phrygiæ superioris, quod uocatum scribunt Amorium, post cædem Leonis Armenij ad Imperium peruenit. Dimicauit de Imperio cum Thoma quodam, qui mutato nomine, se CONSTANTINVM appellarat, regnumq; affectarat, euentu uario. Sed tandem eum Bulgarorum opera, quibus cum triginta annorum inducias pepegerat, captum, brachijsq; & pedibus truncatum interemit. Sarracenos à Creta & Sicilia depulsurus classe, duobus

obus magnis prælijs uictus est. Perijt profluuio uentris, quod dysenteriam uocant, ad quod acceßit phrenitis, cum imperasset annos octo, menses nouem. Hoc Imperatore Dalmatia excusso iugo Imperij Græci, sese in libertatem asseruit. Vnde regnorum Dalmatiæ, Bosnensium Croatiæq; origo est, quæ aliquandiu his proximis annis Reges Pannoniæ tenuerunt.

THEOPHILVS
BALBI FILIVS.

THEOPHILVS hic Balbi filius in gubernatione iustus & seuerus, in uita priuata honestus & castus fuit. Cultum imaginum tanquam Idolatricum uehementer est abominatus, usurpariq; in templis uetuit. Vrbem muniuit & ornauit magnificè, instauratis mœnibus, quæ collapsa erant & altius eductis. Cum Calipha Babylonico certauit munerum magnificentia per legatos. Contra Sarracenos in Asiam profectus quinquies, ductoribus THEOPHILO & Manuele, bis Victor redijt, ter succubuit.

In postrema expeditione, cum Amerumnes

Sarra-

Sarracenus cœpiſſet Amorium patriam MI-CAELI, & præcipuas inde familias abduxiſſet in ſeruitutem, Imperator uero captiuos, quos ui & armis liberare fruſtra tentarat, pecunia redempturus, ut dimitterentur impetrare non poſſet, uehementer perturbatus animo, quod inter captiuos multi eſſent conſanguinei ipſius, præ doloris magnitudine á cibo omni abſtinuit, ſolaq; frigidæ potione contentus, cum hæc læſiſſet uiſcera, dyſſenteria correptus interijt, cum imperaſſet annos duodecim, menſes tres, relicto filio impubere MICAELO, quem cum Imperatorem deſignaſſet ante mortem, conſtitutis tutoribus, qui Imperij res interea procurarent, ipſum & matrem Theodoram ſenatui Byzantino commendauit.

MICA-

MICAEL THEOPHILI FILIVS.

THEOPHILO mortuo, cum filius MICAEL per ætatem nondum esset idoneus ad gubernationem, mater Theodora interea Imperium administrauit. Hæc restituit & imagines in templis, & earum cultum Idolatricum, reuocatis ab exilio Episcopis, quos THEOPHILVS, quod pertinaciter Idola tuerentur, pepulerat. Cum Bulgaris pacem fecit reddita regi sorore, quam bello Græci cœperant. Hæc cum esset in Christiana religione rectè instituta, persuasit fratri, ut pro Ethnica Christianam amplecteretur. Hac occasione Bulgari peruenerunt ad agnitionem CHRISTI.

Filius MICAEL, cum adoleuisset, matrem omni potestate priuatam, relegauit in monasterium. Fuit malus, stolidus, petulans, ebriosus, deditus uoluptatibus, ludis, ac certaminibus equestribus & curulibus. Relictam in ærario à matre pecuniam omnem in luxum, crapulas, ludos, mimos, adulatores, & alios id generis

homi-

homines effudit, & eò redactus est inopiæ, ut uestes etiam regias uendiderit. Bis profectum contra Sarracenos & in fugam uersum penèq; cæsum ad urbem Samosatam, tertio ultus est Petronas auunculus eius, deletis magno prælio Sarracenis & rege eorum Amero interfecto, filio regis capto.

Mortuo Petrona, cum Rex suarum uoluptatum studio negligeret Imperij defensionem, Sarraceni, qui Cretam occuparant, Cycladas insulas inuaserunt. Cæteri in Syria reparatis uiribus, denuo Græcos prouocarunt, quibus cum occurrisset, re infecta, domum reuersus, Basilium Macedonem, cuius opera in domandis & exercendis ad cursum & aurigationem equis usus fuerat, Cæsarem creauit, tradita ei in uxorem concubina Eudocia. Ab hoc Basilio postea interfectus est, cum uino madidus Basilium remigem, porrectis ei calceis purpureis, eadem dignitate ornasset. Imperauit annos tredecim, cum matre Theodora, solus annos undecim. Hoc Imperatore, Rußi classe ad pontum Euxinum comparata, primum in limites Græci Imperij irruerunt, sed res non succeßit.

Est autem & appellatio Russorum & gens

gens lingua & moribus eadem cum Roxolanis ueteribus & recentioribus ſeu Moſchis, ſeu Ruſſis, Ruſſos enim hodie nominamus Moſcos ſeu à metropoli Moſchouia, ſeu à uetuſta gente Moſsinecorum, quorum meminit Apollonius in carmine Argonautico. Antiqua enim eorum ſedes fuit in Aſia, ad Moſchicos montes, quorum meminerunt Ptolemæus & Apollonius. Inde progreſsi, ad Tanaim fluuium conſederunt. A Roſsis, ut dixi, reliqua eſt appellatio Raſciorum. Nam inita cum Græcis pace, partem regionis obtinuerunt, quam olim poſſederunt Triballi. Sclauorum appellatio in hiſtorijs antiquior eſt, Nam meminit eius in IVSTINIANO Procopius, ſed tempore MAVRITII Imperatoris & ſequentium magis celebratur, cum quidem hæc gens Græca arma diu multumq; exercuiſſet.

BASILIVS MACEDO.

BASILIVS Macedo obscuro & ignobili genere ortus, & uenalis inter captiuos Constantinopolin adductus, commendatione Medici in notitiam Micaeli uenit, apud quem tantum creuit gratia & beneuolentia, ut tandem cubicularij dignitatem consequutus, & Micaelo interfecto Imperio sit potitus. Pecunias publicas, quas alter in largitiones exhauserat, hic repetiuit, publicato edicto, ut qui pecunias accepisset à Micaelo absq; causa iusta, is eas restitueret.

Sarracenis Cretensibus classe bellum intulit, sed superatus uix fuga se seruauit, moxq; instaurata classe, denuò eos aggressus, alieno ductu uicit. Hoc bello confecto, mouit in Sarracenos Syriacos, contra quos cum primò fœliciter rem gessisset, postea cum oppugnationes urbium parum prospere succederent, relictis in Syria ducibus & præsidijs, sese Constantinopolim recepit. Tenebant autem tunc Imperatores Græci ex pacto ac transactione in Italia Apuliam adhuc, & uicinos tractus, quam Sarraceni Carthaginenses uastabant. Eos per Nicephorum Pho-

Phocam inde expulit, Ragusio etiam recuperato quod illi occuparant. Venetis & LVDOVICO Secundo Imperatore occidentis rem Christianam iuuantibus, fregit in mari potentiam Sarracenorum, & multos ex Iudæis ad fidem Christianam conuertit.

Pace facta cum Roßis, persuasit eis, ut discederent ab Ethnicismo ad religionem Christianam. Tandem cum imperasset annos uiginti, in uenatione lethaliter sauciatus á Ceruo, qui cornibus uiolento insultu in imum uentrem adactis, equo eum excusserat, pauló post ex eo uulnere mortuus est, relictis ex Eudocia uxore tribus Filijs, LEONE, ALEXANDRO, & STEPHANO. Nam Quartum CONSTANTINVM aliquantó ante amiserat, & filiabus totidem, quas omnes sacris initiatas monasterijs inclusit.

LEO PHILOSOPHVS.

LEO filius Basilij à studijs Philosophicis, quæ coluit & amplexus est, cognomentum adeptus est. Princeps fuit in Repub: moderanda diligens, & in urbe custodienda tuendoq; semetipso contra insidias solicitus & solers, quod quidem & res exegit, cum & urbs undequaq; à uicinis barbaris hostibus ex propinquo circumsideretur, qui Imperio inhiabant, & ipse multiplicibus insidijs peteretur. Anno Imperij decimo quinto, in festo Pentecostes sub publicis sacris, ictu baculi grauiter læsus ex insidijs, cum mentis alienatione sanguinem uomuit adeo, ut pro semimortuo sit è templo elatus.

Bulgaros uiolata pace deficientes, suis & socijs Turcorum armis repreßit, etsi semel ab eorum Rege simulatæ pacis conditionibus delusus, & ex improuiso circumuentus, magnam cladem accepit. Fitq; prima Turcorum mentio in historia huius Leonis, sed ijdem & Turci & Vgri nominantur, atq; ad Istrum collocantur, quæ gentes alibi discernuntur, & differre eas

re eas constat origine, lingua, & moribus, etsi fortasse in Asia contiguas sedes habuerunt. Sed de Turcis paulò post plura. Occupato Leone ædificandis templis (plurima enim condidit uel religione, uel superstitione) Sarraceni Siciliam deuastarunt, & Lemnum occuparunt, indeq; uicinas Cycladas perpetuis & improuisis depopulationibus uexarunt, quibus cum classe Niceta ductore conflixit, sed pugna ancipiti. Vxores habuit quatuor, ex quarum postrema filium suscepit CONSTANTINVM, quem moriturus cum Imperio fratri ALEXANDRO commendauit. Extinctus est morbo Cœliaco, cum imperasset annos uiginti quatuor, Menses tres.

ALEXANDER.

ALEXANDER Basilij Macedonis filius, frater LEONIS fuit, cuius mandato Imperij administrationem suscepit, Sed studijs & moribus fratri dissimilimus fuit, Totus enim prouolutus ac demersus in helluationes & libidines, curam Imperij commisit adulatoribus,

præſtigiatoribus, & flagitiorum ſocijs, cumq; non niſi à balneo prandium ſumeret, aliquando immoderatè impletus, cũ conſcenderent equum, corpore uehementius extenſo, uenam interius rupit, è qua largißimo ſanguine ſupra infraq; effuſo, animam ſimul euomuit, porci inſtar iugulatus ſua ingluuie, cum imperaſſet annum unum, & menſem unum, quo uaticinium fratris LEONIS compleuit.

CONSTANTINVS LEONIS FILIVS.

ALEXANDER moriturus tutelam CONSTANTINI, qui LEONIS fratris filius & Puer ſeptennis erat, cum Imperio, matri & nobilibus quibusdam commendauit, conſtituto Duce copiarum terreſtrium Phoca, claßi uero præpoſito Romano Lacapœno Armenio, uiro ignobili & obſcuro, ſed malè res Græcorum adminiſtratæ ſunt effœminatorum, mulierum, & puerorum conſilijs. Nam & appetitum eſt, & tentatum Imperium à plurimis, & magnis cladibus affectum.

Mox

Mox à morte ALEXANDRI ad illud aſpirauit CONSTANTINVS Ducas Andronici filius, quæ familia id tandem conſecuta eſt, ſed citò oppreſſus eſt. Bulgari quaternis expeditionibus urbem Conſtantinopolin bis obſederunt, Adrianopolin bis cœperunt & diripuerunt, ſed non retinuerunt. In ultima expeditione peruaſtata Thracia, penetrarunt in Macedoniam uſq;.

Præfectus claßis Romanus, cum matre CONSTANTINI à gubernatione remota in monaſterium, Conſtantino filiam ſuam deſpondiſſet, hoc etiam excluſo, ſe & filios Imperatores conſtituit, tenuitq; Imperium annos uiginti ſex. Sed tandem à Filijs captus & in exilium actus eſt. filios rurſus Conſtantinus comprehenſos tonſoſq; in ordinem redegit, & ſolus Imperio potitus, id prudenter adminiſtrauit. Recepit in Italia Beneuentum, Longobardis ereptum. Contra Sarracenos infœlix fuit. Turcos depopulantes Imperij limites aßiduis incurſionibus, cum armis cohercere non poſſet, muneribus placatos, eò perduxit, ut aliqui ex ducibus cum magna multitudine ad Chriſtianam

religionem sese conuerterent. Correptus ingentibus totius corporis doloribus ex haustu infecti poculi, quod filius Romanus ei cum coniuge adornarat, his aliquantulum sedatis, secessit in montem Olympum ad Theodorum Cyzicum uirum pietate illustrem ac celebrem, precum causa, cum imperasset cum patre LEONE, Alexandro patruo, & matre annos tredecim, cum Romano Lacapæno socero annos uiginti sex, solus quindecim. Ibi cum totum sese DEO cultuiq; diuino addixisset & consecrasset, reliquum uitæ precibus & lectionibus ac studijs sacris consumpsit, Imperij cura deposita. Nec metu insidiarum ad Imperium est reuersus.

ROMANVS IVNIOR.

ROMANVS Iunior cum patrem ueneno submouisset, Imperium eo uiuo possedit. Vir malus, ignauus, luxuriosus, crudelis, impius in matrem & sororem. Duce Nicephoro Phoca contra Sarracenos in Creta fœliciter rem

rem geßit, eundem inde reuocatum opposuit cum exercitu grassantibus in Syria Sarracenis, qui recens Chalepum receperant, oppidum à Sarracenis ex ruderibus uel hierapoleos, uel Epiphaniæ instauratum. Hic Sarracenis uictis, urbem recuperauit. Imperator tandem libidinibus & crapulis extenuatus & confectus, uitam finijt, anno Imperij decimo tertio. Vxores duas habuit, primam Bertam filiam Hugonis regis Italiæ, qua mortua patre uiuo duxit Theophaniam, ex qua suscepit filios duos, Basilium cognomento Porphyrogenitum & Constantinum. Filiam unam Theodoram, quæ nupsit Iohanni Zimiscæ, qui ante filios imperauit.

DE TVRCORVM ORIGINE.

PLinius & Pomponius Mela, Turcos collocant inter Scythicas gentes ad latus Septentrionale Caucasi montis, qui uelut in ramos brachiatus, continuis montium iugis, & interruptarum uallium angustijs complectitur Iberiam, Al-

am, Albaniam, Colchidem, & Chalybes, extensus uersus pontum Euxinum & Mæotiden paludem ad occidentem, uersus mare Caspium ad orientem, estq; feracißimus metallorum omnis generis ad hunc usq; diem. Vbi uero ceu dehiscens populis sese aperit, portarum nomina ab adapertis ac ceu diductis expansisq; uallium hiatibus sortitus est, quæ alibi Armeniæ, alibi Sarmaticæ, alibi Caspiæ uocantur, scilicet quod per maris Caspij accolas ad Armenios, Aßyrios, & Hircanos proximo itinere ducunt. Alexandrum has obstruxisse historiæ tradunt, obditis ad fores trabibus ferratis, ut arcerent transitus ferarum gentium Septentrionis. Ibidem Herodotus ἰύρκας ponit, quæ appellatio à Turcorum nomine non est aliena: etsi sunt, qui à Teucris Turcos deducunt.

Quæcunq; uero sit seu origo uocis, seu cum uetustis appellationibus cognatio, hoc constat, per Caucasi angustias Turcos irrupisse ex septentrione in Asiam. Sed de tempore non inter omnes conuenit. Aliqui Turcos Carmaniam inuasisse & obtinuisse prodiderunt tum cum Parthi excusso Macedonum dominatu, Persiam retraxerunt ad sese. Nam post Alexandri mortem Macedonibus inter se dimicantibus, etsi po-

steri Seleuci Babylonem aliquandiu retinuerũt, ulterioribus tamen non ita multò post potiti sunt Parthi Duce Arsace, à quo, qui secuti sunt reges longo ordine usq; ad annum quartum Alexandri Mammeæ, qui fuit annus Christi, ducentesimus, uicesimus octauus, A morte Alexandri, quingentesimus, quinquagesimus, Arsacidæ sunt nominati. Eo enim anno Artaxerxes quidam Persa, trucidato Artabano Parthorum rege, qui Arsacidarum ultimus fuit, Persiam à Parthorum dominio liberatam, sui iuris fecit.

Huius Artaxerxis posteritas gubernauit regnum Persicum usq; ad Heraclium Imperatorem, & initium Sarracenicæ potentiæ, id est, ad annum Christi sexcentesimum, tricesimum secundum, per annos continuos trecentos, uiginti nouem, cumq; Imperatoribus Græcis continenter bella geßit. A penultimo Syrocho Heraclius recepit ex pacto, quæ Imperio Constantinopolitano maiores illius ademerant. Successorem Orimasdam Sarraceni prælio uictum interfecerunt, cum potiti Syria, Cilicia, Cappadocia, Mesopotamia, & in mari Cypro insula, improuisa irruptione regnum Persicum obruerunt. In eo regno abolitis legibus & institutis prioribus, nouam prorsus politiæ formam condiderunt.

Sedem

Sedem regni constituerunt Babylonem. Eam tribuerũt summo Principi Caliphæ, penes quem summa & religionis & Imperij potestas fuit. Caliphæ addiderunt Seriphen, qui illo extincto, proximè successit. Prouincias distribuerunt inter præfectos, quos nominarunt Suldanos, sicut ueteres Persici reges prouincias per Satrapas administrarunt. Significat autem uox Calipha dominum generalem. Seriphes Principem, cuius est certa definitaq; potestas. Suldanus præfectum.

Suldanorum fuit magnus numerus, qui prouincias ex destinatis sedibus rexerunt, ut Damasci, Antiochiæ, Iconij in Licaonia, Cæsareæ in Cappadocia, Edessæ, quæ hodie est Orpha in Mesopotamia, Sebastiæ, quæ hodie Suias dicitur, Tigranocertæ, quæ Suldania dicta fuit. Soli Armenij, Iberi, & Alani, quorum regnum uno nomine Cumaniam uocant, fortiter depulsis Sarracenis primo impetu, postea semper sese contra uim horum tutati sunt, & religionis Christianæ possessionem inter tot hostiles incursiones, & tam crebras mutationes constanter retinuerunt.

Sunt ergo qui sub hoc tempus irruptionis

Sarra-

Sarracenicæ in Persiam, Turcos ab Orimasda è Septentrione in auxilium excitos esse scribunt: Alij è Carmania euocatos prodiderunt. Vndecunq; uero prodierint, dubium non est, contra Sarracenos eos Persis subsidio uenisse, cumq; rege Orimasda cæso, regnum iam in potestatem Sarracenorum deuenisse comperissent, captos amœnitate & fertilitate soli ad mare Hircanū in terra Chorasenorum, quæ antiquitus Sogdiana fuit uel Hircania, consedisse, tandemq; cum Calipha Babylonio initis conditionibus pacis ita transegisse, ut terram, in qua consederant, poßiderent & colerent, uicißimq; accepta religione Mahometica Caliphæ parerent.

His conditionibus cum Turcæ acquieuissent, rem pecuariam in loco ubere & fertili exercuerunt sine peculiaribus principibus sub Imperio Babylonico. Fuit autem Imperium Asiæ & Persiæ penes Sarracenos annos centum, nonaginta octo, quo tempore hi nihil admodum detrimenti uel ab externis hostibus, uel ab intestinis dißidijs paßi sunt, sed graues ipsi Imperatoribus Constantinopolitanis clades intulerunt, quamdiu solus Calipha rerum potitus, Suldanos in officio & metu continuit. Quam tranquillitatem

tem cum exortæ ex dominandi cupiditate & æmulatione inter Suldanos & Calipham dissensiones turbassent, secuta est inclinatio potentiæ, & ruina. Cum enim dimicassent Suldani inter se se, & cum ipso Calipha, tandem Persidis, Sogdianæ & Mediæ Suldanus Mahomet nomine, uiribus Caliphæ impar, armauit Turcos, quorum opera cum uicisset, quod pacta stipendia soluere recusaret, mox ab illis hac iniuria irritatis, rursus uictus, & regno eiectus est.

Ab eo tempore, quod potentia Sarracenorum intestinis bellis esset attrita, Turcæ paulatim progredi prædariq;, & bello continenter incumbere cœperunt, donec ditati spolijs, deq; successu prospero bellorum aucti plurimis regionibus ad pontum Euxinum, in Armenia minore et maiore, Cappadocia, Galatia, & Bythinia, peculiare regnum inchoarunt. Quanquam autem Calipham Babylonium non sustulerunt, tamen spoliatum regno Asiæ & Persidis eò adegerunt, ut eum, quem sibi delegerant Principem, sit coactus creare Imperatorem Asiæ, quod factum est anno Christi, millesimo, quinquagesimo primo. Eo enim cœperunt in Asia Turci dominari, Sarracenis partim bellis intestinis, partim ab

Impe-

Imperatore Diogene Græco attenuatis & languefactis.

Turcos rursus annis centum, nonaginta duobus post, Tartari attracti ab Armenijs deturbatos principatu & in seruitutem redactos, sibi parere coegerũt. Etsi enim sparsim quædam retinuerũt in Cappadocia, Gallatia, et Bythinia, Principe tamen caruerunt, & nihil admodum gesserunt, donec Tartarorum Imperio paulatim labefactato circa annum CHRISTI millesimum, trecentesimum, rursus sese erexerunt & roborarunt. Tunc enim euocati ab Imperatoribus Constantinopolitanis, & traducti in Europam ad tumultuantes Bulgaros compescendos, captiq; fertilitate & amœnitate Thraciæ, bello confecto, id dederunt operam, ne domum reuerterentur, sed ad terram uberem suo Principi aditus pararent.

In Asia uero post annum Christi millesimum, trecentesimum, quinquagesimum, Suldanus Parthorum Gempsas, Tartaris excußis, Persidem recepit. Ita denuo ad Parthos regnum Persiæ redijt, quos penè solos Romanam semper potentiam contempsisse legimus, & tunc quidem, cum penè totũ terrarum orbem perdomuissent.

A Gem-

A Gempſa deſcenderunt reges Perſarum uſq; ad Malaonchrem, quo fraude perempto, Magnus Vſumcaſſanus unus ex ſatrapis Perſicis regnum inuaſit. Huius Vſumcaſſani filium Iacuppum, Iſmael Sophus oriundus ex proſapia Gempſæ, bello ſuperatum interfecit, & regnum auitum reduxit ad ueros hæredes. Cum hoc Iſmaele dimicauit Selimus Turcicus Imperator in Calderanis campis ad Coin urbem Armeniæ, quæ eſt Artaxata. Cum filio Tamaſo & nepote, qui nunc regnum tenet, bella continenter geßit Solimannus.

PRIMI IMPERATORES TVRCICI.

Recenſentur autem primi Turcorum Principes uſq; ad irruptionem Tartarorum in Aſiam hoc ordine:

Primum ZADOCVM nominant, qui incredibili ſucceſſu, breui tempore, maiorem Aſiæ partem intra Tauru montem & pontum Euxinum bello ſubegit, & Turcici regni fundamenta iecit. Hunc Calipha Babyloniæ Imperatorem Aſiæ creauit.

Se-

Secundus DOGRISSA filius prioris, plurima Constantinopolitanis Imperatoribus in minore Asia ademit, & per quendam ex agnatis Artotum nomine, expugnata Edessa, quæ est in historia Thobiæ Rages, obtinuit Mesopotamiam. Artotus Suldani nomen & autoritatem usurpauit.

DOGRISSAM secutus est filius ASPASALEM, hic nepotem habuit Solimannum, qui magnas res gessit in Asia. Accessit enim ad Hellespontum usque, & Niceam ui expugnatam arcem belli fecit contra Græcos, seq; Suldanum Turciæ nominauit. Cum hoc Solimanno dimicarunt nostri Argonautæ in aditu Asiæ, qui Duce Godefrido Bilionio recuperarunt terram Sanctam, complexi regno Hierosolymorum, Mesopotamiam, Syriam ac Ciliciam.

MELECLAS quartus Turcorum dominus ante aduentum Godefridi per Solymannum & Artotum Suldanos Antiochiam cœpit. Reliquit filios duos, quorum natu maximus BELCHIAROCVS patri succeßit, sedem regni habuit in Perside, & Turcis Antiochiæ à Godefrido obseßis subsidio misit exercitum ex Perside Duce CARBAGATO, quem Go-

defridus fudit ac dißipauit. Hoc Belchiaraco mortuo, frater Imperium occupaturus conspiratione Suldanorum oppressus, & interfectus est. Suldanis ergo de Imperatore dissentientibus, & unoquoq; prouincias, quas administrabat sibi asserente, regnum Turcicum distractum est, qua occasione usi & uicini Armenij, Iberi, atq; Alani, & nostri Argonautæ, Turcos regno Asiæ expulerunt, quorum pars maxima ad Aladinum Suldanum Turciæ, qui Solimanno successerat, aliqui ad alios regni Assyriæ Suldanos sese contulerunt. Hos tandem quomodo Tartari oppresserint, postea dicetur.

Habuerunt autem Turciæ & Turchomaniæ nomen prouinciæ octo, sitæ inter pontum Euxinum & Armeniam uersus Hellespontum & maria Ægæum, Icarium ac Myrtoum, scilicet. Aeolis, Phrygia, Bithynia, Pontus, Galatia, Isauria, Cappadocia, Paphlagonia: Nunc reuertor ad Imperatores Occidentis.

IMPE-

IMPERATORES OCCIDENTIS EX STIRPE VVIDEKINdi Saxonis.

HENRICVS AVCEPS.

CAROLI Magni ſapientia, uirtus & fœlicitas diuinitus excitata, inſtructa & gubernata, Imperium Occidentis post dilacerationes multiplices & longas oppreßiones reſtituit, bello coactis in unam Monarchiam Italia, Gallia, & Germania, quam ad eum firmauit & communiuit modum, euerſo regno Longobardorum in Italia, & facta cum Græcis pace: In Germania deleto regno Boiorum: Saxonibus uero non tam bello uictis, quam humanitate allectis Imperioq; ſubditis: Sclauis repreßis: Hunnis penè ad internetionem cæſis: Sarracenis tota Gallia depulſis, & in Hiſpania procul ultra Iberum reiectis: ut & robore ac mole ſua rerumq; geſtarum recenti memoria fuerit exteris hoſtibus terribile, & coniunctarum gentium conſenſu atq; concordia, ſtudioq; erga Imperatorem, & præcipuè ipſius Imperatoris pietate, uirtute, ſapientia, & ſucceßibus eminuerit præ cæteris regnis orbis terrarum ac floruerit.

Sublato illo, cum à uirtute aui nepotes degenerarent, & accederet æmulatio, regnandi cupiditate accensa, quæ in dißidia domestica, & mox in bella intestina exarsit, secuta est & procerum Imperij disiunctio distractioq; uoluntatum, alijs ad alios sese inflectentibus, & cum certatim principes ipsi alij alios ad se traherent sui muniendi causa, propter Imperij spem, & cæterorum metum, irrepsit paulatim in animos contemptus horum, qui tandem ad res nouas moliendas multos impulit, præsertim cum non deessent occasiones turbandi ex dißidijs domesticis.

Ita factum est, ut primo Monarchis ipsis inter se odia exercentibus ac bello decertantibus, postea contagia dißidiorum ac bellorum ciuilium, priuatos etiam corriperent, quibus conuulsa & eneruata Imperij maiestas penè concidit, Gallia prorsus auulsa, Italia dubio atq; incerto statu fluctuante, Germania ægrè sese sustinente.

In Gallia posteritas OTTONIS Magni, qui origine Saxo fuit, Carolinam progeniem & ui & fraude oppugnauit, donec ea excisa

penitus,

penitus, Hugo Capetus, Hugonis comitis Parisiorum filius ad regnum sese extulit, consensu & suffragijs militum potißimum ac procerum euectus. In Italia cum Berengarius Foroiuliensium, & Guido Spoletanorum Duces à CAROLO Caluo constituti, conspirassent contra Galliam, repulsi inde inter se dimicarunt, donec Guidone mortuo & Lamberto filio eius interempto, Berengarius solus rerum potitus est, qui LVDOVICVM Bosonis filium, nepotem LVDOVICI Tertij Imperatoris regem Italiæ cœpit & excæcauit. Berengario interfecto cum intestini motus ingrauescerent, & Itali de industria bella alerent, accitis subinde alijs atque alijs regibus, RHODOLPHVS Burgundiæ Rex Italiam armata manu adijt, cui cum se opponeret Berengarius Secundus, nepos prioris ex Gisela filia, quam dederat in Vxorem ALBERTO Marchioni Eporregij, profligatus ab eo fugit ad Hungaros, sed mox Itali pertæsi gubernationis Rhodolphi, accersiuerunt Hugonem comitem Arelatensem, filium LOTHARII Regis, qui occupatam Italiam tradidit filio LOTHARIO. Hunc LOTHARIVM Berengarius reuersus interemit, & perfecit ut ipse Romæ à Pontifice in Imperatorem,

filius ALBERTVS *in regem Romanorum crearetur, hic tenuit* Italiam,*usq; ad* OTTONEM *Magnum*.

In Germania cum aliæ, tum exortæ propter CONRADVM *dissensiones, & concepta erga eum odia adeo non deflagrarant, ut ad successorem quasi hæreditario iure sint deuoluta.* Et *nihil non mouerunt reges* Gallici, *ut* ἀξίωμα *Monarchiæ orbis terrarum, cum stirps Carolina defecisset, à Germanis ad se tanquam hæredes legitimos reuocarent.*

Nec turbatas ad hunc modum, ac fluctuantes ubiq; res Imperij *neglexerunt hostes externi. Hungari reuersi Germaniam &* Italiam *crudeliter deuastarunt. Inferiora* Italiæ *(Vbi est Apulia & Calabria) Sarraceni ex diuersis locis Syriæ & Africæ appulsi, cum bello subiugassent, crudeliter presserunt.* Nec *Germaniæ limitibus ad Albim pepercerunt Sclaui.*

Tota autem hæc series rerum & uicißitudo in stirpe Carolina, diuulsio disiectioq; instaurati Imperij,*& dignitatis translatio ad alienos, est illustre exemplum iudicij* DEI *transferentis*

ferentis Imperia propter peccata Principum & populi, & testimonium iræ diuinæ aduersus iniustas molitiones, ambitionem, superbiam, dominandi cupiditatem, uiolationem pietatis erga parentes, atq; in primis aduersus superstitiones & Idolatriam. Creuit enim his Imperatoribus maximè superstitio, nouorum & superstitiosorum rituum traditionibus aucta & cumulata. Contra leges & instituta Ecclesiæ ueteris stabiliti sunt cultus sanctorum & amplificati. Destinati his sunt & consecrati dies festi, extructa templa & locupletata atq; instructa immensis opibus, Indictæ ac celebratæ πανυγήρεις, in quibus ad templa sanctorum prorsus Ethnico more concursum est.

Sparsa sunt etiam tunc semina, & fundamenta iacta mutationis & profanationis Cœnæ Dominicæ, & ἀρτολατρείας Pontificiæ, quæ pro CHRISTO coluit DEVM Maozim prorsus ritu & furore Ethnico, qui cultus est Idolum uastans, de quo uaticinatus est DANIEL Propheta.

Vsus preciosarum uestium in distributione Cœnæ Dominicæ primum introductus est Caroli

Magni liberalitate. Priuatarum Missarum studium & consuetudo cœpit sub LVDOVICO Pio, eius filio, quando constitutum est in Synodo Agathensi, ut quouis anno Laici ter tantum ad sacram Synaxin admitterentur. Hanc consuetudinem postea ad unum tempus restrinxit Clementis Tertij constitutio, qui & ritus in celebratione Missæ obseruandos descripsit, cum paulò ante ALEXANDER Tertius pontifex, Vsum panis azymi instituisset circa tempora FRIDERICI Barbarossæ, & Laicis alteram partem Sacramenti ademisset. Creuitq́; audacia & improbitas Pontificum eo usque, ut tandem totam cœnam Domini prophanarint, atq; in Idoli cultum conuerterint, uero usu abolito. Circumgestationi enim consecrati panis peculiare festum dedicauit tandem Vrbanus quartus, instinctu Thomæ Aquinatis, paulò ante Imperium Rhodolphi Habspurgensis. Sunt & Canones conditi ad usum Missæ, ijq́; diuersi. Primus à Gratiano, quem postea nouis & tetrioribus blasphemijs auxerunt Gregorius Nonus circa annum Christi millesimum, ducentesimum, uicesimum septimum, & post eum Bonifacius Octauus circa annum millesimum, trecentesimum, tricesimum. Huius prophanationis Cœnæ Dominicæ & Idolatriæ

pœnas

pœnas dedit, & datura est hæc pars orbis Christiani, sicut Arij blasphemias adhuc luit oriens discerptus Sarracenis, Turcicis, & Tartaricis armis, & ex clarißima luce doctrinæ, atq; ex optima & sanctißima Ecclesiæ disciplina, præcipitatus in tetros furores Mahometicos, & uitiorum Ethnicorum turpem ac flagitiosam licentiam.

Tot modis ergo laceratum Imperium occidentis, & tot cædibus ac grassationibus funestum & miserabile, Conradus moriturus tradidit HENRICO Aucupi, adductus admiratione uirtutis & sapientiæ, qua HENRICVS excelluit, quod hunc solum collapsis rebus opem ferre, & Imperium erigere ac fulcire posse consideret.

HENRICVS ergo cognomento Auceps cum accepisset Imperium ab Eberhardo Conradi fratre, anno CHristi nongentesimo, decimo nono, mox in id incubuit, ut motus sedaret intestinos, ac Germaniam pacaret. Quare cum Arnolphus Bauariæ dux recuperata Bauaria HENRICO Aucupi propter Imperium aduersaretur, Imperator ei obuiam profectus cum exercitu, colloquio quam armis dirimere

mere controuersiam maluit, euocatoq; ad sese publica fide persuasit ut depositis armis sponte cederet Imperio, & amicitia iuncta, nuptijsq; confirmata, filiam Gerbirgam ARNOLPHI filio, Iudittam ARNOLPHI filiam, suo filio HENRICO despondit.

Germania hoc modo pacata uires in Sclauos conuertit. Fuerunt autem in his terris uicini Sarmatæ & Heneti, ut olim in Asia, & postea in Europæ aditu intra Thanaim & sinum Venedicum, ubi Sarmatiæ duæ collocantur Asiatica & Europea. Supra enim dixi partem harum gentium ad Meridiem conuersam Græciæ magnam partem compleuisse, quarum adhuc tanta est potentia, ut his constet robur exercitus Turcici, & lingua Heneta in aula Turcica usum linguæ patriæ penè obscurarit.

Pars altera ad Occidentem maximam partem ueteris Germaniæ, Vbi Vandalorum, Marcomannorum, Quadorum, Ligiorum, Elisiorum, Boiorum, Sueuorum, & Hermundurorum sedes fuerunt, partitis agminibus, & ducibus ac nominibus mutatis, occupauit. Nam qui

in terra Vandalorum ueterum, & parte aliqua Marcomannorum ac Quadorum consederunt, Polonos sese uel à Camporum planitie, uel à duce LECHO nominarunt. Qui uallem montibus Sudetis conclusam subegerunt, Boijs pulsis, consuetudine obtinente Boiorum cognomen conseruarunt. Cúmque patria lingua Zechi uocentur, Boiemi dici maluerunt. Qui ad ortum inter Boiemos & Polonos Montana incoluerunt, Moraui nominati sunt, uel deprauata Marcomannorum appellatione, uel à flumine Moraua, Silesiorum appellatio, quæ inhæsit ijs, qui post Morauos obtinuerunt loca ad Viadrum inter Boiemos & Polonos, eadem est cum nomine Sclauorum, uoce exprimente significatum Germanici uocabuli, Quadi, quod ueterum colonorum fuit nomen.

Soraborum antiquißimum nomen à Sarmatis retinuerunt ij, qui in Hermunduris intra Sudetos montes & Albim ad Salam usque habitarunt. VVindorum seu Venetorum seu Henetorum appellatio tributa est illis, qui ad Sinum Venedicum & Mare

Bal-

Balthicum atq; ad ostia Albis usq; incoluerunt, quorum distinctæ fuerunt familiæ locis & appellationibus, ut Vagrij, Polabi, Obotriti, Pomerani, Cassubij, Circipani. Qui inter Henetos, & Sorabos medij ad Sueuum amnem incoluerunt, Lusatij nominati sunt ab Elisijs ueteribus.

Cum his postremis, quod ad extremos limites Saxones uicinos, & Thuringos perpetuis deprædationibus carperent atq; infestarent, Vtriq; genti Francicæ & Saxonicæ longa bella fuerunt, donec paulatim domiti, & commerciorum atq; aliorum officiorum consuetudine mansuefacti, tandemq; religionis Christianæ cognitione ac studio prorsus deleniti, feritatem cum bellorum ac prædandi consuetudine exuerunt, & Imperio sese Romano subsiderunt.

Hos ergo primum Henricus Auceps aggressus Brandeburgum, quod fuit arx belli Heneti obsedit & expugnauit, Anno Christi noningentesimo, uicesimo septimo, asperrima hyeme castris positis super glaciem. Tenuerunt enim tunc Heneti Brandeburgum pulsis Harlungis, quos eò collocarat CAROLVS MAGNVS *translatos ex Alsatia circa annum*

num

num CHRISTI, ſeptingenteſimum, octogeſimum nonum.

Domitis Henetis & Sorabis, totam hanc oram diſtinctam in præfecturas limitaneas, quas noſtra lingua uocamus Marchias, diſtribuit præſidibus & gubernatoribus, & Eccleſias condidit, ut gens Heneta, quæ à religione Chriſtiana aliena erat, rectè de DEO erudiretur, & ad pietatis atque humanitatis cultum aſſuefieret. Gormone Danorum rege deuicto, huic genti Marchiam Schleſuicenſem in cymbrica Cherſoneſo oppoſuit præſidio firmatam, quod ad arma reuertentem cohiberet atq; arceret. Inde reliquum eſt nomen Danomarchia.

Contra Henetos ultra Oderam ſtatuit Marchiam Brandeburgenſem, cui præfecit Sigfridum fratrem coniugis Mechtildis, quo ſine liberis extincto OTTO Primus tradidit eam cuidam Gereoni, ob quam cauſam Tanguardus frater OTTONI bellum intulit. Gereonem ſecutus eſt Brunnico, cuius ſepulchrum extat Brandeburgi in monte Harlungorum. Hic filios habuit Memfridum, Hermannum, Hugonem, & Sighardum. Hugo OTTONEM

Tertium seruauit Romæ in seditione, postea mortuus est Pistorij anno millesimo primo, & Florentiæ sepultus est. Sighardo natus Theodoricus temporibus Henrici secundi Marchiam amisit, pulsus inde à Mistouio rego Obotritorum. Recuperauit eandem Vdo comes Soltuuedelensis auxilijs Conradi Tertij Imperatoris, & Archiepiscopi Magdeburgensis. Hoc nati Vdo Secundus & Rhodolphus, & rursus Vdone Henricus, Rhodolpho natus OTTO, ultimi ex hac familia Marchiam Brandeburgensem tenuerunt. Nam Primislaus regulus Obotritorum instigatus ab HENRICO Quarto eripuit eam rursus Vdoni Secundo, quod coniurarat cum Saxonibus, qui Henrico bellum fecerant. Hoc Primislao mortuo, Marchiam Brandeburgensem obtinuit Albertus Vrsus, de quo suo loco.

Præfectura limitanea Sorabis opposita antiquior fuit, cuius etiam in Francorum historijs fit mentio. Ex ea enim Sorabos tumultuantes represserunt, ac ne progrederentur inhibuerunt. Reliquam de ea esse iudico Marchiam Landsbergensem, quam peruetustam esse certum est. Nec dubium est, in hæc ipsa loca Francos limitanea præsidia collocasse. Per Sorabos autem

tem HENRICVS in Boiemos mouit, captoq́; deditione VVenceslao eorum Duce cum Praga regionis Metropoli, Boiemiam Imperio fecit tributariam. Contra hos & Polonos Silesiosq; condidit Marchias Misnensem & Lusaticam. Marchiam Misnensem commendauit uni ex posteris VVidekindi iunioris, qui beneficio eiusdem HENRICI tenuerunt præfecturam Soraborum ad Salam, Elistrum, Pleusam, & Albim titulo dominorum Bithyniæ & Sorbeci. Recensentur autem aliquorum nomina in historijs & res gestæ. Ridacus ægrè Misniam defendit contra Boiemos, huius filio CAROLO excluso, OTTO Secundus prouinciam tuendam commisit ECHARDO filio GVNTHERI comitis in ea parte Misniæ, quæ peculiariter à situ Orientalis regio uocata est. Hic ECHARDVS, eiectis rursus Boiemis, Marchiam Misnensem recepit, & ut fieret hæreditaria impetrauit. Reliquit Hermannum & Echardum, quos sequuti sunt Dedones duo & HENRICVS ex familia dominorum Bithyniæ usq; ad tempora HENRICI Quarti, qui Marchiam Misnensem tradidit Timoni domino Bithyniæ & Soraborum. Hoc Timone orti & procreati sunt Marchiones Misniæ, qui postea Mis-

niæ

niæ comitatum prouincialem Thuringiæ, & ducatum atq; Electoratum Saxoniæ adiecerunt. Sunt qui Echardi fratrem Guncelinum nominant, quem Hermannus bello est persequutus, de quibus suo loco.

Marchiam Lusatiæ HENRICVS commendauit Gereoni comiti Stadensi, qui Sigefrido Brandeburgensi successit. Gereonem Christianus sequutus est, cui Gereo sororem suam despondit. Hic filium Ditmarum reliquit, ex quo natus filius nominis eiusdem genuit OTTONEM, quo mortuo sine liberis, Marchiam Lusatiæ obtinuit Dedo frater Timonis Marchionis Misniæ. Gesserunt autem hi Marchiones magna bella cum uicinis Polonis & Boëmis, & aliquot ex illis fortiter præliando occubuerunt. Boleslaus Polonus penetrauit populabundus ad urbem Miseram usq;, genti ὁμώνυμον, ui expugnata Budißina, post primi Echardi mortem. Nec finis bellorum fuit, antequam OTTO Tertius Poloniam Imperio coniunxit amicitia ac fœderibus.

Cum ad hunc modum præfecturas limitaneas HENRICVS distinxisset, ac præsidijs muni-

muniuiſſet, condidit etiam Eccleſias, Miſnenſem, Brandeburgenſem, & Hauelburgenſem, ſed pleraſq; ab ipſo tantum inchoatas, OTTO Primus filius abſoluit.

Hæc dum geßit contra Sclauos, interea Vngari poſt finitas nouennales inducias reuerſi, Saxoniam depopulari cœperant. His præpropere occurrit ad Merſburgum, ubi amplius quadraginta millibus eorum internetione deletis, reliquos fugatos tota Germania exegit, qua hoc terrore liberata, deinceps domeſticas diſſenſiones ſopiendo & controuerſias inter uicinos reges Gallicos componendo, partam pacem confirmauit. Quod eò facilius ei factu fuit, quia recens uictoria de Vngaris & ſuis & exteris eum formidabilem fecerat.

Ita pacata Germania, cum iter in Italiam pararet, correptus eſt apoplexia, quæ in paralyſin deſijt. Ea inualeſcente, cum Ottonem filium natu maximum Imperatorem deſignaſſet, deceſſit ex hac uita anno ætatis, Sexageſimo, Imperij decimo ſeptimo.

Anno CHRISTI Saluatoris, Noningenteſimo, triceſimo ſeptimo.

Anno Mundi quatermillesimo, noningentesimo, quadragesimo quinto.

Sexto nonas Iulij, Sepultus Quedlinburgi.

VXorem habuit Mechtildin filiam Diterici Saxonis, sororem Sigefridi, quem diximus Henricum fecisse primum Marchionem Brandeburgensem. Fuit autem origo utriusq; ex ijsdem maioribus, de quibus hoc annotatum requiro:

Sigharto, qui contra Dagobertum Francum bella gessit, patre natus Ditericus, quem Carolus Martellus oppugnauit, reliquit filium VVernechinum ducem Angriuariorum & Iburgi. Hoc nati sunt VVidekindus & Bruno fratres. VVidekindus cum CAROLO Magno dimicauit. Brunone natus Ludolphus, quem LVDOVICVS Pius ducem Saxoniæ constituit, procreauit filios quatuor, & inter hos, OTTONEM Magnum, patrem HENRICI Aucupis, & Ludegardin sororem, quæ nupsit LVDOVICO ARNOLPHI filio.

Ex VVidekindo nati sunt VVidekindus iunior, Soraborum præfectus, & VVigbertus.

bertus. VVidekindus filios habuit VVidekindum & Ditgremum. Ille conductus à Carolo Caluo, profectus est in Galliam militatum contra Normannos, ducto secum in Galliam RVPERTO filio, qui postea factus est dux Andium. Ex hoc RVPERTO nati sunt reges Gallici. Habuit enim duos filios OTTONEM regem Franciæ, & RVPERTVM, qui cum fratre mortuo regnum Galliæ affectaret, CAROLO Simplici capto, tandem interfectus est, & reliquit filium HVGONEM Magnum, comitem Parisiorum, nepotem HVGONEM Capetum, qui regnum Franciæ deleta CAROLI posteritate occupauit.

Ditgremum alterum VVidekindi filium Otto Magnus patruelis pepulit Saxonia, filium eius Ditmarum HENRICVS Auceps restituit. Huius Ditmari filius Ditericus pater est Marchionum Misniæ, qui nunc tenent Electoratum Saxoniæ.

VVigbertus VVidekindi iunioris frater ex VValberto filio nepotes habuit quatuor fratres, Regenbertum, Ditericum, VVidekindum,

Immodum, quem alij Amadeum uocant. Regenberti opera fœliciter usus est HENRICVS AVCEPS in bellis Danicis. Ditericus cuius filia Melchitildis nupta fuit HENRICO Aucupi, celebratur in historijs titulo comitis in Ringelheim. VVidekindi filius Almarus utroq; parente religionis ergò profectis in Galetiam & laboribus itineris extinctis, infans educatus est in Italia, ubi tandem potitus ducatu Taurinatium & Eporregiæ, primus sese Marchionem montis Ferrati nominauit, consensu OTTONIS SECVNDI, cuius filiam Adelheiden, quam alij Alasiam, alij Volescam deprauatè nominant, rapuerat. Ab hoc origo est Marchionum montis Ferrati. Quartus Immodus seu Amadeus pater est stirpis ducum apud Allobroges, quos uocant duces Sabaudiæ.

Tantum de origine & propagatione familiæ Saxonicæ reperio.

HENRICVS autem ex Mechtilde coniuge filios suscepit tres, OTTONEM Imperatorem, HENRICVM, cui OTTO post mortem BERTOLDI fratris ARNOLPHI tradidit ducatum Bauariæ, Filijs AR-

ARNOLPHI Hermanno & ARNOLPHO exclusis à ducatu, sed donatis parte Bauariæ titulo comitum in Schiern, qua contentos esse oportuit usq; ad OTTONEM VVittelsbachium conditorem ex eadem prosapia stirpis comitum Palatinorum ad Rhenum & Ducum Bauariæ. Tertium filium Brunonem OTTO frater Episcopum Coloniensem fecit. Natæ sunt & Filiæ HENRICO, quarum unam Gerbirgam Giselberto Duci Lotharingiæ dedit in Vxorem, quæ coniunctio effecit, ut Franci à Lotharingia abstinerent, quam bello erant repetituri. Alteram Adelheiden despondit HVGONI Magno comiti Parisiorum, quæ HVGONEM Capetum genuit. Tertiam Rixam RODOLPHO Duci Bauariæ filio ARNOLPHI, qui postea ab Vngaris interfectus est. Quartam comiti de Eberstein in Sueuia. Quinta ordinem sacrum amplexa est. Ante coniugium susceperat ex Concubina filium naturalem Tanguardum, hunc prælio uictum OTTO interfecit. Fuit autem excellens uirtus, sapientia, moderatio & fœlicitas HENRICI, cum non tantum collapsas res Germaniæ instaurarit, sed & amplificarit Imperium adiectione plurimarum regionum, Sclauis domitis, & Ecclesiam

propagarit conuersione Gentis Henetæ ad agnitionem CHRISTI, & munierit atq; instruxerit utrumq; accuratè, Imperium quidem pace & præsidijs, Ecclesias recens conditas Episcopis & doctoribus, ut non sit dubium & uocatum eum esse diuinitus ad Imperium, & gubernatum atq; adiutum.

OTTO PRIMVS.

HENRICO Aucupi successit filius OTTO, cui MAGNI cognomentum peperit rerum gestarum amplitudo, quas pace belloq; pacata Germania, & regnis externis, confirmato Imperio, & Ecclesijs plurimis fundatis, fœliciter confecit. Aquisgrani unctus in Regem ab Episcopo Moguntino Hildeberto, Anno CHRISTI noningentesimo, tricesimo septimo, Initia gubernationis, quæ difficilia habuit & periculorum plena, exorsus est à bellis domesticis, quæ undiq; sese commouerant tanta, ut uideatur tum Europa in caput pernitiemq; OTTONIS conspirasse. Cum enim ARNOLPHO Malo

Malo duce Bauariæ mortuo, ducatum attribuisset fratri eius BERTOLDO, filijs ARNOLPHO & HERMANNO iußis usurpare nomen comitum prouincialium, ut fuit antiquitus usitatum, Hi indignè ferentes se spoliari hæreditate paternæ dignitatis, bellum mouerunt in BERTOLDVM patruum & Imperatorem.

Deceßit eodem tempore Sigefridus Marchio Brandeburgensis, nullo relicto hærede. Eius prouinciam occupauit Tanguardus frater OTTONIS, ex concubina, repulso Gereone, cui OTTO prouinciam destinarat. Tanguardo se adiunxit EBERHARDVS Dux Franconiæ odio OTTONIS & inuidentia, inq́; belli societatem pertraxit Giselbertum Lotharingiæ ducem, simulata pollicitatione inductum in spem regni. EBERHARDVS armatus suis & socijs auxilijs subsidio uenturus Tanguardo obsesso Heresburgi, uel ut alij malunt Brandeburgi, à copijs OTTONIS, in itinere expugnata arce, quam scriptores nominant Basilicum, cœpit HENRICVM OTTONIS fratrem, & captiuum abduxit.

In Boiemia eodem tempore Boleslaus dux trucidato fratre VVenceslao, quod ad Chriſtianos tranſijſſet, arma expediuit in Imperatorem, & uicini Vngari periclitaturi uires & fortunam noui Imperatoris infeſtis armis in Franconiam irruerant, hac peruaſtata, Saxoniam aggreſſuri.

His bellis tam difficilibus atque diuerſis Imperator implicatus, Bauaricos motus primo compreßit, & dedentibus ſeſe Brandeburgenſibus, cum Tanguardo à militibus interfecto ſedaſſet motus inteſtinos hac in parte, duxit copias in Boleslaum Boiemum, cuius belli initia cum proſpere ſuccederent, mox & Vngaros repulit, Sed paulò poſt fortutna muata, Boleslaus ex illata Imperatori clade tantos ſpiritus concepit, ut bellum ſæpe renouatum produxerit in annum quintum decimum, in quo Boleslaus diurnitate fractus, in Imperatoris fidem ſeſe tradidit.

Interea EBERHARDVS interitu Tanguardi, & Imperatoris ſucceſſu territus HENRICVM ſpe regni incenſum dimiſit. Conſpirarunt ergo in Imperatorem HENRICVS frater, Eberhardus Francus, & Giſelbertus Lo-

tus Lotharingus, copijsq; in Lotharingia coactis & rebus omnibus ad bellum necessarijs comparatis atq; expeditis, se instruxerunt, quibus cum re comperta Imperator ad Rhenum congressus, copijs dißipatis, ipsos in fugam egit. HENRICVS frater Mersburgum euasit, ubi obsessus ab Imperatore, cum urbe capta elapsus, triginta dierum inducias impetrasset, bellum in Lotharingia instaurauit confœderatorum ope. Ab his tum etiam LVDOVICVS Trasmarinus CAROLI Simplicis filius, Rex Franciæ in auxilium accitus spe recuperandæ Lotharingiæ Alsatiam inuasit.

OTTO ergo uniuersis copijs in Alsatiam adductis & LVDOVICO regredi coacto, qui Brisacum præsidio munierat, se in hostes socios conuertit, ad quos ex castris Imperatoris transfugerant Episcopi Moguntinus & Argentinensis, sed perrupit & uicit fortuna Imperatoris, Eberhardo ad Andernacum oppidum in acie cæso, Giselberto submerso in Rheno, HENRICO fratre coniecto in fugam.

Adest enim ordinariæ & legitimæ potestati DEVS & hanc tuetur, huius dirigit, &

fortunat consilia, conatus & industriam, cumq; scriptum sit, qui potestati resistit, DEO resistit, non dubium est, sicut & hoc OTTONIS exemplum testatur, seditiosos puniri diuinitus etiam in hac uita.

Geßit hoc bellum auxilijs & uirtute Hermanni ducis Sueuiæ, & fratrum eius Vdonis, atq; Conradi, qui cognominatus est sapiens, cui propterea Ludgardam filiam collocauit in uxorem, addita dotis & præmij loco Lotharingia, cum HENRICVS Giselberti filius ex sorore Imperatoris Gebirga obijsset. Hermanni uero Sueui filiam despondit filio Ludolpho, ad quem Hermanno defuncto ducatus Sueuiæ hæreditatis & succeßionis iure peruenit. Huius Ludolphi ex OTTONE filio nepotes fuerunt Brunno, quem OTTO Tertius creauit Pontificem Romanum cognomento Gregorium Quintum, & Echardus Marchio Saxoniæ interfectus à ducibus Saxoniæ LOTHARIO & Bennone, quod aduersaretur electioni HENRICI Sancti, Sed de Brunnone nonnulli aliter sentiunt, ut dicetur.

Transegit & cum LVDOVICO Transmarino,

marino, atq; ut pacta firmiora essent, dedit ei in Vxorem uiduam Giselberti, quæ peperit filios LOTHARIVM regem Franciæ & CAROLVM beneficio OTTONIS ducem Lotharingiæ.

HENRICVS frater rebus omnibus desperatis Ottoni supplex factus, uenia impetrata uitam conseruauit, sed custoditus aliquandiu in arce Ingelheimense, tandem matris intercessione liberationem, & post mortem Bertoldi ducis Bauariæ, qui anno nongentesimo, quadragesimo octauo absq; liberis decessit, ducatum Bauariæ à fratre obtinuit. Huius HENRICI cognomento Rixosi nepos fuit HENRICVS Sanctus Imperator.

Sopitis hoc modo ciuilibus bellis in Germania, & affinitate iuncta cum rege Franciæ LVDOVICO, cum in Gallia HVGO Parisiorum comes, capto regi LVDOVICO regnum Franciæ conaretur eripere, & insolenter minitaretur Germaniæ, quod ἀξίωμα Monarchiæ totis uiribus repetiturus esset, OTTO cum exercitu accessit ad urbem Parisiorum, & Hugone grauiter afflicto adactoq; ad pacem petens-

petendum, & regno affini LVDOVICO reddito, Belgas & Burgundos Gallico regno detractos, Germaniæ adiecit.

Hac expeditione occupatus, amisit coniugem Edittam Anglicam. De alia ducenda deliberanti, uenit in mentem Adelheidis uidua LOTHARII regis Italiæ, de quo supra dictum est, filia RODOLPHI regis Burgundorum. Hanc post Lotharij mortem Berengarius tenuerat captiuam Papiæ. Suscepit ergo expeditionem rogatus ad Italiam à tyrannide Berengarij liberandam. Hic Berengarius filius fuit ALBERTI Marchionis Eporregiæ, & Giselæ filiæ Berengarij primi, qui auo materno Berengario primo extincto, cum RODOLPHO rege Burgundorum primum, postea cum HVGONE Arlatense comite Germanicis auxilijs de regno Italiæ decertauit. Sed HVGO metuens potentiam Berengarij, transegit cum eo talibus conditionibus, ut Berengarius cum filio ipsius LOTHARIO pari iure regnaret, ipse tota Italia decederet. At LOTHARIVS uix biennium post patris discessum superstes, soli Berengario regnum reliquit, qui cum uiduam LOTHARII in uincula coniecisset, & usur-

usurpato titulo Imperatoris Pontificum assensu, filio uero creato rege Romanorum multa tyrannicè faceret, OTTO *accersitus, præmißis filio Ludolpho, &* CONRADO *sapiente genero fregit Berengarij uires, moxq́; secutus Adelheiden carcere exemptam duxit in Vxorem, Berengarium uero cum* ALBERTO *filio captiuum abduxit in Germaniam, relicto Papiæ Conrado genero. Sed hos paulò post captiuitate solutos, in Italiam remisit, & in Longobardia regnare iußit. Qua re Conradum generum, ut nuptijs secundis Ludolphum filium grauiter offendit. Inde enim mox nouum bellum extitit, conspirantibus contra Ottonem filio & genero, quibus adhærebat Episcopus Moguntinus,* OTTONIS *partes tuente fratre* HENTICO *Bauaro.*

Reuersus ex Italia OTTO, *exercitum filij obsedit Moguntiæ. Filius ut sese confirmaret, occupata Ratisbona* HENRICVM *patruum eiecit Bauaria, auxilijs* HERMANNI & ARNOLPHI *comitum Schirensium, qui se hac occasione ducatum, quo erant exuti, recuperaturos sperabant. Sed* OTTO *mox re comperta, obuiam filio processit, eoq́; sine prælio*

fugato

fugato & intra urbem Ratisbonam cum ARNOLPHO *Schirensi concluso, uniuersas copias urbi admouit, quam post longam obsidionem tandem fame expugnauit, cum paulò ante* ARNOLPHVS *Schirensis, cuius uirtute Vrbs defensa fuerat, in uelitatione quadam trucidatus esset. Capta Ratisbona & mox copijs etiam, quæ Moguntiam tenebant, dißipatis, omnes hostium conatus elisit. Filio & genero nudis pedibus ad genua ipsius aduolutis, & culpam multis lachrymis deprecantibus ignouit.*

Tantis tamq; continentibus bellis Vngari rati potentiam OTTONIS *attritam, & Germaniæ uires exhaustas esse, copijs denuò quantis antea nunquam, per Bauariam in Germaniam irrupuerunt populabundi. Contra hos subito coëgit exercitum ex Bauaris, Sueuis, Saxonibus, Francis & Boiemis, cumq; illis congressus ad Lycum amnem, non procul ab Augusta, totum exercitum ad internetionem cecidit, perpaucis captis, inter quos scribuntur fuisse tres reguli, quos* HENRICVS *Bauarus suspendio necauit. Pugnatum est cum Vngaris ab* OTTONE *eodem die, quo ante annos qua-*

quadraginta octo deletus fuit ab ijsdem exercitus LVDOVICI TERTII trium dierum continenti prælio, id est, quarto Idus Augusti, Anno Christi, Nongentesimo, quinquagesimo quinto, altero anno post motum Ludolphi filij.

Ceciderunt in hoc prælio multi præstantes uiri, & inter cæteros Conradus sapiens, gener Imperatoris sagitta traiectus, cum propter æstum galea aperta respirationis causa faciem nudasset, cuius Cadauer VVormatiam delatum est, itemq; Burckhardus dux Sueuorum, gener HENRICI Bauari, cum HENRICVS propter ægritudinem prælio interesse non potuisset, qui quidem eodem anno paulò post pugnam è uiuis excessit, Calendis Nouembris.

Liberata ab hoc terrore & periculo Germania, Imperator bellum parauit in uicinos Danos & Henetos, Bellum enim contra Sclauos reliquerat pater HENRICVS, quanquam inclinatum accisis eorum uiribus, non prorsus tamen confectum. Nullas enim excutiendi noui iugi, nullas religionis, ad quam armis coactierant, abijciendæ, ueterisq; reuocandæ occasiones neglexerunt.

Da-

Dani legatis Imperatoris, & primo Marchione Schlesuici obtruncatis, Coloniam Saxonum, quam eò HENRICVS Auceps deduxerat, funditus deleuerant. His ad Schlesuicum deuictis magno prælio, regem eorum Haroldum coëgit, & fidem Christianam accipere, & iugo Imperij sese subdere. Locus pugnæ nomen OTTONIS retinuit Ottensund.

Eo tempore Dania opera Adaldagi Episcopi Hamburgensis conuersa atq; confirmata, & in tres distributa Episcopatus in Christianæ religionis confeßione constanter perseuerauit. Obtinuit & uictoriam contra Henetos, quibus leges & religionem mutauit, pro Idolatrica ueteri noua Christiana imposita. Constituit & Episcopatus, à quibus regerentur in ijs, quæ ad religionem pertinerent, & præfecturas, quibus corpora subiecta essent cum fortunis certis cõditionibus, in quibus etsi toto tempore Imperij OTTONVM perstiterunt, tamen postea nacti occasiones nouas ex principum de Imperio contentionibus, ijs repudiatis, Imperioq; detrectato, ac multis illatis damnis, sese inde rursus exoluerunt, & Idolatriam ueterẽ renouarunt. Hanc cum Princeps ipsorum Godescalcus institutus

in religione Christiana sub CONRADO Salio quo denuò aboleuisset, à suis est obtruncatus, qui in Idolatriam pristinam relapsi, in hac permanserunt per annos octoginta quatuor, usq; ad HENRICVM LEONEM, & ALBERTVM Vrsum Principes, qui tandem Sclauorum familijs multa cæde desolatis & extirpatis, inq; eorum locū nouis Colonis adductis ex Belgico præcipuè & VVestuualia, perfecerunt, ut reliquiæ oppressæ nouorum Colonorum multitudine, nihil moliri amplius aut turbare possent uel auderent. HENRICVS enim ducem eorum Bribislawm tota ditione pepulerat. Eundem postea ab exilio reuocatum, sibi adiunxit contra uicinos hostes. Ab hoc Bribislao origo est Ducum Megalburgensium.

Hæc dum bella domi gesşit OTTO, Ludolphus compescuit in Italia Berengarium, crudeliter & sine discrimine sæuientem in quoscunq;, & cædibus atq; exilijs Patriam desolantem. Vbi re fœliciter gesta, mortuus est Anno CHRISTI noningentesimo, quinquagesimo septimo. Cadauer eius frater VVilhelmus, quem pater fecerat Moguntinum Episcopum post FRIDERICI obitum, sepeliuit in æde diui Albani. A morte LVDOLPHI cum Be-

rengarius resumpto animo sæuitiam exasperasset, urgentibus & exulibus Italis, & Pontifice Romano IOANNE XII. OTTO ipse decreuit & indixit bellum Berengario. Ad id gerendum antequam profectus est, habito conuentu procerum Imperij Ratisponæ, OTTONEM filium septennem Imperatorem declarauit, & VVilhelmo fratri Episcopo Moguntino educandum atq; erudiendum tradidit, Indeq; primo uere superatis Alpibus Italiam ingressus, Ticinum ui, cæteras urbes deditione cœpit.

Berengarium fugientem insequutus, ex itinere Romam adijt, ubi salutatus Imperator à IOANNE Pontifice urbem occupauit, Iurantibus in uerba Imperatoris Senatu populoq;, & se in potestate eius fore, ac fidem præstituros pollicentibus. Factum id est anno Christi nongentesimo, sexagesimo secundo. Sed uix ab urbe discesserat ad obsidendum Berengarium, qui cum uxore VVilla abdiderat sese in montem Leonis, ubi & cœpit eũ deditione, & abductum in Germaniam, condemnauit ad perpetuos carceres Bambergæ, in quibus uitam finijt cum coniuge. Eò igitur uix ab urbe cum exercitu mouerat, cum Pontifex mutata uoluntate & fi-

de AL-

de, ALBERTO Berengarij filio clam intromisso urbem tradidit. Eo cognito Imperator iratus rediit cum exercitu ad urbem, & quia Pontifex cum ALBERTO aufugerat, denuò urbem religione iurisiurandi obligatam coëgit renouare promißionem renunciati iam olim iuris in electione Pontificis, scilicet, non sese ullum posthac Pontificem creaturos sine consensu Imperatoris.

Celebrauit & Synodum in urbe ueterum Imperatorum exemplo. In qua IOANNEM XII. propter perfidiam, turpes libidines & alia crimina mouit Pontificatu, & in eius locum suffecit LEONEM Octauum. Hic LEO in eadem Synodo facto decreto OTTONI, sicut ADRIANVS antea CAROLO Magno, contulit ius & potestatem eligendi & consecrandi Pontificem Romanum, & ordinandi ea, quæ ad sedem Apostolicam pertinent, item Episcopos constituendi atq; confirmandi. Fecit et declarauit irritã electionem omnem non approbatam consensu Imperatoris. Deniq; omnes, qui uel labefactarent decreti autoritatem, uel sese ingererent non expectato assensu Imperatoris eijciendos ex Ecclesia & anathemate feriendos

censuit. Extat hoc decretum distinctione 63. cui paulò post subiungitur formula iuramenti, quo se ferunt OTTONEM deuinxisse Ioanni Pontifici, quod nullum uelit Papæ creare periculum uitæ, neq; honorem illi, aut dignitatem abrogare. De rebus uero ad urbem pertinentibus, quod nihil deliberare uelit aut decernere, nisi ex sententia Pontificis. Quam iuramenti formulam impudenter fictam esse, & suppositittiam, sicut & donationem LVDOVICI Pij, quæ mox hanc antecedit, manifestum est ex uerissimis testimonijs historiarum, quæ hæc mendacia refutant. Etsi enim neq; OTTO quis fuerit expressum est, neq; quotus IOANNES Pontifex, tamen si fuit OTTO Primus, & Ioannes XII. quomodo inter se congruunt Leonis constitutio & promissum Ioanni factum, quod oportuit præcessisse? aut promisso quomodo consentiunt, quæ amoto & pulso Ioanne de Imperatoris autoritate in Synodo decreta LEO promulgauit? quæq; & Otto Primus & sequuti eum aliquot Imperatores ad bella Henricorũ usq; in urbe, & contra Pontifices statuerunt ac sanxerunt? Sed sit fides horum ut plurium aliorum penes autores ipsos.

Sedatis motibus in urbe, Imperator pro-

profectus est ad constituendos principatus Spoletanum & Camerinum. Interea Romani corrupti ab ALBERTO filio Berengarij, Ioannem reuocarunt, LEONEM pepulerunt urbe, & IOANNI post reditum procaci libidine turpiter extincto contra datam paulò ante & iuramento obstrictam fidem, in Pontificatu surrogarunt alium nomine BENEDICTVM. Hac perfidia grauiter offensus Imperator, reduxit exercitum ad urbem, atq; ad defensionem paratam obsidione cinxit, tam arctè omni undiq; concluso & obsepto aditu, ut penuria commeatus ciuibus pene deuentum sit ad humanas carnes. Vrbe in deditionem accepta, ciuibus pepercit, Sed BENEDICTVM Pontificem mulctatum exilio, ADALGAGO Hamburgensi Episcopo tradidit custodiendum, apud quem mortuus est.

Consumpsit his bellis totum biennium, quo exacto, Italia liberata tyrannide Berengarij, conquieuit aliquantulum, cum ante OTTONEM per annos sexaginta, multiplicem sæuitiam experta, dominos uario bellorum & fortunæ euentu crebro mutasset, perfidia præcipuè Pontificum, & nonnullorum, qui Pontificibus

addicti, nunc hos, nunc alios factionum studio attrahebant, qui quidem & hanc ipsam uirtute & sapientia OTTONIS reparatam quietem non siuerunt esse diuturnam. Vix enim reuerso in Germaniam OTTONE, LEO Pontifex excessit è uiuis. Missi sunt ergo ad Imperatorem, qui de huius obitu significarent, & successorem decerni peterent. Designatus est autoritate Imperatoris IOANNES XIII. hunc aliqui ex nobilitate, Imperatoris odio, & studio euehendi alterius, in carcerem detruserunt. Quo comperto Imperator cum domi res Germanicas composuisset, ratus exemplo fore opus ad retundendam toties iteratam contumaciam, Romam accelerauit. Etsi autem ante aduentum Imperatoris ad urbem, autores captiuitatis metu dimissum Pontificem restituerant, nihilominus perrexit Imperator, & tredecim ex illis, quos compererat fuisse Principes consilij de Pontifice capiendo, suspendio puniuit.

Diutius commoratus Romæ, ut diuturniore præsentia frangeret improborum audaciam ac molitiones, euocatum eò OTTONEM filium, curauit renunciari Imperatorem, quod conspectum successoris certi profuturum ad maiorem

iorem urbis tranquillitatem censeret. Ante huius aduentum NICEPHORVS Constantinopolitanus Imperator metuens potentiam OTTONIS, missis legatis renouauit pacta uetera, quæ cum Imperatoribus Francicis maiores fecerant. OTTO uicissim confirmandæ amicitiæ causa per legatos petiuit filio coniugem Theophaniam priuignam NICEPHORI, filiam Romani. Id indignè ferentes Græci legatos OTTONIS in itinere uiolarunt. Hac iniuria irritatus Imperator Apuliam & Calabriam, quæq; in Italia Græcis adhuc parebant longè latèq; depopulatus est. Tandem adductam Theophaniam filio dedit in uxorem, & nuptijs peractis redijt in Germaniam, ubi cum se absente uenæ Metallicæ apud Bructeros ad Goslariam repertæ fuissent, oppidum illud exornare cœpit.

Priusquam expeditionem Italicam suscepit, quod amissis LVDOLPHO filio & CONRADO genero neminem haberet ex suis, cui tutò Saxoniæ gubernationem committeret, se absente, in tam dubia fide Vicinorum, quos recens bello domuerat, prætulit cæteris nobilem quendam HERMANNVM

humili loco natum, patre, quem historiæ uocant Bilichium, cuius fidem, integritatem, sapientiam, & industriam sæpe antea rebus difficilimis perspexerat ac probarat, hunc ex Italia reuersus, creauit ducem Saxoniæ, attributa ei in Saxonia hæreditate Marchionis Gereonis. Ab hoc defluxerunt duces Saxoniæ, qui tenuerunt tractum circa Luneburgum usq; ad Magnum ultimum ducem, quo ab HENRICO QVARTO capto & carceris squaloribus enecato, sine superstite prole mascula, HENRICVS Quintus ducatum Saxoniæ attribuit LOTHARIO Imperatori. HENRICI Aucupis prosapia tenuit Brunsuigam titulo Marchionum Saxoniæ usq; ad eundem LOTHARIVM, ECHARDO postremo Marchione ad Brunsuigam in molendino interfecto.

Cum autem Imperia diuinitus constituantur & conseruentur præcipuè non propter ocium & uoluptates hominum, sed propter Ecclesiam, ut sint aliqua Ecclesiæ hospitia, ubi homines legibus & disciplina cicurati, excultiq; artibus ac doctrinis mansuescant, atq; ad humaniorem uiuendi rationem traducantur, & muniti

ac tecti monarchiarum potentia DEVM rectè agnoſcere diſcant & inuocare, OTTO intelligens propagationem religionis & Eccleſiæ præcipuè ad munus ſuum pertinere, bella, quæ geßit non tantum ad eum finem retulit, ut ampliatis finibus Imperij firmatiſq;, dulcem ſuis tranquillitatem compararet, ſed etiam ut Eccleſias ante conſtitutas exornaret, & ijs gentibus, quæ adhuc alienæ erant à profeßione Chriſtiana ad DEVM conuerſis, ceu proferret limites regni Chriſti in genere humano.

Præſtitit ergo Danis & Henetis, quod antea Saxonibus CAROLVS præſtiterat. Fundauit Eccleſias diſtributas in Epiſcopatus ordinatis reditibus annuis, quibus miniſtri Eccleſiarum alerentur. De Danis ſupra dictum eſt. Henetis condidit Epiſcopatus Aldeburgenſem, Hauelburgenſem, & Brandeburgenſem, quos ſubiecit Metropolitæ Hamburgenſi. Sorabis Magdeburgenſem, Mersburgenſem, Cicenſem, & Miſnenſem. Magdeburgenſi attribuit fontes Salis, qui ſunt in uicinis Salinis Saxonicis.

His tantis rebus confectis cum anno Chriſti nongenteſimo, ſeptuageſimo quarto, feſtum

ascensionis Domini celebrasset Mersburgi, inde profectus Quedlinburgum uersus, subitaneo correptus morbo, quem Apoplexiam fuisse ratiocinor, è uita excessit, Nonis Maij, Anno regni tricesimo septimo, Imperij decimo tertio.

Anno á nato Christo noningentesimo, septuagesimo quarto.

A Mundi initio quater millesimo, noningentesimo, tricesimo sexto.

Sepultus est Magdeburgi, Princeps, quo post CAROLVM Magnum Germania uix habuit præstantiorem, siue ardens ueræ pietatis erga DEVM ac religionis propagandæ studium, siue rerum gestarum magnitudinem, sapientiam in gubernatione, atq; industriam militarem, siue cæteras mitiores uirtutes, Iusticiam, Clementiam, Mansuetudinem, moderationem in uictoria spectemus. Restituit enim Imperium, quod erat horribiliter dilaceratum, pacauit Germaniam, Galliam & Italiam. Contudit Vngaros eiectos Italia & Germania. Danos, Sorabos, Henetos, Boiemos perduxit ad societatem Ecclesiæ. Tot modo lacessitus, nihil seuerè cru-

deliterq;

deliterq; statuit, sed uictis clementer ignouit ac pepercit, deleta ex animo omni offensionũ memoria, quod in primis magni ac Heroici animi argumentum fuit. στρεπταὶ γὰρ φρένες ἐσθλῶν inquit Homerus. Et: Quo quisq; est maior, magis est placabilis iræ. Et faciles motus mens generosa capit.

Vxores habuit duas: primam Edittam, Eduardi Anglorum regis filiam, ex qua nati filij LVDOLPHVS, Sueuiæ dux, de cuius posteritate dictum est, & VVILHELMVS Episcopus Moguntinus, filia Ludgarda, quæ fuit Coniunx CONRADI sapientis Francorum ducis. Hanc amissam anno noningentesimo, quadragesimo octauo, Septimo Calendas Februarij, sepeliuit Magdeburgi: Alteram Adelheiden uiduam ALBERTI regis Italiæ, ex qua genuit filios, HENRICVM primogenitum, Brunonem, & OTTONEM Secundum successorem, filiam Adelheiden, quam in uxorem tradidit HVGONI Capeto comiti Parisiorum, Regi Franciæ.

OTTO SECVNDVS.

OTTO Secundus Magni filius, puer septennis Aquisgrani in Germania, postea cum adoleuisset, Romæ anno Christi, noningentesimo, sexagesimo quarto, declaratus patri in Imperio successor, prima militiæ tyrocinia patre uiuo magna cum laude fecit in bello contra Græcos & Sarracenos in Italia ulteriore, quod extitisse à uiolatis legatis, supra diximus, quos Constantinopolim Otto pater miserat, confirmatum amicitiam cum Nicephoro Imperatore Orientis, & petitum filiam Theophaniam OTTONI filio in uxorem. Id bellum enim præcipuum gessit OTTO filius, Græcosq; tunc tota penè Calabria & Apuliæ eiecit, Sarracenis, qui recens Cosentiam inopinato aduentu oppressam receperant, & cum Græcis societatem inierant, partim cæsis, partim dißipatis. Tantam hæc prospera & læta initia & formidinem hostibus iniecerunt, & autoritatem ipsi pepererunt, ut patre mortuo facile Imperium obtinuerit, circa cuiusquam aduersationem, uno excepto HENRICO duce Bauariæ patruele, quem

quem Hezelonem cognominant. Hic enim OTTONI Imperium inuidens, pertractis in ſuam ſententiam aliquot Epiſcopis, ſe Ratiſponæ Imperatorem nominauit. Sed OTTO quod potentia antecelleret, & beneuolentia ac ſtudio ſubditorum, HENRICVM ad cauſam dicendam accerſitum, ſine armis coegit pacem petere, depoſito quem aſſumpſerat titulo Imperij. Propter hanc molitionem exilio eum mulctauit, & Bauariæ adminiſtrationem commendauit OTTONI Sueuorum duci, nepoti ex fratre LVDOLPHO.

HENRICO Bauaro ſub iugum redacto, arma uertit in reges, Danicum Heroldum, Polonicum Meſiconem, Boëmicum Boleslaum, quos fœderibus ſibi adiunctos concitarat in OTTONEM HENRICVS. Sed hi ſtatim armis poſitis, cum Imperatore in gratiam redierunt.

Succeſſit ergo patri OTTO anno Chriſti noningenteſimo, ſeptuageſimo quinto, & quanquam præclare ſeſe dederunt initia, tamen fortuna, quæ ſecuta eſt, principijs non reſpondit. Aduerſam enim hanc ſæpius, quam ſe-

cundam in reliquo gubernationis & bellorum cursu expertus est.

Iis quæ diximus bellis domesticis ipso distento, LOTHARIVS Franciæ rex Lotharingiam armis repetijt, quam etsi LOTHARIO ad famam aduentantis Imperatoris cedente, celeriter recuperauit, tamen dum incautius & confidentius Aquisgrani diuersatur, præpropero & improuiso LOTHARII reditu penè oppressus est, ubi nisi fuga euasisset, in Francorum deuenisset manus. Irritatus hac ignominia cum exercitu populabundus ad ipsam usq; Parisiorum urbem penetrauit & Lotharingiam receptam denuoq; Germaniæ copulatam, Sed tractuum quorundam auulsione diminutam, quos Episcopis Coloniensi & Leodiensi attribuit, donauit CAROLO fratri LOTHARII, ea tamen lege, ut beneficio Imperatoris tanquam prouinciam Germaniæ poßideret. Inde cum reuerteretur reditu intercluso Axonæ fluminis exundatione, magna passus est detrimenta, multis amißis, quos partim aquarum impetus absorpsit, partim interfecerunt ij, qui nouißimo agmini prædæ spe inhæserunt.

Rebus

Rebus domi expeditis adornauit expeditionem in Græcos & Sarracenos. Nam BASILIVS & CONSTANTINVS Imperatores Græci, fratres Theophaniæ, cum superatis prosperè in Syria, & ex Creta insula exturbatis Sarracenis, comperissent OTTONEM domi bellis domesticis distineri, conductis pecunia ad belli societatem Sarracenis Siculis, Apuliam omnem, & Calabriam recuperarunt, quas NICEPHORVS nuper amiserat. Has OTTO repetiturus, ut suas prouincias, coëgit copias uniuersas Germanicas & Italicas, atq; in descensu ex alpibus per OTTONEM Sueuorum ducem depulsis ex Istria & Dalmatia Græcorum præsidijs, eo usq; limites Imperij produxit.

Prima castra contra Græcos, fiducia auxiliorum Sarracenicorum feroces, uniuersis copijs fixit ad Beneuentum. Vbi commissum est prælium atrox. Sed Romanis & Beneuentanis sceleratè aciem deserentibus, reliquæ copiæ IMPERATORIS fusæ fugatæq; sunt, ipse abiectis armis & uestibus ad Sinum Tarentinum Rosanamq; eius

littoris urbem,ubi Theophania Vxor,& Theodoricus Mediomatricum Episcopus substiterant cum impedimentis, cursu contendit, spe euadendi in urbem, uerum cum urgentium Sarracenorum interuentu terra exclusus esset,in mare desilijt adnataturus ad urbem, sed ab hostium nauibus interceptus est, cum non agnosceretur,precio sese à nautis redemit. Sunt qui in Siciliam traductum & postquam agnitus esset,Pyratis ereptum reductumq; in Italiam Siculorum opera affirmant, quod uerisimile non est.

Sed quoquo modo se res habet,euasit ex hostium manibus seruatus diuinitus admirabiliter. Estq; hæc ipsa OTTONIS conseruatio exemplum insigne, cum inconstantiæ rerum humanarum,tum præsentiæ diuinæ in Imperijs, quod adsit DEVS Imperijs iustis, eaq; tueatur & seruet, & bonos ac iustos principes protegat, atq; ex circumfusis malis admirandis modis eripiat, cum omnibus humanis præsidijs destituti uidentur.

Græci si perrexissent,tota Italia nullo negotio fuissent potituri, sed accidit eis,quod omni tem-

di tempore euenire consueuit, ut tunc à socijs Sarracenis impediti, & paulò post oppreßi, penitus tota Italia & Sicilia exciderint, quas terras non longè post Normanni à GEORGIO Maniace contra Sarracenos inuitati, eripuerunt utrisq;.

OTTO cum exercitum amisisset, & penè Imperium, diuinitus suis redditus, disiectas dilapsasq; reliquias quantas potuit collegit, bellum instauraturus, in quo eum nonnulli scribunt Sarracenorum auxiliares copias ad internetionem deleuisse, indeq; adeptum esse cognomentum, ut uocaretur pallida mors Sarracenorum. Deinde punijsse profugos Beneuentanos & Romanos, illos urbe patria excisa ac solo æquata, hos domi cædibus & supplicijs.

Ad hunc modum cum Italiam à Sarracenis liberasset, OTTONEM ducem Sueuiæ remisit in Germaniam, qui antequam fines patriæ attigit, è uita emigrauit, Pridie Calendas Nouembris, Anno Christi Noningentesimo, octogesimo tertio. Hunc OTTO ipse paulò post sequutus est. Mortuus est enim uentris profluuio, Sexto Idus Nouembris.

Anno Christi Noningentesimo, octogesimo tertio.

Anno Mundi quater millesimo, noningentesimo, quadragesimo quinto, Imperij decimo. Conditus Romæ in Basilica S. Petri sepulchro porphyretico, Princeps alioquin egregius, sed patre multò inferior, ut qui fœlicitatis & uirtutis paternæ memoria plus initio, quam industria propria gesßit postea.

Ex Theophania suscepit filios, OTTONEM Tertium Puerum, HVGONEM, & filiam Adelheiden, seu Alasiam, quam Alramus filius VVidekindi Saxonis, VValberti nepos, quem supra diximus in Italia esse educatum, rapuit. Propter eam Ottoni reconciliatus obtinuit ducatum Eporregiæ & Taurinatium, titulo Marchionum Montis Ferrati, quod nomen inde extitisse ratiocinor, quod ea pars Alpium distingueret regnum Franciæ ab Imperio uersus Italiam. Narrant OTTONEM aliam etiam habuisse coniugem ex familia Marchionum Austriæ, sed quæ fuerit illa, quibúsue sit orta parentibus non annotant. Tribuuntur ei & filiæ plures, inter quas unam prodiderunt fuisse coniugem trium regum, primo

mo Mesconis Poloniæ, deinde Boleslai Bohemiæ, postremo Vngariæ regis, sed hæc, quod certi & explorati nihil de eis reperiam, omitto.

OTTO TERTIVS.

CVM OTTONE Secundo mortuo, filius OTTO cognomento Puer, per ætatem nondum idoneus esset ad Imperium, nouæ de successione contentiones exortæ sunt. Romanis autor erat Crescentius, ut suum sibi crearent Imperatorem, nec Germanos amplius admitterent. In Gallia Germanis bellum inferebat LOTHARIVS de erepta ipsi ab OTTONE Secundo Lotharingia, & de axiomate Imperij. In Germania HENRICVS Bauarus denuò fiduciæ nonnullorum ordinum ad Imperium aspirabat. Is post mortem OTTONIS Sueuici ab exilio reuersus Bauariã receperat, & ut prætextu tutelæ facilius Imperium cõsequeretur, Patre mortuo OTTONEM Puerum ad se transtulerat. Plurimi ex proceribus Germaniæ OTTONEM ab HENRICO reposcebant, & huic ut hæredi legi-

legitimo Imperium deferebant. Vicit tamen ſententia eorum, qui OTTONEM Imperatorem eſſe uolebant.

OTTO ergo & ſuffragijs conſenſuq; procerum & ſucceßione adeptus Imperium, quam primum ætas maturuit, rebus domeſticis conſuluit. Interea LOTHARIVS, qui Lotharingiam repetiuerat, deſijt eſſe in uiuis. LVDOVICVS filius eius tantum unum annum poſt patrem ſuperſtes, fato & ipſe functus eſt. Interijt & CAROLVS LOTHARII frater ab HVGONE Capeto oppreſſus & captus, dum è Lotharingia regnum Francicum, tanquam ſibi debitum iure hæreditario occupare conatur. Ita HVGO comes Pariſiorum ſtirpe Carolina prorſus abſumpta, dudum appetitum affectatumq; regnum, Franciæ tandem obtinuit, de quo ne cogeretur cum Germanis dimicare, citra controuerſiam axioma Imperij OTTONI conceßit, & CAROLI filium OTTONEM ab omni ſpe regni Francici excluſum, ſiuit Lotharingiam beneficio Imperatoris poßidere. Hic HVGO ut dixi conditor eſt tertiæ ſtirpis regum Franciæ, quæ & res magnas geßit pro Repub. Chriſtiana in Euro=

Europa, & adhuc regnum tenet, Prima enim à Meropheo in Hilderico rege, quem Pipinus CAROLI Magni pater in monasterium ingredi compulit: Secunda Pipini & CAROLI Magni in hoc LVDOVICO Vltimo desijt.

Cum ergo in Germania à domesticis & externis motibus tranquillitas esset, Italia uero aut cum seditionibus conflictaretur perpetuis, aut si quiesceret, non desineret tamen occasiones quærere, quibus à Germania & sese auelleret, & axioma Monarchiæ transferret uel ad suos, uel ad alienos suo arbitrio, pernitioso prorsus nimiæ libertatis amore ac studio, quæ res magnorum & continuorum motuum causa fuerat per annos sexaginta, OTTO totus in eam curam cogitationemq́; incubuit, quomodo saluti & quieti Italiæ consuleret, & Germaniæ illam copularet ad eum modum, ut æquabili seruitutis ac libertatis temperamento, Germania bello partam Monarchiæ Romanæ atq; Italiæ possessionem retineret: Italia uicißim Germaniæ & axioma Imperij relinqueret, & certis legibus pareret, atque ab hac cum opus esset defenderetur. Hanc tantam rem quomodo or-

do ordiretur & quibus artibus atque consilijs perficeret, non dubito diu eum secum & cum alijs deliberasse.

Quod autem comperisset, Crescentium usurpata potestate consulari uel Tribunitia Romæ tumultuari, & Pontificem urbe pepulisset, eo cum exercitu profectus est. In itinere cum ad Rauennam substitisset, allatus est oportunè nuncius de morte Pontificis. Statim ergo decreuit ei successorem agnatum suum BRVNONEM filium OTTONIS ducis Sueuiæ, LVDOLPHI nepotem, qui nomine mutato GREGORIVS Quintus appellatus est. Nonnulli nepotem fuisse tradunt CONRADI Sapientis. Huius opera & consensu, ut dicetur, quod de Imperio conceperat exequutus est. Præmisit autem Pontificem Romam. Ipse cum exercitu sequutus est, & intromissus in urbem Crescentio ignouit.

A Pontifice declaratus Imperator, constituerat redire in Germaniam, sed cum illo uix digresso ab urbe, Crescentius rediret ad ingenium, & eiecto Gregorio Pontificem fecisset priuata autoritate IOANNEM Placentinum hominem prædiuitem, instaurasset mœnia urbis, & appa-

apparasset necessaria ad defensionem, & si foret opus, etiam ad ferendam obsidionem, re cognita Imperator Romam quantis potuit itineribus reuersus, Crescentium in urbe obsessum cœpit, & uili iumento facie auersa impositum, circumduxit per urbem, tandemq; longo cruciatu laceratum, ad portam cum duodecim alijs seditionis socijs suspendit. Iohannem Placentinum naso truncatum & exoculatum præcipitauit de Capitolio. Cæteros Senatores consiliorum & molitionum Crescentij conscios, exilio mulctauit, deportatos in Saxoniam.

Ex his seditionibus sumpta occasione, cum Gregorium restituisset, decretum fecit Pontifice assentiente, idq; sanciente & promulgante, ut in posterum ius omne atq; potestas eligendi Romanum Imperatorem esset apud solos Germanos, nec liceret Romano Pontifici quenquam proclamare Imperatorem, nisi quem proceres Germaniæ ad id fastigium euexissent.

Huius constitutionis sine dubio causas habuit grauissimas. Meminerat enim quanta inter Francos de Imperio orbis Christiani bella extiterant, quoties maiores ipsius cum ijsdem de eodem decertarant, quoties nō Imperatores, sed

tyrannos mutarit Italia, & quantis fuerit iniurijs ac direptionibus Græcorum ac Sarracenorum obnoxia, Germanorum defensione ac præsidijs destituta. Nec quieturos norat Francos tantisper, donec aliqua de Imperio spes superesset, quos omnibus inhiare occasionibus retrahendæ ad se Monarchiæ didicerat.

Meminerat etiam quomodo ex pernitiosis de Imperio contentionibus creuerit tyrannis & potentia Pontificum Romanorum, & licentia Principum Italiæ, & similia multò magis in posterum conaturos animaduertebat post auulsam à Germanis Franciam, memoria ueterum bellorum inter Longobardos & Francos, quos Pontifices inter se commiserant: donec Longobardi superati cum spe Imperij regnum suum perdiderunt.

Præterea intelligebat orbi Christiano necessariam fore Germaniæ & Italiæ coniunctionem contra imminentem uim externam à Græcis, Sarracenis, Henetis, Vngaris, Turcis, quorum tunc in Asia crescebat potentia, præsertim si utramq; teneret Imperator ex gente bellicosa & potente, qui non tantum Germaniæ & Italiæ

defensor esset, sed etiam præcipuus inter reges orbis Christiani publici consilij Princeps, & cæterorum Dux in tuendo pio consensu Ecclesiarum, & in reprimendis barbaris gentibus, quibus Italia à uicinis deserta semper fuerat impar. Hanc coniunctonem effici posse firmariq; uidebat, cum animorum etiam inter se mutuo coalitu, non aliter, quam si certis legibus Germani imperarent, Itali parerent, quibus ad Imperandum uires deerant ac nerui.

Deniq; nec finem fore seditiosarum conspirationum superbæ gentis Italicæ contra quemcunque Imperatorem, digladiationumq; inter ipsos Italiæ Principes de Imperio, aut irruptionis peregrinarum gentium aßiduæ, nec reprimi aut prohiberi contentiones de eodem, ac certamina alibi, nec Francis spem recuperandæ Monarchiæ adimi, nec Germanis, quod sua uirtute acquisiuerant ἀξίωμα Imperij, confirmari aliter posse prospiciebat, nisi hoc obtineretur, ut nec alijs quam Germanis, nec aliunde quam ex Germanicis familijs Imperatorem creare liceret. Ad externos enim hostes terrendos, & in metu atq; officio continendam Italiam, deniq; ad stabilitatem ac firmitatem Imperij tuendam, hoc fore accomodatißimum uidebat, si certo consta-

ret Imperatorem non aliunde expectari oportere, quam ex uicina gente Germanica, quæ exteris gentibus bellica uirtute, succeßibus & potentia, magnum terrorem incußerat, & axioma Imperij Francis eripuerat, & Italiam recens magnis terroribus ac periculis liberarat.

Has existimo OTTONEM habuiße causas consilij de transferenda omni potestate eligendi Imperatoris Romani in solos Germanos, quo perfectũ est, ut poßeßio Imperij apud Germanos perpetua fuerit inde usq; ab OTTONE, nec propagata sit succeßione, Sed tradita iudicio delectis, & ut ordines Germaniæ non tantum regem Germaniæ, sed Imperatorem Romanorum, & orbis Christiani designarint. Pontificibus non est plus relictum iuris aut potestatis ab OTTONE, quam habuerunt antea beneficio & conceßione CAROLI Magni, qui à Romano Episcopo renunciationem Imperatoris solennem, id est, electionis aut decreti legitimè facti promulgationem fieri uoluit, qua notum fieret orbi Christiano hunc Imperatorem ritè electum eße. Non enim tradit hac renunciatione Pontifex Imperium electo, Sed profitetur ac testatur, huic ab ijs, penes quos est potestas electionis, curam & gubernationem orbis Christiani

ſtiani impoſitam eſſe atq; commendatam, idq́; facit non iure diuino, ſicut adulatores Pontificij impudenter comminiſcuntur, ſed conceßione, ut dixi, Imperatorum.

Ad hanc tamen renunciationem non eſt alligata poteſtas Imperatoris, ſed ad ſuffragia & ſententias eorum, à quibus confertur. Confertur autem OTTONIS decreto atq; inſtituto à Principibus Germaniæ, qui hoc eis ius & potuit tribuere & rectè tribuit tanquam uerus Monarcha occidentis & Italiæ dominus. Nec magis tradit Imperium electo Pontificis uox & conſecratio, quam conſulatum tradebant ſucceſſoribus conſules Romæ magiſtratu abeuntes, cum ad populum de creatis à Senatu Conſulibus referrent. Et ualde conſentaneum eſt uel in eum præcipuè finem OTTONEM hanc conſtitutionem uoluiſſe facere, ut inijceret frenos Tyrannidi Pontificum. Meminerat enim, quanta hi perfidia dißidia excitarant & aluerant in orbe Chriſtiano, quoties & quanta immanitate attractis in Italiam interq; ſeſe commißis peregrinis gentibus, patriam cædibus ac ſanguine compleuerant, ut uel cupiditates explerent ſuas, uel tollerent, quos officere ijs rebus experiebantur, quas moliebãtur, deniq; qua ambitio-

bitione, quos uellent, accerserent: quos odissent uel repellerent uel deponerent.

Illorum uero detestanda est impudentia, qui Pontifici collocato supremo loco inter Principes orbis Christiani & armato potestate summa, subijciunt Imperium & regna cætera, autoritate ut nonnulli contendunt diuina: ut cæteri modestiores humana, scilicet concessa ab Imperatoribus, quorum illud expressæ prohibitiones diuinæ, ne ministri Ecclesiæ rapiant, uel usurpent potestatem politicam: hoc historiarum consensus redarguit atq; refutat.

Primum de Ecclesia certißimũ est, Regnum CHRISTI non esse politicum, sed spirituale, Sicut inquit Christus: Regnum meum non est ex hoc mundo. Nec colligitur & gubernatur Ecclesia aliter, nisi uoce & ministerio uerbi & Sacramentorum, Filio Dei per uerbum & Sacramenta effundente Spiritum Sanctum in corda credentium. Nec caput est Ecclesiæ aliud nisi filius DEI, sicut uocatur κεφαλὴ καὶ ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας.

Deinde non modo non concessum est permissu diuino Ministris Ecclesiæ inuadere quocunq; prætextu regna mundi, sed seuerißimè interdictum. Nota sunt testimonia plurima. Iohannis ui-

nis uiceſimo : Sicut miſit me pater, ita ego mitto uos. Cumq́; hæc dixiſſet, inſufflauit & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta ſunt. Hoc teſtimonio diſertè exprimitur, ad quas res ſancitum ſit miniſterium.

Marci 10. Scitis quia hi, qui uidentur præeſſe gentibus, dominantur eis, & Principes eorum poteſtatem habent ipſorum. Non ita eſt autem in uobis. Sed quicunq; uoluerit fieri maior, erit ueſter Miniſter, & quicunq; uoluerit in uobis primus eſſe, erit omnium ſeruus. Nam filius hominis non uenit, ut miniſtraretur ei, ſed ut miniſtraret, & daret animam ſuam redemptionem pro multis.

Lucæ 12. Quis me conſtituit iudicem inter uos.

2. Corinth. 10. Arma militiæ noſtræ non Carnalia ſunt, ſed potentia DEI, redigentes in captiuitatem omnem intellectum in obſequium CHRISTI.

1. Corinth. 4. Sic nos æſtimet homo, ut miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum eius.

2. Corinth. 1 Non dominamur fidei ueſtræ, ſed adiutores ſumus gaudij ueſtri. Nam fide ſtatis.

2. Co-

2.Corinth.3. Euangelium est ministerium Spiritus. Ex his omnibus manifestißimum est non pertinere ad Pontifices Imperia politica, cumq; ea rapuerunt, fecisse eos contra uocationis suæ leges, diuinitus præscriptas. Et quidem si conferant Ecclesiam, quam suis condiderunt decretis post HENRICI Quinti tempora, ad Ecclesiam primorum annorum quingentorum proximè à CHRISTI ascensu ad cœlos, quomodo hæc ad illam congruat reperient, quanquam non ignorant hoc, neq; ignorare possunt. Sed non est eis religio curæ, uerum confirmatio suæ Tyrannidis, quæ nititur Idolatria, superstitionibus & abusibus.

Alterum figmentum euidentißimè redarguunt historiæ utræq; Ecclesiasticæ & politicæ. Sed omißis uetustioribus, quarum iudicio manifestè condemnantur, ex recentioribus paucula summatim referam. Prorsus non est dubium, Pontifices ita fuisse subditos IMPERATORIBVS, ut nullius sit rata habita electio, quam Imperator non approbasset, Cumq; adhuc HENRICO TERTIO imperante tria portenta contentione ambitiosa de Pontificatu turbassent urbem Romam, Imperator depulsis

depulsis & duriter castigatis omnibus his, alium suo iudicio constituit, renouata uetere lege de Pontificum electione. Hoc iugum cum impacienter ferrent, nec amoliri à sese ui manifesta possent, excusserunt id tandem arte, concitatis in HENRICOS Quartum & Quintum fraude Germanicis Principibus, ut suo dicetur loco, quibus suffectus LOTHARIVS postulatis Pontificum assensit. Ita hi tum sese subtraxerunt potestati Imperatorum, de qua maiores acriter pugnarant, contra ciues Romanos, constitutoq; Senatu Cardinalium eligi ut Monarchæ uoluerunt, & paulatim iura Imperatorum conuellendo ac labefactando, Vrbi Romæ etiam dominari cœperunt.

Hoc cum perfecissent, postea aliud maius aggreßi sunt, ut quibus ipsi paruerant antea, hos sibi subijcerent. Ante Saxones cum stirps Carolina rerum potiretur, patres ex filijs quos uolebant creabant & nominabant Imperatores. Idem fecerunt Saxones, ad Imperij fastigium euecti, etsi iam tum à deliberationibus de Monarcha & suffragiorum iure cæteri Principes excludi noluerunt. Post OTTONIS constitutionem etiam cum à parentibus filij summæ rerum

rerum præficerentur, oportuit tamen accedere consensum cæterorum ordinum omnium. Sed hi non Regem tantum, sed Imperatorẽ crearunt, cui quæ sunt Imperatoris propria, tribuerunt uniuersa, sicut testatur sanctio FRIDERICI Barbarossæ & historiarum consensus. Hanc ergo Principum Germaniæ autoritatem & potestatem, cum euersam cuperent Pontifices, sed labefactare nec ui nec dolo possent, finxerunt impia & in DEVM contumeliosa audacia, diuino mandato Pontificij iuris esse constitutionem & translationem Imperij, qua de re multa extant impudenter condita & defensa decreta, quæ recensere non est opus, cum nota sint uulgo. Isto figmento, cum sese armassent, nihil non postea tentarunt. Nam & iuramentis peculiaribus Imperatores obligarunt, quorum extat formula in Clementina, & ausi sunt ab Archiepiscopo Moguntino postulare sub iuramento, quod Pium Secundum fecisse ex recentibus historijs constat, ne nisi consulto & consentiente Pontifice, ad electionem Imperatoris Electores conuocaret.

Innocentij Tertij epistola etsi relinquit ius & potestatem eligendi Regem in Imperatorem post-

poſtmodum promouendum, ijs Principibus, ad quos iure & antiqua conſuetudine pertinet, tamen Pontificibus arrogat autoritatem ac poteſtatem ijſdem tradendi confirmandiq́; Imperium, ijs de cauſis, quod Romanus Pontifex & in CAROLVM primum axioma tranſtulerit à Græcis, & Principibus Germaniæ hanc facultatem conceßerit. Quæ omnia falſa eſſe ſæpe oſtendimus. Quid tribuere enim alteri potuerunt Pontifices, de quo nec diuina ulla, nec humana mandata acceperunt unquam? Quæ enim iactare mandata aut quas conceßiones poſſunt reuicti & condemnati uoce CHRISTI & hiſtoriarum euidentibus teſtimonijs? CAROLVM enim iure belli & tranſactionis Imperium ocidentis occupaſſe: OTTONEM poteſtatem electionis Principibus Germaniæ tribuiſſe autoritate ſua, id eſt, Imperatoria, quam à patre conſenſu ordinum acceperat, belliq; iure confirmarat: Pontifices utriq; ſubditos, utriuſq; autoritate creatos, ſacrorum tantùm curam egiſſe, & ab omni tali gubernatione, qualem poſteriores ſuperbia & ambitione inſtituerunt, abſtinuiſſe euidentius eſt, quam ut longa indigeat ex hiſtorijs demonſtratione.

Illa uerò mentio de promouendo rege electo in Imperatorem, si concedit conferri in electum potestatem omnem, quæ Maiestas Imperatoria complectitur, sententijs suffragantium, sed titulum uult decerni, tribuiq; à Pontifice solo, ut non liceat hunc electo usurpare antè proclamationem Pontificis, lis est de iure nominis seu tituli, non de iure rei. Quod ipsum tamen, ut planè stolidum & ridiculum est, sic si tueri id uolent, ut à quo ante CAROLVM acceperint, ostendant necesse est. Quos uerò producent autores, DEVM ne ut faciunt, an uerò Imperatores orientis? Sed refragatur uox diuina, quæ politicam Episcopis potestatem omnem denegat. Imperatores orientis ius suum CAROLO, cum bello Italiam subegisset, non Pontifici concesserunt.

Post CAROLVM uerò, si retexantur historiæ ueteres, reperietur neq; hoc consilio & fine CAROLVM à Romano Episcopo renunciatiõem fieri uoluisse, ut quod beneficij esset, in ius uerteretur certum atq; potestatem, neq; si autoritas atq; potestas Imperij confertur eligentium sententijs, usum tituli pendere uoluisse ex collatione Pontificum, deniq; ante renunciationem à Pontifice factam Imperatoris titulum

LVDO-

LVDOVICO Pio ac LOTHARIO tributum esse. Et qualis est superbia contendere de iure conferendi titulos, cum rem titulorum, id est, dignitatem & potestatem Imperatoriam conferant alij: Maiestatem ac fœlicitatem successumq; in gubernatione præstet solus DEVS.

Neq; est obscurum, quibus occasionibus hunc etiam rapuerint, nescio qualem prætextum tyrannidis, quem semper affectarunt. Ante dißidia & contentiones inter posteros CAROLI Magni Patres, ut CAROLVS, LVDOVICVS Pius, LOTHARIVS, ex se natos appellabant Imperatores, non usurpata ad eam declarationem lingua Pontificum, Etsi huius decreti Imperatorum quasi præcones publicos esse uolebant Pontifices Romanos. Postea disceptantibus de Imperio & Italia Germanis & Francis, CAROLVS CALVVS Francorum Rex metu Germanicæ potentiæ Italia præoccupata Imperator appellari uoluit à Pontifice, quod huius artibus se Italiam obtinere posse arbitraretur. Hoc exemplum successores uerterunt in ius, ut cum nulla re alia, uel sola autoritate conferendi titulum IMPERATORES obstrictos haberent.

Honestißimum est ac pijßimum fieri renunciationem Monarchæ orbis Christiani in magna frequentia publica, solennibus ritibus, cum ardenti ac seria precatione ad DEVM pro re omnium in genere humano maxima, pro salute totius orbis Christiani, pro incolumitate ac fœlicitate illius, cui cura, gubernatio, protectio ac defensio Ecclesiæ & Reipublicæ commendata est, cuius saluti singulorum salus est inclusa. Sed hoc ius cur Romanus Pontifex sibi uendicat præ alijs? quod nec diuino nec humano iure ullo, sed consuetudine Tyrannica suum fecit. De DEO scriptum est, quod transferat Imperia mundi. De ministris Ecclesiæ aliter præcipit scriptura, quos non uult administrare regna Politica. Sed posset ei concedi ius renunciandi propter CAROLI exemplum, si non ex eo falso fingeret, aliud commenticium ius, quo stabiliendæ Tyrannidis suæ causa, ad suam uocem ita alligat Imperatoris autoritatem, ut sine ea nullam esse contendat, deinde si ad renuntiationem usurparet atq; adhiberet non inanium Ceremoniarum theatrica spectacula, quæ sunt umbra sanctißimi & laudatißimi ritus ueteris, sed preces ueras & serias, quibus DEO Patri æterno Domini nostri IESV CHRISTI Ecclesiam Christi &

sti & Rempublicam commendaret, deniq; si id daret operam, ut IMPERATORIS autoritate emendarentur uicia doctrinæ & rituum superstitiosorum in Ecclesia & consuleretur cum tranquillitate publica saluti animarum.

Vt ut uerò se res habeat, constitutio OTTONIS à cæteris gentibus ius eligendi Imperatorem Romanum transfert in solos Germanos ea conditione, ut assumatur natus in familia Germanica, nec admittantur exteri & peregrini, quod seruatum est deinceps ea lege, ut uel nominaretur Francorum ueteri consuetudine à Patre filius, qui, si accederet consensus & approbatio ordinum Imperij, succederet, uel sine alicuius indicatione fieret electio libera deliberatione & suffragijs ordinum. Hoc decretum quo anno factum sit non traditur, sed non multò ante mortem OTTONIS factum esse narratur, qua in re flagitiosa scriptorum negligentia detestanda est, ut in plærisq; alijs rebus maximis. Scribit ABBAS Vrspergensis OTTONEM TERTIVM mortuum esse anno millesimo primo, Quinto Calendas Februarij. Blondus annotat decretum de electione IMPERATO-

RIS ſancitum eſſe biennio ante, & conſentaneum eſt deliberationem de re tanta non fuiſſe ſubitam, præſertim cum ſecum in Italiam adduxerit Pontificem, quem huic rei perficiendæ ex compoſito idoneum fore norat.

Sed maior hic oritur quæſtio, quibus ſcilicet ordinibus in Germania poteſtas electionis ab OTTONE ſit attributa, & an certis ſit ordinibus attributa, an uerò nulli fuerint certi deſignati Electores, ſed paria ſuffragia habuerint omnes? Recentiorum ſcriptorum plæriq; ſenatum ſeptem Electorum, qui nunc eſt, trium nimirum Epiſcoporum, Moguntini, Colonienſis, Treuirenſis: Quatuor principium Politicorum, Palatini ad Rhenum, Ducis Saxoniæ, Marchionis Brandeburgenſis, & regis Bohemici, tradunt inſtitutum eſſe ab OTTONE, Nonnulli & cauſas addunt, cur in eum ſenatum, Palatinum ad Rhenum & Marchionem Brandeburgenſem cooptarit, præteritis agnatis, qui de ipſius familia reliqui erant. Item, cur Eccleſiaſticos numero æquarit politicis, & addiderit utriſq; uelut arbitrum ac diſceptatorem regem Bohemiæ, Si qua diſſenſio incideret.

Huius conſtitutionis autor an fuerit OTTO,

TO, ut multi dubitent, non leues sunt causæ. Si euoluantur enim & diligenter expendantur, quæ de Imperatorum rebus gestis extant literis monumentisq; uetustioribus prodita ante interregnum, quo post FRIDERICVM Secundum, & CONRADVM eius filium atq; eas quæ exortæ sunt de Imperio concertationes, & in electione dissensiones, Imperium annos amplius octodecim certò gubernatore caruit, Principum alijs nouo exemplo contra leges ueteres Alfonsum Hispanum, alijs RICHARDVM Anglum ad Imperium deposcentibus: Illa ergò si perlustrentur, nulla reperietur mentio uel horum septem Electorum, uel inter ordines, qui Imperatorem crearunt, Palatini ad Rhenum, Marchionis Brandeburgensis, & Regis Bohemici, qui Regiam dignitatem ante HENRICVM Tertium non habuit. Sed scriptores plæriq; ueteres uno consensu meminerunt cunctorum ordinum Imperij. Nec certos nominant, nec cæteros à communi deliberatione & suffragiorum iure excludunt, etsi dum stetit & floruit Imperij maiestas, sæpe potentia plus ualuit & autoritas, quam consultationes & calculi suffragantium, Nam ferè potentiores familiæ in Imperij possessione semel occupata

consensu ordinum, ita sese munierunt, ut neq; excuti inde facile potuerint, neq; oppresserint tamen cæteros tyrannicè, sed tum etiam, cum petiuerunt filijs Imperium decerni, rem totam permiserint arbitrio ordinum, quorum ferè pars maxima ijs, quorum uirtutem, sapientiam, autoritatem & fœlicitatem perspexerat profuisse patriæ, postea sententijs, uoluntatibus & studijs sese adiunxit, donec æmulatio, quæ fuit inter Francos & Saxones, post reuolutum à morte HENRICI Sancti Imperium in Francos, in bella ciuilia erupit, Pontificum impulsu potißimum, quorum finis fuit nullus, dum ex utraq; stirpe aliquis fuit reliquus.

His familijs mutua cæde consumptis, cum in eorum loca, aliæ nouæ succeßissent, in magna Germaniæ parte, quarum nec magnæ nec confirmatæ erant uires, creuit potentia & autoritas Sueuorum, inclinantibus ad eos Imperium cæteris tanquam ad potentißimos, quibus quanquam grauiter aduersaretur HENRICVS LOTHARII gener qui quod recens Soceri beneficio cum Bauaria Saxoniam coniunxisset, magnas habebat uires, frustratus tamen spe sua, non tantùm Imperium, sed & potentiæ partem præcipuam amisit, uincente Sueuorum fortuna,

tuna, quibus Deus cum uellet eos euectos ad hoc fastigiũ, succeßibus autoritatem adiunxit. Iis etiam deletis fraude & perfidia Pontificum, talis horum artibus & machinationibus excitata est in Germania & uoluntatum distractio, & Imperij iam labefactati perturbatio, Vt dißidiorum magnitudo non facile aliquem ex Germanis ad hoc fastigium peruenire, nec si peruenisset, consistere in eo sit passa, & aduocati sint domini peregrini, qui tamen præter nomen inane consequuti sunt aliud nihil.

In his motibus ac perturbationibus sæpe plus Episcopos reliquos potuisse, itemq́; Principes, quam hos, apud quos potestas eligendi nunc est, historiæ docent, ut omnino quibus legibus, quo numero, quoue ordine in electione sententiæ dictæ & lata sint suffragia certò nequeat ostendi.

Post FRIDERICVM secundum & numerus septenarius exprimitur crebroq; repetitur, & familiæ indicantur suffragantium. Etsi uerò quod certò affirmem non habeo, moueor tamen historiarum annotatis, ut sub Sueuorum Imperio numerum suffragiorum in electione ad septenarium redactum esse horum autoritate, consilio & opera, & ex consuetudine antiqua

idipsum cœpisse atq; extitisse coniјciam. Nam ualdè consentaneum est in tanto procerum numero, tùm etiam obseruatum esse, quod nunc in usu est, ut cum de rebus arduis deliberandum aliquid esset uel decernendum, deligerentur ex singulis ordinibus aliqui antecellentes autoritate, potentia & sapientia, qui uel προβουλεύματα facerent, quæ cæteris in deliberationem proponerentur, uel quod à cæteris iam consultatum atq; in omnem partem pensitatum essent, concluderent, exigente id salute publica & necessitate, cum & ambitione nonnullorum & Pontificum artibus sæpe consultationes aut turbatæ essent aut prorogatæ cum graui detrimento Reipub. Huius consuetudinis cum alia reperio argumenta, tùm hoc, quod expresse tradunt historici, HENRICOS patrem & filium, SVPERBVM & LEONEM, qui ad Imperium aspirarunt, hoc prætextu oppugnasse electionem CONRADI & FRIDERICI Barbarossæ, quod non cunctis suffragijs, sed autoritate paucorum decreta esset, qua illos armarat consensus cæterorum, qui HENRICOS propter potentiam & fastum imperare nolebant. Quod uerò consuetudinis fuit, id iuris esse cœpit, accedente non comprobatione tantùm, sed ordi-

ordinatione & constitutione Imperatorum, de qua etsi mandatum literis nihil reperio, tamen ut eam Sueuis tribuam, moueor cum expressa septem Electorum mentione post horum Imperium, tùm mutatione dignitatum, quæ & antecessit hos & ab ijsdem facta est, & multò maximè immani in hos Pontificum sæuitia ex fastu plus quam diabolica profecta, quæ coëgit Principes optimos, & patriæ amantissimos cogitare de aliqua ratione, qua Pontificum Tyrannis cohercetur, & afflicta Imperij maiestas fulciretur ac confirmaretur.

Habuerunt bella HENRICORVM Quarti & Quinti exitum talem, ut ueteres Francicas & Saxonicas familias penè extirparint, & auxerint Pontificum Tyrannidem, nimium his indulgente LOTHARIO, qui quidem & generum HENRICVM SVPERBVM euexit, adiectione totius Saxoniæ auctum propter successionis spem, & alterum generum LVDOVICVM comitem prouincialem Thuringiæ constituit. Opes Francicas diripuerunt, IMPERATOR auulsa Hassia, & Episcopi uicini, quarum partem bonam rapuit

rapuit VVurceburgensis cum titulo ducum Franconiæ, CONRADO Tertio Imperatore mortuo, cui eum concesserat HENRICVS Quintus. Sueuiæ ducatus cesserat FRIDERICO in Hohenstauffen: Misnensis Marchia Thymoni Marchioni Landsbergensi: Brandenburgensis ALBERTO Vrso comiti Asniæ in Ballenstett & Solduuedel.

Cum uerò post LOTHARIVM HENRICVS SVPERBVS CONRADVM, HENRICVS LEO SVPERBI filius FRIDERICVM Barbarossam grauiter aliquandiu exagitassent, & suæ inuidentiæ ac superbiæ & Pontificum instinctu, quibus cum conspirarant: FRIDERICVS postquam LEONEM omni Principatu exutum pepulisset in exilium, Bauariam cum Palatinatu ad Rhenum OTTONI VVitelsbachio: Saxoniæ partem cum Ducis titulo BERNHARDO Anhaltino ALBERTI Vrsi filio, utriq; propter egregiè nauatam in bello operam attribuit.

Post has mutationes conijcio uel hunc FRIDERICVM uel posteros, penè coactos memoria ueterum contentionum de Impe-

rio & recens perpessæ à Pontificibus iniuriæ, cùm oportunas occasiones attulissent consuetudo uetus & hæ ipsæ mutationes, rationem inijsse, qua consulerent tranquillitati Germaniæ et dignitati Imperatorum tot modis à Pontificibus impugnatæ, quod propter duas causas præcipuè factum esse res ostendit & considerata historiarum ueritas euincit. Primum ut tollerentur incommoda, quæ ex suffragiorum multitudine & diuersitate, & concessa omnibus horum ferendorum potestate oriri ac prouenire consueuerant, quæq; ruinam Imperio attulerant, sicut fieri solet cum in magna suffragantiũm dissimilitudine sententias dicunt, alij affectu magis quam iudicio, alij ambitione, alij conducti mercede & precio, alij factionum studio, alij spe maiorum opum & dignitatum ex ruina & interitu meliorum, sicut dicitur ueteri Versu: ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. Quales multi sunt semper, quibus bello ciuili opus est, quas clades enim perpessa sit Germania ex dissensionibus obortis de electione HENRICI Sancti & CONRADI Saliqui, quas ex conspiratione Saxonum in HENRICVM Quartum, qui primo RODOLPHVM Sueuum, & hoc cæso HERMANNVM

NVM cognomento Knufftloch Lucemburgi comitem, tandemq; filios Conradum & Henricū & Ecbertum Marchionem Saxoniæ, HENRICO opposuerunt, quas ex oppugnatione Sueuorum ab HENRICIS Bauaris Patre & filio, in recenti uersatum est omnium memoria.

Deinde propter Pontificum sceleratam perfidiam, qui per has occasiones toties cum Francis Saxones commiserant, & Sueuos crudelem in modum exagitarant, & Germaniam intestinis bellis toties perturbarant, cum quos odissent, aut ad Imperium non admitterent, aut si id obtinuissent, quando uellent excuterent. Vt ergo Tyrannis Pontificia his uelut metis constringeretur, & amputarentur occasiones turbandi publicas deliberationes, constitutum fuisse omnino mihi persuadeo sapientißimo ac grauißimo consilio, ut suffragantium numerus contraheretur in pauciores, quod eo fuit facilius factu, quia alia & penè noua Germaniæ discerptæ, exhaustæ & eneruatæ fuit facies, alia ordinum distributio: aliæ familiæ in priorum uestigia successerant, quarum quædam nouæ erant, quædam de ueteribus reliquæ ex obscura conditione & humili rursus excreuerant & inclaruerant.

Econ-

Econuerso de ordinibus Imperij hoc quoque consentaneum est, quod huic constitutioni ideò libentius assenserint, quod intelligerent Electores Imperatoribus adiungi, non aliter quam in regno Persico Senatus septem Principum, aut in Republica Spartana Ephori Regibus fuerunt adhibiti, qui moderarentur potentiam Imperatoris, regerent consilia, reprimerent conatus iniustos, & custodes essent publicæ dignitatis ac libertatis, prouiderentq́; ac perficerent ne uel cresceret nimium potentia unius, uel ne quid Respublica detrimenti caperet, si nimium extolleretur autoritas unius. Quam enim ante determinatam ac uelut circumscriptam his metis ac legibus potestatem IMPERATORVM Germania pertulerit sub Saxonibus & Francis, qui multa suo arbitrio & libitu sine consilio cæterorum constituerant ac mutarant, non ignorabant.

Sed dolendum est adeò de hac tanta re nihil ullorum scriptis expositum esse, ut uel quorum autoritate & consilio, uel quibus de causis, uel quo tempore grauissimus septem Electorum Senatus primum sit constitutus, uel cur in hunc Senatum hi ipsi asciti sint, & non alij,

alij, nec plures, nec pauciores uix coniecturis explicari poßit, nisi quod autoritate moueor in Ecclesiasticis, quæ inde usq; à principio Imperij maior fuit apud istos tres Episcopos, quam cæteros: potentia in Politicis, qua post Monarchiam Sueuorum Palatinus ad Rhenum, Dux Saxoniæ, & Marchio Brandeburgensis, superarunt cæteros, quorum nullus fuit, qui his compararetur. Marchiones Austriæ potentiam tunc habebant imbecillem, quæ postea creuit acceßionibus nouis. Ducum uerò Brunsuuicensium ac Luneburgensium uires ualdè attriuerant, ac diminuerant bella Sueuica.

Fortasse autores huius consilij, ut ex politicis principibus hos assumerent, præter potentiam id etiam mouit, quod cum deliberatio de Imperatore eligendo pertineat ad omnes ordines, & debeat esse communis, sicut fuerat antea, conueniat ex singulis Imperij ordinibus adhiberi unum, quod de causa ad omnes pertinente, oporteat esse deliberationem communem, iuxta Versum Apollonij: ξοίνη γὰρ χρεώ, ξόινοι δέ τε μῦθοι ἔασιν. Ideo ne ullus ordo se præteritum uel exclusum esse posset queri, uoluerunt ascribi in senatum Electorum unum ex regibus, unum

ex

ex ducibus, unum ex Marchionibus, unum item ex comitibus, qui præ cæteris eminuerunt opibus, autoritate & robore.

De Septenario numero uerisimile est eosdem respexisse ad consuetudinem regni Persici, uel quod uoluerunt numero exæquare Politicos Ecclesiasticis, & utrorumq; arbitrum esse septimum, qui regia autoritate antecelleret omnibus. Quod uerò Bohemiæ rex cæteris prælatus est, eius rei causas postea exponam, Etsi & uicinitatis & amiciciæ atq; confœderationis, & non magnæ potentiæ, quæ non esset formidabilis, nec grauis futura Imperio, rationem habitam esse existimo.

De tempore sunt, qui constitutos septem Electores tradunt, sub Pontificatu GREGORII Decimi, paulò ante Imperium RVDOLPHI Habspurgensis, persuasi cum alijs coniecturis, tùm quod circa eadem tempora Senatus Cardinalium in Italia esse cœpit, & huic leges in Pontificum electione obseruandæ descriptæ sunt. Sed uetustiorem esse non est dubium.

Siue ergo hoc GREGORIO, siue quo-

cumq; alio ex successoribus hæc septem Electorum constitutio facta est, si qui mirabuntur, cur Pontifices cum intolerando abusu iniustæ & impiæ Tyrannidis Imperatores ipsos & cætera horum instituta atq; decreta eo tempore non tantùm oppugnarint, sed etiam conculcarint, cur huic non sint aduersati constitutioni, quam sine dubio intellexerunt suæ Tyrannidi offecturam esse, ijs ueniat in mentem, quòd non aliam ob causam id fecerint, nisi ut hac ceu concessione seu conniuentia uicißim in præsentia obtinerent, ne quam tùm moliebantur institutionem noui Senatus Cardinalium, quo munituri erant in confirmata & instructa Monarchia potestatem electionis Pontificiæ imperatoribus recens extortam, Ne ergo illam Principes Imperij ui & armis impedirent atq; eliderent. Nam quibus artibus huius etiam Senatus autoritatem conuellere studuerint deinceps, docent historiæ LVDOVICI Bauari & aliorum.

Etsi ergò nec quibus autoribus institutus sit, nec quando esse cœperit Senatus septem Electorum, certis argumentis historiarum concludi potest, tamen nullam eorum fieri mentionem ante Sueuorum Imperium certum est. Secutus tandem

dem CAROLVS Quartus ordines Imperij accuratius distinxit, & leges cum Electoribus, tùm cæteris principibus imposuit, Etiam Imperatoribus ipsis, quæ extant comprehensæ in ea formula, quam uocant Bullam auream, sicut infrà dicemus.

Sed DEO inprimis conditori Imperiorum, deinde OTTONIS Tertij sapientiæ, industriæ & uirtuti debetur, quòd Germania occupatam semel possessionem Imperij huc usq; conseruauit. Hac re perfecta OTTO redijt in Germaniam, inde profectus in Poloniam, Boleslaum Principem Poloniæ, amicum Imperij Romani & regem salutauit, imposito tributo. Ab hoc Boleslao reliqui sunt duces Silesiæ, qui nunc Lignitium & Bregam tenent. Cœpit ergò beneficio OTTONIS Tertij Polonia regnum esse. Eodem tempore Vngaria regni titulum usurpauit, quem post OTTONEM confirmauit HENRICVS Sanctus.

Sub idem tempus regnum Franciæ deuenit ad Hugonem Capetum, extincto Ludouico ultimo ex prosapia Caroli. Coincidunt ergo initia Monarchiæ in Germania, regnorum Vngariæ ac Poloniæ, & Principatus familiæ Hugonis Capeti in Gallia, à quo tempore cũ elapsa sit fatalis periodus annorum quingentorum, metuendũ est

his regnis omnibus magnas & fatales imminere mütationes, quas clementer DEVS mitiget, & seruet aliqua Ecclesiæ hospitia, ne doctrina de filio DEI, & inuocatio uera honestæq; leges & studia prorsus aboleantur.

Tandem tumultuantibus Romanis præcipuè propter amissam omnem in ferendis suffragijs, cum fieret electio Imperatoris potestatem, OTTO Romam redijt postremo, & sedatis motibus, cum in Vxorem Crescentij, quem antea supplicio capitis affecerat, deperijsset, illa quod Imperatore in Germaniam reditum parante, uideret se spe coniugij excidisse, Chirothecis ueneno infectis donatum eum necauit.

Deceßit autem anno CHRISTI Saluatoris primo supra millesimum.

Anno Mundi quater millesimo, noningentesimo, sexagesimo tertio.

Anno Imperij decimo nono, quinto Calendas Februarij.

Cadauer in Germaniam deferri curauit HEN=

HENRICVS Bauariæ dux successor in Imperio, & intestina condidit Augustæ, quorum sepulchrum insigni marmoreo monumento ornauit FRIDERICVS Tertius Elector Saxoniæ. Reliquum corpus Aquisgranum delatum est. Princeps fuit ingenij, magnitudinis animi, industriæ, consiliorum & sapientiæ argumentis summus, sed quem mors citius abripuit, quam ex ætatis & iudicij maturitate de naturæ præstantia iudicium fieri exactum potuit.

Vxorem habuit Mariam Arragoniam, mulierem impudicæ & procacis libidinis, quam adulterij conuictam ad Mutinam urbem uiuam cremauit.

HENRICVS COGNOMENTO SANCTVS & Claudus.

OTTONE Tertio ueneno extincto, ordines Germaniæ de recenti illius constitutione designarunt Imperatorem HENRICVM Bauariæ ducem, sanguine Saxonem, patria Bauarum, OTTONIS agnatum, progenitum

patre HENRICO Hezclone, auo HENRICO Rixoſo, cui frater OTTO Magnus Bauariæ ducatum tradiderat, excluſis ut dictum eſt ARNOLPHI Bauari poſteris, quos comitatu Schirenſi contentos eſſe oportuit. Natum ſcribunt HENRICVM Sanctum anno Chriſti Noningenteſimo, ſexageſimo nono, & educatum atq; inſtitutum in doctrina ſacra, & optimarum artium ſtudijs in Collegio Hildeſiano, quod poſtea perceptorum beneficiorum memor locupletauit & amplificauit.

Cùm Imperij adminiſtrationem ſuſcepiſſet anno Chriſti milleſimo ſecundo, primum eos compeſcuit, qui Electioni aduerſati, ne conſequeretur Imperium, impedire ſtuduerant, inter quos fuit Eccardus Marchio Saxoniæ, nepos Ludolphi ducis Sueuiæ ex OTTONE filio, pronepos OTTONIS Magni. Hunc interfecerunt duces Saxoniæ fratres, LOTHARIVS & Benno filij HERMANNI primi ducis. HENRICVM etiam Marchionem Auſtriæ ex proſapia comitum Schirenſium res nouas molientem ſpe recuperandæ Bauariæ, & huic fauentem fratrem BRVNONEM Epiſcopum

ſcopum

ſcopum AVGVSTANVM repreſſit.

Inteſtinis motibus domi ſedatis, Henetos, qui repudiata fide Chriſtiana, cui ſeſe ſub OTTONE primo addixerant, ad priſtinam Idolatriam redierant, & templa deleuerant, trucidatis Epiſcopis, denuo domuit, & Epiſcopatus Mersburgenſem, Miſnenſem, & Magdeburgenſem barbarorum armis dirutos, ac deuaſtatos inſtaurauit, nouisq; donationibus auxit. Præcipuè uerò Mersburgenſem locupletauit, cui attribuit maximam partem comitatus Mersburgenſis, poſt mortem Eſici comitis, quod factum ſcribunt anno CHRISTI milleſimo ſeptimo, Poſtquam bellum Bohemicum confeciſſet. Nam Henetis domitis, Boleslaos duos, alterum Bohemiæ ducem, alterum Poloniæ regem noui Imperatoris autoritatem aſpernantes, bello adegerat ad obedientiam præſtandam & uetera pacta tuenda.

Eodem anno Rinoldo comite Bambergenſi, qui filius fuit HENRICI comitis, ſine maſculo prole extincto, condidit Epiſcopatū Bambergenſem,

gensem, quem ita muniuit, ut præcipuos omnes Germaniæ Principes huius Episcopi Vasallos esse, & ea fide, quæ Domino feudi debetur, huic obligatos esse uoluerit. Ex ea constitutione adhuc hodie Electores Imperij Vasalli sunt Episcopi Bambergensis, quæq; illi Electorum nomine & titulo tenent, ab eodem eis ut feuda conferuntur.

Habebat Imperatoris HENRICI coniunx Cunegunda fratres plures, FRIDERICVM Ducem Lotharingiæ, ad Mosellam fluuium, HENRICVM cui Imperator dedit ducatum Bauariæ, Theodoricum Episcopum Metensem, & Adalberum, qui tunc ambiebat Episcopatum Treuirensem. Ex his HENRICVS & THEODORICVS conspirarunt in Imperatorem, quod dotem Cunigundæ sororis, qua sese illa mortua sperabant potituros, distribueret ociosis sacrificulis, & adiuncto sibi Guelpho Principe in parte Sueuiæ, bellum ei intulerunt, occupata primum Augusta, & pulso inde Brunone Imperatoris fratre, Sed Imperator acie uictos disiecit ac dißipauit, & HENRICVM ducatu mouit, quem paulò post in gratiam receptum restituit. Theodoricum expugnata Metensi urbe, ad deditionem coëgit.

Inte=

Interea STEPHANVS Vngariæ Rex miſerat Legatos, qui peterent in Vxorem Regi ſuo Giſelam ſororem Imperatoris, quam deſpondit illi ea conditione, ſi ſuſcepto Baptiſmo accepturum ſe profeßionem Chriſtianam, & in hac perſeueraturum promitteret. Quod ille cum feciſſet, & coniugem impetrauit, & ut regni titulus ei confirmaretur, obtinuit. Ab hoc Stephano, qui cognomentum Sancti à religioſa in fide Chriſtiana perſeuerantia adeptus eſt, Religionem Chriſtianam in Vngariam introductam poſteri ſanctè retinuerunt, & coluerunt huc uſq;.

HERMANNO Sueuiæ duce mortuo, ducem Sueuis dedit ERNESTVM Priuignum HENRICI Marchionis Auſtriæ, maritum Giſelæ conſobrinæ ipſius, quam ſcriptores tradunt primo nuptam fuiſſe Brunoni Marchioni Saxoniæ, auo ECBERTI, fundatoris collegij Naumburgenſis, deinde huic ERNESTO Sueuo, tandem CONRADO Imperatori. Hanc Giſelam aliqui Francam fuiſſe perhibent LOTHARII filiam ex CAROLI Magni poſteris, Aliqui originem eius ex Henetorum ſtirpe deducunt. ERNESTVM ipſum

scribunt nepotem fuisse ALBERTI comitis Bambergensis, quem suprà retulimus à LVDOVICO Tertio ARNOLPHI filio capite plexum esse. Aliqui uolunt filium fuisse eum HERMANNI ducis Sueuiæ ex Gerbirga filia CONRADI regis Burgundiæ. Hoc constat, quòd non multò post adeptum ducatum Sueuiæ à quodam comite Alberone in Venatione confossus sit, Anno CHRISTI millesimo, decimo quarto, quod aliqui casu, ictu scilicet aberrante, dum feram petit, aliqui consultò, scilicet in gratiam CONRADI Imperatoris, in quem arma mouerat, factum perhibent.

Rebus in Germania constitutis, Imperator suscepit profectionem cum exercitu in Italiam. Huius profectionis causæ fuerunt tres: Prima, ut possessionem Imperij Italia occupata Germanis confirmaret. Secunda, ut Arduinum Marchionem, quem Episcopi & nobiles Italiæ Mediolani Imperatorem declararant, opprimeret. Tertia, ut in Italia tumultuantes Græcos & Saracenos compesceret ac depelleret. Ingressus in Italiam Arduinum duobus magnis prælijs uictum trucidauit. In eo bello captum Henricum, & cùm deceptis custodibus elapsus de muro se præcipitasset, luxato fractoue crure postea clau

dicasse

dicasse scribunt, Vnde cognomentum Claudij habuit. Post hanc uictoriam renunciatus est Imperator Romæ à Benedicto Pontifice, inde uersus Apuliã et Calabriã directis aciebus, Græcos pariter & Saracenos adortus est, qui dum contenderunt inter sese de ulterioris Italiæ Imperio, interea non pepercerunt ijs, qui erant Romani Imperatoris. Apuliam & Calabriam adhuc tenebant Græci magna ex parte, etsi aliquam partem ademerat eis recens sub OTTONE Tertio Guilhelmus Normannus cognomento Ferrabachus, natus patre Tancredo, de quo postea dicemus, partem aliam uexabant continuis direptionibus & populationibus Saraceni. Vtrosq; ergo afflictos Imperator compreßit in Italia. Troiam urbem Apuliæ, quam Græci munierant, expugnatam euertit. In Apuliam & Calabriam Normannos collocauit, ut tuerentur eam Italiæ oram contra utrosq;. Hoc tempore postremo Græcis pariter ac Saracenis tota ulteriore Italia depulsis, Apulia & Calabria cesserunt Normannis quod quibus occasionibus acciderit, postea paucis exponam, ubi de rebus Siculis post Græcorum Imperatores aliquid dixero.

Imperator pacata Italia uictor per urbem Romã in Germaniam redijt. Sunt qui affirmant à

reditu con-

congressum eum cum ROBERTO Francorum Rege, & fœdere inito, de communibus orbis Christiani rebus collocutum esse.

Tandem Bambergæ mortuus est tertio Idus Julij, Anno Christi Millesimo, uicesimo quarto.

Anno mundi quater millesimo, noningentesimo, octogesimo sexto.

Imperij uicesimo quarto, si connumerentur duo anni interregni, quo uacauit imperium, discordantibus de electione proceribus. Princeps fuit religione maximus, munificentia erga Ecclesias & pauperes, castitate, clementia, & rebus bello fortiter gestis insignis.

Vxorem habuit Cunegundam Franconicæ stirpis Palatinam, Pater enim Sigefridus dicitur fuisse pronepos LVDOVICI regis Franciæ ex matre Cunegunde, & auia Hermendrude. De huius Cunegundis continentia & castitate plurima leguntur literis monumentisq; prodita, multis affirmantibus, quod uirginitas eius uiolata nunquam fuerit.

HENRICO Sancto mortuo Imperium occidentis desijt esse apud stirpem Saxonicam HENRICI Aucupis. Reuolutum est enim ad Francos, quæ mutatio quanta & quam diuturna ac funesta commouerit bella, postea commemorabimus, cum prius strictim percurrerimus Græcorum Imperatorum historias, quorum gubernatio incidit in eandem cum iam expositis Imperatoribus ætatem, narratione deducta usq; ad ea tempora, quibus à nostris expeditiones in Asiam susceptæ sunt, & recepta est Palæstina atq; ipsa urbs Hierosolymorū, quam Turcæ Saracenis ereptam anno quarto, uel ut alij malunt duodecimo Imperij huius HENRICI Sancti, occuparunt, Saracenis oppreßis. Sed non ita multò post Saraceni eam recuperarunt, templo, quod à CONSTANTINO splendidè fuit exædificatum, direpto ac diruto.

IMPE-

LIBER QVARTVS

IMPERATORES ORIENTIS.

SVprà dixi me ex Græcorum Imperatorum historijs tantùm decerpturum, quantum satis fore iudicauero ad intelligendas res Asiaticas, nostras, Turcicas & Saracenicas. Etsi autem uix dignæ sunt, ut commemorentur, tamen ne interrupta series narrationis alicubi hiet & mutila sit, atq; afferat obscuritatem cæteris, ordine Imperatores recenseri necesse est, in quibus hoc tamen admiratione dignum est, & argumentum est illustre præsentiæ, prouidentiæ, iusticiæ, clementiæ, bonitatis ac misericordiæ diuinæ, quòd constiterit tàm diu Imperium Orientis, à talibus gubernatum portentis generis humani, idolatris, luxu perditis, parricidijs, libidinibus, rapinis & alijs sceleribus multipliciter pollutis, & quidem circumsessum undique, totiesq; & impetitum atq; oppugnatum & discerptum ab hostibus tam potentibus, ex parte una Saracenis & Turcis, ex altera Roxolanis, Bulgaris, Boßinis. Conseruatum est autem immensa DEI misericordia Imperium

inter tot lanienas & parricidia inter se pollutißimorum principum, & conflictus eorundem cum potentißimis & ex omni parte circumfusis hostibus, sine dubio propter Ecclesiæ reliquias, ut essent aliqua Ecclesiæ & bonarum artium ac disciplinarum hospitia reliqua in Oriente.

Etsi enim magna fuit & Principum petulantia καὶ ὕβρις, & populi Principum exemplo licentia in Græcia, præsertim temporibus postremis, cùm licentiam auxerunt latrocinia Turcica, tamen libros ueterum, historiarum, Mathematum, artis Medicæ, doctrinæ legum ac sacrarum literarum ibi conseruatos indeq; exilio translatos esse in Italiam: ex Italia in Germaniam & Galliam: ex his tandem doctrinæ utriusq; cœlestis ac Philosophicæ puritatem restitutam, & Ecclesiam ab erroribus atq; abusibus repurgatam esse certum est, ut Græciæ debeatur non minima pars instauratarum cum Ecclesia disciplinarum. Sed interea tamen dum conseruatur Imperium, Tyranni pœnas dant scelerum suorum, ac suis exemplis confirmant regulas:

Qui

Qui gladium acceperit, gladio peribit. Item Omnis anima, quæ fecerit hæc, delebitur de terra. Recensebimus ergo Imperatores, qui inciderunt in tempora Saxonum, quorum res gestas hactenus exposuimus usq; ad Alexium Conmenum, & res gestas singulorum paucis ac summatim perstringemus.

NICEPHORVS COGNOMENTO PHOCAS.

DEceßit, ut suprà diximus, ROMANVS Iunior relictis impuberibus filijs BASILIO & CONSTANTINO, & filiabus Theodora & Theophania, quarum Theodora nupsit IOANNI Cimiscæ, Theophania OTTONI secundo Imperatori Occidentis. Cum ergo filijs propter ætatem committi non posset gubernatio Imperij tot periculis expositi, consilio procerum summæ rerum præfectus est NICEPHORVS cognomento Phocas, NICEPHORI Phocæ filius, clarus ob res præclarè gestas in Sicilia & Apulia contra Saracenos.

Hic

Hic Theophaniam Romani uiduam matrimonio sibi iunxit, & bella geßit contra Saracenos præcipuè, terra mariq;. Terra fœliciter in Cilicia, primum duce IOANNE Cimisce, postea suo consilio, recepta magna parte Asiæ & Syriæ, ac metropoli Antiochia. Mari autem infœliciter ad Siciliam, duce Manuele, qui locis asperis & angustis à Saracenis conclusus, amißis copijs uniuersis in hostium potestatem uenit.

Fuit in NICEPHORO auaritia inexplebilis, adeo ut nullas extorquendæ à subditis pecuniæ, & quæstus conficiendi occasiones prætermitteret, & fame grassante etiam insultaret egentibus, frumenti precio plus æquo ad aucto. Sed dum prætextu bellorum deglubit & expilat subditos, & numismata, diminuta usitati ponderis parte attenuat, incurrit in odium ciuium, cuius occasione à IOANNE Cimisce, quem antea offenderat, trucidatus est in cubili, Consilium cædis et operam adiuuante Theophania coniuge, ut Imperium, quod NICEPHORVS in fratrem LEONEM transferre decreuerat, redderet filijs ex priore marito natis. Imperauit annos 6, Vixit annos 57.

IOANNES CIMISCES.

NICEPHORO obtruncato imperium occupauit IOANNES Cimisces, maritus Theodoræ, quæ filia fuit Romani iunioris, & Theophaniæ. Hic ab exilio reuocauit, quos metu insidiarum NICEPHORVS pepulerat, et affines BASILIVM atq; CONSTANTINVM fratres in Imperij societatem asciuit. Ante Imperium adeptum plus, post illud minus ipse per sese bello gesßit. Per duces suos, inter quos præcipuus fuit Bardas Sclerus, Saracenos ab obsidione Antiochena depulit. Roxolanos auxilijs Bulgarorum Thraciam deuastantes uicit, fuso ac dißipato exercitu trecentorum millium, & Suendoslauo duce eorum ad pacem petendam adacto, quem pace impetrata reuertentem cum reliquijs Boßini oppresserunt, atq; interfecerunt.

Vrbes quasdam Asiæ defectionem molientes, ui retinuit in fide, à qua expeditione reuersus cum hausisset poculum lento ueneno infectum à quodam BASILIO Eunucho, cui se potentiam derogaturum fuerat interminatus, lenta

lenta tabe consumptus pœnas dedit & parricidij & Idolatriæ. Manichæos enim ex Asia in Europam reductos collocauerat in urbe Philipopoli. Interijt cum imperasset annos sex, Menses totidem.

BASILIVS PORPHYROGENITVS ET CONstantinus fratres.

MOrtuo Cimisce redijt Imperium ad filios ROMANI iunioris, quorum BASILIVS uicesimum, CONSTANTINVS decimum septimum tunc egit annum. Basilius gubernationem à ciuili bello exorsus est. Nam Bardas Sclerus elatus fortuna ac successibus sub Cimisce, et confisus fauore ac studio militũ, magnam Imperij partem suam fecerat. Cum hoc bis conflixit terra mariq; infœliciter, tertio uictum duce Phoca Barda, & omni exercitu exutum coëgit fugere ad Persas, sed tandem eum in gratiam recepit. Postea & Phocam recentis uictoriæ insolentia ad res nouas aspirantem, acie superauit, & filios eius patris fortunam ulturos oppreßit, altero cæso, altero capto.

Post intestina bella ad externa sese con-

uertit GEORGIVM fratrem Dauidis Dominum interioris Iberiæ carpentem limites Imperij, coëgit pacem pecunia redimere, & eandem dato obside filio sancire, quem tandem cum non seruatis pactis bellum renouaret, magna strage deuictum profligauit. Saracenos etiam, qui Phœniciam, & uicinam illi Syriam depopulabantur, domuit. Bulgaros duce NICEPHORO Vrano magno prælio debellauit, & nouo crudelitatis exemplo ad cæteros terrendos, quindecim captiuorum millibus oculos eruit, in singulis centurijs relicto uno Monoculo, qui dux itineris esset socijs domum reuertentibus.

Tandem totam perdomuit, & suo Imperio subiecit Bulgariam, & regioni ducem peculiarem imposuit. In Italia ducibus Basilio Sanio, & ContoLeone Cephalonio res infœliciter gesßit contra Melen Barensem. Postremo cum instrueret classem contra Saracenos Siculos fatali morte præreptus, expeditionem illam non absoluit. Obijt anno ætatis septuagesimo secundo, cum regnasset annos quinquaginta duos.

Princeps acer & bellicosus, sed tyrannide, auaritia, & fraudulenta ac subdola calliditate infamis.

CON-

CONSTANTINVS FRATER BASILII.

POST BASILIVM suscepit Imperium frater CONSTANTINVS, ætate illo paulò minor, & gubernationis prorsus imperitus, ut qui uiuo fratre res Imperij neq; attigerat, neq; curarat, sed uoluptatibus suis indulserat, & iam tum ætate fractus, tum effœminatus ocio, ignauia, luxu, ac libidinibus languebat. Itaque Imperio potitus cum nihil de prioris uitæ indulgentia uel mutaret uel remitteret, tyrannidem insuper adiunxit, quod esset iracundus & suspicax.

Hoc imperante CONSTANTINVS Diogenes Syrmij & Bulgariæ præses Boßinos ultra Istrum reiectos compescuit, & Sami præses classem Saracenorum Cycladas depopulantem dißipauit, duodecim nauibus captis. Contra eosdem in Sicilia & Italia, quanquam bis reparato exercitu prospere nihil gestum est, propter imperitiam & audaciam ducis Orestis. Ipse Imperator, cum annos tres, uno mense dempto Imperium tenuisset, in fata conceßit. Vxorem habuit Helenam Alipij prædiuitis uiri filiam, ex

qua suscepit filias, Eudociam, Theodoram, & Zoën. Hanc cum imperio despondit & tradidit ROMANO Argyro, fraude diuulso coniugio ROMANI priore, & uxore eius in ordinem redacta. Incidit autem imperium CONSTANTINI huius in principium annorum CONRADI Salici, Qui sequuntur Græci, σύγχρονοι fuerunt posterorum huius CONRADI usq; ad HENRICUM Quintum.

ROMANVS ARGYRVS.

ROMANVS Argyrus uxore priore relicta, alteram Zoën CONSTANTINI filiam duxit, unà cum Imperio, Ipse sexagenarius, Græcarum literarum, doctrinæ legum, Philosophiæ, ac rerum plurimarum cognitione excellens, & natura moderatus, quinquagenariam procacißimæ & intemperatißimæ libidinis fœminam. Initio gubernationis, cum beneficum sese & iustum exhiberet omnibus, post acceptam à Saracenis cladem ad Alepum Syriæ, moribus mutatis, facultates priuatorum immoderatis & acerbißimis exactionibus exhausit.

Sara

Saracenos deprædantes Cycladas Insulas, & littoralem Græciam duce NICEPHORO Caranteno depulit, uictos duobus naualibus prælis, in quorum priore claßis Saracenica partim incendio, partim tempestate in mari Siculo absumpta est. In altero plurimi uiui uenerunt in potestatem Græcorum. Paulò post cùm apud coniugem impudicam uenisset in odium, quæ Paphlagonem quendam Micaëlum deperire cœperat, morbo contracto ex ueneno, quod uxor propinarat, toto corpore intumuit. Sic affectus cum ingrederetur in balneum, insidijs adulteri capite in dolium aqua plenum demersus, & cum iam expiraturus esset, retractus, atq; in lectulo collocatus, uitam finijt, postquam imperasset annos quinque, Menses sex.

MICAEL PAPHLAGO.

CVM hoc MICAELO consueuerat Zoë marito Romano uiuo, quo mortuo Imperatorem eum instituit. Hic clementem sese, iustum, & beneficum in Imperio præbuit: hostibus formidabilem. Cum CALIPHA Ægyptio inducias pepigit trecennales. Edessam ab Arabum obsidi-

obſidione liberauit. In Sicilia Saracenos per Georgium Maniacen fortiter debellauit. Et quanquam ex eo morbo, quo magna cum deformitate ſæpe poſterni adq; horribiliter diſtorqueri fuerat ſolitus ex uindicta diuina pœnas dans periurij, tandem incidit in hydropem, cumq; hæc ingraueſceret, mole uentris augeſcente, parum uideretur idoneus ad res gerendas, tamen Bulgaros rebellantes compeſcuit. Cumq; nepotem ex ſorore ſuum MICAELVM Calaphaten Imperij hæredem inſtituiſſet, ipſe in Monaſterium ſeſe abdidit, cum præfuiſſet Imperio annos 7.

MICHAEL CALAPHATES.

MICAEL Calaphates ex ignoibli & obſcura origine à Paphlagone & Zoe adoptatus, cum gratia utriuſq; & ſimul ſpe Imperij excidiſſet, tamen per auunculum Orphanotrophum obtinuit apud Zoēn, prouolutus ad genua Imperatricis, poſtquam Paphlago ſeſe Imperio abdicaſſet, ut propter adoptionē uel titulum ſaltem Imperij illi concederet, quem conſe-

cutus

cutus mox rediјt ad naturam, quam callidè dißimularat. Et ut fuit ingenio uafer, inſtabilis, mendax, iracundus, ſic uix ingreſſus in Imperium, mox primam tyrannidem in auunculum, cuius opera obtinuerat id omne quod habebat, & in Zoën atq; eius cognatos conuertit, Zoë relegata in Inſulam habitu Monaſtico. Id indignè ferentes cæteri, concitata ſeditione Zoën reuocarunt ad Imperium, adiuncta ei ſocia in gubernatione ſorore Theodora. MICAELVM uero fugientem cum fratre CONSTANTINO retractum oculis priuarunt, cum rerum eſſet potitus menſes quatuor dies quinq;. Fuit ergo aliquandiu ſumma rerum penes duas ſorores Zoën & Theodoram, quo tempore GEORGIVS Maniaces opera Normannorum, qui recens in Italiam uenerant, oppreßis Saracenis, Siciliam recepit, quàm paulò poſt rurſus amiſit, iniuſticia & auaritia ſociorum animis alienatis. Sed cum Zoë quamquam decrepita, tamen adhuc impotenti libidine arderet, maritum ſibi delegit Conſtantinum Monomachum, quem ab exilio reductum in Imperio collocauit: Sed non diu cum eo uixit, extincta iam ſeptuagenaria.

CONSTANTINVS MONOMACHVS.

CONSTANTINVS ergo ab exilio reductus, & ex priuato ad Imperium beneficio Imperatricis euectus, quod pertæsus esset laborum atq; ærumnarum, quas in exilio sustinuerat, totum sese libidinibus & quieti dedidit, & consilia gubernationis omnia composuit & inflexit ad affectus & uoluntatem mulieris, Vir moribus quidem facilis, sed effœminatus ac luxuriosus, literarum ignarus, sed literatorum amans.

Bella geßit domestica & externa. Domestica duo, Vnum cum GEORGIO Maniace in Epyro, qui ob bella in Sicilia fortiter & fœliciter confecta, enitebatur ad Imperium, fretus copijs, quas habebat instructas & exercitatas. Hoc bellum citò uno secundo prælio, & Maniacis interitu finitum est. Alterum geßit cum Tornitio LEONE ad Orestiadem, non procul ab Adrianopoli, quem de insidijs suspectum habebat ex uaticinijs, quibus

LEONI Imperium promitti compererat. Propterea in exilium hunc relegarat, Vbi LEO iniuriam uindicaturus cum exercitum comparasset, & ab hoc Imperator esset salutatus, arte pertractis ad se copijs Orientalibus ad Vrbem Constantinopolim castra posuit. Sed aliquot prælijs uictus, & uiuus in hostium potestatem redactus oculos amisit.

Externa bella contra Roxolanos & Bossinos gessit. Turcos Asiam longè latéq; deuastantes neglexit. Roxolanos classe uicit. Bossinis debellatis locum tribuit inter Bulgaros, unde Bosnensium reliquiæ sunt, ubi antiquitus Dardani habitarunt. Publicæ pecuniæ fuit profusissimus. Cùmq; fisco exhausto, inopia pecuniæ gentibus etiam, quæ suo sumptu fines tutabantur contra uicinorum hostium irruptiones, ideoq; à publicis oneribus immunes erant, his ergò cum tributa imperaret, factum est, ut Imperium Orientis & belli neruis & præsidijs spoliatum, undiq; externis hostibus patuerit.

Hoc ergò imperante extulit & dilatauit

sese

ſeſe potentia Turcorum, qui oppreßis Saracenis in Perſide & Babylone, magna celeritate in anteriorem Aſiam effuſi, ibidem Græcorum uiribus attritis regnum conſtituerunt, quod quando & quibus initijs atq; occaſionibus cœperit, ſupra expoſui. Magnam orientis partem Monomachus amiſit, cum nec pecuniæ, quas in conſultis largitionibus dilapidarat, ad bellum ſuppeterent, nec ipſe ex incontinenti luxuria & delicatiore uiuendi ratione articulorum morbo eneruatus, rebus gerendis eſſet idoneus.

Sub eodem Normanni paulò antè irritati auaritia GEORGII Maniacis, quo cum ſocia arma coniunxerant ad opprimendos in Sicilia Saracenos certis pactionibus, Calabriam & Apuliam omnem Græcis ademerunt, exturbatis etiam inde Saracenorum præſidijs, quibus non ita multò poſt Siciliam etiam eripuerunt.

Cùm autem ingraueſcente articulorum morbo, & cruciatibus augeſcentibus nec incedere poſſet, nec conſiſtere, & humorum acumen in corpore ſummum eſſet, Pleuritide accedente extinctus eſt, cum Imperaſſet annos duodecim, Menſes octo. Imperio relicto Theodoræ ſorori coniu-

coniugis quæ maritum in Imperij societatem nullum adduxit, sed sola Imperium administra- uit. Quanquam ætate effœta, corpore tamen non fuit inualida, sed iliaco morbo correpta, cum uitam desperatam esse sentiret, suasu procerum delegauit Imperium uiro Bizantino MICAE- LO Stratiotico admodum seni, cum post Mono- machum sola rebus præfuisset annum unum, Menses nouem. Hæc & mulierum & Virorum imbelliũ Imperia labefactatam antea & accisam dignitatem ac potentiam, adeo debilita- runt, ut ex eo tempore nunquam sese postea recollegerit.

MICAEL STRA- TIOTICVS.

CONsecutus Imperium adoptione MICA- EL senex, cum beneficus esset erga popu- lum & senatum, delectisq; ex hoc ordine digni- tates decerneret, & prouincias distribueret, atq; præfecturas: duces militiæ uerò & militares co- pias non tantum negligeret, sed auersaretur eti- am, ac penè aspernaretur, uenit in odium apud exercitum, à quo Isaacius Conmenus Imperator

salu-

salutatus missum contra se Theodorum acie uicit ac profligauit, Nicea in belli arcem occupata. Etsi autem MICAEL inita cum Comneno pace inter conditiones cæteras se testamento eum hæredem Imperij nuncupaturum assenserat, tamen cum mutata uoluntate clàm largitionibus corrumperet animos populi, & optimatum, ne id ratum haberent, Comnenus re cognita opera Patriarchæ Imperium ei derogauit, cum id tenuisset annum unum. Ita loco motus reliquum uitæ priuatus transegit, nec, quod sapientiæ ac uirtutis adminiculis destitueretur, ac propter ætatem inualidus esset, tantæ moli rerum par fuit.

ISAACIVS COMNENVS.

COMNENVS cum Patriarchæ auxilio MICAELVM Imperio exuisset, mox in autorem beneficij odio concepto, patriarchatu depositum misit in exilium. Bellum geßit, cum Vngaris & Boßinis, quibus utrisq; pacem petentibus inducias conceßit, perpessus non exigua detrimenta à cœli & tempestatum inclementia.

tia. Extinctum ſcribunt cum Imperio præfuiſſet biennium & Menſes tres, Alij Pleuritide oborta ex cõmotione corporis nimia ſub cœlo gelidiore, alij morbo ſeu caduco ſeu attonito, cum inter uenandum circa Neapolin aprum aſpectu horrendum perſecutus, quod ſpectrum fuiſſe conſentaneum eſt, & hoc in mare demerſo, ipſe ſubitò fulgure territus ex equo præceps decidiſſet. Vir moribus arrogans & ſæuus, cætera mediocris, Etſi ab ijs, qui in eius ætatem inciderunt laudatur.

CONSTANTINVS DVCAS.

CONSTANTINVM Iſaacius ante mortem nominauit Imperatorem, uirum iuſticiæ quidem & pietatis opinione celebrem, ſed ingenio tardum & hebetem, ac incredibili corradendæ pecuniæ ſtudio, negligentem Imperij defenſionem contra Turcos. Dum enim inexplebili auaritia pecuniæ inhiat, nec præſidia neceſſaria defenſioni comparat, interea ab oriente Turcæ magis magiſq; progreßi ad littus contra Vrbem Conſtantinopolin uſq; acceſſerunt, Ab

oriente

oriente Vſi gens Scytica Macedoniam & Græciam depopulati ſunt, qui maiora damna daturi fuiſſent, niſi plurimis peſte abſumptis, reliquias domum redituras cum magna præda Bulgari internecione deleuiſſent.

Irruptionem hanc nouorum hoſtium, & Turcorum progreſſum anteceßit Maio Menſe Cometa, qui poſt ſolis occaſum effulſit plenæ lunæ fulgore, & paulatim deflagrauit. Secutus poſtea uiceſima tertia die Septembris terræ motus, plurima ædificia Cyzici, Niceæ & alibi euertit. Anno uno poſt Imperium, longo morbo extenuatus, deceßit ſexegenario maior, cum præfuiſſet Imperio annos ſeptem cum dimidio. Commendauit autem Imperium Eudociæ coniugi iuramento obligatæ, ne id cuipiam concederet, niſi natis ex ipſo filijs MICAELO, ANDRONICO & CONSTANTINO. Fratrem IOANNEM Cæſarem nominauit. Cuius filius Andronicus poſtea patrueles adiuuit in Imperio recuperando.

Eudocia erga ſuſcepta adminiſtratione etſi ut erat ingenio aſtuto & ſolerti, temporibus tranquillis Imperium filijs impuberibus conſeruare

nare potuiſſet, tamen quod ingruentem undiq; uim hoſtium pertimeſceret, & lacero ac ruenti Imperio uideret ſtrenuo propugnatore opus eſſe, oblita iuramenti, quo marito uiduitatem ſpoponderat, alium ſibi delegit natum ex familia militiæ laudibus celebri, ROMANVM Diogenem, ſex poſt obitum prioris Menſibus, & aliquot diebus elapſis.

ROMANVS DIOGENES

ROMANVS ergò Diogenes propter connubium Eudociæ Imperio potitus, quòd Turcis priorum Imperatorum ignauia animatis, & ſucceſſu proſpero in ſpem occupandæ Aſiæ erectis, ac longè lateq; graſſantibus nemine prohibente, maturè occurrendum cenſeret, mox contra datam fidem, excluſa Eudocia, ſuo conſilo et arbitrio omnia adminiſtrare cœpit.

Summa rerum apud Turcos tunc erat, penes tertium ex ijs, quos Imperatores Aſiæ Calipha Babyloniæ creauerat, nomine Aſpaſalem. Hic ſedem habebat in Perſide, & per Suldanos cum

prouincias cæteras regebat, tum finibus prolatis regnum ampliabat. Hic bipartito agmine Diogenem aggressus, uno uersus septentrionem Cappadociam occupauit, & uicinas regiones deuastauit: altero uersus meridiem Syriam inuasit, cui Diogenes cum occurrisset, Turcis repulsis, Chalepum, Hyerapolin, & aliquot uicina oppida recepit. Verno tempore cum Turci ex Cappadocia Lycaoniam popularentur, reduxit exercitum ex Syria, Sed quod iam Turcos præda onustos, & sponte recedentes Armenij magna ex parte trucidassent, ipse in hyberna sese recepit. Sequentes expeditiones eius infœlices fuerunt, nam & ducum aliquos amisit, & ipse tandem ad Theodosiopolin pugnans, equo ex lethali uulnere collapso uenit in hostium potestatem. Adductum ad sese Axan Sultanus honorificè tractauit, & pactus cum eo fœdus certis conditionibus, sanciendum connubijs liberorum, incolumem ac muneribus ornatum dimisit. Interea quod in odio esset apud Eudociam coniugem, & liberos ex priore marito natos, Bizantini absenti Imperium abrogatum MICAELI natu maximo CONSTANTINI Ducæ filio tradiderant, qui Diogeni reduci præter iurisiurandi fidem capto, oculos eruit, ex qua re cum uulneris cu-

ris cu-

ris curatio negligeretur, capite toto intumescente & uerminante miserè mortuus est, post annum tertium, & Mensem octauum Imperij.

MICAEL COGNOMENTO PARAPINACIVS.

CApto à Turcis ROMANO Diogene Imperium odio illius obtinuit Priuignus MICAEL, cui ingens fames, quæ sub eo grassata est, à Pinacio medimni quadrante cognomentum Parapinacij attulit. Antecessit hanc famem natiuitas monstri, quod pedes habuit caprinos, in media fronte oculum unum. Secuta est mox ingens pestilentia. MICAEL etsi in liberalibus artibus ac disciplinis benè profecerat, opera MICAELI Pselli Philosophi, cuius adhuc Arithmetica circumferuntur, tamen Imperio non fuit Idoneus, quod cum imperitia rerum & ignauia negligeret, factum est, ut regiones Asiæ uersus pontũ omnes Turcis cesserint, et sit ibi constitutũ regnũ, quod uocatũ est Turcomãniæ regnũ, et hodie adhuc nomen retinet. Ab occasu Croatæ gens Heneta progreßi paulatim

ad ipſam urbem regiam uſq; acceſſerunt populabundi, & tandem obtinuerunt ſedem in ea Illyridis uel Pannoniæ parte, quæ olim Liburnia uocata, nunc dicitur Croatia. Domi defectionibus nouis turbarunt omnia, Naſtor præfectus limitum ad Iſtrum: Cumq; hic deſperato Imperio ad Boßinos tranſiiſſet, Nicephorus Botoniates attractis in Aſiam Turcis: Nicephorus Briennius Dyrrachij dux iiſdem adductis in Europam. Sed Briennio profligato à Ruſelio Latino, cum Botoniatæ potentia Turcicis auxilijs fulta inualuiſſet, MICAEL Imperio, quod conſeruare non poterat ſponte abdicato, Monaſticum habitum induit, & in ſolitudinem cum Maria Alana coniuge ſeceßit. Poſt annum Imperij ſextum & dimidium.

NICEPHORVS BOTONIATES.

HIC Botoniates ortus ex Poſteris NICEPHORI Phocæ, cum & ignauia MICAELEM exoſum ciuibus reddidiſſet, & ipſe ſocietate Turcicorum armorum eundem terruiſſet, Imperium ſibi aſſeruit, quod etſi confirmarat,

marat cæde Briennij & Basiliaci, qui idem affectabant, & redacto in ordinem CONSTANTINO Duca MICAELIS filio, quem ad Chrysopolin exercitus Imperatorem proclamarat, tamen conspiratione Comnenorum fratrum uiolenter oppressus, Monasterium Imperio relicto ingredi coactus est, tertij Imperij anno, cum pœna talionis luisset iniuriam, quam MICAELO intulerat.

ALEXIVS COMNENVS.

AMoto ergo NICEPHORO Botoniata Imperium inter sese partiti sunt Comneni fratres, ea lege, ut titulum Imperij usurparet, & exerceret potestatem ALEXIVS, alter ISAACIVS uocaretur σεβαστοκράτωρ nouo nomine. Tertius ADRIANVS nominaretur πρωτοσέβαστος. Minimus σέβαστος. Affinium uerò qui sorores duxerant, MICAEL Taronites πανυπερσέβαστος, Melissetius uerò Cæsar nuncuparetur, et cederent singulis ex Imperij reliquijs certi reditus

ditus annui, ſcilicet ne quid ex ambitione & æmulatione dißidij inter eos exiſteret, quod familiam euerteret, Imperio nondum ſtabilito.

Cùm autem dilaceratis hac partitione reditibus Imperij, ea quæ ad Imperatorem redibant, non ſufficerent defenſioni limitum à uicinorum hoſtium incurſionibus, ALEXIVS conuerſus ad rapinas & exactiones, ſubditos immanem in modum expilauit, cumq; corrupta moneta pro aurea & argenta æneam ſignaſſet, tributi loco tamen auream dependi uoluit. Ingenio fuit uerſuto, uafro, ſuſpicaci, auaro & rapaci, bello infœlix. A Normannis ad Epidamnum uictus fugatusq;, magnam cladem accepit. Amiſit in Mari Chium, Lesbum, Samum & Rhodum Inſulas, quas Turci duce Zachabo occuparunt ſubacta littorali Aſia. Cretam & Cyprum recepit. Bello petitus à Boßinis & uictus fœdus cum eis pepigit, pacem mercatus parte ſuæ ditionis ad Moglenem, quam incolendam eis attribuit.

Hoc imperante ſuſcepta eſt à noſtris Argonautis inſignis illa in Aſiam contra Turcos & Saracenos expeditio duce Godefrido Bilioneo, à quo Syria omnis & Paleſtina cum prouincijs uicinis

uicinis recepta, & regnum Hierosolymitanum constitutum est, de qua expeditione cum dixerimus, crebra fiet mentio huius ALEXII, cui fortunæ aduersitas multa postea in natura, & moribus correxit, auaritia ac rapacitate in liberalitatem & beneficentiam, occulta sæuitia in clementiam commutata. Deceßit tandem septuagenarius, diuturno & graui morbo defatigatus, cum imperasset annos triginta septem, menses quatuor, cum dimidio. Vxorem habuit Irenen neptem Ioannis Cæsaris, fratris CONSTANTINI Ducæ, ex qua suscepit filios, Ioannem, Andronicum, & Isaacium: filias, Mariam, Theodoram & Eudociam. Ioannem successorem in Imperio designauit.

His Imperatoribus etsi de oriente conuulso atq; discerpto armis Henetis & Turcicis superfuerunt exigua rudera, tamen hæc ipsa conseruauit Deus, & in his aliquam Ecclesiam admirandis modis usq; ad extremam euersionem, repreßis Turcis, primum uirtute eorum, qui ab occidente oppressæ Asiæ suppetias tulerunt multis annis, Deinde excitatis Tartaris, qui Turcis omne Asiæ Imperium ademerunt, & sustentat ac protegit adhuc aliquas Ecclesiæ reliquias in Armenia, Iberia, Alania, & in ipsa Græcia

ſub tyrannide Turcica, ſicut ſeruauit Eccleſiam in Babylone, & poſtea graſſantibus Tyrannis NERONE, DIOCLETIANO, MAXIMINO, & alijs. Etſi autem Eccleſiæ Græcæ non ſunt ſine erroribus & abuſibus multiplicibus, ſicut omni tempore Eccleſia aliàs plus, aliàs minus lucis habet, tamen retinent fundamenta, ſcripta Prophetica & Apoſtolica, & Symbola, & Sacramentorum uſum, & utuntur utraq; parte Cœnæ Dominicæ, cum fit diſtributio in unà communi Miſſa. Hoc exemplo confirmati ſtatuamus manſuram eſſe certò aliquam Eccleſiam in hac uita, quicquid euenerit de Imperijs, neq; ad Monarchias & politica regna reſpiciamus, neq; horum colliſionibus inter ſe, & ruinis moueamur, neq; ad hæc alligatam eſſe Eccleſiam fingamus, quæ eſt cœtus DEVM rectè agnoſcentium & inuocantium, fiducia Ieſu Chriſti Mediatoris, diſperſus in totum orbem terrarum. Conſideremus & pœnas, ſicut dixi, Idolatriæ, tyrannidis, parricidiorum, auaritiæ, libidinum, & aliorum ſcelerum, quibus polluti gubernatores & ſubditi mutationem Imperij accelerarunt.

DE

DE OCCVPATA A NORMANNIS SICILIA.

SICILIAM post eiectos inde Carthaginenses semper tenuerunt Romani, aut Romanorum Imperatorum titulo Græci usq; ad Saracenos, qui cũ occupassent Ægyptum, primum inde circa annum CHRISTI sexcentesimum quinquagesimum Rhodo capta, Siciliam etiam classe aggreßi sunt, sed direptione contenti suam non fecerunt, uel quod metuerent uiciniam Italiam, uel quod propinquam Ægypto Africam, Vandalis & Gothis expulsis, prius subiugandam esse censerent. Omissa ergò Sicilia promotis ex Ægypto castris, & multis in litore Africano urbibus captis, non procul à Carthagine in belli arcem condiderunt Caruenum urbem, sic dictam quod fuerit ceu receptaculum exercitus & arx belli. Inde reliquam Lybiam omnem, Africam minorem, Numidiam & Mauritianam utramq; domuerunt. Carthaginem quam anno secundo supra centesimum, postquam à Scipione iuniore deleta est, Augustus instaurarat, annis sexcentis, octoginta post, funditus excisam, solo æquarunt. Dehinc freto HERCVLEO traiecto, Bethicam occuparunt in Hispania, ubi

regnum Granatæ, instituerunt, & Rhoderico Gottorum Rege cæso progreßi, Toletum etiam expugnarunt.

Omnis autem illa Africæ pars, quæ hodie Barbariæ nomine interiacet Cyrenaicæ, & monti Atlanti, & à littore maris Mediterranei uersus amplißimas Aetiopum solitudines extenditur, in quatuor regna tunc fuit diuisa, quorum unum in Mauritania Tingitana ad montem Atlantem metropolin habuit urbem Marocum, quæ antiquitus fuit Boganum hemerum, & sedes regni Bogudis. Fuit autem hoc regnum cæteris amplius ac potentius, distinctum in regiones septem. Alterum in eadem Mauritania propè angustias freti Herculei, sedem habuit in urbe Fesa, quæ apud Ptolemæum est Volubilis, & adhuc hodiè regni Fesani caput est. Hoc totidem regionibus distinctum à flumine Cusa pertinuit usq; ad fretum Herculeum. Tertium in Mauritania Cesariensi Romanorum colonia, Metropolin habuit Tremesinum uel Telesinum urbem. Cuius cognomentum uetus fuit Timice. Huic subiectæ fuerunt regiones tres. Quartum Tunetanum, quod complexum totam Aphricam minorem, & magnam Numidiæ partem, caput regni habuit urbem Tunetum non procul à ruderibus ueteris Carthagi-

ginis, unde pulsum Muleassem ab Ariadeno Barbarossa CAROLVS Quintus Imperator restituit anno 1535. Sed rursus excidit regno Muleasses excæcatus à filio Amida. Fuit autem distinctum in regiones quatuor. Ex his quatuor regnis progressu temporis conflictu inter sese mutuo debilitatis ac dilaceratis, postea emerserunt plura minora regna, positis sedibus Hipponæ, Bugiæ, ubi antiquitus fuit Salda Colonia: Bisertæ, ubi olim fuit Vtica: Algieræ, quæ olim fuit Iulia Cæsarea, & sedes Iubæ regis Mauritaniæ: item Constantinæ, & alibi.

Ex his ergò regnis in Africa Saraceni sæpe Siciliam classe adorti et depopulati sunt sub Constantio patre Constantini Barbati & cæteris, multoq; crebrius tunc, cũ maximæ partis Italiæ ab Imperio græco auulsione potentia Græcorum debilitata, paulatim corruisset. Tandem ab Euphemo exarcho, qui spe obtinendæ Siciliæ & Italiæ se nominarat Imperatorem, contra Micaelum Balbum attracti è Carueno certis conditionibus, cum in subigenda Siciliæ magna parte strenuam ei operã nauassent, illo trucidato et cæteris græcis in seruitutem redactis Insulam sibi uendicarunt. Factum id est imperante apud Occidentales

Ludo-

Ludouico secundo. Etsi autem postea & de Sicilia & de Apulia atq; Calabria cum Græcis et Francis continentr dimicarunt, tamen per annos ducentos, quinquaginta octo, de occupatis aliquid retinuerunt. Dimicantibus ad hunc modum inter sese Græcis & Saracenis, interea paulatim sese collegerant rursus reliquiæ Longobardorum circa Neapolin. Et res Siculas turbarant dißidia orta inter Reges Saracenos fratres Apollopharum et Apocaphen, & inclaruerat uirtus Normannorum in bellis Berengarij contra Hunnos. His occasionibus rei gerendæ contra Saracenos Græci utendum rati, miserunt cum classe in Siciliam GEORGIVM Maniacen, imperantibus cum Zoë coniuge, MICAELO Paphlagone & Calaphate, qui ascitis in belli societatem Longobardis & Normannis, Saracenos nouarum copiarum acceßione auctos magna strage deuicit, & tredecim præcipuas Siciliæ urbes recuperauit. Sed cum contra pacta auarè & iniquè partam prædam inter socios dispertiretur, Normanni irritati Apuliam GVILHELMO Ferrabacho duce Græcis eripuerunt. Paulò post GEORGIO Maniace in Epyro acie uicto & obtruncato, Saraceni etiam Siciliam recuperarunt, imperante apud Græcos

CON-

CONSTANTINO Monomacho, apud Romanos CONRADO Franco. Hæc fuerunt initia potentiæ Normannicæ in Italia.

Normannos autem Rollone duce è Cymbrica Cherſoneſo eam regni Francici partem claſſe inuaſiſſe ac diripuiſſe, poſtea uerò ex tranſactione cum CAROLO Simplici Franciæ rege obtinuiſſe, quæ quod in Occidentē uergeret corrupta uoce Neuſtria antiquitus dicta fuit, quaſi regnum Occidentale, ſupra commemoraui. Conditor ſtirpis Rollo nomine cum religione mutato poſt baptiſmum ſuſceptum appellatus eſt Robertus. Ab hoc Rollone quintus fuit Tancredus, natus patre ROBERTO, comite tenuis fortunæ ex uxore Plebeia. Is cum ex duabus uxoribus duodecim ſuſcepiſſet filios, & res domeſticæ eſſent anguſtiores, quam pro tot filiorum numero, ad ampliores quærendas in Italiam profectus, primum militauit Berengario contra Hunnos. Deinde Pandulpho Longobardorum duci contra Guaimarum Salernitanum. Moriturus cæteris filijs præfecit Guilielmum, qui à corporis robore nominatus eſt Ferrabachus. Præter hunc Guilielmum celebrantur ex fratribus ROBERTVS cognomento Guiſcardus, quod

nomen

nomen Normannica lingua aiunt significare erronem uictorem, & ROGERIVS cognomento Bossus à corporis proceritate & craßitie.

Guilielmus cum adiuuisset GEORGIVM Maniacen in Sicilia recuperanda, anno Christi millesimo quarto, illo promissam mercedem negante, primus Apuliam occupauit, moxq́; cum Græci per ignauiam negligerent Italiam, Calabriam omnem Apuliæ adiecit. Paulò post illo mortuo fratres ROBERTVS Guiscardus et Rogerius inuitati à Bettumeno Saraceno, qui à cæteris odio defecerat, consilio eius & opera expugnarunt Messanam in Sicilia Anno Christi millesimo, sexagesimo. Inde progreßi, continentibus triginta annorum bellis post Saracenos aliquoties profligatos, Sicilia uniuersa potiti sunt, anno Christi millesimo, nonagesimo.

ROBERTVS febre deceßit apud Cassiopam Epyri urbem, debellatis Epyro, Acarnania, et Dyrrachio, Anno Christi, millesimo, octogesimo tertio, anno ætatis sexagesimo tertio, relictis filijs Rogerio Apuliæ duce, & Boëmundo, quem expeditio Hierosolymitana celebrem fecit. Rogerius fratri diu superuixit, obijt Mileti Calabriæ,

labriæ, Anno Christi millesimo, centesimo primo, ætatis septuagesimo, rebus magnis bello gestis usq; ad extremam senectam. Filios reliquit SIMONEM & ROGERIVM, qui anno Christi millesimo, centesimo secundo, potitus Sicilia, & tota propemodum Apulia atq; Calabria, primus regium nomen usurpauit, translato eo cum regni hæreditate deinceps in filium Guilielmum primum cognomento Malum. Cui succeßit Guilielmus secundus cognomento Bonus. Quo sine liberis extincto, Siculorum aliqui regem declararunt Tancredum nothum filium Rogerij regis. Id ægrè ferens HENRICVS filius FRIDERICI Barbaroßæ Imperatoris, qui regnum sibi uendicabat propter Constantiam uxorem, filiam regis Rogerij, quam duxerat in uxorem quinquagenariam, cum exercitu profectus in Italiam cum Neapolim frustra obsedisset, peste exercitum depopulante regredi coactus est, re infecta. Sed Tancredo mortuo, qui Rogerio filio regnum tradiderat, reuersus, cùm se nè tùm quidem ui profecturum quicquam cerneret, fraude propositis conditionibus de regno partiendo, ut Neapolim ipse, Siciliam Rogerius teneret, adolescenti ut assentiretur persuasit. Ad confirmandas ergò conditiones intromissus in urbem

Panor-

Panormum, pridie Calend: Decemb: anno Christi Millesimo, centesimo, nonagesimo quinto, nulla admissa deliberatione, regem se statim Siciliæ & Neapolis proclamari curauit. Rogeriumq; oculis priuatum & uirilibus, cum tribus sororibus, Alteria, Constantia, & Madonia in Germaniam abduxit. Ita regnum Siciliæ cum Apulia & Calabria à Normannis, qui id annos centum triginta quinq; tenuerant, deuolutum est ad Sueuos, qui quando id amiserint, suo loco dicetur.

IMPERATORES ROMANI IN OCCIDENTE ex Francis Orientalibus.

CONRADVS SECVNDVS COGNOMENTO Saliquus.

VVlt sciri DEVS Imperia non rapi aut obtineri uiribus, nec regi aut sustineri consilijs

ſilijs humanis, nec conſiſtere, aut ruere caſu, ſed conſtitui ac ſeruari diuinitus, & rurſus creſcentibus gubernatorum ac ſubditorum uicijs & impunitate, uel deleri, uel mutari ac transferri diuinitus non tantùm de gente in gentem, ſed & de ſtirpe in ſtirpem. Vix enim in ullis hiſtorijs diuturnam fuiſſe eiuſdem familiæ potentiam, & ultra quintum ſucceſſorem pari ſeſe fœlicitate extendiſſe reperias. Sicut & Oraculi uerſu dicitur: καὶ σὺ καὶ παῖδες καὶ παίδων οὐκ ἔτι παῖδες.

Sæpe etiam oſtendit DEVS totarum familiarum deletione regnorum conſeruationem non ita eſſe alligatam ad ſucceßionem ex certa ſtirpe, ut his faſtigijs poſteri excidere nequeant, & propterea uel perpetuam potentiam, uel certum atq; immutabile ius ſibi ſomnient. Nec ſi quæ mutationes accidant bello, alijſuè de cauſis, quenquam fiducia generis inuadere & occupare dominationem, aut recuperandæ potentiæ ſtudio moliri aliquid, uel muniendi ſui cauſa præſentem formam gubernationis turbare debere. Deniq; nullam eſſe fœlicem gubernationem niſi DEO adiuuante. Quàm infœlices ſint magnæ potentiæ extra uocationem & ordinem affectationes, oſtendunt exempla hiſtoriarum.

Transfertur legitima electione Imperium à Saxonibus in CONRADVM Saliquum, & huius posteros, quibus cum Saxones fiducia generis, quod HENRICO Aucupe nati & propagati essent, qui primus in eam gentem fastigium Imperij intulerat, & alieni iugi impatientia parere recusarent, funesta bella ciuilia accensa sunt, flammas etiam subdentibus Pontificibus. Hæc bella utrisq; familijs absumptis, & pluribus alijs, non solùm Germaniam præstantißimorum uirorum præsidio orbarunt, ut desineret esse formidabilis exteris regibus, sed & Imperij formam mutarunt, & Pontifices seditiosis consilijs ac molitionibus implicitos, noua Tyrannide armarunt.

Sint etiam in conspectu causæ innumerabilium uiciorum & calamitatum, quibus Imperia opprimuntur, & tandem euertuntur. Ordo in Imperijs, ut in rerum natura sine dubio est opus DEI. A Deo sunt & boni, ac præstantes humanoq; generi utiles Principes, & fœlix ac salutaris gubernatio. Huius ordinis confusiones, nec uult, nec approbat, nec adiuuat DEVS, etsi permittit, & metis constitutis, quo usq; toleraturus sit, tandem autores confusionum grauißimè ulciscitur, sarcitq; ac restituit labefactata.

Oriuntur

Oriuntur autem confusiones in gubernatione à Diabolorum furoribus, qui odio Dei ordinem diuinum, quibus possunt modis turbare conantur, & ab hominum imbecillitate, quæ & per sese facilè labitur, & furoribus diabolorum incitata magis ruit extra metas & ordinem, idolatrijs, libidinibus, tyrannide, quæ ferè ex superbia orta, uel auaritia desinit in seditiones, in quibus uerè secundũ Thucydidem, πᾶσα ἔνεσι ἰδέα κακοῦ, sicut Germania experta est in bellis Henricorũ. Et omni tempore uel in seditionibus extulit sese improbißimorum hominum audacia, & creuit eorundem potentia secundum uersum ueterem: ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πὰν κακὸς ἔμμορε τιμῆς, sicut ex nostris dissensionibus emersit, & confirmauit sese tyrannis pontificia, quam priores Imperatores represserant, uel propter seditiones attracti sunt homines peregrini, qui domi inter se confligantes oppresserunt, ut historiæ omnium temporum testantur. Etiam imperia, quæ amplitudine sua fulta ac maiestate, solius potentiæ nixu, & sese sustentarent, & omnem uim externam respuerunt, tandem intestinis quassata conuulsaq; motibus, corruerunt.

Nunc ad Conradum uenio: Ad hunc de iudicio & sententia Henrici Sancti scribunt esse Imperiũ delatũ, cum post interregnũ bienniј discordantiũ

Principum sententiæ tandem in eum consensis-sent, rem promouentibus Episcopis Moguntino & Bambergense, refragantibus paucis, inter quos CONRADVS patruelis Imperatoris Imperium ambiebat: Ernestus uerò priuignus Imperatoris Sueuiæ dux & Guelphus dux Bauariæ Occidentalis, partes ambientis contrà iam designatum Imperatorem fouebant. Sed horum molitiones initio cæterorum ope facile retudit Imperator, quæ tamen illo in Italia absente rursus sese commouerunt.

Inunctus à Moguntino mox comitantibus Regibus, Rudolpho Burgundiæ, qui erat Giselæ uxoris auunculus, & Canuto Cymbrorum, Italiam adijt, ut compesceret ad defectionem cupiditate libertatis inclinatos & Italiæ occupatione confirmaret recenti constitutione traditam Germanis Imperij possessionem, ac proclamaretur Imperator. Priusquam excesßit è Germania HENRICVM filium annum agentem XII. declarauit Imperatorem, atq; eundem tertio anno post HENRICO Bauaro fratre Sanctæ Cunegundæ extincto, collocauit in ducatum Bauaricum.

Ex Italia reuersus denuò bellum mouit in

eos,

eos, qui conspiratione renouata res patriæ ipso absente turbarant. ERNESTVM cum non quiesceret, tandem Satellites Imperatoris biennio post fusum acie fugatumq;, & in Sylua circumuentum atq; conclusum interfecerunt.

Autores sunt, qui affirmant antiquißimas in Sueuia gentes fuisse Gibellinorum & Guelphorum, interq; sese capitalibus semper odijs discessisse, etiam ante Imperatorum & Pontificum dissensiones, illis Imperatori adhærentibus, his aduersantibus, & utrasq; tandem uelut colonias Sueuorum temporibus in Italiam traductas esse, ibidemq; ueterum discordiarum semina sparsisse & aluisse, ijs qui Gibellinorum nomen profitentur, Imperatorias, Guelphis Pontificias partes bello paceq; acriter tuentibus. Harum factionum memoria adhuc in Italia durat, scißis in diuersum ciuium animis. Gibellini ab oppido Sueuiæ VVeblingen, ubi FRIDERICVM Barbarossam natum tradunt. Guelphi à stirpis conditore nomen traxerunt. Si quis Principia gentis utriusq; altius repetat Gibellinos cognoscet Francis procreatos, & Sueuiæ, cum Alemannia Francorum armis edomita est, insitos esse ut præessent ac dominarentur: Guelphos origine

ſeu Sueuos, ſeu Alemannos retinuiſſe auitas & patrias ſedes ea conditione, ut nouis dominis ſubiecti eſſent atq; parerent. Ex ea uerò mutatione nata odia, ac nouis ſubinde iniurijs uel æmulatione potius exacerbata magis magiſq; atq; adaucta ita ætate inueteraſſe, peneq; occalluiſſe in animis utrorumq;, ut ſanari nunquam potuerint. Apud Italos Sueuis Imperantibus utraq; factio primum innotuit & inoleuit.

Ex Gibellinorum ueterum proſapia, quæ origine Francica eſt, ortum eſſe prodiderunt hunc CONRADVM Secundum, VVelphus noſtra lingua Catulum ſignificat. Proſapia VVelphorum, quæ initio anguſtas ſedes habuit ad Altorfum & Rauenſpurgum, oppida Sueuiæ, illuſtrauit primus VVelphus, cuius filia Iuditta nupta LVDOVICO Pio peperit CAROLVM Caluum. Fratribus Iudittæ RODOLPHO & CONRADO genitus Etycho, reliquit filium HENRICVM et Ludgardam filiam nuptam LVDOVICO Germanico Bauarorum & Franciæ Regi. Hic LVDOVICVS HENRICO affini in Bauaria attribuit, quæ à Lyco ad Ambronem & à Gelone amne ad Alpes Penninas, pertinent.

Hæc

Hæc fuerunt principia VVelphorũ in Bauaria. HENRICO patre nati sunt CONRADVS Episcopus Constantiensis. Etycho conditor stirpis dominorũ Suitensium in Rapoldsuuill, et Rodolphus Pater VVelphi, quem secundum aliqui, aliqui primum nominant, quod scilicet inter illos qui Bauariæ partem obtinuerunt, sit primus. Huius ex RODOLPHO filio Nepos fuit VVELPHVS Secundus, qui electioni CONRADI Secundi aduersatus est. VVELPHO Secundo ex coniuge Irmengardá, quæ soror fuit diuæ Cunegundæ Augustæ, natus est VVELPHVS Tertius, & Cunegunda filia, quæ nupsit Asoni Marchioni Ferrariæ. Cum autem frater Cunegundæ VVelphus tertius moriens non reliquisset masculam sobolem, mater obtinuit apud HENRICVM Quartum, ut auunculi hæreditas cederet nepoti ex filia Cunegunda VVelpho filio Asonis Ferrariensis, quem etsi postea Imperator proscriptum rursus ducatu mouit, quod ad Pontifices se contulisset contra ipsum, tamen cum ab illis rursus discessisset, post uiginti annorum exilium restituit. Hic VVelphus pater est stirpis ducum Brunsuicensium ac Luneburgensium, ut suo loco dicetur, Et tenuerunt Bauariam VVelphi annos centum & no-

uem. Hæc de Gibellinis & Guelphis, deq; Guelphorum origine monuisse hoc in loco satis est.

CONRADVS pacata Germania bellum fecit Stephano Vngarorum Regi, repetenti Bauariam hoc prætextu, quod filio eam assereret nato ex sorore HENRICI Sancti. Hoc bello post ultro citroq; datas acceptasq; clades morte Emerici filij finito, res ad pacificationes deducta est. Inde turbatam à Mesicone Poloniam, qui fratrem OTTONEM regno pepulerat, in tranquillum restituit, & tumultuantes Francos, Gallos, ac Boiemos compescuit. Fuit enim uirtus & potentia adhuc tanta Imperatorum Germaniæ, ut uicinis regibus formidabilis esset, & ut cæteri Imperatorem tanquam summum Monarcham orbis Christiani agnoscerent ac uenerarentur.

Cum autem delegatum ipsi testamento regnum Burgundiæ à RVDOLPHO rege, qui interea decesserat, OTTO Belgici præses intercepisset, quod RODOLPHI nepos esset ex sorore, Conradus illi deuicto Burgundiam omnem usq; ad Rhodanum fluuium ademit & rursus cum Germania coniunxit. Ab eo tempore Impera-

peratores Germanici iura et titulum regni Are-latensis usurparunt, quæ CAROLVS Quartus alienauit. Desijt ergò Burgundia regnum esse, cum post mortem CAROLI Calui per annos centum, quadraginta quatuor, suos reges habuisset, decem ordine, inde usq; à RODOLPHO fratre Bosonis regis Italiæ, filio CONRADI comitis cuiusdam in Burgundia, qui à CAROLO Caluo constitutus dux Burgundiæ, eo mortuo sub ARNOLPHO regium nomen usurpauit. Sed aliquantò post Burgundia in tres est partes discerpta, OTTONIS Belgici posteris unam partem comitum titulo circa Vesontionem: Guidone Grosso alteram ducum titulo, tertiam et maximam HVMBERTO Allobrogum duce occupante.

Quod autem interea Italia seditionibus turbata esset, Imperator cum exercitu in Italiam regressus, præter alias urbes Longobardiæ Mediolanum obsedit et cœpit, Episcopum seditionis autorem exilio mulctauit. Inde Apulia, Calabria, totaq; littorali Italia, quæ tunc erat Normannorum, perlustrata, & in fide ergo Imperatorem Romanorum confirmata, redijt in Germaniam. Absente eo Belgici Præses uiolatis pactis atq;

conuentis in agrum Lotharingi, cum irruperat, ſed iam cæſus erat à Gottelone præfecto Imperatoris ad Tullum urbem Leucorum. Quare reuerſus in Germaniam Imperator, Burgundos Soloduri in uerba filij Henrici iurare coëgit, & Hermanno duce Sueuorum peſte extincto in Italia, ducatum tradidit Ottoni Nepoti Ottonis tertij Imperatoris ex ſorore, agnato Hermanni. Tandemq́; pridie Nonas Iunij repentina inopinatáq; morte deceßit. Anno Imperij decimo quinto.

Anno CHRISTI Saluatoris milleſimo, triceſimo nono.

Anno Mundi quinquies milleſimo, primo.

Corpus ſepultum eſt Spiræ in templo, quod extruere cœperat magnificè, ubi adhuc patris, filij, & nepotum monumenta uiſuntur, cum hac inſcriptionec.

Filius hic, Pater hic, Auus hic, Proauus iacet iſtic.

Hic Proaui coniunx, Hic HENRICI ſenioris.

De

De ſtirpe huius CONRADI non conuenit inter omnes. Aliqui originem referunt in EBERHARDVM fratrem CONRADI Primi. Aliqui in CONRADVM Sapientem generum OTTONIS Magni, quem in prælio contra Vngaros ad Auguſtam cecidiſſe ſupra docuimus, ſed diſsimiliter. Nonnulli pronepotem faciunt CONRADI Sapientis ex filio OTTONE, nepote HENRICO. Aliqui abnepotem eiuſdem ex OTTONE filio, nepote Cunone, Pronepote Hermanno, ſed quæ fuerit origo CONRADI Sapientis non annotant. Cognominatus eſt Saliquus, quod originis eſſet ac ſanguinis Francici à Francis Salijs ueteribus accolis Salæ amnis, qui & nomen hoc genti tribuit. A Francis Salijs uerò ut auctoribus profectum eſt nomen legis Salicæ, cuius uerba ſunt.

In terra ſalica mulieres ne ſuccedãt.

Fit eius mentio in libro Feudorum, & retinuit eam legem regnum Franciæ conſtantiſsimè, nec ullis eam familiarum mutationibus labefactari paſſa eſt.

Fuit autem uir præſtans hic CONRADVS, & Princeps ſalutaris, qui maiorum ex-

emplo

emplo & Ecclesias fouit, quanquam iam multiplici superstitione obrutas, & acceptum à maioribus Imperium uirtute ac sapientia stabiliuit, restitutione Burgundiæ auxit.

Dixi & de Giselæ prosapia uariare autorum sententias. Plæriq; tamen eam decimo quarto gradu CAROLVM Magnum attigisse affirmant, sed non enumerata maiorum serie. Superuixit marito annos quinq;, mortua anno Christi, millesimo, quadragesimo quarto. Decimo sexto Calendas Martij. Tertio eam nupsisse diximus CONRADO Imperatori, cum primum Brunoni Marchioni Saxoniæ LVDOLPHVM filium, deinde Ernesto Sueuo gemellos, Ernestum scilicet seditiosum, & Hermannum peste in Italia extinctum peperisset. Habuit Gisela agnatum LVDOVICVM nomine ex ueteri stirpe Francica, cui nonnulli tribuunt titulum comitum Aurelianensium. Huic CONRADVS intercessione coniugis impetrauit ab HVGONE Episcopo MOGVNTINO fratre partem quandam Turingiæ. Huius LVDOVICI nepotem auo Homonymum, postea LOTHARIVS Imperator comitem prouincialem, seu ut uocant, Landgrauium Turingiæ constituit, auctum opibus & ampliore ditione.

Me-

Meminerunt etiam historiæ circa hæc tempora OTTONIS Tertij, HENRICI Secundi, & CONRADI secundi præfectorum limitis orientalis, seu Marchionum Austriæ, & nominatim quidem Bertoldi, quem in eam prouinciam collocauit OTTO Tertius, et filiorum eius ALBERTI, HENRICI, & ERNESTI. ALBERTVS patri successit, ERNESTVS ducatum Sueuiæ adeptus est.

HENRICVS cum Austriam administraret tutorio nomine, fratre ALBERTO defuncto, opposuit se HENRICO Sancto. ALBERTO genitus LEOPOLDVS, CONRADO & filio eius HENRICO Nigro imperantibus, PETRVM Vngariæ regem, quem post Emerici filij mortem Stephanus Rex Vngariæ adoptarat, mandato Imperatoris reduxit in regnum, unde ab Ouone quodam Tyranno fuerat pulsus. Hæc stirps Marchionum Austriæ ab ALBERTO Bambergense, ut aliqui prodiderunt, propagata, tenuit Austriam usq; ad familiam comitum Habspurgensium, quæ nunc rerum potitur in Imperio. Sed aliquantò post nomen cum dignitate mutauit, pro Marchionum nomine ducum titulo & dignitate aucta, ut suo loco dicetur.

HEN-

HENRICVS TERTIVS IMPERATOR COGNOmento Niger.

HENRICVM Cognomento Nigrum, quem aliqui Secundum, excluso scilicet ex Imperatorum numero HENRICO Aucupe, quod Italiam non adierit, aliqui Tertium nominant. Hunc ergò CONRADVS pater procerum consensu designauit successorẽ, cum esset Italiam petiturus. A morte Patris Imperium capessentem duo grauia bella exceperunt, quorum priore Boëmos, qui noui Imperatoris autoritate spreta, Vratislao duce, annua tributa contumaciter detrectabant, Vngaricis auxilijs freti, hos ergò altero prælio (cum primam expeditionem interclusa obseptaq; syluarum succisione itinera reddidissent irritam) grauiter afflictos coëgit solutis tributis pristino sese iugo rursus subdere. Altero reduxit Petrum Vngariæ Regem, Stephani nepotem, quem inuisum suis & suspectum ob studium & affectionem erga peregrinos, Christianæ religionis causa, & quod insolentius atq; crudelius multa faceret de consilio paucorum, ex quibus pendebat, Ouo quidam conspirationis dux regno pepulerat. Huic Ouoni primum opera

opera Leopoldi Marchionis Austriæ, qui à rebus fœliciter contra Vngaros gestis, fulmen terrorq; Vngariæ gentis cognominatus est, magna regni Vngarici parte exuto, & pacem simulata humilitate suppliciter petenti, clementer ignouit. Postea cum uiolata fide bellum atrocius redintegrasset, magno prælio uictum ad Scaurinum, quod hodie Iaurinum est, in fugam coniecit, in qua alij obtruncatum eum ab Vngaris, alij captum deductumq; ad Petrum, & de sententia procerum regni supplicio capitis mulctatum scribunt. Pugnatũ est Anno Christi millesimo, quadragesimo quarto, quarto Nonas Iulij. Sed cum de pristina sæuicia Petrus nihil remitteret, nec repudiata Christiana religione uellet redire ad ueterem suæ gentis, Vngarorum conspiratione, qui ad regnum Andream Petri cognatum ab exilio reuocarant, oppressus & excæcatus, diem clausit extremum Albæ Regiæ.

Interea domi turbarat patriam Godefridus Lotharingiæ Mosellanæ dux, inito fœdere primum cum Vicino Franciæ Rege, postea cum Balduino Flandriæ comite, coacturus Imperatorem armis, ut excluso fratre Gottelone ducatus partem utramq; soli sibi concederet. Hanc ducis perfidiam etsi ægrè tulit, tamen culpam confitenti ac deprecanti, ueniam dedit, & car-

ceri

ceri eum cum inclusisset in arce uicina Saliniis Saxonicis, quæ nunc est Archiepiscopi, rursus dimissum adiunxit LEONI Nono Pontifici ad reprimendos Normannos.

His bellis domi occupato Imperatore, commouerant Italiam & urbem Romam tria teterrima monstra, seditiosa et scelerata de Pontificatu contentione, contra leges traditas & confirmatas ab Imperatoribus, scilicet, BENEDICTVS Nonus, SYLVESTER Tertius & GREGORIVS Sextus. Hanc contentionem Imperator diremptururus, & contumacem audaciam ac scelera, quibus certatim alter alterum depulerat ulturus, Italiam adijt, deiectisq; sententia Synodi, quam autoritate Imperatoria celebrauit, & sacro ordine motis uniuersis, suffecit Suidigerum Episcopum Bambergensem, qui Clementis Secundi nomen assumsit.

Eodem tempore cum alia statuit ad Imperij tranquillitatem necessaria, tum uetus interdictum de non creando Pontifice sine Imperatoris assensu denuò sanciuit, cuius abrogandi causa nihil non mouerunt Pontifices.

A Clemente renunciatus Imperator exercitum

citum duxit in Italiam ulteriorem, ubi inter Normannos & ueterum Longobardorum reliquias bella erant, quibus compositis, præsidijsq; dispositis, quæ utrosq; in officio continerent, & Normannos, si pergerent tumultuari, compescerent, exercitum in Germaniam reduxit. In ea expeditione cum HENRICVM Bauariæ ducem, nepotem ex fratre Diuæ Cunigendæ, & OTTONEM Sueuiæ ducem, OTTONIS Tertij ex sorore nepotem, HERMANNI Sueui, cui successerat, agnatum amisisset: illi CONRADVM quendam, huic OTTONEM de Schuueinfurt successorem dedit.

Nondum reuerso in Germaniam Imperatore CLEMENS Secundus ueneno sublatus decesserat, moxq; post illum alter Damasus. Tertium ergò antè discessum ex Italia constituit Pontificem cognomento LEONEM Nonum. Hic sequutus Imperatorem in Germaniam, cum Moguntiæ in frequenti Synodo, quam Imperator indixerat, eius loci Episcopo sese anteferret, hoc sua iura allegante ac tuente, cedere coactus est. Nondum enim Pontifices Romani tyrannicè imperabant Episcopis cæteris, et multo minus Imperatoribus, quorum autoritate & Pa-

trocinio nitebantur & consistebant. Sed postea hanc tyrannidem sæpe quidem ante appetitam, & mirificis artibus quæsitam, bello etiam & seditionibus tentatam, nunquam tamen obtentam, tandem HENRICO Quinto huius Tertij nepoti crudeli perfidia extorserunt, quam successor LOTHARIVS confirmauit.

Post reditum ex Italia duabus expeditionibus ANDREAM Vngariæ Regem, ut Petri necem ulcisceretur frustra aggressum esse, et cum HENRICO Franciæ rege ad Burgundiæ fines fœderis feriendi causa coiuisse &, CONRADVM Bauarum ob malè & crudeliter administratam prouinciam & inita cum Vngaris fœdera exilio puniuisse, scribunt. Vngari pacem mulcta pecuniaria redemerunt, annua pensione & auxilijs promißis, sicubi foret opus.

CONRADVS in exilio perijt, cuius loco Bauariam filio HENRICO tùm bimo destinauit, cum obtinuisset, ut ab ordinibus Imperij Imperator crearetur, quod factum est Anno Christi millesimo, quinquagesimo secundo, cùm nouus Imperator HENRICVS Quartus natus esset anno præcedente quinquagesimo

gesimo primo, uel ut tradunt nonnulli quinquagesimo, Tertio Idus Nouembris: quæ res ἀφορμὴν & occasionem præbuit mutationibus, quæ sequutæ, Germaniam ita afflixerunt, ut penè totam euerterint, & Maiestatem Imperatorum conuulserint: Pontificum tyrannidem extulerint.

LEONI Pontifici in Italiam reuertenti magnum exercitum addidit, Duce Godefrido Lotharingo, cuius ante meminimus, qui augescentem Normannorum potentiam retunderet, cum illi ab ijs etiam, quæ Imperij erant, non abstinerent. Sed cum Godefridus rebus contra hostes non admodum fœliciter gestis, potitus esset nuptijs Beatricis, uiduæ BONIFACII Marchionis Italiæ, & uideretur aspirare ad maiora, Imperator metuens dubiam turbulenti & ambitiosi hominis fidem, ipse cum exercitu in Italiam redijt, rebus turbatis opitulaturus, & GODEFRIDVM ut à molitionibus suis desisteret territurus. Ante hoc iter filium quadrimum Aquisgrani in Imperatorem coronauit.

In Italia annum integrum commoratus

& rebus omnibus compositis, reuersus, exercitum instruxit contra Sclauos Lusatios, qui ad internecionem cæsus est. Quam iacturam cum grauiter tulisset, non ita multò post ægritudine correptus, diem suum obijt, buccella panis grandiore, ut nonnulli tradunt, suffocatus, Tertio Nonas Octobris.

Anno à nato Christo ex Maria Virgine Millesimo, quinquagesimo sexto.

Anno Mundi quingentesimo, decimo octauo, cum imperasset annos decem et septem, uixisset quadraginta. Princeps bonus & salutaris, clemens erga deuictos, hostibus formidabilis, qui postremus Maiestatem Imperij, & iura contra Pontificum artes ac molitiones & defendit acriter, & conseruauit fœliciter. Conditus Spiræ propè patrem CONRADVM, Quinto Calend: Nouemb: quo die natus fuit.

Vxores habuit duas: Primam Cunegundam Anglicam Cynetonis Regis Anglici filiam, de qua dißimiles extant scriptorum sententiæ, alijs peste extinctam ante nuptias, alijs repudiatam ob suspitionem adulterij affirmantibus. Alteram

ram Agnetem filiam VVilhelmi Pictauiensium Principis & Aquitaniæ Ducis. Ex hac nati ei filij duo, HENRICVS Quartus Imperator, & CONRADVS, cui Pater Bauariam attribuit. Sed hic non diu Patri superuixit. Filiæ tres, quarum primam Iudittam despondit SALOMONI filio Andreæ regis Vngariæ. Altera Mathildis nupsit RODOLPHO comiti in Reinfelden Sueuorum duci. Tertia Itha LEOPOLDO Quarto Marchioni Austriæ, & Duci Sueuiæ.

HENRICVS QVARTVS IMPERATOR COGnomento Senior.

ANnus inijt à nato Christo millesimus, quinquagesimus septimus, ab instaurato per CAROLVM Magnum Imperio Occidentis ducentesimus, quinquagesimus septimus, quando HENRICVS Quartus puer septennis Imperium adijt. Primum autem in hac historia considerentur fatales periodi regnorum, quas & Propheta DANIEL definit, &

ſeries hiſtoriarum oſtendit rebus humanis inſignes afferre mutationes. Ferè enim aut integra quingentorum aut dimidia ducentorum quinquaginta annorum periodo circumacta, accidere ſolent mutationes quaſi fatales non regnis ſolùm & rebuſpub: ſed etiam Eccleſiæ, quæ, quales inciderint in hæc tempora, eò diligentius cognoſci debent, quod inuexerunt in Eccleſiam regnum nouum politijs ſimile, & ab illo CHRISTI regno, quod promittunt & deſcribunt literæ ſacræ diuerſiſsimum.

Eccleſia inde uſq; à prædicatione Apoſtolorum, anno milleſimo completo, & periodum inchoauit tertiam, & doctrinam, diſciplinam, formam atq; ipſam gubernationis, in nouam prorſus & priori diſsimilem commutauit. Prima Eccleſiæ quaſi renaſcentis ætas prioribus annis quingentis tantò fuit integrior & purior, quantò Apoſtolis et horum auditoribus propior, & quanquam certamina ſuſtinuit grauiſsima cum Ethnicis & hæreticis multiplicibus, uicit tamen ſinceritate ueræ doctrinæ defenſa, confirmataq; exemplis confeſsionis ac teſtimonijs conſtantiæ inter exiliorum ærumnas & in ipſis ſuppliciorum cruciatibus: erroribus contrà exploſis

ſis ac profligatis. Sub extremum ceu ſeneſcens labeculam contraxit ex inuectis ſuperſtitione uulgi & doctorum nonnullorum errore uicijs, quæ poſtea in dilaceratione Imperij infuſæ peregrinæ gentes cumularunt, cum diſciplina uetus laxata eſſet, & ſuperſtitiones creuiſſent, cuius generis fuerunt opiniones de Monachatu, uotis, cœlibatu, ueneratione ſanctorum, & de ſimilibus traditionibus humanis, quarum ſemina conſtat paulatim irrepſiſſe & adoleuiſſe poſt Synodum Nicænam, cuius propter tradita graui autoritate teſtimonia de controuerſijs dogmatum & ſupplicijs plurimorum obſignata, præcipua ſemper fuit autoritas. Etſi uerò in hac ipſa Synodo et politica quædam ordinata ſunt de gubernatione Eccleſiarum, ut ALEXANDRINVS Epiſcopus præeſſet Eccleſijs in Aphrica: Antiochenus Aſiaticis: Romanus Europæis Vicinis: item ut Epiſcopi ordinarentur à Vicinis Epiſcopis, tamen nec politia conſtituta eſt Monarchijs ſimilis, nec ullus ex Epiſcopis armatus eſt autoritate & potentia tali, ut cæteris poßet imperare, neque hæc decreta in eum finem facta ſunt, ut haberentur pro articulis FIDEI,

quæ cum ſint extra uerbum DEI, & temporibus mutentur, ſicut deleta ſunt cum Eccleſijs ipſis illarum regionum, propriè non pertinent ad Eccleſiam, quæ non ad dogmata, cultus, aut leges humana autoritate traditas, neq; ad rituum & politiæ externæ conformitatem, ac ſimilitudinem, ſed ad uerbum DEI alligata eſt.

Non licuit aut Romano tunc, aut Antiocheno, aut Alexandrino indicere & conuocare Synodos, aut onera nouorum rituum alijs Eccleſijs imponere, multò minus noua condere dogmata, aut fingere cultus alios ab illis, quos requirit uox cœleſtis. Sed ualuit ſola autoritas uerbi diuini, ut teſtantur aliquot piarum Synodorum decreta & ſententiæ poſt Nicænam, quales fuerunt Conſtantinopolitana prima, quæ damnauit Eunonium: Epheſina, quæ Neſtorium: Chalcedonenſis, quæ Eutychen, & aliquot aliæ his poſteriores. Sed hæ poſteriores cum de dogmatibus rectè ſtatuerint ac pronunciarint, legum tamen ac traditionum humanarum autoritatem ex ea ſuperſtitione, quæ iam inuaſerat nimium extulerunt, ut Laodicea, cum rectè damnarit Nouatianos, non rectè taxat Digamos Laicos. Mileuitana Synodus, cui interfuit Augu-

ſtinus, rectè defendit doctrinam de peccato originali, de gratia, & iuſtificatione, ſed non rectè confirmat, ſuperſtitioſam opinionem de uotis. Anchyrana Synodus conceßit coniugium Diaconis, poſtea in Carthaginenſi conſequuta eſt prohibitio: Ita paulatim inualuit ſuperſtitio, cum pluris fierent & urgerentur uehementius conſtitutiones humanæ, quam diuinitus traditæ.

Poteſtas autem congregandi Synodos præſertim œcumenicas, ſemper fuit penes ſolos Imperatores, ſicut & aliquot pij Principes CONSTANTINVS, THEODOSIVS & alij conuocarunt Epiſcopos ad dijudicationes controuerſiarum, & collationibus ſententiarum ipſi interfuerunt ac præfuerunt. Hanc poteſtatem qui ſequuti ſunt Imperatores longo ordine ad LOTHARIVM Saxonem uſq; conſeruarunt & uſurparunt.

Sequuta eſt deinceps ætas proxima, quæ accepta ex priore errorum ac ſuperſtitionum ſemina auxit & confirmauit, & paulatim longius diſceßit à norma uerbi diuinitus traditi, donec ſuperſtitionum & errorum multitudo lucem doctrinæ prorſus obtriuit & extinxit. Cum enim multæ barbaricæ gentes influxiſſent in Ita-

am, ut Gotti, Longobardi, & horum socij, non solùm studia literarum conticuerunt, & Ecclesiæ sunt neglectæ, sed etiam illæ ipsæ barbaricæ gentes, quæ tenebant Italiam secum inuexerunt aut facilè receperunt multas superstitiosas opiniones. Inde breui tempore ualdè cumulati sunt abusus.

Persequutiones primæ ætatis præbuerunt causam secessibus & Monachatui, postea accesserunt dilacerationes horribiles Imperij & peregrinarum gentium confusiones. In illa dilaceratione Italiæ cum uideretur esse peculiaris fœlicitas abesse à Repub: procul in aliqua solitudine, degere sine familia, sine liberis, non spectare urbium excidia, & uastationem patriæ, homines modesti, qui habebant familias, gratulabantur Monachis suam tranquillitatem. Inde creuit & opinio de cœlibatu & admiratio Monachorum, ut plures cœperint expetere & quærere secessus.

Deinde homines Barbari natura mirantur nouos ritus, qui præ se ferunt speciem eximiæ pietatis & cuiusdam quasi commercij cum Deo. Nihil mirum est igitur tunc & Monachorum

cœtus

cœtus creuiſſe, & opiniones de hoc uitæ & operum genere plauſibiles latè uagatas eſſe, quæ tandem extinxerunt Euangelij lucem de uera fide & ueris cultibus.

Grata fuit barbaris ueneratio ſanctorum, poſtquam autem receptum erat ſemel hos ſtatuis & templis peculiaribus ornare, creuit mos imitatione potentum. Et paulatim acceßit tantùm impietatis, ut nihil differret ueneratio ſanctorum à manifeſtis furoribus Ethnicorum.

Talia ergo cum iacta eſſent impiarum ſuperſtitionum fundamenta initio, & ætate confirmata iam altè inſediſſent in hominum animis, acceßit publica autoritas Gregorij Magni Pontificis Romani, qui Pontificatū adijt Anno Chriſti quingenteſimo nonageſimo tertio. Hic publicum ritū inuocationis diuorū inſtituit, & oßibus ac pulueribus ſanctorum templa dedicari iußit. Auxit plurimū falſam perſuaſionem de Monachatu & de operibus ſine mandato Dei excogitatis, de ſatisfactionibus Canonicis, de uotis, de cœlibatu, quo onerauit Diaconos Siculos, qui eo uſq; iuxta conſuetudinem Eccleſiæ Græcæ & Synodorum ueterum decreta, retinuerant coniugia in

omni-

omnibus gradibus Ecclesiasticis. Irrepsit tunc etiam opinio de oblatione corporis & sanguinis Christi facienda pro mortuis, quæ horribilem peperit prophanationem Sacramenti, hanc GREGORIVS comprobauit motus spectris.

Hi errores publica autoritate sanciti ac stabiliti magnam deinde traxerunt ruinam, quæ doctrinam de iusticia coram DEO & gratuita remißione peccatorum ac reconciliatione, de meritis filij DEI, de uerò cultu inuocationis, qui fieri debet fiducia unici Mediatoris Filij DEI Domini nostri IESV CHRISTI, de uerò usu Sacramentorum, horribilibus erroribus, abusibus, & idolatrijs polluerũt. Et ut semel dicam, doctrinam legis diuinæ falsa de humanis traditionibus persuasione: Euangelij promißionem de beneficijs filij DEI gratuitis, & Christo uno mediatore & opitulatore, impio & blasphemo de meritis operum & cultuum humanorum deq; intercesßionibus atq; auxilijs diuorum figmento oppressam prorsus deleuerunt. Ipsorum uerò Pontificum Romanorum adeò creuit ambitio ac superbia, ut non nisi uelut in seruitutem redactis ac suæ subiectis Tyrannidi Ecclesijs cæteris conquieuerint.

Victor

Victor primus Pontifex circa annum nati Saluatoris ducentesimum, Ecclesijs Orientalibus nouas ferre leges, & has si recusarent, anathemata minitari fuit ausus. Huic acriter restitit Irenæus Lugduni Episcopus, auditor Polycarpi. Postea seruata est constitutio Synodi Nicænæ autoritate CONSTANTINI Magni comprobata, usq; ad tempora Mauritij et Phocæ Imperatorum, quibus quidam IOHANNES Patriarcha Constantinopolitanus ex uita Monastica simulatæ humilitatis commendatione ad Episcopatum euectus, non contentus suo loco & munere se οἰκουμενικὸν dici & cæteris superior esse uoluit. Huic cum se opponerent Pelagius secundus, & GREGORIVS Magnus, assensit illi tamen MAVRITIVS Imperator. Sed Phocas cum interfecto MAVRITIO metueret Italiæ defectionem ab Imperatoribus Græcis, ut per Pontifices eam retineret in fide, titulum hunc GREGORIO detulit, qui cum tragicè declamitet se abhorrere ab uniuersalis Episcopi appellatione, id se tamen quod titulus profitetur uehementer cupiuisse, re ipsa declarauit, cum Imperium in alienas sibi Ecclesias sumpserit. Certarant tamen de principatu cum Græcis & Aphris etiam ante Mauritium

Sosi-

Sosimus & Gelasius, sed conatu irrito. Post GREGORIVM eundem titulum sibi uendicauit Episcopus Rauennas, cum grassantibus in Italia Gottis & Roma capta ac uastata, VALENTINIANVS iunior Imperij sedem collocasset Rauennam, & mißi ad defensionem Italiæ Exarchi eandem munijssent. Sed hoc oppresso, post GREGORII mortem, idem certamen inter Romanum & Græcum Episcopum recruduit sub BONIFACIO tertio, & agitatum est uehementius, cum quidem causam cognoscente ac disceptante Phoca decretum factum est, ut titulus uniuersalis Episcopi tribueretur Romano. Hoc decreto freti Romani Episcopi, postea cum Orientales Ecclesias deleuisset Mahometicus furor, paulatim augere suam potentiam in Europa, frustra reclamantibus alijs Episcopis, Græcis præsertim, & cum gentes barbaras superstitione captas sibi deuinxissent atq; adiunxissent, confirmare sese magis magisq; atq; extollere harum assensu collationibus et opera cœperunt.

Hæc initia fuerunt Monarchiæ Pontificiæ in Ecclesia. His occasionibus arripuerunt & occuparunt primatum inter Episcopos, Vsi occasionibus, quas attulerunt ruinæ atq; interitus

Eccle=

Ecclesiarum in oriente, & inuectæ in Ecclesias occidentales superstitiones atq; Idolatriæ, quas nouæ gentes auidißimè arripiebant, impensè colebant, pertinaciter tuebantur.

Hoc potiti principatu, etsi ambitio eos, ut paulatim progrederentur, impulit, tamen initio nondum arbitrio priuato omnia administrare in Ecclesia & gerere, aut cæteris Episcopis tyrannice imperare, et leges præscribere, atq; imponere onera, multò minus iura Imperatorum inuadere ausi fuerunt, refragantium Episcoporum aduersatione & Imperatorum autoritate ac potentia cohibiti, qui inde usq; à CAROLO Magno ueterum Imperatorum exemplo & creabant Pontifices atq; Episcopos, & loco atq; ordine suo indigna faciẽtes rursus abigebant, suffectis alijs, & Synodos cogebant, nec concedebant Pontificibus, ut ipsi uel indicerent, uel gubernarent Synodos autoritate regia aut prætoria, uel sine Imperatorum & aliorum Episcoporum autoritate & consensu quidquam statuerent. Sæpe celebrabant Synodos in Germania et Italia Pontificibus non consultis, multò minus adhibitis.

Etsi uerò hæc Pontificibus seruitus grauis admodum ac molesta fuit, Eam enim ut excuterent, nihil intentatum reliquerunt,

tamen

tamen quod Imperatores intelligerent, quo consilio & initio hæc ita constituta essent à CAROLO, legibusq; munita peculiaribus, & postea à successoribus crebro renouata armisq; defensa, & quid molirentur Pontifices, quouè si eam obtinerent licentiam ac libertatem quam affectabant, euasuri essent, & quantum ad Ecclesiæ & Imperij tranquillitatem ac stabilitatem referret, Pontifices Imperatoribus subditos atq; obnoxios esse, ne abiecto iugo eniti eò possent, quo uellent & contenderent, prohibuerunt, usq; ad hunc HENRICVM Quartum.

Etsi autem hac secunda periodo errores, superstitiones, abusus & Idolatriæ ita inualuerunt, ut in maxima parte orbis Christiani ad extremum lucem purioris doctrinæ oppresserint, multi tamen fuerunt uiri docti & pij, omnibus temporibus, & plures quidem initio huius secundæ periodi usq; ad medium & ultra, in Græcis & Romanis Ecclesijs, qui rectè senserunt & docuerunt de præcipuis doctrinæ Christianæ capitibus, etsi suos etiam habuerunt errores, ut Vigilius, Beda, Alcuinus, CAROLI Magni Præceptor & alij, Iohannem Scotum LVDOVICI Pij seculo enarrantem libellum Dionysij de

de Hierarchia, & taxantem opinionem tunc receptam in Ecclesia de oblatione Cœnæ Dominicæ pro uiuis & mortuis, discipuli graphijs confoderunt. Talis ergo fuit Ecclesia temporibus secundæ periodi.

Secuta est deinceps tertia periodus Ecclesiæ, quæ cœpit huius HENRICI Quarti ætate, in quam incidit dimidia Imperij, inde usq; à CAROLO. Hæc insignem mutationem Ecclesiæ atq; Imperio attulit. Confirmata est enim Tyrannis & superstitionum atq; Idolatriæ in Ecclesia contra regnum, id est, doctrinam, cultum atq; inuocationem filij DEI, & nouæ potestatis Pontificiæ contra iustam, & legitimam potestatem Imperatorum. Introductus est in Ecclesiam ad priores idolatrias & abusus cultus Idoli Maozim, quod occupauit in Ecclesia locum & honorem adorationis soli DEO debitum, & ad se oculos hominum mentesq; conuertit. Hoc sese in processionum & theatricæ missæ spectaculis undiq; ostentante, conticuit uox doctrinæ, hoc ordinis Ecclesiastici dignitatem euexit, amplificauit potentiam, auxit opes, muniuit regnum. Hoc Monasterijs compleuit orbem Christianum, ubi infinita Monachorum agmina quo-

tidiana sacrificia Missæ, & alia sua opera pecunia uendiderunt alijs, & uelut in statione & excubijs pro regno Pontificio non destiterunt alias ex alijs texere carnificinas conscientiarum ad captas fascino Idolomaniæ atq; irretitas multiplicium figmentorum laqueis mentes in eo carcere retinendas, in quo cruciatus conscientiæ inanibus commentorum & traditionum humanarum terriculamentis iniectos sustinere difficilius fuit, quàm ullas corporum lacerationes. Inde creuerunt opes Monasteriorum in immensum. Prodijt & nouum doctorum genus, quod doctrinam traditam in scriptis Propheticis & Apostolicis de peccato, de Lege, de iusticia coram DEO, de operibus DEO placentibus penè prorsus aboleuit, & abusuum, errorum, atq; Idolatriæ regnum forumq; indulgentiarum nouis atq; ab analogia fidei Christianæ alienis præstigijs pinxit atq; defendit.

Imperij maiestas & dignitas artibus Pontificum labefactata penèq; euersa concidit, quibus perfectum hoc est, ut non tantum Pontifices colla sua iugo Imperatorum subtraxerint, sed iura eorundem, præcipuè Ecclesiastica in creando Pontifice, constituendis Episcopis, agendis synodis

nodis, ad se traxerint & hos sibi subiectos crudelem in modum presserint atq; exagitarint: ut Monarchia sit constituta, quæ complexa est totum orbem Christianum, deniq; ut tota Ecclesiæ, Imperij Romani et Germaniæ sit facies mutata.

Prima fuit cura Pontificum, ut cum sæpè antea frustra & infœliciter tentassent abrogationem legis, quæ Imperatoribus tribuit potestatem in Pontificem & Episcopos, prætextum quærerent, quo accensis bellis ciuilibus, disiungerent principes Germaniæ, & quos possent incitarent contra Imperatorem. Hoc perfecto cũ Germania arderet intestinis bellis, & conspiratione Saxonũ distractæ fractæq; uires Imperatoris labascerent, cœperunt apertè idem flagitare. Id uero cũ tandem obtinuissent multo Germanorũ sanguine, & præcipuarum familiarum interitu, ueteribus legibus & moribus abolitis, atq; Imperatorũ potestate antiquata prorsus & abrogata, fatali quodam successu ius creandi Pontifices & Episcopos ad se transtulerunt, constitueruntq; senatum, cuius suffragijs Pontifices legerentur qui imperarent non Episcopis tantum, sed Monarchis ipsis & regibus orbis Christiani, & religiones ac res Imperij moderarentur suo iudicio ex suis emolumentis ac dignitate, regnaq; &

Episcopatus, quibus uellent, traderent & adimerent. Imperatores & Reges cæteri orbis Christiani, uelut satellites præsto essent Pontificibus, & ad eorum iussa hanc Monarchiam propugnarent contra hostes externos, ac prouiderent & præstarent, ne quid domi detrimenti caperet. Arma etiam ad ipsorum iussa quoties opus esset, & contra quos illi uellent, stringerent. Ad hanc audaciam, quæ successibus creuit ex dissidijs nostris, addiderunt flagitiosam ac detestandam impudentiam. Omnem enim Tyrannidem, qua nulla maior de ullo unquam ordine sacro cognita est, exercuerunt titulo autoritatis diuinæ, & potestatis diuinitus concessæ, fastu planè diabolico, sicut ostendit uox & exemplum ALEXANDRI Pontificis ad FRIDERICVM Imperatorem.

Talem adduxit Ecclesiæ & Imperij statum periodus tertia, quem etsi multi præstantes uiri hisce annis quingentis sæpè improbarunt & oppugnarunt uoce & scriptis, constitit tamen sua nixus potentia, & fascinatæ multitudinis studio fultus, ac periodum compleuit annorum quingentorum usq; ad LVTHERVM. Tam diu enim Monarchia Romanæ Ecclesiæ stetit.

Hæc

Hæc digna esse iudico, ut considerentur initio in historia HENRICI *Quarti, qui etsi acerrimè contra inualescentem Pontificum tyrannidem Imperatorum maiestatem & iura armis belloq; tutatus est, nec cessit quamquam proditus, desertus atq; oppugnatus à suis, & Pontificij anathematis fulmine ictus, tandem tamen fatali ruina Imperij oppressus succubuit. Cogitentur uero & causæ harum mutationum, quæ sunt Idolatriæ & alia peccata, quæ Idolatriam comitari consueuerunt, ut libidines turpes, parricidia et similia, Diabolo homines à* DEO *auulsos & irretitos errorum laqueis impellente ex uno scelere in aliud. Punit enim* DEVS *sæpè peccata peccatis, cæcitatem cæcitate, errores erroribus, & alijs sceleribus ac flagitijs, quibus ingrauescentibus tandem totas gentes his pollutas, bello, fame, peste, & similibus pœnis publicis delet, sicut de gentibus* PAVLVS *ait:* διότι παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. *Item,* παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς νοῦν ἀδόκιμον ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, *qualia multa spectarunt & pertulerunt magno cum dolore & gemitu pij superiore seculo, & adhuc non tolerat tantum, sed etiam fouet & excusat regnum Pontificium.*

Væ terræ cuius Rex puer est, inquit Ecclesiastes, & inter comminationes diuinas apud Prophetam est. Dabo pueros Principes eorum. Id si ulla alia terra, certè Germania sub principatu HENRICI *Quarti experta est. Egit is annum septimum, cum pater è uiuis excesßit, qui moriturus tutelam filij & gubernacula Imperij matri: curam & educationem eiusdem* CONRADO *cuidam nobili Sueuo commendauit. Mater annos quinq; res Imperij prudenter administrauit. Postea depulsa à gubernaculis conspiratione quorundam Saxoniæ principum, abdidit sese in Monasterium. Abductum hi à matre filium fraude transtulerant in Saxoniam, consilium instruentibus & adiuuantibus Episcopo Coloniense, &* ECBERTO *Saxoniæ Marchione Patruele Imperatoris:* OTTONE *uero Saxone, cui nuper Imperatrix assensu filij Bauaria cesserat ut ab eo defenderetur, colludente. Huic rei prætexebant Imperium muliebre & molliorem ac delicatiorem adolescentis in gynecæo educationem, qua effœminaretur generosus animus, ea ætate, quæ in gubernatione & negocijs militaribus esset excercenda, cum re uera insidiarentur Imperio, quod se uel ita cum Adolescente recuperaturos, ut pro eo omnia*

ſuo arbitrio iudicioq; conſtituerent atq; admi-niſtrarent, uel ſi is interiret, conſuetudine tamen imperandi interea ita confirmaturos eſſe ſperabant, ut facile id retinerent, excluſis cæteris, frœti ſcilicet potentia familiæ. Nam & Ludolphus ECBERTI pater CONRADI auxilio, quæ OTTONES tenuerant in Saxonia, poſt HENRICI Sancti mortem, receperat uniuerſa titulo Marchionum Saxoniæ, & recens OTTO Dux terrarum in Saxonia ad Viſurgin nouas intulerat in familiam uires, Bauariæ Principatu beneficio Imperatoris ditatus, & multorum ei ſtudia conciliarant recentes de Sclauis uictoriæ. Fuit autem hic OTTO unus ex poſteris HENRICI, fratris OTTONIS Magni, Bauariæ ducis, ECBERTI agnatus.

His ipſis annis pubertatis HENRICI in uiuis eſſe deſierant CONRADVS Carinthiorum, & OTTO Sueuorum Duces. Hos ducatus pater HENRICVS TERTIVS promiſerat BERTHOLDO Duci Zaringiæ in Sueuorum Briſgoia. Sed HENRICVS filius excluſo illo ab utroq;

Carinthijs LVDOLPHVM quendam cognatum suum: Sueuis RODOLPHVM comitem in Rinfelden ducem dedit, qui consilio & opera Rimoldi Episcopi Constantiensis recens potitus erat nuptijs Mathildis sororis HENRICI Quarti, qua iniuria Bertholdus grauiter offensus cœpit de ultione cogitare, & fuit hæc seu præteritio seu exclusio Bertholdi non minima sequentium turbarum causa. Duces Zaringiæ nonnulli propagant à Hugeberto fratre Ditbergæ coniugis LOTHARII, qui filius fuit LOTHARII Imperatoris; nonnulli ab ERNESTO Sueuo supra memorato. Prosapia eorum extincta est sub FRIDERICO secundo. RODOLPHVM Rinfeldensem deriuant à comitibus Auentici, qui sunt Habspurgenses.

Creuerat interea & licentia apud Saxones, militibus abusu indulgentiæ & licentiæ sub impubere rege, à bellis ad latrocinandi consuetudinē conuersis. Horum numerus auctus magnæ multitudinis concursu, cum nactus esset ducē idoneum, OTTONEM fratrem ex ignobili concubina VVilhelmi Marchionis Turingiæ, grassari iusto exercitu, pulsisq; Principibus, igne ac direptionibus deuastare Saxoniam cœperat.

Hunc

Hunc latronum exercitum Bruno & Ecbertus fratres Marchiones Saxoniæ copijs Imperatoris adiuti supra Mersburgum dißiparunt ac deleuerunt, cum quidem Imperator Puer ad exercitum in terrorem hostium adductus, non procul à conflictu substitisset. Ceciderunt in eo prælio BRVNO ECBERTI frater & latronum ductor OTTO, cuius in Turingia hæreditatem adijt ECBERTVS Saxonum Marchio, qui etiam paulò post mortuus est relicto filio ECBERTO, quem Echardum alij nominant. Condidit ECBERTVS ille Collegium Canonicorum in oppido Naumburgo, sede Episcopali ex Cyzico eo translata.

Sed sedari hæc initia malorum ab Imperatore, ubi adoleuisset, & sanari offensiones potuissent, nisi acceßissent alia maiora. Iisdem enim occasionibus ex imbecilliore ætate Imperatoris, insana ambitio et Romano Imperio fatalis furor Pontificum accensus, denuò sese & multo quam antè uehementius commouerat ad tentandam denuò potentiæ Pontificiæ amplificationem & imperatorum oppreßionē, Hildebrando, qui se Gregorium septimum nominauit, fiducia Normannorum contra leges ueteres, quæ paulò antè HENRICVS Tertius renouarat, audacter

transferente ad se ius potestatemq; constituendi de electione Pontificum ordinandiq; Episcopos, ac prohibente, ne peteretur confirmatio ab Imperatore, quod exemplum cum successores DESIDERIVS, VRBANVS et Paschalis imitarentur, & incitarent Episcopos & Principes in Imperatorem sua iura tuentem, Germania odijs inflammata mutuis, suisq; inter se uiribus crudeliter collisa, non tantum ex mutuis cædibus suo inundauit sanguine, sed exhausta uiris, eneruataq; belli ac dignitatis præsidijs penè interijt.

Prætexuit Pontifex nouæ tyrannidi liberiorem uitam & dissolutiores mores Imperatoris adolescentis, quem cum auulsus à matre uelut à custode sui iuris esse cœpisset, ex occasione liberioris uitæ degenerasse in luxum & lasciuiam, Pontificum assentatores declamitant. Fatentur tamen indulgentia potißimum Episcoporum id factum esse, quibus regendi formandiq; adolescentis cura demandata fuit, & accusatur præ cæteris Bremensis Episcopus. Alij etsi aliquid desiderant in moribus primæ adolescentiæ Imperatoris, tamen in Pontificibus ambitionem, superbiam, & cupiditatem dominandi grauius & uerius accusant. Vt maximè enim fuerit adolescentia Imperatoris dissolutior, nulla potuit

tuit tamen ullius uel diuini, uel humani iuris specie Romanus Pontifex, nec debuit propterea, rapta & occupata tyrannide in Ecclesia & in Imperio, conuellere & euertere leges diuinas et humanas, demoliri aut salutem labefactare Monarchiam orbis Christiani, bellis ciuilibus committere inter se Principes Germaniæ, et prætextu impio religionis sæuiciam exercere in optimos Principes & Reip: amantißimos quauis cyclopica crudelitate immaniorem.

Sed redeo ad HENRICVM. Hunc fata ruentis Imperij annum agentem decimum tertium penè puerum è cunis extruserunt ad gubernacula, obiectum crudelißimis suorum odijs, perfidiosißimis Pontificum machinationibus, & callidißimè structis insidijs, difficillimis bellis externis ac domesticis, quibus patria conflagrauit, per ætatem tamen nulla re parem ijs auertendis aut amoliendis, quæ undiq; parabantur & intentabantur ui & fraude in Reip: perniciem. Ex domestica matris disciplina protinus in aciem productum uelut ex umbra in lucem contra fortißimos hostes, & dimicando fortunā belli experiri, priusquam arma aut gestare posset, aut tractare didicisset, & Imperatoris obire præstareq; munus oportuit, priusquam quæ militem decerent cognouisset. Primo

Primo auxilium tulit SALOMONI Vngariæ Regi, affini suo, quem Bela regno exegerat. Hunc magna strage copijs Belæ fusis disiectisq;, reposuit in regnum. Inde in Sclauos Lusatios mouit, à quo bello fœliciter confecto reuertentem exceperunt seditiosæ conspirationes Saxonum, quas non habuisse aliam causam reperio, nisi odium Imperij alieni conceptum ex opinione & fiducia generis sui, confirmatumq; dolore repulsæ, quod preterirentur ab Imperatore in gubernatione, & de negocijs Imperij, quod consilia communicarentur cum alijs secus ac sperarant. Accessit deinde innata genti libertatis cupiditas, quam longi temporis licentia acuerat. Huic aduersabantur, qui res Imperij pro Imperatore administrabant ac moderabantur, Illo uel propter imbecillitatem ætatis, uel nimio studiorum suarum uoluptatum, si modo quæ de eo scriptis Pontificiorum prodita leguntur, uera sunt, non tantum negligente gubernationis curam, sed nimium permittente atq; indulgente illis, ex quibus pendebat. Consentaneum est etiam hos ipsos multa iniustè, auarè, & insolenter ex affectibus uel commodis suis statuisse ac fecisse, concessæ potestatis abusu, quæ irritatis & alienatis antea, πρόφασιν præbuerunt speciosissimam

mam ad Imperatorem criminandum. Vſitatum eſt enim errata in gubernatione ab alijs comiſſa aſcribere & imputare Principibus, quos opinio eſt corrigere multa ac mutare poſſe, ſi res ipſi cognoſcerent & adminiſtrarent uel ſuo iudicio, uel admoniti. Sed poſtea ut fit ſemel exulceratis animis, acceſſerunt plures aliæ cauſæ.

Autor & Dux conſpirationis fuit OTTO Bauariæ Dux, quem paulò antè Imperator ablegarat in Italiam cum Epiſcopis, Colonienſe & Tridentino, ut obligatam iuriſiurandi religione Italiam confirmarent in fide erga Imperatorem, & exigerent tributa uſitata. In eo itinere, quod familiarius ſe inſinuaſſet Principibus Italicis OTTO, uenit in ſuſpicionem affectati Imperij, nec temerè. Socios primos conſpirationis habuit Epiſcopos Magdeburgenſem et Halberſtadenſem, MAGNVM & HERMANNVM Saxoniæ duces, Vdonem Primum Marchionem Brandeburgenſem, ECBERTVM Marchionem Saxoniæ, & alios. Hos cum primo occurſu fudiſſet ad Oneſtrum Turingiæ fluuium, auxilijs RVDOLPHI Sueui, VVelphi Bauari, Godefridi Lotharingici, ERNESTI Marchionis Auſtriæ et aliorum, RVDOLPHVS

bellum

bellum dirempturus sese interposuit, & Saxoni-bus, si positis armis deditionem facerent persua-surum se Imperatori promisit, ne quid in illos durius statueret. Id cum non obtinuisset, princi-pibus deditione captis, & in uincula coniectis, sed è custodia rursus elapsis, animi uehementi-us incanduerunt, & odia magis sunt exacerba-ta. OTTO Bauarus, etsi prælio non interfu-it, conuictus tamen de insidijs uitæ Imperatoris structis, Bauariam amisit, occupante eam VVel-pho, benificio & concessione Cæsaris. Qua re ac-census OTTO, percursa Germania, quos potu-it ad belli societatem concitauit.

Edixerat iam tum GREGORIVS Pontifex Episcopis contra leges antiquas, ne di-stribui Episcopatus ab Imperatore paterentur, qui conferret uel indignis, uel non idoneis, Neuè ab Imperatore in posterum peterent sui confir-mationem, & multò minus ab hoc tot ut fere-batur contaminato uicijs. Pertinere curam illam & ordinationem non ad Principes politicos, quos rerum sacrarum deliberationem tractatio-nem ue attingere nefas sit, sed ad sacrum ordinē & huius præsidem inprimis pontificem Roma-num. Quæ res propter libertatis & potentiæ

maio-

maioris ſpem Epiſcopis gratiſsima, Pontificibus ad eam Tyrannidem adipiſcendam et exercendã, quam affectarant dudum, accomodatiſsima erat. Idcirco facilius aſſenſerunt Epiſcopi & pontificios conatus libentius adiuuerunt. Ad eas enim opes, quas ex maiorum pia beneficentia iam ante poßidebant maximas, ex hac conſtitutione hoc accedere intelligebant, quod religiones & res Imperij in poſterum moderaturi & alterum in curia pedem, alterum in Eccleſia habituri eſſent.

Formula Gregoriani Decreti extat q. 16. Cap. 7. Hoc edicto, quod fax fuit incendij, quo maieſtas Imperij abſumpta eſt, hor ergo fiſſa Germania diſceßit in partes. Saxones enim protinus ad pontificias partes conceſſerunt impium & tyrannicum edictum amplexi, eo quod Imperatorem odiſſent & ſublatum cuperent, quidquid eueniret de Imperatorum iure, autoritate, & poteſtate, Cui enim ſoli bello pares eſſe nequibant, eo ſe Pontificij anathematis fulmine armatos facilè ſuperiores fore confidebant.

Imperator Romam Pontifice citante, profectus, ut religioſa humilitate crimina, quibus præ-

prægrauatus erat, partim excusando dilueret, partim pœnitendo expiaret, dum statutas atq; indictas tyrannica Pontificum sententia pœnas pro ipsorum libidine luit, ad ualuas & limina templorum sese uolutato, domi Pontificis & Saxonum conspiratione Imperio excidit. Interea enim Pontifex ut alienaret ab Imperatore studia nationis Germanicæ, quem hanc Tyrannidem & hos conatus ulturum esse sciebat, decretum in Germania promulgarat, quo Henricum ex Ecclesia proscripsit, & miserat hortatu Saxonum ad RVDOLPHVM Sueuorum ducem nouo & inusitato exemplo coronam auream cum hac inscriptione:

Petra dedit Petro, Petrus diadema Rodolpho,

& præceperat Episcopis Moguntino atq; Coloniensi, hunc deserto altero ut complecterentur, ac sicubi opus esset instruerent.

RODOLPHVS etsi alienum à boni ciuis officio uidebatur, Principis cui fidem dedisset, maiestatem ledere, & talis Principis à quo affectus esset maximis beneficijs, persuasus tamen Episcoporum argumentis, quæ in speciem plena pietatis erant, non seruandam esse fidem excommunicato, quo cum nulla iuris aut officij

societas

ſocietas eſſe debeat, ne iudicaretur contra religionem facere, ſi non obtemperaret Pontifici, ſuſcepit Cæſaris titulum. Moguntiæ ergo coronatus, mox Imperium inuaſit, fretus & ſua potentia & ſtudijs atq; auxilijs Saxonum, bellumq́; quanta potuit ui molitus eſt. Contulerunt ſe ad eum plures alij, aut ueteribus aut nouis iniurijs Imperatoris irritati, ut BERTHOLDVS Zaringiæ dux, VVELPHVS immemor acceptæ ab HENRICO Bauariæ paulò ante, Anno milleſimo, ſeptuageſimo primo. Et præter hos Epiſcoporum magna colluuies, inter quos præcipui fuerunt, Moguntinus, Colonienſis, Salisburgenſis, VVirtzburgenſis, Madeburgenſis & Halberſtadenſis.

Rhenani contra & Franci deteſtati & Pontificum & cæterorum, qui defeciſſent, perfidiam, duce Godefrido Bilioneo, dum abfuit Imperator, quantas potuerunt copias ad Imperatoris defenſionem coëgerunt, quibus Imperator cum admonitus ab Epiſcopo Argentinenſi, clam ex urbe Roma in Germaniam ſeſe proripuiſſet, mox Rodolpho occurrit, immiſſo prius in Sueuiam nouo duce FRIDERICO in Hohenſtauffen, & Rodolphi præſidio Moguntia exturbato.

Conflixit cum Saxonibus nouem iustis prælijs. Quarto Rodolphus profligatus & lethaliter sauciatus ad Elistrũ Mysiæ occubuit, amissa dextra, Anno Christi millesimo, octogesimo, Idib: Octobris. Vbi cum iam expiraturo dextra, quam in prælio amiserat, allata esset, nimis serò scelera & perfidiam Pontificum detestatus, Hæc (astantium Episcoporum agmen allocutus) dextra est, inquit, qua Imperatori promissam fidem confirmaui. Hæc uiolatæ à me uobis impulsoribus fidei argumentum, & nefariæ perfidiæ uestræ testis est, de qua uobis rationes reddendæ erunt DEO. Dextram RODOLPHO in eo prælio præcisam esse perhibent à Godefrido Bilioneo.

Imperatorem, cum significatum esset, RODOLPHO regium extrui monumentum, respondisse affirmant, Non se inuidere ei sepulturæ honorem, sed optare se potius, ut hostes sui omnes talibus monumentis conditi sint.

RODOLPHO cæso totam belli molem è Germania conuertit in Pontificem, discordiarum facem, repetiturus occupata ab illo Cæsarum iura & labefactatam autoritatem eorundem

rundem uindicaturus patris exemplo, Sed prius coacta Brixiæ Episcoporum Synodo, emissa anathematum fulmina à GREGORIO, in autorem retorsit, illo pontificatu deiecto, & successore designato CLEMENTE Episcopo Rauennate. Hunc armata manu in urbem post biennij obsidionem ui captam introduxit, & Pontificis loco collocauit solenni ritu consecratum. Ab eodem Imperator est renunciatus cum uxore Bertha, Anno CHRISTI millesimo, octogesimo quarto.

Sed qui successerunt GREGORIO, quanquam pulsi urbe & exules, tamen telam scelerum & malorum ab illo inchoatam præclare pertexuerunt. Omnibus enim perfidiæ & sæuiciæ modis Imperatorem oppugnarunt. In ea expeditione castigauit etiam Normannos, qui Pontifici adhærebant.

Absente Imperatore VVELPHVS Augustam occuparat, quam mox ubi redijt Cæsar recepit. Saxones reparatis à RODOLPHI interitu uiribus, Imperatorem Pontificis iussu fecerant HERMANNVM Lotharingiæ Lucelburgicæ Principem, Islebij ad Herciniam,

qui HENRICO ad VVurceburgum superato urbe potitus, sed mox inde repulsus, cum recepisset se in Saxoniam, instauraturus bellum, desertus est à socijs. Is tandem in oppugnatione quadam uel lapide è muro præcipato, uel ut alij malunt ruina portæ cum multis alijs oppressus, miserabiliter interijt. Anno Christi millesimo, octogesimo septimo. Huius exemplo nil territus ECBERTVS Marchio Saxoniæ, Imperium arripuit, sed is quoq; anno quinto post in molendino propè Brunsuuigam à satellitibus HENRICI circumuentus & obtruncatus est.

Tot aduersis prælijs & uindictæ diuinæ exemplis Saxonum impetus retusus, nonnihil deferbuit. Sed Pontificum rabies è diuerso adeo non est mitigata, ut furiosius exarserit. Nam VRBANVS Secundus, cum hac non successisset, alia aggressus Imperatorem uia, concitauit in eum CONRADVM filium ex prima coniuge natum, quem Italiæ pater præfecerat, & hoc immatura morte perempto, Paschalis secundus alterum HENRICVM, quem pater alterius ingratitudinem puniturus, illo præterito designauerat successorem. Hic rursus ope Saxonum adiutus patri certaminibus longis

&

& exagitationibus crudelibus grauiter afflicto et auxilijs sociorum insigni perfidia nudato, Imperium tandem extorsit, Moguntino Episcopo Pontificis iussu nimis insolenter & crudeliter omnia ornamenta regia in conspectu filij ei detrahente, quam iniuriam & contumeliam ulturus Senex, cum bellum repararet auxilijs Lotharingicis, Leodij mortuus est, anno ætatis quinquagesimo sexto, septimo Idus Augusti.

Anno CHRisti millesimo, centesimo sexto.

Anno Mundi quingentesimo, sexagesimo Octauo, cum regnasset annos quadraginta nouem.

Hoc fine uitam in terris clausit suam. HENRICVS Quartus Imperator fortißimus & bellicosißimus, patriæ amantißimus, maiestatis Imperij uindex postremus & acerrimus, qui cum Sexagies bis acie dimicarit, expertus difficultates asperrimarum aduersationũ, nunquam tamen despondit animum, neq; semetipsum aut eas res, quibus maiestas Imperij maiorum constitutione continebatur, destituit, aut prodidit.

Etſi autem uicerunt magnanimitatem & fortunam Imperatoris aduerſa fata publica, oſtendit tamen DEVS illuſtribus et tragicis ſummorum Principum exemplis, adeſſe ſe ordini politico & legitimis magiſtratibus, hoſq; tegere ac tueri, & iniuſtas ac ſeditioſas molitiones elidere ac peſſundare, iuxta dictum: Qui gladium acceperit, gladio peribit. Dederunt enim pœnas, quotquot ſeditioſorum conſiliorum fuerunt autores & ſocij, ex ordine utroq; politico & Eccleſiaſtico. Nam & in autores Pontifices atq; Epiſcopos ſcelera redierunt ſua, plurimi enim ex his in acie interfecti ſunt, & ueteribus Principum in Saxonia familijs extinctis, deuenerunt Principatus ad alienos.

Ceciderunt in his bellis OTTO dux ad Viſurgim cum filijs CONRADO patre ſtirpis Comitum Bichlingenſium in Turingia, & HENRICO Craſſo Northemio, qui à Friſijs ex inſidijs trucidatus eſt. Ducum Saxoniæ ſtirps defecit in Magno duce Saxoniæ, quem Squallor & ſordes carceris conſumpſerunt: ECBERTO Marchione Saxoniæ iugulato, concidit poſteritas HENRICI Aucupis. Vdone Marchione à Bribislao Obotritorum

rum regulo pulso & posteritate eius extincta, cesßit Marchia Brandeburgensis ALBERTO Vrso comiti Ascaniæ. Interfectus est & Gebhardus LOTHARII Cæsaris pater.

Mutauit tunc & Marchia Misnensis dominos. Cum enim mortuo DEDONE Marchione, qui inter primos coniuratos fuit, & eius filio DEDONE etiam à proprio ministro confosso, Marchiam obtinuisset HENRICVS DEDONIS patruelis, Cæsar quod ad Saxones ille transijsset, eandem decreuit & donauit THYMONI magno patrueli HENRICI, præmium præstitæ fidelis in bello operæ, fuerat enim educatus apud Cæsarem. Sed hic cam, quod adhuc teneretur à Boëmis, cum uicina Lusatia, qui HENRICVM mandato Imperatoris expulerant, non possedit, Sed aliquantò post CONRADVS filius THYMONIS, LOTHARII Cæsaris auxilijs, Boëmis eiectis, totam recuperauit, adiectis pluribus, quæ fuerant iuris ac ditionis comitum VVIPPERTI Groicensis & HERMANNI Bincebergensis. Hic THYMO conditor est stirpis Marchionum Misniæ, quæ paulatim aucta, il-

 lustra-

lustrataq; opibus, autoritate, potentia ex ubertate uenarum metallicarum & accesionibus Turingiæ, *Saxoniæ, ac dignitatis electoralis, magnam consequuta est celebritatem, uirtute præcipuè, sapientia, moderatione, & iusticia, quorum extant documenta, pulchrè constituta iudicia, respub: honestißimis legibus ornatæ, scholæ &* Ecclesiæ *florentes doctrina & disciplina. gens exculta literis & humanitate.*

Lusatiæ bonam partem Misnensibus ademerunt Boëmi, *quorum ducem* Vratislaum *ob præstitam contra Saxones fidam operam Cæsar creauit* Regem *septimo decimo Calen:* Iulij, *Anno* CHRISTI *millesimo, octogesimo sexto, in* Vrbe *Pragensi. Tribuunt hoc alij* Friderico *Barbarossæ.*

VVELPHVM *quem ad* RODOLPHVM *desciuisse diximus, captum in acie carceri inclusit, ex quo elapsus, & cum uiginti annos exulasset,* Imperatori *reconciliatus,* Bauariam *recepit.*

Dedit pœnas & HENRICVS *Quintus filius, ijsdem artibus* Pontificum *euersus, quibus ipse patrem excusserat, sicut ueteri uersu di-*

ſu dicitu : Ταῖς αυταῖς τεχναῖς τίς ἁλώσεται αἷσπερ ὑπῆρξεν.

Anteceſſerunt hos motus prodigia pluri-ma. Arſit Cometa aliquot menſes, fulſere igneæ acies, exauditi ſunt ſtrepitus confligentium exercituum, uiſa arma in cœlo cruenta, & obſeſſæ ciuitates, faces ardentes, iacula ignita, monſtroſi partus editi, loquuti infantes in utero materno, panes fracti fluxêre ſanguine. Durauit autem hoc bellum perfidia Pontificum excitatum annos totos triginta octo à reditu HENRICI ex urbe Roma uſq; ad obitum eius, in quo etſi uicit ipſe crebrius quam uictus eſt, ceſſit tamen tandem pertinaci ſuperbiæ & improbitati filij, non animo fractus, ſed ſuperatus fatali ruina Imperij, perfidia & Pontificum & ſuorum euerſi, hoc fœlicior hoſtibus, quod inter tanta certamina & pericula, interq́; tot modis ſtructas inſidias, tantum ſeruatus diuinitus, præſentiæ ac uindictæ diuinæ exempla, in ruina hoſtium atq́; interitu ſpectarit, florens adhuc autoritate & potentia, cum præcipui ſeditioſæ coniurationis ſocij intra annos decem & ſeptem interierint tragicè. Rurſus poſt mortem duabus de cauſis infœlicior iiſdem, primum, quod illis ritu Chriſtiano

honorifice sepultis, ipse caruit honore sepulturæ totos annos quinq;, Pontificibus non contentis crudeli exagitatione uiuentis, sed hyenarum instar rabie immani in cadauer etiam desæuientibus. Nam post quintum annum demum Leodio Spiram translatus, & propè patrem collocatus est. Deinde quod ab adulatoribus Pontificum, illi à seditionibus propter obedientiam erga Pontificem celebrantur, Hic pro rebus ex usu & dignitate Imperij fortiter gestis non multò clementius tractatur, quam exagitatus est à Pontificibus ipsis, Sed compleri oportuit, quod de Idolo uastaturo Ecclesiam filij DEI prædictum est à Daniele & CHRISTO. Oportuit Pontifices parricidij; & perfidia irruere in Ecclesiam, & oppreßis ijs, qui Idolomaniæ abominationes piorum opera prohibituri fuissent, tyrannidem constituere conflatam ex Idolatria, erroribus, abusibus, libidinibus, & iniustis cædibus. A qua liberatos nos esse DEO gratias agamus, & precemur ardentibus uotis filium DEI ne lucem doctrinæ suæ, quam immensa bonitate nobis ex caligine tenebrarum Pontificiarum reddidit, & ueram DEI inuocationem sinat extingui.

Vxor HENRICI prima fuit Bertha filia

filia OTTONIS Marchionis Italiæ, ex qua nati filij CONRADVS & HENRICVS. CONRADVS cum à patre constitutus esset gubernator Italiæ, persuasu Pontificis ducta filia ROGERII Normanni, regem se Italiæ nominauit, Pontifice proclamante. Sed paulò post diem suum obijt, Florentiæ sepultus. HENRICVM CONRADO præterito pater regem fecit Anno Christi Millesimo, Nonagesimo nono, quæ res, si CONRADVS uixisset, ciuile bellum paritura fuisset. Sed malam patri gratiam degener filius reddidit. Natæ sunt ex eadem duæ filiæ. Primam Agnetem, pater despondit FRIDERICO in Hohenstauffen, cui RODOLPHO affine cæso Sueuiam attribuit. Filius HENRICVS FRIDERICO mortuo, eandē Leopoldo Marchioni Austriæ iunxit. Altera Bertha nupsit Marquardo seniori duci Carinthiæ & Marchioni Stiriæ. Prima uxore mortua anno Christi millesimo, octogesimo septimo, & Moguntiæ primum, deinde Spiræ sepulta, duxit aliam Praxeden uiduam Vdonis Marchionis Brandeburgensis, filiam Regis Russorum, cum qua nuptias celebrauit Coloniæ. Anno CHRisti millesimo, nonagesimo quinto. Ex qua an sobolem susceperit, non constat.

Hoc

Hoc HENRICO Imperante ſuſcepta eſt expeditio in Aſiam ad urbem Hieroſolymam recuperandam duce Godefrido Bilioneo, de qua paulò poſt.

Idem Pontifex GREGORIVS Septimus uendicatæ potentiæ & uſurpati noui iuris primus autor, prohibuit etiam Sacerdotibus uxores interdicto ſeueriſsimo, & contracta coniugia diuulſit in Germania. Qua lege horribilis impuritas in mundum introducta & accumulata eſt, Sed Pontifices hanc turpitudinem & obſcœnitatem inſuper confirmarunt immanitate. Iugularunt enim ſacerdotes, qui uxores caſtitatis cauſa duxiſſent, quos quidem ueteres Canones tantum officio priuant. Euangelium docet coniugium nulli mortalium ad hoc idoneo interdicendum eſſe, et leges prohibentium uocat doctrinam dæmoniorum. Et inter ſigna Antichriſti apud Danielem recitatur, quod ſit futurus oſor mulierum, quo dicto ſignificatum eſt odium coniugij & turpitudo flagitiorum. Sed accommodata fuit hæc lex opibus, potentiæ, luxui, & otio collegiorum, cui ut dignitatem ordinis amplificarent, aſſuerunt cõmentum aliud apertè blaſphemum ex profanatione cœnæ dominicæ, Neminem niſi ſacerdotem

cœlibem

cœlibem & ritu Pontificio initiatum consecrare, id est, substantiam panis & uini in mißis Theatricis mutare posse in substantiam corporis & sanguinis Christi, quæ cum alterius sint loci, non prolixius hic ea attingam.

HENRICVS QVINTVS COGNOMENTO IVNIOR.

HENRICVS filius HENRICO patri incitatione Pontificum seditioso ac parricidiali bello improbè & inclementer diuexato, & tandem debilitato, Imperium primo, mox etiam crudeli parricidio uitam insuper eripuit, enecto illo doloribus animi, Anno Christi millesimo, nonagesimo septimo: Id quanquam errori potius tribuo, in quem superstitionis & falsæ persuasionis fascino à Pontificibus inductus fuit, quam cupiditate imperij, quod hanc non plus ualuisse in animo & per se generoso & religione Christiana delibuto, quam pietatem erga parentem memoriamq; accepti ab eo Imperij planè

planè mihi persuadeo, & mirificè moueri percelliq; animos mentione & prætextu religionis certum est, dedit tamen pœnas, ijsdem inuolutus seditionibus, Pontificum artibus, & eadem de causa propter quam patrem ipse oppugnarat, Veruntamen quod statim mutata uoluntate litem mouit ac bellum Pontificibus, de eadem causa, quam bello contra patrem defenderat, excusari iniusta eius crudelitas erga patrem non potest. Ostendit enim patri causam illam iusta arma induisse. Quod rursus deinceps seu motus magnitudine seditionum, seu fractus anathematum diris, cessit importunitati Pontificum & prodita his libertate ac dignitate Imperij suscepit exitiale Reipub: & Ecclesiæ Tyrannidis Pontificiæ iugum, odio digna est neglecta uel uiolata potius pietas & fides erga patriam.

Solus rerum potitus post obitum patris, initio pœnas bello exegit ab ijs, qui solicitati ad defectionem, discedere ab Imperatore legitimo noluerant, inter quos fuerunt HENRICVS Lotharingiæ Dux, & ROBERTVS Flandrensium comes, cum aliquot ciuitatibus, quarum præcipua fuit Colonia. Noribergam enim paulò antè captam funditus euerterat. His uindicatis atq; in fidem de-

deditione acceptis, A L M O Vngarico Regi opem tulit contra C O L O M A N N V M, adiutus à S V A N T O P V L T O Boëmo, sed conatu irrito. Mox eodem socio tentauit Polonos, qui tributa Imperio ex pacto & obligatione debita denegabant. Sed quod dilapsis ob cædem clandestinam sui Ducis Suantopulti Boëmis, diffideret reliquis copijs, abduxit exercitum ab obsidione Glogouiæ consilio VVipperti comitis Groicensis, & cum Polonis transegit.

Hinc Romam profectus est cum exercitu, ut renūciaretur Imperator, et ut uetera iura conferendorum Episcopatuum uindicaret atq; assereret, quæ pontifices iam tanquā sua usurpabāt. Qua de re quam primū innotuisset Imperatoris consilium, Paschalis Pontifex tantam concitauit in eum repentè seditionē, ut Imperatorem ipsum dimicare de uita & fortunis suis oportuerit. Idcirco postquam multa ciuium cæde seditionem compreßisset discesit ex urbe ad montem Soractis, abducto eò secum Pontifice, ubi transactis rebus, annuit Pontifex, se nihil derogaturum potestati Imperatorum. Reuersis itaq; ambobus ad urbem, Pontifex & Henricum proclamauit Imperatorem, & publica transactionis ac decreti

pro-

promulgatione uetera iura confirmauit, quod factum est Anno millesimo, centesimo, undecimo.

Antecessit hos motus Cometes, qui diu fulsit, & iudicatus est minitari Italiæ.

Sed uix erat ab urbe digressus Imperator, cum Pontifex decreta illius rescidit uniuersa & sua retractauit promissa, additis insuper diris atq; execrationibus, & incensis atq; impulsis Saxonibus ad nouas seditiones, qui iam ante extincto VLRICO Saxonæ Marchione, quem ECHARDO successorem datum esse conijcio, etsi de origine certi nihil annotatum reperio, armis inter se contendebant de illius hæreditate. Fax seditionis fuit ALBERTVS Episcopus Moguntinus, uir sceleratus. Hic peruolitata Saxonia, quos potuit ad bellum excitauit ac compulit.

Coniunxerunt sese ergo cum LOTHARIO Saxonum duce, qui ut dicemus, Saxoniæ omni magna ex parte beneficio HENRICI Quinti dominabatur, multi alij, ut VVippertus comes Groicensis. RVDOLPHVS Marchio Brandeburgensis, Otto comes Ascaniæ in Ballenstet Sigefridus Palatinus Saxoniæ, cui non multò an-

tò antè conuicto criminis læsæ maiestatis, Imperator uitam condonarat, & pœnam perpetui carceris, ad quem fuerat condemnatus iudicio & sententia procerum Imperij. Hos cum magno superatos prælio dißipasset, in quo Sigefridus Palatinus occubuit, celebrauit deinceps nuptias Moguntiæ cum Mathilde Anglorum Regis filia, ubi etsi LOTHARIVS Saxo longa indutus cinerea ueste supplex coram Imperatore deprecatus est moti belli culpam, tamen paulò post se à data fide rursus auertit.

Post nuptias moturum in Frisios nouæ Principum defectiones retraxerunt. Magnas enim coëgerant copias Saxones ducibus LOTHARIO & Episcopo Halberstadensi, quibus cum congressus ad Syluam in comitatu Mansfeldensi, VVelphici Saltus nomine in histo-rijs ab hoc prælio celebrem, uictus ac repulsus amisso præcipuo duce Hogero comite Mansfeldense fugit. Dimicatum est Tertio Idus Februarij, Anno Christi millesimo, centesimo, decimo quinto. Enituit in hoc bello uirtus & inclaruit nomen OTTONIS comitis Ascaniæ in Ballenstet, qui duo Sclauorum millia auxilium latura HENRICO, itineribus interclusis concidit eo-

dem tempore. Hic ex antiquißimo propaga- tus stemmate comitum Ascaniæ ad Herciniam, genuit ALBERTVM Vrsum conditorem trium amplißimarum familiarum in Germania, priorum Saxoniæ ducum, Marchionum Brande- burgensium ueterum, & Principum Anhalti- norum.

Quod ergo & odia ingrauescerent & dißidia domestica augescerent indies magis ma- gisq;, atq; gliscerent, Imperator cessurus furori- bus hostium, abijt in Italiam, accitus ad capessen- dam hæreditatem uiduæ Mathildis, quæ soror fuit ECBERTI Marchionis Saxoniæ. Sed cum Pontificum rabies istic quoq; consistere eum non pateretur, irritatus tot iniurijs, Gelasium, qui Paschali successerat, deiectum de Pontificatu urbe pepulit, suffecto alio Burdino Hispano Epi scopo Bracharensi, quem Calixtus Gelasij succes- sor Sutrij captum misit in exilium, Imperatore excommunicato. Frustratus ergo omni in Italia conatu, redijt in Germaniam, Moguntinos pro- pter perfidiam Episcopi multiplicem puniturus, sed territus contrario apparatu Saxonum, quos per Moguntinum Pontifex inflammare non ces- sabat, destitit ab incepto.

Sic expugnatus tandem & perpulsus Pontificum pertinacibus machinationibus & suorum infinitis seditionibus fatali furore in perniciem patriæ commotis, cum urgere & flagitare Episcopi non desinerent de suo iure aliquid ut remitteret tranquillitatis publicæ causa, consensit in Pontificum postulata. Quod cum VVormatæ in magna hominum frequētia publicatum esset, Anno CHRisti Millesimo, centesimo, uicesimo secundo, Nono Calend: Octobris, applausus sequutus est ingens populi stolidè acclamantis, & inani spe tranquillitatis futuræ gratulantis sibi tyrannidis Pontificiæ impium & crudele iugum.

Ita constituta magna sapientia & quodam quasi præsagio malorum, quæ ambitio & superbia Pontificum Imperio & Ecclesiæ esset inuectura, si non coherceretur, Ita ergo constituta sancitaq; à CAROLOMAGNO iura IMPERATORVM, & Annos trecentos conseruata atq; defensa, seditiosa domesticorum conspiratio fatali successu in PONTIFICVM gratiam penè uno momento elisit

atq; euertit, Quibus malis in Ecclesia & Repub: hæc concessio causam præbuerit? Quæ damna dederint Pontifices hac tyrannide armati? Quid non tentarint, ut labefactatam peneq; proiectam Imperatorum autoritatem penitus conculcarent? Deniq; quoties horum crudeli impulsu Germania concitata ruerit in sese, & suo perfusa cruore maduerit ac rubuerit, senserunt & deplorarunt maiores nostri.

Eripuerunt Pontifices huius cessionis prætextu uniuersæ Ecclesiæ uiolenter legitimam clauium potestatem, seq; finxerunt constitutos esse diuinitus dominos & iudices omnium Ecclesiarum, Episcoporum, Pastorum, Regum. Deniq; orbis Christiani totius in negotijs uniuersis Ecclesiasticis & politicis. Episcopos coëgerunt à se accipere ius exercendi muneris sui, & ad claues annexuerunt licentiam instituendi nouos cul tus diuinos & ferendi leges nouas, quas qui transgrederentur, eos liceret pronunciare amputata & reiecta membra corporis Christi, seditiosos, hæreticos, schismaticos, & addicere perpetuis supplicijs. Deniq; telo excommunicationis, terrenas ditiones acquisiuerunt, Reges stabilierunt & euerterunt.

Ex his quæ sequuta sint ante oculos & in conspectu est. Germania spoliata & ornamentis, dignitatis & præsidijs stabilitatis suæ, redactaq; in captiuitatem turpißimam, pauit & expleuit immania odia, & turpem luxuriam Romanorum Pontificum, mutuis inter se cædibus Principum in bellis ciuilibus penè continentibus, & pecuniæ ad luxum Romanum profusione. Imperatorum quæ fuit alia conditio quam uilißimorum mancipiorum? quorum qui non annuerunt omnibus Pontificum postulatis, quas diras & execrationes, quas aduersationes perpeßi sunt? Religio uero, quod omnium maximè deplorandum est, doctrina & ritibus à DEO auersa, & ad Idola ac superstitionem conuersa, seruiuit superbiæ, auaritiæ & tyrannidi eorundem, sicut ostendunt repetiti inde usq; ab HENRICO Quarto Canones, dogmata, noui & Idolatrici cultus, commenta indulgentiarum & totum chaos errorum atq; abusuum, quibus fuit huc usq; Ecclesia oppressa. Tantam uim habet superstitio, quando occupatas & obsessas hominum mentes deuinxit & excæcauit.

Sed ne ita quidem HENRICVS placatis uti Saxonibus potuit. Nam & per se LO-

THARIVS nouis ſtuduit rebus, & ſororem uiduam Hollandicam impulit ad res in Belgico nouandas, quas cum ſedaſſet Henricus, ſubſidio uenit ſocero Regi Anglico bellum gerenti cum LVDOVICO Gallo. Tandemq; rebus in Germania ſuperiore Bambergæ compoſitis, profectus Traiectum, illi quoq; oræ redditurus pacem, in morbum incidit, quo extinctus eſt decimo Calend: Auguſti.

Anno CHRiſti milleſimo, centeſimo, uiceſimo quinto.

Anno Mundi quinquies milleſimo, octogeſimo ſeptimo, cum regnaſſet annos Nouendecim.

Ex uxore Mathilde cum ſobolem non ſuſcepiſſet, Franconiam attribuit CONRADO Sueuo filio FRIDERICI Ducis Sueuiæ in Hohenſtauffen, qui poſt LOTHARIVM imperauit. Hic inſtaurauit urbem Noricam & Monaſterium ibi condidit ad S. ÆGIDIVM. Nam ut uera pietas initio neceſſarios propagandæ doctrinæ Epiſcopatus, ita ſuperſtitio poſtea Monaſteria uelut præſidiarias arces & propugnacula Pontificij regni condidit. cumulauit & locupletauit, inuecto & ſtabilito

cultu

cultu Idoli in Missa priuata, & repositione, circumgestatione & adoratione panis.

Huius HENRICI seculo circiter annum CHRisti millesimum, centesimum, uicesimum quartum, OTTO Episcopus Bambergensis, de cuius stirpe supra quædam monuimus Gentem Pomeranicam, conuertit ad fidem Christianam, Ducibus Bertislao & Casimiro Christianis sacris initiatis. Vnde cognominatus est Apostolus Pomeranorum. Casimirus Ottonis suasu Episcopatum condidit in celebri emporio gentis Iulimo, quo à Danis deleto sedes Episcopi translata est Caminum. Filijs Bertislai Bugislao & Casimiro FRIDERICVS Barbarossa in bellis Saxonicis ducali dignitate & priuilegijs decoratis, locum tribuit inter Principes Imperij. Grassata est & pestis sæuissima, qua extincta esse perhibetur penè tertia pars hominum.

LOTHARIVS SAXO.

INterierat, ut dixi, in bellis HENRICORVM flos Principum & nobilitatis Germaniæ. Neq; ulla ferè reperiebatur pars, quæ dominos non mutasset. Imperatores enim alibi alios in

in loca cæsorum promouerant, uel translatos in ordinem superiorem uel ornatos noua dignitate pro meritis & fide in bellis præstita. Nondum deflagrarant tamen ex æmulatione & inuidentia contentioneq; de Imperio nata odia, quæ in successores uelut lege hæreditaria propagata, in nouum mox eruperunt bellum.

Ex mutationibus creuerat præcipuè potentia CONRADI & FRIDERICI patrueliũ in Sueuia & Francia Orientali, de quibus paulò post, & LOTHARII in Saxonia. Inter hos CONRADVM scilicet & LOTHARIVM graue certamen de Imperio exortum est, LOTHARIO subnixo nouorum clientum in Saxonia subsidijs, & HENRICI Superbi Bauari societate, cui filiam desponderat: CONRADO freto coniunctis Francorum ac Sueuorum uiribus, studijsq; cæterorum Principum & ordinum, qui memores seruitutis perpessæ sub Saxonibus, ne amissam Imperij possessionẽ illi recuperarent, prohibere cupiebant. Erat uero CONRADVS natus ex HENRICI Quinti sorore, cuius pater Sueuiam soceri HENRICI senioris, ipse Franciam Orientalem Iunioris beneficio obtinuerat. Idcirco Imperium etiam quo=

am quodam iuris titulo propter matrem ſibi uendicabat. Hunc ſequebantur FRIDERICVS Sueuus Patruelis, & LEOPOLDVS Auſtriacus.

Saxones è conuerſo indignum arbitrati & ſua & maiorum uirtute, ſe gentem liberam & imperio aſſuetam ab omni gubernatione excludi, & aliorum autoritate uelut mancipia regi, præſertim cum hiſce proximis annis Imperatores Francicos parum clementes eſſent experti, repetendum cenſebant Imperium, quod maiores magna cum laude geſſerant, & magno ſuo cum commodo, uelut Colonijs Principum ex Saxonia in reliquam Germaniam deductis, atq; in prouincias diſtributis, unde & opes & uires gentis creuerant. Hæc opinio uehementer extimulabat & acuebat in animis natura genti inſitam dominandi cupiditatem, ac libertatis amorem & ſtudium.

LOTHARIVS cæteros antecellebat autoritate & opibus. Is natus patre GEBHARDO comite in Supplenburg & Arnsberg ex antiqua ſtirpe Comitum Querfordi ad Hercyniam, HENRICO Quinto adhæſerat contra patrem. Ab eo nauatæ operæ præmium con-

ſequutus erat Saxoniam uniuerſam. Etſi enim filias Magni ducis Saxoniæ, qui maſculam ſobolem non reliquit, duxerant in uxores, unam Helicen OTTO Aſcaniæ comes, alteram VVulffhilden VVelphus Bauarus ſpe potiundi Saxonia, tamen his HENRICVS prætulerat propter auxilia contra patrem præſtita LOTHARIVM, cui iam antea Rixa coniunx, nata HENRICO comite Northemij, de quo dictum eſt, & Gertrude ſorore ECBERTI Marchionis, attulerat dotis loco conſenſu Imperatoris & ſubditorum auitam regionem eam, quæ ad Viſurgin eſt, à patre HENRICO, alteram quæ ad Brunſuigam, ubi Marchionum Saxoniæ ſedes fuit, à matre Gertrude, & munierat ſeſe LOTHARIVS affinitate potentis Prinſipis HENRICI Superbi. His confiſus rebus, & opinione uirtutis ex memoria primorum ſucceſſuum, quibus HENRICVM Quintum debellarat & eneruarat, accedentibus inſuper incitationibus ſociorum, præſertim Epiſcoporum, inuaſit Imperium contra CONRADVM, Sunt qui pertractum eum ad Imperium fuiſſe perhibent ALBERTI Moguntini & legati Pontificij conſilijs. Hos conſentaneum eſt, res ad LOTHARIVM tra-

xisse opinione & spe, quam de eo conceperant, quod religione & fide non minore suscepturum eum defensionem & amplificationem dignitatis Pontificiæ confiderent, collocatum in Imperio, & publica armatum autoritate, quam fecisset antea priuatus, & cœperant iam Pontifices quanquam repugnantibus Principibus, ingerere sese ac miscere consultationibus publicis, quæ de Imperij summa & electione instituebantur, non eo tantum, ut extortam recens HENRICO potestatem creandorum Episcoporum consuetudine & usu ratam facerent, sed ut huic aliam insuper adijcerent, quam usurparant paulò antè, cum nouo & inusitato exemplo HENRICO QVARTO in ordinem redacto successorem dederant, scilicet ut Imperatores quos uellent, admitterent, quos nollent aut reijcerent, aut amouerent.

CONRADVS ubi præsidio firmasset urbes Imperij præcipuas, Vlmam, Noribergam, Augustam, relicta Germania in Italiam contendit, omni spe posita in celeritate, scilicet, ut Imperium LOTHARIO impetrata renunciatione

ciatione præriperet, & iam occupata Longobardia, rem eò deduxerat, ut Modoeciæ Mediolanensis Archiepiscopus coronam ferream ei imposuerit. Sed spe pariter & Imperio excidit, repulsus ex Italia anathemate HONORII Pontificis, qui LOTHARIO fauebat, & LOTHARII in Germania successibus territus, qui ad Imperium adipiscendum plus positum ratus in Germanico robore, cum urbes, quas CONRADVS munierat, præsidijs uel ui eiectis, uel deductis recepisset, Vlma diruta, non magno negocio eum ex Italia retraxit, in qua propter factionum ac dissensionum studia Germanicis orbatus auxilijs alioquin consistere non poterat, domi aditus ad Italiam omnes præcludente & comeatus intercipiente HENRICO Bauaro, qui & FRIDERICVM Sueuum patruelem illius depulerat, & Boëmos subsidio uenturos FRIDERICO auerterat.

Reuersum in Germaniam CONRADVM & spem Imperij abijcientem LOTHARIO reconciliauit S. BERNHARDVS Clareuallensis, qui illa ætate floruit. Huius BERNHARDI scripta, etsi plena sunt superstitiosis opinionibus illius temporis, tamen doctrinam

de

de iustificatione hominis coram DEO ex misericordia per fidem in unicum Mediatorem filium DEI Dominum nostrum IESVM CHRISTVM rectè eum intellexisse ac tradidisse testantur. Extat in Concione de annunciatione dictum, quod perspicuè & propriè recitat sententiam PAVLI & nostrarum Ecclesiarum de iustificatione. Necesse est primo omnium credere, quod remißionem peccatorum habere non poßis, nisi per indulgentiam DEI, Sed adde ut credas & hoc, quod per ipsum peccata tibi donantur. Hoc est testimonium, quod perhibet Spiritus Sanctus in corde tuo dicens: Remissa sunt tibi pecccata tua Sic enim arbitratur Apostolus iustificari hominem per fidem. Et similia testimonia plura leguntur in eius scriptis, quae ostendunt minus aliquantò illo adhuc tempore corruptam fuisse aliquorum capitum doctrinam, quam regnum superstitionum deinceps tyrannide Pontificum stabilitum et amplificatum, munimentisq; regnorum & maximarum opum subsidijs fultum prorsus extinxit.

Apparet etiam Monasteria tunc nondum à prima & uetustißima forma atq; consuetudine scholarum prorsus fuisse mutata, sed pristini moris ali-

ris aliquid conseruasse exercitijs pietatis, doctrinæ & studiorum. Collegia Ecclesiarum initio constituta erant, ut essent Scholæ, & mos fuit in his collegijs adolescentiam Christianis & literis & moribus formare, quod institutum cum uideretur utile moribus publicis, maiores nostri pio studio ea locupletarunt, ne unquam deessent sumptus necessarij discentibus. Postea cum pietati superstitio successisset, & pro Euangelij doctrina receptæ essent leges Pontificum, collegia, quæ fuerant hactenus conuentus studiosorum, paulatim ad sacrificos translata, opes uero collegiorum in luxum Romanæ superbiæ atq; ociosorum hominum uoluptates profusæ sunt, scholis abolitis. Docendi uero prouincia delegata est familijs Monachorum, non Christi, sed Benedicti & Bernhardi nomen profitentium, et sectantiū ut iactitant præscripta. Sed Collegiorum exemplum hi quoq; sequuti, cum superstitionem quæstuosiorem docendi laboribus experirentur, literas unà cum docendi munere deseruerunt, nouam uiuendi formam commenti. Redactæ sunt ergo scholasticæ operæ, studijs penè ubiq; sepultis, post Sueuorum Imperium ad nouos regni Pontificij fœtus, scilicet ad mendicantium Monachorum agmina, qui fœcundißimo prouentu his postre-

postremis annis ducentis ubiq; locorum & gentium, matre superstitione, patre Pontificum tyrannide editi, Sed diuersitate ac dißimilitudine professionis penè infinita, commentis suis compleuerunt orbem terrarum, & tyrannidis Pontificiæ leges cum exasperarunt, tum exequuti sunt acerbius multò, quam Pontifices ipsi, eoq; res tandem perduxerunt, ut ipsis etiam Pontificibus formidabiles essent. His doctrinæ custodibus & occiderunt literæ & interijt pietas Christiana, antiquata doctrina Euangelij, rectioribus studijs deletis, superstitionibus cumulatis, ita ut neceßitas coëgerit bonos & salutares Principes cogitare de scholarum instauratione, in quibus postquam cœpta essent restitui & excoli liberalium artium ac linguarum studia, paulatim depulsa barbariè Philosophicarum opinionum & putidæ sordidæq; orationis, redditus est tandem etiam DEI immensa benignitate suus nitor splendorq; doctrinæ cœlesti.

Hæc ita euenisse manifestißimum est historias consideranti.

Sed ad LOTHARIVM *redeo. Is bis duxit exercitum in* Italiam. *Primum rogatu innocent ij*

centij Secundi Pontificis, ut excitatos contra eũ tumultus in urbe Roma electione Anacleti sopiret. Quo tempore postquam reduxisset Pontificem, quem factio contraria urbe eiecerat, uicißim ab eo renunciatus est Imperator, sed uetera Imperatorum iura cum se repetiturum ostendisset, Pontifice ne id tentaret deprecante, ceßit persuasus S. BERNHARDI, quem secum adduxerat, precibus, seu religione, qua nihil in animis Magnarum Principum potentius est, seu spe firmioris concordiæ atq; coniunctionis inter distractos animos ordinis utriusq; sacri & politici, seu metu sæuiorum bellorum, quod intellegebat, non quieturos esse Pontifices permotus. Sed nocuit plurimum ut dixi Ecclesiæ et Reipub: hæc conceßio. Nam uerè patefecit fenestram illis ad omne nequitiæ & crudelitatis genus impunè exercendum.

Secundo uenit in Italiam euocatus contra ROGERIVM Siciliæ Regem, qui in bona Ecclesiæ inuolarat. In ea expeditione quod tota ultra citraq; Apenninum Italia domita, captis urbibus, Rogerioq; profligato, auxit opes, dignitatem, & potentiam Romani Pontificis, unus cum CAROLO Magno confertur, quam fortasse

tasse non meruisset laudem, si minus indulsisset Pontificibus, aut si tam Imperij, quam Romanæ sedis potentiam extulisset. Cum enim excelluerit sapientia, pietate, uirtute, industria, & fœlicitate, & Italiam beneficijs affecerit maximis, non tamen tam hæc celebrantur, quam quæ in Pontifices collocauit.

Sunt reuera hæc beneficia summa restitutio dulcißimæ pacis ex longis & asperrimis bellis, & iustitiæ ac legum ex longa rerum perturbatione. Vtroq; autem nomine de Germania & Italia LOTHARIVS præclarißime meritus est. Nam & pacem utriq;, quantum in ipso fuit reddidit, etsi diuturnam esse non siuerunt Pontifices, & eandem ceu muniuit præsidio legum, reuocatis in lucem & ad usum ueteribus legibus Romanis. Eo enim tempore, quo Italiam Longobardi & Franci dilacerarunt, paulatim ibi cum forma iudiciorum mutata esset, barbarici mores recepti erant, & Romanæ leges his oppressæ conticuerant. Conseruauit tamen studia ueteris illius doctrinæ, sicut aliarum artium Græcia Constantinopoli, & extant adhuc commentarij in ius Romanũ scripti Constantinopoli similes glossematis & enarrationibus Doctorum

Italicorum. Ideo cum Italia à Germanijs pacata OTTONVM tempore quasi respirasset, & paulatim mores barbaricos emendaret, homines ingeniosi excellentes dexteritate iudiciorum in negocijs, & instituti atq; exculti doctrina Constantinopolitana odio & fastidio barbaricarum consuetudinum, cœperunt ius Romanum desiderare. Ita paulatim celebrari hoc studium cœptum est.

Sed HENRICI Quinti tempore fuit in Italia uir summæ autoritatis IRNERIVS, qui gubernauit eas partes, quæ tum erant Romani Imperij. Is cum esset eruditus fortasse Constantinopoli, aut ab ijs, qui audierant Constantinopolitanos, sæpè ritus barbaricos in successionibus & alijs negotijs ex iure Romano aut correxit aut moderatus est. Grauiter autem quassarant Italiam bella HENRICI Quarti, quibus ut fit in bellis ciuilibus, patrimonia multorum translata fuerunt ad alienos. Ex ea calamitate nonnihil recreauit eam prudentia & moderatio IRNERII, qui cum posteritati etiam consulendum putaret, cupiebat autoritate imperatoria proferri rursus ius Romanum, ut certæ leges & eruditè scriptæ extarent, & uitarentur occasiones discordiarum, quæ ex incerto iure nasci

nasci consueuerunt. Hic IRNERIVS cum fides eius & integritas perspecta esset in gubernatione tam longa, & grandior ætas auxisset autoritatem, nactus Imperatorem LOTHARIVM Saxonem minus impeditum bellis ciuilibus, & qui plurima ad tranquillitatem retinendam necessaria constituit, fuit huic hortator ut præciperet causas dijudicari ex legibus Romanis, & ut curaret Romæ & Bononiæ easdem publicè enarrari, sicut fieret Constantinopoli, & antiquitus Athenis, in Beryto, & instituto THEODOSII Bononiæ fuisset usitatum, & ne deesset doctrinæ copia, produxit libros scriptos. Fertur & ipse Romæ ac Bononiæ docuisse, & primus ex Italis glossemata textibus addidisse.

Consilio ergo IRNERII, autoritate LOTHARII reuocata sunt studia doctrinæ legum, & reductus est quasi postliminio usus earum in forum, à quo annos amplius sexcentos exularant. Necesse est autem eos, qui restituerunt quasi imaginem ueteris Imperij, non solum ingenijs & prudentia excelluisse, quam usus rerum acuerat, sed etiã diligentiam mirabilem atq; acre et ardens studiũ adhibuisse in legibus conferendis

& considerandis fontibus eruditißimarum constitutionum, quas ex lege naturæ deriuatas esse atq; extructas rationes ostendunt, demonstrationibus reductæ ad fontes & principia, quod fuit res maximi negotij, mutata ueteri Reipub: forma, prorsus antiquata fori consuetudine, amissa proprietate linguæ, studijs squallida tetraq; barbarie deformatis. Certe Italiæ, Galliæ & Germaniæ plurimum eam profuisse doctrinam res docet.

Secuti postea Irnerium auditores ipsius Bulgarus Azo & alij in schola pariter & Reipub: administratione floruerunt, deniq; capta admiratione doctrinæ huius Italia certatim in eam incumbere cœpit, & prodierunt ex illis scholis plurimi, qui docendo, scribendo, de iure respondendo, regendis Imperijs, de uita hominum optimè sunt meriti. Accursius attigit tempora FRIDERICI Secundi, & CAROLI Quarti ætas celebrat Bartolum, Baldum, & plurimos alios horum auditores, qui doctrinam quasi per manus traditam docendo propagarunt & commentando illustrarunt.

Est autem uerè diuina res Rerumpub: con-

constitutio legumq; seu emendatio, seu mutatio in melius, quæ nisi regatur diuinitus, nec procedit, nec euenit fœliciter, quod cum sapiens antiquitas agnouerit, prudenter cauit mutationes omnes, et sæpe inueteratæ consuetudinis uicia, si non prorsus essent enormia, sapienter tulit ac dissimulauit, sicut næuos corporum, qui sine deformitate multo maiore elui uel expungi nequeunt. Facile est inquit Pindarus cuiuis mutare ciuitatis statum, sed commotum turbatumue sedare & in tranquillum restituere, solius DEI opus est. Et apud Thucididem Alcibiades censet τῶν ἀνθρώπων ἀσφαλέστατα τούτους οἰκεῖν, οἵ ἂν τοῖς παροῦσιν ἤθεσι καὶ νόμοις ἢν καὶ χείρω ᾖ ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσι. Idcirco cum euentus ostenderit uel in ipsa fori iudiciorumq; emendatione, consilium de restitutione iuris Romani à DEO profectum esse, diuinitus LOTHARIVM adiutum atq; gubernatum fuisse, agnoscamus & tueamur hoc beneficium, & DEVM primo, deinde optimum Imperatorem autores huius beneficij grati celebremus.

Vixit LOTHARII ætate GRATIANVS, qui Pontificum decreta congessit, etsi & ante GRATIANVM similis liber fuisse tradi-

Traditur in hominum manibus, opera cuiusdam Episcopi VVormatiensis collectus. Sed GRATIANI liber causam præbuit et occasionem nouo doctrinæ generi in Ecclesia, quod Scolasticæ Theologiæ nomine celebratum, reliquas doctrinæ purioris scintillulas, de lege, de Euangelio, de peccato, de gratia, de uero usu Sacramentorum prorsus obtriuit & extinxit. Feruebat recens excitatum studium doctrinæ Iuris, certatim in id incumbentibus plurimis, ut est natura hominum rerum nouarum auidißima, quod quia potentiam Imperatorum extollebat & armabat, minitari uidebatur recenti Pontificum tyrannidi. Pericula ergo, quæ inde emersura essent, si inualuisset, ut maturè auerterentur, cœptum est Pontificum autoritate & monachorum opera disputari ex Pontificum decretis de eorundem potestate non minore contentione, quam ex Romano iure de Imperatoribus disputabatur, cumq; errores & abusus uel recepti consuetudine, uel à Pontificibus orti, defendi, si exigerentur ad regulam uerbi sacri, non possent, illo neglecto, quæsita sunt alia præsidia.

Itaq; consutum est doctrinæ genus ex Aristotelicis disputationibus Ethicis, Physicis & Meta-

Methaphysicis, & Pontificum constitutionibus, quod etsi labyrinthis inextricabilibus inuolutum est, attemperatum tamen est tyrannidi Pontificum, & præsenti regno superstitionum, nititurq; hypothesibus impijs & falsis, quod quæ à Pontificibus conderentur, uel approbarentur, aut in doctrina uel ritibus uetustis mutarentur etiam contra normam uerbi diuini, sint iuris mandatiq; diuini, & ualerent propter Ecclesiæ autoritatem, quæ labi & errare nequiret, cui aduersari nefas sit, deniq; cuius esset caput Romanus Pontifex. Hoc doctrinæ genus quale fuerit, ostendunt libri, qui extant, cuius pudet iam plærosq;, qui nisi conuinci possent, essent id abiuraturi. Hoc præclarum illum consensum complectitur, quem toties Pontificij iactitant & tam ambiciosè prædicant atq; inculcant, ad quem tanquam Canonem decreta in Ecclesia inflecti ac dirigi, & opiniones ac iudicia exigi atq; explorari uolunt, pertinacia tam cœca, ut euidentia testimonia doctrinæ sacræ ac primæ puriorisq; Ecclesiæ repudient potius, quam conuelli hunc patiantur, scilicet, ne labefiat aut inclinetur status regni Pontificij, qui his decretis insistit atq; innititur.

Peperit autem hoc nouum doctrinæ genus

ambiciosißimas æmulationes et mirificas contentiones inter Iurisconsultos et Theologastros, quibus Canonistas etiam annumero, decertantibus utrisq; pro suo Monarcha. Hinc factionum extiterunt studia, orbe Christiano scisso in partes alijs Imperatores Gibellinorum, alijs Pontifices VVelphorum titulo sectantibus, & suum utrisq; ducem pertinaci odio, & insidiarum crudeli conatu cædiumq; ac seditionum sæuicia propugnantibus. Nos de reddita nobis luce ueræ doctrinæ DEO gratias agamus, & ardentibus uotis precemur, ut has & alias similes ueteres & nouas præstigias à nostris Ecclesijs procul arceat, & colligat sibi inter nos æternam Ecclesiam ministerio ueræ doctrinæ per filium, & sanctificet eam Spiritu sancto.

Redeo ad LOTHARIVM. Hic Italia ex confusionibus difficilimis explicata, in tranquillum locata, constitutaq; & ornata legibus & iusticia, rediturus in Germaniam per uallem Tridentinam, morbo correptus est, cumq; properaret in patriam, ingrauescentis morbi sæuicia superatus inter Enum & Lycum amnes in pago ignobili diem suum obijt, Octauo Idus Decembris.

Anno

Anno CHRISTI millesimo, centesimo, tricesimo octauo.

Anno Mundi quinquies millesimo, centesimo, cum imperasset annos tredecim. Sepultus est in Lotharia Cæsarea monasterio Saxoniæ, cui à se nomen indidit. Ante postremam expeditionem in Italiam cohercuit tumultuantes in uicinia reges, Magnum Danicum & Bribislaum Obotritum. In huius uictoriæ memoriam trophæum erexit arcem Sigeburgum, et deinde prouincias huius Germaniæ, quæ est cis Hercyniam, constituit.

Vxorem habuit Rixam, ut diximus. Ex hac nati ei, filius LOTHARIVS, qui annos pubertatis non attigit: Filiæ Gertrudis & Heduuigis, quarum illam collocauit HENRICO Superbo Bauaro, hanc LVDOVICO Barbato comiti Turingiæ, nepoti illius LVDOVICI, cuius meminimus in CONRADO Saliquo. Hunc LOTHARIVS supra cæteros Turingiæ comites, quorum numero erant duodecim extulit, noua ornatum dignitate comitis prouincialis seu Landgrauij, & ut antecelleret uiribus ac potentia ijs, quibus imperaret,

auctum adiectione coniunctarum terrarum Hassiæ & Turingiæ. Ab hoc defluxit stirps Landgrauiorum Turingiæ, qui regionem utramq; tenuerunt usq; ad LVDOVVICVM Vltimum quo sine mascula sobole extincto, auulsa est Turingia ab Hassia, hanc occupante HENRICO duce Brabantino, illam HENRICO Marchione Mysniæ, de quibus suo loco indicabitur.

HENRICO Superbo attribuit Saxoniam. Fuit hic nepos VVELPHI filij Azonis Ferrariensis, cui cum VVELPHVS Vltimus absq; mascula sobole descessisset, mater impetrauit Bauariam ab HENRICO Quarto, sicut supra dixi. Huic nati filij VVELPHVS & HENRICVS, quorum uterq; Bauariam possedit. Sed VVELPVS cum ex uxore Mathilde Marchionissa Veronensi sobolem non sustulisset, relicta illa domum reuersus, uitam cœlibem egit. HENRICO ex VVulffhilde Magni ducis Saxoniæ filia, nati sunt VVELPHVS & HENRICVS Superbus, quorum hic potitus Saxonia cum filia LOTHARII Gertrude, procreauit ex ea HENRICVM LEONEM parentem totius stirpis ducum Brunsuicensium ac Luneburgensium, VVELPHVS in Italia

Prin-

Principatum Sardiniæ, ducatum Spoletanum et Thußiæ Marchionatum beneficio FRIDERICI Barbarossæ consequutus, VVELPHVM filium huius nominis Vltimum genuit. Horum cum CONRADO Sueuo & FRIDERICO primo contentiones de Imperio postea perstringemus. Ducum Saxoniæ sedes prima fuit ad Luneburgum. Hi positam contra Danos & Henetos Nordalbingorum regionem, quæ hodie Holsatorum est, tanquam suam administrarunt per aliquem ex familia natum, ut tunc moris erat, comitum titulo, annos circiter centum, quinquaginta. Magnus ab HERMANNO primo ultimus commiserat eam gubernationem Vni, quem historiæ nominant Godefridum, quo obtruncato à Vandalis, LOTHARIVS Holsatiam subdidit ADOLPHO comiti Schaumburgio, à quo descendit stirps ducum Schlesuici & Holsatiæ quæ produxit proximos reges Danicos et comites Oldeburgios ac Schaumburgios.

Auxilio Lotharij & Conradus Mysniæ Marchio Boëmis tota ditione exterminatis, hæreditatem paternam acquisiuit, cui eiusdem promisso & deinceps CONRADI Sueui consensu adiunxit, quæ tenuerat VVIPPERTVS comes Groicensis ad Plissam & Elistrum amnes.

Fuit

Fuit enim CONRADVS natus sorore HENRICI comitis Northemij, cuius filia LOTHARII uxor erat.

Marchia Brandeburgensis pertinuit tunc ad HENRICVM VDONIS Secundi filium, primi nepotem, qui & Stadenses Marchiones nominati sunt. VDONI Secundo eripuerat eam Bribislaus Obotritorum regulus, instigatus ab HENRICO Quarto, quòd fuerat inter coniuratos.

Cum ergo Bribislaus conuersus ad religionem Christianam adoptasset ALBERTVM Vrsum, HENRICO mortuo sine liberis, hæreditatem ALBERTVS permissu CONRADI Sueui adijt. Fuit autem natus ALBERTVS patre OTTONE comite Ascaniæ, cui à coniuge filia Magni ducis Saxoniæ accesserat comitatus Solduuedelensis.

Lotharingia etiam bellis HENRICORVM quassata & exagitata grauiter, uarieq; discerpta dominos crebro suos uario euentu mutauit. Lotharingiæ ad Arduennam tractus tenuit HENRICO Quarto Imperante Godefridus, is qui postea, ducatu Bilioneo Vendito, memo-

memorabili in terram Sanctam cum Balduino & Eustathio fratribus expeditione uictricia arma per Asiam Syriamq; in urbem Hierosolymam intulit, Turcis procul ex anteriore Asia abactis ad Pontum: Sarracenis depulsis atq; conclusis in Aegyptum, & regnum excitauit, quod ipso mortuo administrauit Balduinus frater. Tertius Eustathius domum ex Palæstina rediјt, à quo Iuliacenses Principes ortum ducere existimantur.

Godefrido in Lotharingia successit HENRICVS ex stirpe Limburgensium comitum, is qui HENRICI Quarti partes ad extremum usq; defendit. Filios hic reliquit CONRADVM & HENRICVM. HENRICVS in Hispaniam militatum abijt, Vbi cum multa præclarè gesʃisset contra Mauros & Sarracenos, in præmium militiæ impetrauit ab Alphonso Sexto Rege Castiliæ & Legionis notham ex pellice filiam Tiresiam & Portugalliæ regnum, circiter annum Christi millesimum, centesimum, decimum. Ab hoc origo est Regem Portugalliæ. CONRADO absq; sobole mascula mortuo, HENRICVS Quintus Lotharingiam tradidit Godefrido & VVilhelmo fratribus, Louanij comitibus. Hi partiti sunt inter se Lotharingiam.

am Godefridus retinuit inferiorem et mari Rheno'q; proximam Brabantiæ nomine, quod de prouinciæ corrupto nomine extitit. VVilhelmo superior ceßit ad Arduennam syluam & Mosæ fontes. Hic Lotharingicos procreauit Principes usq; ad CAROLVM Vltimum, à quo deuolutus est ducatus ad FRIDERICVM comitem de Vadimont, autorem stirpis ducum, qui nunc Lotharingiam tenent. Godefridus Brabantinos duces & Haßiæ Landgrauios produxit. Sed cum Brabantinorum stirps interijsset, translatus est ducatus ad Hollandiæ comites. Inde ad comites Lucelburgenses, qui originem trahunt ab HVGONE comite, nepote LOTHARII, qui filius fuit LOTHARII primi Imperatoris.

Sed huius loci non est mutationum omnium uicißitudines recensere. Has recitaui, ut aliquid lucis afferrent præsenti commemorationi, & exempla monerent lectorem de ortu & interitu Imperiorum & familiarum. Non casu accidere tantas mutationes cogitemus, sed respiciamus, & ad DEVM autorem Imperiorum & ad mutationum causas. Quam longam texuit malorum seriem perfidia Pontificum? Quantam exigua initia

initia pepererunt ruinam? quantam postea confirmata Pontificum Tyrannis dedit causam euersioni religionis & Imperij? quam sequutæ sunt aliæ pœnæ, irruptiones & grassationes Turcicæ & similes. Hæc cum uideant, legant, cognoscant, & intelligant Pontificum Satellites, tamen quæ possunt impudenter conquirunt, ut illis patrocinentur, & tyrannidem tueantur.

DE REBVS AEGYPTIIS ET TRANSLATO A CALIPHIS AD SVLTANOS Regno.

ETsi ordo rerum postulabat hoc in loco dicere aliquid de occupata à nostris Argonautis Asia, & condito regno Hierosolymorum, tamen cum in ea ipsa expeditione decertandum fuerit illis præcipuè cum Turcis & SARRACENIS, & crebra fiat mentio Caliphárum & Sultanorum, qui Aegyptum rexerunt, prius quando horum in Aegypto regnum cœperit, & quas hoc pertulerit mutationes, & quos tunc Rectores habuerit, paucis monere uolui, quæ illis afferrent perspicuitatem.

Ægyptum AVGVSTVS Cæsar post deuictos Antonium & Cleopatram ad Actium promontorium, redegit informam prouinciæ. Ex eo tempore etsi ut fuit gens superba & contumax, inuita admodum paruit alienis dominis & sæpe ad quascunq; occasiones conata est sese asserere in libertatem, tamen superata & cohibita magnitudine potentiæ Romanæ undiq; circumfusæ, iugum excutere nequiuit.

Post translatam uero sedem Imperij in Græciam & interitum Romani nominis, Græcis ceßit. à quibus cum superbè auarèq; imperitaretur, Aegyptij pertæsi seruitutis, euocatis in auxilium Sarracenis, qui in Asia longè latèq; grassabantur, perq; eos subinde exturbatis atq; reiectis Græcis, Caliphano Sarracenorum ducem regem sibi delegerunt. Is à Mahomete, qui religionem nouam ex Arij hæresi & disciplina Iudaica conflatam Orienti dedit, originem duxit. Factum hoc est circiter annum à nato Christo septingentesimum tertium. Fuit autem hic alter gentis Sarracenicæ Calipha, religionis pariter & Imperij dominus, ab eo, quem aliquantò ante gens eadem occupata Persia in Babylonem collocarat, diuersus Imperio et superstitione. Autorem

torem enim professus est suæ sectæ Halim, altero Baldacense Homarũ iactante. A CALIPHA cæteri reges, qui eum uaria successione secuti sunt per annos circiter quadringentos, quadraginta septem, omnes ueluti repetita ueterum Pharaonum et recentiorum Ptolemæorum consuetudine, Caliphæ nomen acceperunt, quod supra monui lingua Sarracenica significare Rectorem seu Imperatorem generalem, quia huic paruerunt cæteri.

Vltimus regum eius nominis incidit in id tempus, quo Christiani GODEFRIDO duce Asiam Syriamq; uictricibus armis peruagati, ereptam Sarracenis Hierosolymam regni noui sedem fecerunt. Is ab ALMERICO, qui Hierosolymis Balduino successerat, bello lacessitus, cũ tantam belli molem ægrè suis uiribus sustineret, à Sultano Syriæ, qui Alepo præsidebat, & à Persis alienus Ægyptiæ sectæ leges & rationes magis probabat, contractis ut ratiocinor contagijs ex uicinia, ab illo ergo subsidia Duce Sarracone impetrauit, circiter Annum Christi millesimum, centesimum, quinquagesimum tertium.

Sarraco cum represso ALMERICO

Christianos tota Ægypto exegisset, captus amœnitate regionis, ubertate terræ, opulentia regni, & multiplicibus occasionibus inuitatus ad spem regni, præsertim infirmis Caliphæ uiribus, hunc nihil tale expectantem, regno spoliauit, & in carcerem inclusit. Ex eo in posterum Caliphæ regia dignitate & potestate prorsus exuti solis præfuerunt sacris. Reges tamen Pontificum Romanorum ritu inaugurarunt. Ita SARRACO patria Hyrcanus, excusso Calipha Ægypti regnum sibi & posteris confirmauit. Nomen significat lingua Ægyptia dominum certum seu confirmatum.

Sarraconi SALADINVS illius ex fratre nepos successit. Hic Christianos in Syria et Palæstina prosperrimo successu debellauit, & ad extremũ afflictis opibus atq; accisis uiribus eorum regnum Hierosolymorũ euertit. Nomen significat instauratorem iudiciorum, eo quod regno leges nouas dederit, prioribus Calipharum ritibus & moribus abolitis, & certam iudiciorum formam descripserit & ordinarit. Moriens fratri regnũ reliquit, à quo plures filij nepotesq; ex ordine Ægyptum rexerũt usq; ad Melechsalam, qui liberorum regum postremus ex Sarraconis posteritate cum Christianis continenter bella gessit.

Melech-

Melechsala ergo cum ueteranos, ut accidere tot prælijs fuit necessarium, et fortißimos suorum amisisset, Ægyptiorum ingenijs & opibus diffisus noui generis præsidia ex uenalitijs seruis comparauit. Inuaserant sub id tempus Asiam per Caspias portas Tartari, gens Scythica. Hi Comanos populos ad Cappadociam pertinentes, ubi Colchici, Iberi, & Albani habitant, longo tractu iuxta Pontum Euxinum, hodie Mengrelliorum, Georgianorum, & Siberiorum nominibus celebres ac noti, hos ergo recens subiugatos, belli iure uendiderant sub Corona. Ex his Comanis Melechsala egregiam manum non magno coemptam precio in Ægyptum traduxit, & armis instructos, speq; ingentium præmiorum, si egregia fortitudinis documenta in prælijs contra hostes ederent, excitatos, magna cura ad militares operas assuefecit, cumq; opera eorum D. LVDOVICVM Gallorum regẽ ad Damiatam Ægypti urbem, quæ Heliopolis seu Pelusium fuit, memorabili prælio uictum cœpisset uiuum, & fratrem Regis ROBERTVM longius in Ægyptum progressum deleuisset, tanti eos fecit, ut inde cohortem prætoriam descripserit, cui uitam corpusq; suum credidit, & phalangẽ instituerit, in qua posuit spem uictoriæ

contra hostes. Sed non multò post uictoriam conspiratione seruorum Melechsala trucidato, regnum serui arripuerunt, cum id Sarraconis posteritas annos circiter centum tenuisset, exemplo usitatißimo plurimorum, qui ad defensionem uel inuitati, uel conducti rebus confectis socios oppresserunt. Nomen Melechsala significat regem saluantem, quod ei tributum opinor propter partas de Christianis crebras uictorias atq; Ægyptum fortiter defensam, nouoq; præsidio munitam. Sedes regum fuit in urbe seu Memphi seu Babylone Ægyptia, quam Alcairum appellarunt, id est ciuitatem.

Qui post Melechsalam Ægyptum rexerunt, ex hoc nouo coemptorum militum ordine, uel ui regnum inuaserunt, uel suffragijs id obtinuerunt conseruorum. Quo quisq; enim, cum è literario militariq; ludo exijsset, celerius uirtute ac magnitudine rerum gestarum singulorum ordinum honores percurrit, atq; promeruit, eò ad regnum citius peruenit. Vicißim autem hi lege & instituto gentis ordinem, ne minueretur aut deficeret, instaurarunt atq; expleuerunt nouo milite, aut mercede comparato ex eadē gente, aut allecto spe honorum & præmiorum. Ægyptij

gyptij Comanos ipsos Caphac nominarunt, id est, Plagio abreptos ad seruitutem.

Fuerunt autem ferè præcipui omnes Heneti Sarmatæq; & Getæ ac Bastarnæ, qui ad Pontum & Mæotidem habitarunt, ab ea maximè parte, qua Corax amnis in Euxinum effunditur. Regionem recenti uocabulo Cercaßiam uocant à Cercitis populis, qui in Colchidem uergunt. Eum enim Euxini maris tractum incolunt, qui à Colchis ad Bosphorum contra Tauricam Chersonesum extenditur, Aquilonis flatibus obiectus, perpetuoq; rigens gelu, & propterea squallidus, rerumq; prope omnium inops. Eadem hi lege atq; ijsdem cæremonijs CHRISTVM DEVM adorant, quibus uicini à Septentrione Moschi & Roxolani Græcorum ritus sequentes uti solent. Hos Circassos VValachi antiquitus Gotti, qui Istro adiacent, & Tartari qui Tauricam ad Dromon ACHILLIS inhabitant, aliæq; finitimæ gentes, Podolij, Sarmatæ, Roxolani, uel ab uberibus matrum abstractos, uel alijs interceptos casibus uendiderunt mercatoribus, è quibus postea delectu habito, si qui eorum corporis & uirium robore, uel generosi animi indole præstiterunt, hos illi nauibus

Alexandriam atq; inde ad Memphiticum Regem perduxerunt, Vbi adultiores abiurato CHRISTO circumcisos, lanistæ ad hoc destinati primum in ludo literario religione Mahometica erudierunt, postea inde eductos ad militiam armorum equorumq; tractatione exercuerunt. Mamaluchi hi deinceps dici cœperunt, quod circumcisos significat. Fuerunt autem Mamaluchi Christianæ religionis desertores omnes, à captiuitate Mahometanis sacris initiati, cumq; contumelioso in filium DEI decreto constitutum esset, ne ad regnum admitterentur alij, quam ex hac gente orti, uel ex hoc saltem ordine delecti, cautum etiam fuit, ne in equitum numerum adscriberentur, nisi Christianis parentibus nati, et Christiana religione imbuti, si fidem Christianam iuramento prius abdicassent: Mahometani & Iudæi arcerentur. Ex hac lege neq; ad Mamaluchorum filios iura dignitatis æquestris transibant, nec ad filios à Sultanis regnum transmittebatur.

Primus è seruis, qui post interfectum Melechsalam arripuit Imperium, & nomen Sultani, quod regibus omnibus post sublatos Caliphas commune fuit à primo Sultano, gentili nomine

mine uocatus est Turquemenius, qui cum pristinæ conditionis immemor conseruos, à quibus Principatum acceperat, insolentius despiceret, à Choto pariter equite Comano domi obtruncatus est.

COTHVS salutatus Rex ab exercitu seruorũ, cum relictos ab Hyalone in Syria Tartaros latè cecidisset, uictor domum rediturus in itinere oppressus est. Interfector Bendocader regnum obtinuit. Vocatus est autem COTHVS Melecmoes à tributorum exactione, quæ maiora quam cæteri Ægyptijs ad bella Tartarica extorsit, id est, Rex tributi exactor.

Bendocader regnum adeptus Melecdaër dici cœpit, id est, Rex uehemens & acer. Hic Mamaluchorum potentiam plurimum auxit, Ricardo Britanniæ rege & reliquis Christianorum copijs tota Syria profligatis. Recuperauit Antiochiam anno à Christo nato millesimo, ducentesimo, sexagesimo octauo. Indeq; progressus magnas clades Armenijs intulit. Damasci obijt ueneno necatus.

Melecsait filius BENDOCADERIS, id est,

 Rex

Rex ordinarius aut legitimus. Hunc patri successurum depulit Elpis.

Elpis quod nomen, si Ægyptium est, gestientem significat & exultantem, regnum cæde consequutus, Tripolim Christianis ademit, Anno à nato Christo millesimo, ducentesimo, septuagesimo nono, trucidatus est ab Vno Satellitum suorum in castris.

MELECH Vstrephus uel Melechseraph, id est, Rex urens, à sæuicia & crudelitate. Hic Ptolemaidem, quæ sola inter omnes Christianis ad extremum reliqua fuit, ui expugnauit, Anno Christi millesimo, ducentesimo, nonagesimo primo. Interfectus est à suis in uenatione.

Secundum hos longa serie plures eiusdem conditionis uiri fortes Ægyptum rexerunt, ut Melechnaser, id est, rex aquila uel sublimis, item Melechadel, id est, rex cunctator uel cessans, qui metu & suorum & Tartarorum sese continuit intra urbem Alcayrum, alijq; quorum & nomina obscura sunt, & ignorantur res gestæ usq; ad Caitbeium Sultanum. Hic patrum nostrorum memoria deuictis semel ad Adenam, iterum ad Tarsum copijs Turcicis non magno Mama-

lucho-

luchorum numero, & captis duobus præcipuis ducibus, Mesithe Paleologo & Cherscogle Baiazetis genero, Mamalucis illustrem gloriam peperit, Turcis ingentem incußit terrorem. De hoc Caitbeio & Successoribus usq; ad ultimum Tomumbeium, quo ad Portam Memphiticam suspenso, Selimus Turcorum Tyrannus regnum Mamalucorum demolitus est, infra dicemus.

Tenuerunt autem Ægyptum Mamaluci annos circiter ducentos, sexaginta, serie numerata à Turquemenio usq; ad Tomumbeium.

Ita Ægyptus, quæ Ecclesias primas & florentißimas habuit, plantatas Apostolorum prædicatione (Alexandriæ enim primum docuit MARCVS Euangelista PETRI Apostoli ex sorore nepos) quæq; regnum fuit pulcherrimum, conuersa est iusto DEI iudicio in arcem blasphemiæ, & stabulum peßimorum latronum. Et tota inde usq; ab Arrio hæretico historia Ægypti plena est turpißimorum exemplorum & tristißimarum pœnarum. Natum est Alexandriæ dogma Arrij. Id gens Ægyptia magna leuitate, ut fuit in superstitionem pronißima, repudiata doctrina saniore, celeriter amplexa

est. Postea simili leuitate desciuit ad detextos inde furores Mahometicos, & odio magis Christianæ religionis, quam fastidio præsentis Imperij Græcorum, attraxit Sarracenos. Sequutæ sunt ergo pœnæ, quæ blasphemiam etiam in hac uita comitantur, in quibus adhuc hæret Ægyptus, horribilis & perpetua cæcitas in mentibus auulsis à DEO, scelera abominanda, crudelis seruitus corporum, quam sustinuit Ægyptus per annos octingentos, toties mutatis barbaris & impotentibus Tyrannis. Sed multò tristius malum est uagari sine DEO, esse abiectum & desertum à DEO, & tandem ruere in æternas pœnas. Seruitutem hanc utramq;, & animorum occupatorũ opinionibus blasphemis, & corporum, accersiuit ac imposuit sibi sua leuitate gens Ægyptia. His exemplis exuscitemur ad amorem & studium ueræ doctrinæ, & timorem DEI atq; inuocationem, & regi nos petamus diuinitus, ne ex securitate incidamus in furores similes, quibus postea in exitium nosmetipsos præcipitemus. Vt autem Tyrannis Mahometica Arianos furores ulta est, sic cogitemus Mamalucorum in Syria & Turcorum postea in Asia & Europa successus Idolatriam multiplicem Romanæ Ecclesiæ, atq; il-

lam præcipuè, quæ fuit in Ethnica statuarum adoratione, in abusu Missæ, & cultu Idoli Maozim uindicasse, & uindicaturam esse multò grauius, nisi emendatio suscepta fuerit, sequuturamq; tandem extincta luce doctrinæ cæcitatem similem cum tristißima corporum seruitute, quam à nobis ut auertat atq; depellat DEVS misericors Pater DOMINI nostri IESV CHRISTI aßiduis uotis precemur.

Considerentur & Tragici Tyrannorum exitus, & mutuæ inter se eorundem laniena.

DE SVSCEPTA IN ASIAM EXPEDITIONE DVCE GODEFRIDO Bilioneo, & de constituto regno Hierosolymorum.

INcidit in HENRICI Quarti Imperium memorabilis illa nostrorum Argonautarum

tarum expeditio in Asiam, suscepta non cupiditate opum Orientis, ut olim Principum Græciæ in Colchidem ad rapiendum aureum uellus, quæ tot Poëtarum est celebrata monumentis, sed consilio sanctißimo studioq; acerrimo & ardentißimo, scilicet ut proferent noticiam filij DEI, Ecclesiæ ampliatione, & orientem ereptum Tyrannidi blasphemi dogmatis & crudelis iugi Mahometici, uindicarent ac lucrarentur CHRISTO, deniq; ut pro conseruata ac multis præclaris monumentis illustrata & communicata nobis doctrina primæ Ecclesiæ, uicißim dispersas tota Asia reliquias Christianorum, & sine certa sede sineq; publica doctrinæ uoce errantes prædicatione uerbi, & Sacramentorum libera solenniq; administratione colligerent rursus, conditis templis, uel repurgatis, instituto ministerio, legibus & iudicijs descriptis. Hæc enim uera fuit causa susceptæ tam longæ, difficilis, & periculosæ expeditionis, ad quam accesserunt & aliæ causæ, quod huius sacræ militiæ duces dilacerationis & ruinæ patriæ ex conflictu inter sese mutuo ciuium collabentis, spectatores amplius & adiutores esse nollent, & quod se abrupturos intestina bella spectarent, Germaniæ milite exhausta.

Dux

Dux militiæ præcipuus fuit Godefridus Bilioneus Lotharingiæ Princeps, cuius industria, magnitudine animi et uirtute HENRICVS Quartus hactenus in bellis ciuilibus fuerat superior, Vir armis pariter & consilio animoq; promptißimus & acerrimus. Hic impetrata mißione ab Imperatore, & consensu eiusdem ducatu paterno uendito Episcopo Leodiensi, pecuniam omnem in belli apparatum insumpsit, adiunctis sibi fratribus Balduino & Eustathio. Accesserunt ad eum ex Germania, Gallia & Italia, ROBERTVS Flandriæ Comes, è uetustißima Francorum stirpe. HVGO frater PHILIPPI regis Francorum. ROBERTVS Dux Normannorum Anglici Regis filius. Boemundus Tarentinorum Princeps, ROBERTI Guiscardi Normanni filius, & plures alij, quorum aliqui terra, aliqui classe ducem sequuti, se ad Byzantium cæteris coniunxerunt.

GODEFRIDVS contractis terrestribus copijs uniuersis ex Lotharingis, Frisijs, Sueuis, Saxonibus, Francis & Bauaris, iter ingressus est decima quinta die mensis Augusti, Anno Christi millesimo, nonagesimo sexto.

Præ-

Præcesserant GODEFRIDVM tres alij exercitus numerosißimi & instructißimi, quorũ primus Duce PETRO Heremita peragratis finibus Vngariæ, Bulgariæ & Thraciæ, superatoq; Hellesponto, euaserat in Asiam, nullas nisi à solis Bulgaris passus iniurias. Hunc SOLYMANNVS Turcus Niceæ SVLTANVS totum ad internecionem iam ceciderat. Reliquos duos deleuerant Vngari, quorum postremus circiter ducenta peditum millia & tria equitum millia habuisse traditur. Sequutus ergo GODEFRIDVS quartum exercitum Constantinopolin usq; perduxit ante anni finem, imperante Græcis ALEXIO COMNENO, quò primo uere & cæteri socij classe copias suas adduxerunt. Ibi cum Græcis auxilijs, traductas in Asiam copias uniuersas, & ad Chalcedonem, quæ hodie Scutarium est, congregatas, atq; ordine distributas lustrassent, sexcenta peditum millia, equitum loricatorum centum millia numerata sunt, qui sponte militatum profecti sunt suis stipendijs, pietatis studio.

Imperabant tum toti Asiæ anteriori Turci à Ponto ad mare mediterraneum usq; & Hel-

lespontum, Eam uix triginta aut quadraginta annis ante irruptiones nostrorum hominum subegerant, exclusis Græcis & Sarracenis, & accisa potentia Caliphæ utriusq; Babylonij & Ægyptij, promouerant enim Imperij limites usq; in Palæstinam expugnata urbe Hierosolymorum, quam Ægyptius Calipha postea recepit. In Syria eos ab Ægyptijs dirimebat Laodicea. Turcis autem sub id tempus imperabat Bechiarocus à primo Zadoco quintus.

Prima igitur σύῤῥαξις in ipso Asiæ aditu & quidem asperrima ac difficilima fuit nostris, cum acerrimo Turcorum SVLTANO SOLYMANNO, *qui Niceam Bithyniæ urbem Synodi Nicenæ memoria celebrem firmo præsidio tutabatur contra Græcos. Hac post uiginti sex dierum obsidionem ui effracta captaq; quinto Idus Iunij, Anno millesimo, nonagesimo septimo, fœliciterq; repulso exercitu* SOLYMANNI, *qui digreßis ab Vrbe incubuerat, reliquas Asiæ prouincias Lyaconiam, Ciliciam, Syriam, Mesopotamiam, Comagenam, quatuor annorum spacio penè omnes partim cæsis, partim fugatis inde Turcis perdomuerunt, qua celeritate tantum iniece-*

runt terrorem Sarracenis, ut CALIPHA Ægyptius desperatione quadam obuiam missis legatis amicitiam & fœdus petiuerit.

Antiochiam ad Orontem fluuium nouem mensium difficili obsidione fatigatam, tandem proditione cœperunt, tertio Nonas Iunij, Anno Christi millesimo, nonagesimo octauo. Sed repentino & improuiso aduentu auxiliorum Persicorum, quæ à Sultano Belchiaroco adduxit Carbagatus Persa, rursus intra Vrbem nullo commeatu instructam conclusi, obsidionem sustinuerunt rerum necessariarum inopia multò difficiliorem, quam pertulerant hostes, cum natura scilicet luctati simul & hostibus. Tandem fame compulsi ad dimicandum, magno ausu conatuq; eruptione facta, & copijs Persicis fusis fugatisq; obsidionem soluerunt.

Hierosolymam tum Sarraceni tenuerunt, Nam paulò ante eam Turcis pulsis receperant, cum Turci, ut supra monui, Sarracenis ademptam, possedissent annos octoginta octo. Nostri uicissim Sarracenis excussis, cœperunt eam Idibus quintilibus anni sequentis, triginta octo dierum

rum continua oppugnatione grauiter quassatam, cũ pene desperatis rebus essent reuocati ad nouam aggreßionem ostento, quod ex monte oliueti præfulgidi clypei agitatione fecerat spem uictoriæ. Ibi regni sede constituta, consentientibus sententijs regem Hierosolymorum declararunt GODEFRIDVM ducem, qui solenni initiatus ritu, spinea exemplo Christi Saluatoris, non aurea Corona ornari uoluit.

Occuparat iam ante Ciliciam, Comagenam & Mesopotamiam Balduinus frater Regis, qui Edessani comitis titulum usurpauit. Est enim Edessa Comagenæ ciuitas, quæ Rages dicta in historia THOBIÆ, hodie Orphæ cognomine dinoscitur. Tyberiadem recens captam beneficio regis obtinebat Tancredus nepos ROBERTI Guiscardi ex sorore.

Syriam ex Antiochia administrabat Boëmundus, hæc in sacris literis Reblata est.

Cum ad hunc modun regni sedes & arx belli in Hierosolymorum urbem collocata esset, deinceps inde reliquam Palæstinam, Syriam, & Phœnicum regionem debellarunt circum circa

GODEFRIDI *successores. Ipse enim uno tantum anno rerum potitus, decimo quinto Calend: Augusti, Anno Christi millesimo, centesimo, fato functus est.*

GODEFRIDO *successit* BALDVINVS *frater, comes Edessanus, hic ad regnum euectus cessit Edessam Balduino de Burgo consobrino, & Antipatriden, Cæsaream, Ptolemaidem, Tripolin, & Berythum ui expugnatas regno adiecit, edita ingenti strage Sarracenorum.*

Expugnatæ etiam tunc sunt Apamea & Laodicea Syriæ urbes, & Carræ Mesopotamicæ ex ABRAHÆ *historia notæ, Tancredo & Raimundo Tolosano ducibus. Decessit autem Balduinus anno Christi, millesimo, centesimo, decimo octauo, Regni decimo octauo, postquam reuersus esset Ægypto, capta insula Pharo, quo tempore repetiuerunt patriam Robertus Flandriæ comes, Eustathius regis frater, & Boemundus Apulus.*

Post BALDVINVM *Tertius regnum possedit* BALDVINVS *de Burgo. Hoc rege maturo et salubri cõsilio institutus est Hierosolymis equestris ordo militiæ sacræ, qui excubias ageret*

pro

pro Chriſtiano orbe perpetuas, & regi adeſſet in reprimendis & extirpandis hoſtibus nouo regno infeſtis, finibuſq; tutandis, & præſtaret accedere terram ſanctam uolentibus tuta itinera terra mariq; latronibus depulſis. Hic ordo à profeßione S. IOHANNIS nomen adeptus initio, poſtea dominorum Rhodiorum titulo celebratior notiorq; euaſit, cum plurimas maris mediterranei inſulas bello domitas perpetuo contra Sarracenos & Turcas præſidio muniuiſſet magno Europæ uniuerſæ cum commodo. Plurimum enim profuit orbi Chriſtiano horum equitum uigilantia & uirtus, dum uiguit. Diu enim repreſſerunt hoſtes utroſq; magno ſucceſſu, adiuti uicinorum Regum & Imperatorum auxilijs. Nunc deſerti ab omnibus & Imperij Turcici circumfuſa potentia fracti, Rhodo amiſſa, ægrè ſeſe intra Melitæ inſulæ anguſtias tuentur & ſuſtinent.

Cum autem aßiduè magna multitudo certatim partim religionis, partim militiæ cauſa in Palæſtinam conuolaret, exemplo illorum alijs ſimiliter ſeſe coniungentibus, nouæ duæ ibidem familiæ ſacrorum militum conditæ ſunt Templariorum et Teutonicorum. Feruebat enim

in animis hominum ardor belligerandi pro gloria DEI & Ecclesia, succensus crescentis superstitionis opinione & uictoriarum exemplis.

Templarij cœperunt, autoribus, ut uocantur, HVGONE de Paganis, & Ganfredo de S. Adelmaro. Hi primo ad urbem Hierosolymam consederunt, destinati adducendis tuto reducendisq; ijs qui nauibus appulsi peregrè ad urbem commearent & remearent, urbiq; custodiendæ, Nam limites longius ab urbe tutabantur cæteri, continentibus aduersus hostes bellis. Sed breui tempore in præcipua dispersi regna orbis Christiani, & pia largaq; beneficentia hominum immensis locupletati opibus, cum sese in aulas Principum insinuassent, ita degenerarunt à sua, maiorumq; uirtute, grauitate, fide, pristinoq; instituto, ut de tollendis illis Principes cogitare oportuerit. Et quidem inita in illorum cedem consilia structasq; insidias Monarchis miro silentio occultantibus, paßim toto orbe Christiano penè uno momento simul excisi sunt atq; extirpati uniuersi, ducentesimo ferè ex quo cœperant anno, imperante HENRICO Septimo. Supremus familiæ magister sedem habuit Hierosolymis.

Teuto-

Teutonicorum familia, quos à profeßione & symbolo Marianos nominant, initium habuit ad Ptolemaidem imperante HENRICO sexto. Anno Christi millesimo, centesimo, nonagesimo, decimo tertio Calend: Decemb: autoribus quibusdam ciuibus urbium Bremæ & Lubecæ, qui magnis sumptibus ædificato & instructo ibi Xenodochio in usum eorũ, qui familiæ insererentur, postea cùm numerus creuisset, ceu Colonias inde in Germaniam deduxerunt. Gubernatio familiæ commendata fuit cuidam HENRICO VValpodio, qui primus munus, ut uocant, Magistri obijt. Nouæ Coloniæ in Germania auctæ & roboratæ numero, opibusq; ditatæ, FRIDERICI Secundi Imperio Prußiam, & aliquantò ante Liuoniam domitis barbaris gentibus Imperio adiecerunt, et diu exceptis repreßisq; fœliciter ferarũ gentium irruptionibus, uelut murus has regiones protexerunt, de quibus suo loco.

Consilium institutionis fuit optimum & sanctißimum, quo spectatum aliud nihil est, nisi plantatio & propagatio Ecclesiæ in genere humano, & Imperij ampliatio. Quid uero potest suscipi geriq; pro gloria nominis diuini laudabilius, ijs operibus, quibus dilatatur Ecclesia,

abolentur Idola, multi adducuntur ad ueram DEI agnitionem? exuitur barbaris feritas & præstatur defensio? Consilio etiam respondit euentus initio, cum ex uero Zelo profectos acres & ardentes animorum impetus homines pij ad rem tantam adferrent, & conatus regeret atq; adiuuaret DEVS. Sed ut nihil est in rebus humanis perpetuum, aut durabile, ita cum pericula superata essent, paulatim consuetudine ex opum & ocij abundantia deciderunt hæ familiæ à pietate, integritate, & fortitudine, in Epicuream securitatem, luxum, mollitiem & ignauiam, & nimio studio suarum uoluptatum prorsus abiecerunt curam Ecclesiæ, religionis & disciplinæ, in qua ut rudis & imperita multitudo rectè institueretur, & asuefieret ad cultum humaniorem, abducta ab Idolis & beluina feritate, præcipuè præstare debebant.

Sequutæ sunt ergo pœnæ, quas cernimus. Liuonia quæ per annos ferè quingentos uirtutis Germanicæ præmium, uictoriarum de barbaris partarum Trophæum, Imperij aduersus eosdem præsidium fuit, auulsa ab Imperio, discerpitur à uicinis regibus impunè. Prußia aliquantò ante periit. Sic acquisita uirtute multoq;

ma-

maiorum ſanguine, flagitioſa ignauia perduntur.

Sed redeo ad Reges Hieroſolymitanos. BALDVINVS depulit aliquot magnis prælijs ex parte una Turcos, qui Damaſcum tenebant, ex altera Sarracenos Ægyptios. Expugnauit Tyrum, Anno Milleſimo, centeſimo, uiceſimo quarto, Tertio Calendas Iulij, & poſtea Raphaneas in Caſsiotide. Deceſsit Anno CHRISTI Milleſimo, centeſimo, triceſimo primo, regni decimo tertio, undecimo Calen: Septembris.

Hoc mortuo Principes diſtracti diſsidijs, mulierum ambitione excitatis, cœperunt inter ſe belligerari, refrixit paulatim ardor pietatis & elanguit uirtus. Ita neq; uirtus eſt diuturna neq; fœlicitas, & cito diſcedunt poſteri à ueſtigijs & exemplis maiorum. Creuerunt & diſſenſiones, belli duces defecerunt & præſidia, mulieres adminiſtrationem rerum & Imperia hæreditarij iuris prætextu traxerunt ad ſeſe, & in quos deperierunt inſana libidine, eos ad regnum per connubia ſuſtulerunt. Ex his creuit animus hoſtibus acerrimis & in omnes occaſiones rei gerendæ intentiſsimis, qui ſibi non defuerunt & ſuis rebus.

Fulconem comitem Andegauensium Balduini generum constitutum in regno contentiones domesticæ exercuerunt, motæ de principatu Antiocheno. Interijt is anno Christi millesimo, centesimo, quadragesimo secundo, regni undecimo, Idibus Nouembris, præcipiti lapsu concitati equi terræ allisus in uenatione ad Ptolemaidem, relictis impuberibus filijs Balduino & Almerico.

Balduino impuberi auxilium tulerunt CONRADVS Sueuus Imperator terra, LVDOVICVS Francorum Rex mari. Sed Imperator magnas in itinere perpessus clades, infœliciter tentata oppugnatione Damasci & Ascalonis, domum re infecta miserabiliter redijt, postquam amisisset omnem exercitum, partim alieni atq; insueti cœli iniurijs, partim itinerum difficultatibus & commeatus penuria absumptum. Ascalonem tandem Balduinus deditione cepit. Is decessit in Berytho, Idib. Februarij, Anno Christi millesimo, centesimo, sexagesimo secundo, regni uicesimo quarto.

Almericus frater Balduino successit. Inuasit Ægyptum, dimicauit cum Sarracone Suldano,

no, qui Ægypto recens occupata, abrogarat Caliphis Imperium, & successore eius Saladino, sed infœliciter. Suppetias tulit Almerico FRIDERICVS Imperator, sed ante res confectas præpropera morte abreptus, animũ Saladino, quem uictoriarum successu ei ademerat, interitu suo reddidit. Deceßit Almericus Anno millesimo, centesimo, septuagesimo tertio, regni duodecimo, Idib: Iulij, relicto Balduino filio impubere, qui elephantiasi correptus, cùm de prole desperasset, regem instituit Balduinum VVILHELMI Longatespatæ Marchionis Montisferrati filium, nepotem ex sorore Sybilla, cui etsi Raimundum comitem Tripolitanum testamento tutorem designarat, tamen Guido Lusignanus pueri uitricus, cui Sybilla Balduini mater nupserat, illo extruso, in administrationem regni, & tandem priuigno mortuo in regnum ipsum ui sese ingeßit. Ob quam rem cum uenisset in suspicionem dati puero ueneni, bello petitus à Raimundo, attraxit Saladinum ex Ægypto, qui ut fit cum inuitantur ad belli societatem potentes & infesti uicini, oppresso utroq; magnas rebus Christianis in Palæstina Syriaq; & Mesopotamia clades intulit, & tandem regnum destruxit, acceptis in deditionẽ urbibus, Ptolemaide, Azo-

to, & Berytho, & Ascalone, ipsaq; regia urbe oppugnatione unius Mensis capta, Anno Christi millesimo, centesimo, octogesimo septimo, Postridie Calend: Octobris, Anno postquam à GODEFRIDO occupata fuit octogesimo octauo.

Hic finis fuit regni Hierosolymitani uerè heroica uirtute, concordiq; conatu primorum regum instaurati, ut terra sancta repurgata ab inquinamentis blasphemiæ Mahometicæ, rursus fieret sedes Ecclesiæ DEI: ambitione uerò & discordijs successorum proditi atq; euersi.

In ipso captæ urbis tumultu Sybilla cum quatuor liberis occubuit, cuius soror Isabella maritum habebat Honfredum Toronium, à quo ui eam abripuit CONRADVS Marchio Monferratensis, regnum sibi coniugis prætextu ut uendicaret, sed à Sicarijs, quos Sarraceni Arsacidas uocant in foro trucidatus est. Ita de stante & florente regno odijs, ambitione ac perfidia: de amisso cædibus etiam certatum est. Marchionis CONRADI crebro meminerunt historiæ Græcæ. Magna enim illi cum Imperatoribus Orientis intercesit coniunctio ac necessitudo. Isabellam HENRICVS Campaniæ

Comes

Comes, Tyri dominus, ad se transtulit, sed titulum Regis Hierosolymorum recusauit, quòd eũdem sibi liberisq; ex Sibylla natis arrogaret Guido Lusingnanus. Hic cum RICARDVM Angliæ Regem inclinatas penèq; collapsas res Christianorum in Asia instauraturum, cum pecunia adiuuisset, Cyprum, quam Ricardus recens Alexio Comneno Tyranno capto relegatoq; in exilium occuparat, pro ea pecunia obtinuit. Huius posteri tenuerunt Cyprum usq; ad IACOBVM Lusingnanum regem ultimũ, quo mortuo Veneti memoria patrum Cyprum suam fecerunt, Vidua, quæ Veneta mulier erat è Corneliorum gente, exaggeratione periculorum, quæ à Turcis impenderent persuasa, ut abdicato regno, cui nouum regem matrimonio erat inductura, in patriam reuerteretur.

Post Guidonem regnum Cypri AMERICVS frater excepit, adiecitq; ducta in uxorem Vidua Isabella, regni Hierosolymitani titulum et Tyri Principatum. Hunc quòd negligentius administraret reliquias Christiani regni in tanto rerum discrimine, Iohannes de Bregna nobilis Gallus Tyri dominatu exuit. Hic Iohannes iuuit ANDREAM Vngariæ regẽ Belæ tertij filiũ,

Au-

Austriæq; ducem & comitem Niuernensam oppugnantes Damiatam Ægypti, in qua oppugnatione ardenti tragula ictus ustulatusq;, inducijs cum Sultano factis, redijt in Galliam, & regnum Hierosolymorum cum Iole filia, quam ex Iole Conradi Marchionis Montisferrati & Isabellæ filia susceperat, dotis loco tradidit FRIDERICO secundo Imperatori, à quo titulus regni deuolutus est ad reges Neapolitanos. De hoc FRIDERICO & cæteris Imperatoribus, qui ante eum res Christianas in Asia erigere ac restituere conati sunt, suo loco dicemus.

Nauarunt aliquid in his bellis Respub: Italicæ, Veneta Genuensis & Pisana, quæ tunc opibus antecellebant & uiribus, sed eo consilio & euentu, ut belli sumptus, labores & pericula deriuarint in socios, præmia & fructus transtulerint ad sese, potiti et præreptis interceptisue tota Syria spolijs, è quibus peramplæ eis opes accesserunt, & maris Imperio, quo confirmatæ sunt uires, quarum fiducia & mouerunt multa deinceps, & Veneti cæteris oppreßis Italiæ Imperium affectare sunt ausi, quod esset Imperatorum potentia Pontificum artibus languefacta.

Latè dominatæ sunt in mari hæ Respub: post

post exclusos ab hostibus tota Asia Christianos, Genuensium Imperium toto mari incommode dispersum ad ipsam usq; Tauricam Chersonesum sese extendit per Ægeum mare, Hellespontum, Bosphorum Thracium & Pontum Euxinum. Diu enim tenuerunt Capham celebre in Taurica Emporium, quæ est Theodosia ueterum, & defenderunt fortiter Byzantini Imperij limites urbemq; ipsam contra augescentem & ex propinquo undiq; imminentem Turcorum potentiam. Corsicæ & Chio insulis adhuc hodie imperant.

Veneti rectiore consilio ex Creta, quæ nunc Candia est, Istriæ Illyricoq; perportuna ad firmū stabileq; Imperium commoditate, coniunxerunt Peloponnesum & Cycladas insulas longo tractu Thessalonicam usq; ex parte una, ex altera Ionij maris insulas & littora. Sed cito aliena uirtute parta opulentia in æmulationem abijt, æmulatio in bellum exarsit, quod cum ad Ptolemaiden ex leuibus initijs natum esset, Pisanis oppreßis, reliquas duas, longo tempore exercuit. Diu enim inter se de maris Imperio decertarunt uario euentu, quaternis uicibus bello redintegrato, donec Genuenses ad extremū magno prælio

prælio uicti ad Methonen, Imperium maris Venetis reliquerunt.

IMPERATORES ORIENTIS VSQVE AD FRANCOS.

CALOIOANNES ALEXII COMNENI FILIVS.

IMperatores Orientes pro innata genti malitia penè plus nocuerunt rebus Christianis in Asia occulta perfidia, quam hostes ui manifesta. Nam ne progredi possent seq; confirmare impediuerunt ubicunq; fuit occasio, commeatu aut denegato, aut interuerso, aut infecto & adulterato, auxilijs interceptis, clam instigatis, si quiescerent, atq; adiutis hostibus, uel Christianis spe amicitiæ, aut fictis occasionibus rei contra barbaros gerendæ in discrimen adductis, deniq; depopulatione occupatarum prouinciarum. Amicitias & fœdera fide dubia coluerunt, extimescentes suspicaci metu efflorescentē potentiam nouorum hospitum, & inuidentes gloriæ

gloriæ ac succeßibus eorundem, & dolentes ab exteris & alienis quasi præ foribus intercipi, quæ non multò ante maioribus barbarorum uiolentia extorta, reditura ad sese sperabant.

Accidit autem hoc ipsum paulò post, ut excuterentur à Francis. Ferè enim aut in ea nos mala præcipitamus ipsi, quibus occurere immaturis consilijs, quæq; aut uirium humanarum, aut sapientiæ uel calliditatis fiducia sine DEO amoliri ac depellere conamur, aut cum fatalibus urgemur pœnis, dum contra fata mirifico, ut uidetur, astu apparatuq; tendimus, in fata ipsa ruimus, & ut apud PLATONEM dicitur, fugientes fumum seruitutis, in ignem seruum incidimus. Sed nec Franci diu imperarunt, astutis leuium ingeniorum artibus euersi, quòd incertæ dubiæq; beneuolentiæ fiducia, nimium sese & aperirent & crederent animo studioq; alienißimis, ex suarum naturarum simplicitate & rectitudine illorum subdola & fraudulenta ingenia non rectè æstimantes.

Vituperatur præcipuè ALEXII Commeni perfidia, huic Caloioannes filius succeßit, Patre & uictorijs bellicis & opibus superior & uir melior. Nam in Asia Turcos repreßit, in Europa

ropa

ropa Scythas Tartaros Thracia Macedoniaq; expulit, in quas ALEXIO Comneno imperante ex Septentrione inuolarant tantis agminibus, ut locustarum instar omnia obruerint atq; compleuerint. Hæc Tartarorum, quos Græci uniuersos ueteri nomine Scythas appellant, prima fuit in Europam irruptio, inde per Vngariam effusi Poloniam & magnam Silesiæ partem celeri per loca plana atq; expedita progressu, cædibus, incendijs, rapinis ac deprædationibus horribiliter peruastarunt. Paulò ante per Caspias portas Asiam adorti tentarant regnum Turcicum ad Pontum. Sed de his infra plura. Tartaris summotis bellum fecit Hunnis, quibus ad Saui Istriq; confluentem profligatis prope Belgradum, in loco nobilitato strage Francorū, quos in Asiam militatum profecturos ab Vngaris diximus esse cæsos, φραγκοχώριον enim nominatum in historijs reperio, tunc ergo bonam inferioris Pannoniæ partem edomuit. Legatos misit ad LOTHARIVM Saxonem gratulatum de pulso ex Apulia ROGERIO. Postea & cum CONRADO Sueuo fœdus fecit & affinitatem contraxit, data filio MANVELI in uxorem sorore Gerdrudis coniugis CONRADI, filia comitis Sultzbachici.

A Rai=

A Raimundo Principe Antiocheno emit urbem Antiochiam, cùm esset pecuniosus, hanc occupaturus, cùm prohiberetur ab Episcopo Gabulensi, iratus Syriam depopulatus est. In reditu ubi Cilicum fines attigisset, memorabili exitu uitam finijt, manu ad digitum minimum uenenatæ sagittæ illapsu strictim læsa, quam una cum alijs aper ab eo sauciatus subitò insultu Pharetra excusserat, ex læsa parte ueneno celeriter in omnes corporis partes discurrente. Locum in quo id accidit Coruorum nidos cognominatum fuisse, & ambiguo oracularum indicatum tradunt: ὦ πῶς γεννήσῃ βρῶμα δεινῶν κοράκων. Fuit enim gens Græca dedita plurimũ atq; addicta χρησμολόγοις, qui Magiam prætextu diuinatricis Physicæ exercuerunt. Ab his sicut antiquitus ab oraculis, responsa petita sunt, ut fit extincta uera inuocatione & corrupta doctrina Ecclesiæ. Deceßit cùm imperasset secundum Nicetam annos uiginti quatuor, secundum alios uiginti quinq;, Menses octo. Filios habuit quatuor, quorum duo ALEXIVS & ANDRONICVS obierunt uiuo Patre, de duobus reliquis MANVELEM natu minimum maiori ISAACIO tanquam ad gubernacula parum idoneo prætulit.

MANVEL COMNENVS.

MANVELEM hunc humili natum loco, & Tryphonis cognomine à pueris derisum, sunt qui uxorem Alexij Principis ob consuetudinem interiorem ad Imperium extulisse prodiderunt. Nicetas ex Caloioanne natum scribit. Princeps fuit ingeniosus, leuis, turbulentus, infidus, perfidiosus, infœlix, sed eloquens, exercitatus in disciplinis, amans Sophistices & nouarum opinionum, in disputando acer & curiosus. Venetos bello lacesitos cum sustinere non posset, restitutione eorum, quæ eripuerat rursus placauit. CONRADVM Sueuum Imperatorem, cum ad fœdus & amicitiam inuitasset propter affinitatem pollicitationibus blandissimis, Postea fiducia amicitiæ securius se transmisso Hellesponto Asiæ committentem, insigni perfidia penè grauius hostibus ipsis afflixit, ferro, fraude & ueneno exercitum depopulatus. Magnam enim partem eius perdidit, submissis panibus, qui parati erant ex farina infecta commoliti gypsi tenuissimo puluere. Huius perfidiæ pœnas ROGERIVS Siciliæ Rex bello persequutus,

tus, Corcyra, Ætolia, Acarnania, Corynthο, & Acrocorynthο partim ui, partim deditione captis atq; direptis, classem regiæ urbi admouit, & impetu in eam facto suburbia flammis iniectis exußit, ægrè sese cum Imperij titulo intra mœnia Imperatore conseruante. Pax demum inter utrumque Romano Pontifice conciliante facta est.

Cum Scythis etiam, Turcis, Persis & Hungaris ei res fuit, sed raro successu.

Curiositate naturæ & ingenij leuitate multa turbauit in doctrina Ecclesiæ. Cum enim & ingenio ualeret, & eloquentia, & delectaretur monstrosis opinionibus atq; ostentatione ingenij in disputationum conflictibus, nouis ac Sophisticis interpretationibus, multa Ecclesiæ dogmata, quæ per se plana fuerunt atq; explicata labefactauit & implicuit, præsertim de FILIO DEI nato ex Maria uirgine, deq; his in consensu Episcoporum motis controuersijs disseruit, ac declarationibus ueteribus repudiatis, ut illos, quibus cum confligtari libuit exerceret, affinxit noua καὶ σοφὰ φάρμακα iam olim condemnatis erroribus,

erroribus, audacia tanta, ut Mahometicas blasphemias etiam præstigijs spetiosis lenire mollireq; ueritus non sit, & hæc aliaq; his similia excusarit, uerum esse DEVM, τὸν ὁλοσφυρόν, τὸν μὴ γέγεννημένον, ἢ γεννήσαντα θεόν. Quod etsi ingenij ludus esse debuit, indignum tamen Christiano fuit Principe & maliciosæ leuitatis argumentum, Fuit enim Ethnicis etiam ἐχθρὰ σοφία λοιδορῆσαι θεὸν, siue ioco id fiat, siue serio.

Agitata tunc est & quæstio de oblatione, quæ fit in Missa pro uiuis & mortuis, profecta sine dubio ex scholis latinorum,, & in Græciam à Monachis introducta. Disputatum est de uerbis Canonis Græci, qui uerecundius loquitur quàm latinus Canon, τὸν σεσαρκωμένον θεὸν προσφέρειν τε ὁμοῦ καὶ προσφέρεσθαι, quod in Missa filius DEI offerat sese Patri, & offeratur manu sacerdotis, sicut obtulit sese in cruce pro peccatis generis humani. Cui figmento quotquot contradixerunt, sacro ordine moti, & extorres acti sunt. Nam eo usq; iam persuasio falsa de Idolatrico cultu in Missa Theatrica & huius pro uiuis & mortuis applicatione processerat, ut non audirentur euidentia doctrinæ sacræ

cræ teſtimonia, quæ & unica oblatione filij Dei conſummata eſſe omnia, teſte PAVLO ad Hebræos, & beneficiorum omnium filij DEI applicationem unicuiq; fieri fide propria conuincunt, & hæc blaſphema commenta redarguunt, ſed pluris fieret conſuetudo, qua Cœna Domini magna ex parte ad mortuos translata & horribili Idolomania contaminata eſt.

MANVEL Imperio, cui præfuit annos triginta octo, ſponte relicto, incluſit ſeſe in Monaſterium, in quo non ita multò poſt iam ſexagenarius obijt. Imperij finem hoc uerſu ei prædictum tradunt:

Ἀλλ' ὑστάτην σὲ κερδανεῖ λάβῃ λόγου.

Poſtremæ enim literæ nominis Μανουὴλ Græcis triginta octo ſignificant. Vxores habuit duas, unam de qua ſupra dixi Germanam, ſororem coniugis CONRADI Imperatoris: Alteram Conſtantiam filiam RAIMVNDI Antiocheni Principis, ex qua reliquit ſucceſſorem.

ALEXIVS COMNENVS.

ALEXIVM *filium Pater regno decedens, puerum prorsus Andronici patruelis tutelæ commendauit. Hic Andronicus statim, ut in Imperium ingressus est, amouit æmulos omnes, quos impedituros suspicabatur, ne quod animo conceperat de Imperij raptu perficeret, moxq́; omni metu liberatus Alexium quoq́; pupillum, Imperij hæredem, cum uix annum attigisset decimum quintum, neruo arcu eliso immaniter strangulatum, inclusumq; arcæ plumbeæ, demersit in mare, acclamantibus cædis socijs uelut* ἐπιτάφιον ἆσμα, *Homericum illud:* οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς.

ANDRONICVS COMNENVS.

ANDRONICVS *iugulato Alexio rerum potitus, desponsatam illi Annam regis Francorum filiam in uxorem duxit. Vir fraudulenta calliditate, et lupina sæuicia nulli secundus*

dus. Nam & ſuos & Alexij patruelis conſanguineos amicoſq́;, quoſcunq; arripuit, uel crudelibus ſupplicijs tortos enecauit, uel oculis priuauit. In Nicenos & Pruſacnſes, qui Theodoro Cantacuzeno, & Iſaacio Angelo adhæſerant, cum ſeſe poſt Cantacuzeni uiri impigri & ſtrenui interitum dedidiſſent, nullum crudelitatis genus prætermiſit. Cum Theſſalonicenſibus egit paulò mitius, deprecante Epiſcopo Euſtathio, uiro doctiſsimo, cuius extant in Homerum commentarij. Iſaacium Angelum recepit in gratiam. Bello petitus à VVilhelmo Siciliæ rege, uindicaturo iniuſtam cædem impuberis Alexij, et prælio uictus, cùm ob immanem ſæuiciam publico flagraret odio, Angelo, quem ad ſupplicium corripi mandarat, ſeditionem concitante, dum fugam parat comprehenſus eſt, mutilatuſq́; altera manu & oculo, & ſcabro Camelo facie ad poſticam uerſa per urbem circumductus, uulgiq́; tumultu uncis & harpagonibus penè fruſtillatim concerptus, pœnas dedit parricidij, raptæ tyrannidis, et iniuſtæ ſæuiciæ, cum biennio rebus præfuiſſet. Odium quo laborauit pater, & crudelitatis ab illo uſurpatæ pœnas expiarunt & filij Iohannes & Manuel oculis capti, nulla ſua culpa, ſed propter patris tyrannidem.

Ita propter scelera parentum grassantur pœnæ publicæ in totas familias, non uno tempore, sed multis interdum seculis, sicut de iusticia diuina concionatur uox Decalogi: Visitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem, & congruunt ad hanc ueteres uersus de talibus pœnis: ἀλλ᾽ αὐτῶν κεφαλῇσι καὶ ἐν σφετέροισι τέκεσσι εἰλεῖται, καὶ πῆμα δ᾽ ὁμοιος ἐπὶ πήμασι βαίνει. Plenæ sunt historiæ exemplis calamitosarū familiarum, Vbi parentum scelera pœnas posteris attraxerunt, quæ in plurimos uagatæ sunt, & totas absumpserunt stirpes, aut perpetuis exilijs dißiparunt, quale est exemplum Oedipi Thebani & similium.

ISAACIVS ANGELVS.

ISAACIVM Bysantini collocarunt ad gubernacula, destinatis ab Andronico Tyranno supplicijs ereptum. Hic simulatione iusticiæ & moderationis, cum esset natura timidißimus, & idcirco truculentus ac sæuus, initio res afflictas Bysantinorum rursus errexit aliquantulum, &

exilijs desolatam urbem ab Andronico, exulibus restitutis instaurauit. Bellum mouit in Siculos, qui Thessalia occupata & expugnata Amphipoli urbi ipsi & Imperio imminebant, accitis in societatem belli Alanis, in quo bello classe Sicula ad Thessalonicam dißipata, exercitus partem mari fuga exclusam, fame necauit, captis ducibus RICHARDO & BALDVINO comite. Sed postea cum VVILHELMO rege Siculo ultionem meditante pacem fecit.

In VValachos, quos & Blachos nominant Græci scriptores, in hos ergò nouis defectionibus Imperium detrectantes, aliquoties infœliciter mouit. Insignibus enim cladibus repulsus est. Primum autem quantum ego memini, nominantur VValachi in hac historia, quorum nomen quo tempore & quibus occasionibus innotuerit, aut quando gens ipsa in ea intra Tyram & Istrum regione consederit, certò non scio. Inhabitat enim ueterem Daciam, quam postea tenuerunt Gotti. Ea diuidebatur antiquitus à Sarmatiæ parte, ubi hodie sunt Rußia & Podolia, flumine Tyra, quem incolæ Nestrum appellant. Ab Occidente sole attingebat Iazygas Metanastas, quorum regionem Transyluani poßi-

dent. Ad orientem distinguebatur ab inferiore Mœsia, quæ Bulgaria est, Hierasso, quem Prutum nominant, & Istro fluuijs. Ad meridiem à superiore Mœsia, quæ nunc Bosna est & Seruia, disiungebatur eodem Istro.

De origine ergo gentis mihi uidetur non esse absimile uero, quod Imperatores orientis post summotos inde partim, partim excisos Gotos, agros illos ueteri more distribuerint ueteranis militibus, & ut stipendia his exoluerent, & ut per eos à finibus Imperij ex ea parte arcerent tumultuantes Sarmatas. Inter illos plurimos fuisse Romanos, lingua argumento est, quæ ex latina est deprauata. Ab his Romanis profectum esse VValachorum nomen, uicinis in Transsyluania Gottis autoribus, qui Italos Germanica consuetudnie VVallios nominarunt, consentaneum est. Nam quod à Flacco quodam eorum præfecto nomen tractum esse nonnulli fingunt, fabulosum prorsus est.

Latuerunt autem VValachi, quam diu quieti Constantinopolitanis Imperatoribus paruerunt, & uicißim inclaruerunt, cum admixtione Sarmatarum aucti et ab ijsdem incitati recusare Impe-

Imperium cœperunt. Eosdem Sarmatis ductoribus Lituaniam indeq; Liuoniam & uicinam Borußiam nouis Colonis mixtim compleuisse, testantur ueteris linguæ uestigia, quæ latinitatem referunt.

Posteriori tempore VValachorum una gens in duas est partes diuulsa, dominatu distincto, suntq; qui ad Orientem & Septentrionem habitant, Podoliæ finitimi, VValachi antiquo nomine, cæteri ad Meridiem & Transyluaniam Muldaui nouo nomine appellati, etsi aliqui nomina permutantes, VValachos hos, Muldauos illos uocare malunt.

In ALEXIVM Comnenum Cypri tyrannum nauiganti, classem tempestas disiecit & ad scopulos allisam confregit. Hunc Alexiū anno proximè sequente Richardus Angliæ Rex expugnata Insula cœpit & abduxit, de quo suprà dictum est. Fridericum Barbarossam ad Hellespontum aditu Asiæ, & traiectu prohibiturus, aliquot aduersis prælijs castigatus, à bello desijt, initaq; cum eo amicitia & obsidibus confirmata progredientem commeatu iuuit.

Domi occultis aliquorum conspirationibus, et apertis etiam seditionibus quorundā Imperio insidians

diantium irritatus, metu insidiarum & inopiæ ad crudelitatem se conuertit & rapacitatem, quibus cùm odia suorum conflasset, à fratre, quem à Turcis captum multò auro redemerat, Imperio & oculis priuatus, atq; in sordidũ carcerem detrusus, de illa spe decidit, qua ex falso oraculi promisso Imperium in annos triginta duos sibi desponderat, cum imperasset Annos nouem, Menses octo. Postea è carcere per filium extractus, cùm insueti aëris nouitatem & asperitatem ferre non posset, morbo contracto interijt.

ALEXIVS
ANGELVS.

NON diu fraude & parricidio raptum Imperium tenuit ALEXIVS, cùm natura meticulosus esset & ignauus, totumq; se in uoluptates effudisset, neglectis uicinis VValachis & Scythis. Nam Isaacij filius Alexius, cui mortem machinatus erat, concitatis in exilio Francis & Venetis, quorum in uicinia tunc erant uires ualidißimæ, & horum ope, urbe ferro flammaq; expugnata, fugatoq; patruo, Imperium recupe-

recuperauit occasione tali. Moturi in Asiam aduersus Turcos & Saracenos Bonifacius Marchio Montisferrati, BALDVINVS Flandriæ & HENRICVS S. Pauli comites, & cum his Allobrogum Dux, conuenerant Venetijs, cumq; interueniente mora belli sumptus exhausissent, petiuerunt à Senatu Veneto pecuniam mutuo, quæ data est eis cum promisso maioris pecuniæ certis conditionibus, si Rempub: occupatam bello Istriano & oppugnatione Iaderæ urbis iuuare uellent. Quas illi conditiones cum accepissent, obsidio Iaderæ tentata, sed opinione omnium longius protracta est. Circumsidentibus urbem superuenit ALEXIVS ISAACII filius, qui patrui sceleratas manus effugerat, & multa questus de huius crudelitate, cœcitatem patris, sordes & squallorem carceris, suum exilium, multa etiam, si reduceretur pollicitus, auxilia impetrauit. Classis ergò ex Dalmatia ad Bosphorum Thracium adducta: sinus qui Peram à Byzantio quinquaginta stadiorum interuallo dirimit, rupta quæ obtensa fuit, cathena ferrea, occupatus: urbs deditione capta, & ALEXIO Iuniori reddita est, ijs, quibus inter eos conuenerat conditionibus. Alter ALEXIVS Debeltum profugit auectis secum thesauris Imperij.

cum

cùm imperasset annos octo, Menses tres, dies decem, & irrito conatu Imperium deinceps repetiuit.

ALEXIVS IVNIOR:

SEd nec ALEXII Iunioris diuturnum fuit Imperium, quem inuisum suis reddidit seu timiditas, seu ignauia, seu potius suspitio de collusione cum Francis & Venetis, quos censuerat non lacessendos bello, sed auro placandos esse, Byzantijs uociferantibus ignauia & perfidia Imperatoris fieri, quod per Græcorum prouincias, inque ipso urbis conspectu impunè grassarentur, nemine uindicante. Quare illi per seditionem repulso, datus est successor NICOLAVS Canabus aliquantò minus ad Imperium idoneus Alexio. Hac occasione Alexius Ducas, cognomento Murzuphilus, ob coniuncta ac uelut oculis imminentia supercilia, homo subdolus et sceleratus, Alexium amicitiæ specie ad se fraude traductū, tanquam eum contra iniurias defensurus esset, insanienti plebi uinciendum obiecit: alterum Nicolaum paucorum subnixum studijs per suos satellites, præsidio diffugiente cœpit, atq; ita amoto utroq; Imperium inuasit. Alexio bis potu ueneni frustra

fruſtra tentato, laqueo guttur ſua manu eliſit. Menſe Imperij ſexto, die octauo. Ipſe cum exercitu Balduinū Flandriæ comitē adortus, qui cum exercitu non procul aberat, ſed repulſus, ac Venetis duce Dandalo perſequentibus intra urbem cōpulſus & obſidione cinctus, cum de urbis defenſione deſperaret, clàm ſeſe ex urbe ſubduxit, fuga uitā conſeruaturus. Obſidio terra mariq; in diem octauū & ſexageſimū cōtinuata eſt, cui finem impoſuit inſana intra urbem de Imperio cōtentio inter Theodorū Ducem & Laſcarem. His enim inter ſe digladiantibus, urbs capta, direpta incenſaq; maiore ſui parta cōflagrauit. Tyrannus Murzuphilus deinceps in Peloponneſo comprehenſus perductuſq; Cōſtantinopolim, & poſt exculptos oculos de turri præcipitatus, promiſcua plebe in cadauer deſæuiente, fruſtillatim eſt conciſus.

Vrbe recepta conuenit inter proceres, ut quindecemuiri crearentur, quibus eligendi Imperatoris poteſtas foret, atq; illud expreßū eſt, ut ſi Veneti nominis Imperator declaratus non eſſet, quē ipſi uellent è ſua gente Patriarchā urbi darent. Ita Flādrenſis et S. Pauli comites quinos: Monferratenſis et Allobrogū duces totidem deſignauerunt. Reliquos adiecerunt Veneti. Horū ſuffragijs ad Balduinum Flandriæ comitem Im-

perium delatum est. Eidem dimidium urbis, prouinciarum, uectigalium, rerumq́; omnium, quas ex fœdere communi bello acquisiuerant, attributum est. Pacato ciuitatis statu castra in Thraciam promota, quæq́; intra Byzantium & Hadrianopolin comprehenduntur, in deditionem accepta sunt. BALDVINVS *ut socijs quæ ex fœdere decreta erant exoluerentur*, Bonifacium Marchionem Thessaliæ regem declarauit. Venetis Cretam Insulam, quam dono ALEXII Angeli BONIFACIVS consequutus erat, attribuit, BONIFACIO credente, quæ res primam æmulationi inter Venetos & Genuenses causam dedit,

Ita à Græcis ad Francos Imperium Orientis est translatum, in quo, ut supra dixi præter exempla iudicij diuini aduersus Idolatriam, libidines, perfidiam, tyrannidem, parricidia, præterq́; tragicos exitus tyrannorum penè considaratu dignum nihil est. Sed illustria proponuntur testimonia prouidentiæ, bonitatis ac misericordiæ diuinæ, quod cum uoluerit DEVS aliquid esse reliquum propter Ecclesiam, tulit clementer illa contaminatißima & flagitiosißima portenta generis humani, ac pœnas publicas mitigauit

tigauit

tigauit & prorogauit, & ne ante præfinitam diuinitus metam interiret Imperium, excitauit interdum aliquos mediocres Principes, qui prudentia & uirtute uelut lacinias corrosæ ac diffluentis tunicæ rursus aliquantulum consuerunt ac sarciuerunt.

IMPERATORES OCCIDENTIS EX VETERVM Gibellinorum stirpe in Sueuia.

NIL magis inimicum esse atq; infestum, nec pernitiosum magis Ecclesiæ & Reipub: superba tyrannide Sacerdotum, cum discedentes à uerbo Dei, & suæ uocationis metis, transformant ministerium Euangelij in Monarchiam politicam, & falso ministerij prætextu abusuq; rapiunt exercentq; potestatem in quoscunq; suo libitu, didicit orbis Christianus hisce annis quingentis post Henricorum bella, quibus uicit & regnauit tyrannis Pontificum. Sed grauiorem hanc tyrannidem Monarchæ senserunt, quam cæteri, quo maior illorum potentia fuit & Pontificibus formidabilior, si uires reciperet. Hanc quibus artibus oppugnare semel inclina-

tam perrexerint exempla Sueuorum ostendunt, quibus Imperium capessentibus Germania fracta fessaq; bellis ciuilibus atq; exarmata, uix ægrè consistebat. Non destiterunt tamen Pontifices impellere eam turbareq; nouis seditionibus, quas cùm domi singulari prudentia, moderatione, dexteritate ac fœlicitate sedarent noui Imperatores, quorum fuit affectio erga miseram & miserè perditam patriam uerè paterna, sanarentq; antiqua uulnera & firmarent ac solidarent pacem, furor Pontificum Italiam commouere, incitare & attrahere exteros reges, diris et execrationibus alienare ab Imperatoribus studia orbis Christiani, & hos externis ac domesticis bellis implicare cœpit, ne unquam orbi Christiano quies contingeret & tranquillitas. Hi scilicet nouæ Tyrannidis, nouæq; religionis fuerunt fructus. Nam quæ solam antea Germaniam exercuerant bella ciuilia, inde in uniuersa orbis Christiani exundarunt regna, Pontificum consilijs, & artibus ceu disseminata.

Eleuata est & in contemptum adducta apud uicinos Reges autoritas Imperatorum, & incitati sunt hi, ut illis cum rabie Pontificum conflictantibus, paulatim sese ab obedientiæ & uete-

ueterum pactorum legibus ſubducerent, & ab Imperio auellerent, cui certis conditionibus ita paruerant hactenus, ut annua tributa ſubiectionis teſtificandæ cauſa pendere ſint coacti. Hæc tributa Imperatoribus detracta & controuerſias omnes inter uicinos Reges Pontifices ad ſe tanquam ſupremum orbis Chriſtiani iudicem tranſtulerunt, quod non ſolùm opum, ſed multò magis autoritatis cauſa Romanis profuit, & Regibus libertatis nomine fuit gratiſſimum. Imperare enim Regibus Monarchæ, & conſenſum atq; coniunctas uires orbis Chriſtiani augeſcenti potentiæ Pontificum opponere amplius non potuerunt.

Sed & Regibus ipſis noui compedes & noua ſunt uincula commentitiæ ſuperſtitionis terriculamentis et Epiſcoporum Monachorumque ſatellitio circumdata, quibus ſi metu Imperatorum ſoluti, diſcedere ab obedientia Romanæ ſedis uellent, reduci intra carceres & cohercerı poſſent. Deniq; cogitatum tentatumq; id omne eſt, quod Imperatores frangeret, Pontifices augeret.

Tandem & cōmiſſi ſunt cum Imperatoribus

reges & inter ſeſe, ita ut nullus penè fuerit in orbe Chriſtiano angulus, qui non ex religioſa tyrannide Pontificum ſuo ſit cruore reſperſus. Deniq; impediti ſunt honeſtiſsimi conatus optimorum Principum aduerſus Turcos & Saracenos potentiſsimos ac ſæuiſsimos Chriſtiani nominis hoſtes, quos ſi tunc, ut fœliciter cœperant, procul à finibus Chriſtianorum in Aſia compreßiſſent, non inſultantes nobis ſucceſſu uictoriarum & graſſantes cædibus in uiſcera noſtra, ceruicibusq; noſtris triſtiſsimæ ſeruitutis iugum intentantes in ipſa Germania ſpectaſſemus.

Sed ſola Pontificum perfidia eliſit conatus optimos, qui Imperatores ex medio & proſperrimo bellorum curſu pernitioſiſsimis ſeditionibus retraxerunt, unde creuit animus hoſtibus, et potentia, magno perpetuoq; cum dedecore, et cum detrimento multò maiore Chriſtiani orbis.

Sed cur ceſſerunt, inquies, Pontificibus Monarchæ? Cur non immoderatam tyrannidem maturè priuſquam uires acquireret ac roboraretur contuderunt? Cur iniuſtam & impiam ſeruitutem Eccleſiæ & Reipub: imponi ſunt paßi? Ceſſerunt uicti non metu, non imbecillitate animo-

rum

rum, non magnitudine periculorum, etsi ruinam patriæ, tot ciuium lanienas, tot præstantum heroum interitus spectare graue fuit, sed honesta de religione opinione, quæ ex confirmatis erroribus illorum temporum in animis fascinatis superstitione penè obstinata dominabatur, cuius omni tempore apud benè institutos magna uis fuit, undecunq; oriatur, & quibuscunq; nitatur fundamentis, modo specie religiosa sese uenditet, oculosq; & animos aliquo numinis diuini sensu imbuat, quæ etiam Ethnicorum animos pupugit & flexit. Religionis ergò opinio expugnauit optimos Principes, quod aliter illis persuasum non esset, quam ut ostendebatur & iactabatur, piè recteq; fieri, & ex sententia diuinæ uoluntatis in doctrina sacra expressæ, quæcunq; à Pontificibus proponerentur & susciperentur. Hoc titulo enim fiebant omnia, cui non cedere piaculum esse ducebatur.

Hæc persuasio postea magis auxit Pontificum audaciam & impudentiam, & ad ea moliendastatuendaq; impulit, quæ ruinam Ecclesiæ & Imperio attulerunt, quod superstitione falsa et impia uinctis uulgi animis, Principes iniurias Pontificum dißimulare cogerentur: inter priuatos re-

tos reperirentur pauci, qui aut hiſcere contra auderent, aut impietatem decretorum Pontificiorum cum ſui capitis periculo uellent perſtringere.

Cum autem ſupra dixerim in hac tertia periodo poſt Chriſtum, erectam & ſtabilitam eſſe tyrannidem Pontificum fatali quadam religionis et Imperij mutatione, ideo in tota ſequente hiſtoria obſeruanda ſunt hæc duo præcipuè, primum quando illi et quas nouas leges tulerint, aut quæ procuderint dogmata noua, quibus occaſionibus ueteres uel Idolatrias, uel errores cumularint, & diſciplinam in ſuperſtitionem conuerterint, ritibus ueteribus laudatiſsimis abuſu deprauatis, quomodo turbarint Imperium & regna orbis Chriſtiani, ut ſuam tyrannidem & opes Romanæ ſedis amplificarent, quæ excitarint bella ciuilia, Item quæ Imperatorum & Regum cæterorum in hac ſeruitute fuerit conditio, quæ regnorum & Imperij forma & gubernatio extiterit ſub hac noua tyrannide, quæ acciderint regnorum mutationes, quarum peregrinarum gentium ex noſtris diſsidijs in noſtram perniciem creuerit potentia.

Deinde conſideretur quæ fuerit his temporibus Eccleſia, quos habuerit doctores, quid in-

terſit

intersit inter doctrinam ueræ Ecclesiæ et recentia commenta Monachorum & Scholasticorum? Multi imaginantur ex opinione confirmata diuturnitate inueteratæ tyrannidis Pontificum, Ecclesiam nihil esse aliud, nisi multitudinem uni Romano Pontifici subiectam, distinctã à cæteris gentibus per cæremonias, quas instituerunt Pontifices, alligatam ad successionem ordinariam Episcoporum, & ad interpretationem scripturæ, quam Pontifices, aut Synodi tradunt. Contra hanc imaginationem sciant pij non fuisse Ecclesiam Pontifices, Episcopos & cæteros, qui horum probarunt opiniones, qui sunt & fuerunt hostes ueræ Ecclesiæ partim Epicurei, partim Idolatræ manifesti, & deprauarunt dogmata ac Sacramenta impio & idolatrico abusu, eaq́; contulerunt ad turpem quæstum. Sed hos tantùm, qui in hoc cœtu sanctificati Spiritu sancto uerè crediderunt in DEVM per Filium Dei iuxta Euangelij doctrinam, etsi alij plus, alij minus lucis habuerunt. Nec dubium est præter multitudinem, quæ dominata est in Ecclesia Romana & errauit, sicut errabant Pontifices et Sacerdotes Hieremiæ aut Christi tempore, fuisse innumeros, qui etsi habuerunt aliquid imbecillitatis uel errorum, & fuerunt seruitute Pontificia

oppreßi, tamen rectè inuocarunt DEVM in agnitione & fiducia ueri Mediatoris IESV CHRISTI, & Sacramentorum pio usu sese erexerunt atq; consolati sunt, sicut ad HELIAM DEVS inquit, quod seruarit sibi septem millia, qui non curuarint genua coram Baal.

Nec moueantur pij autoritate multitudinis contra uerbum DEI, sed redeant ad regulam, Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema sit. Prima sit autoritas uerbi diuinitus traditi, Deinde illa est Ecclesia existimanda, quæ cum uerbo illo consentit, sicut inquit Christus: Oues meæ, uocem meam audiunt. Et AVGVSTINVS: Quæstio est, Vbi sit Ecclesia? Quid ergo facturi sumus? In uerbis nostris eam quæsituri sumus, An in uerbis capitis sui, Domini nostri IESV Christi? Puto quòd in illius uerbis quærere debemus, qui ueritas est & optimè nouit corpus suum.

Nec titulo etiam Ecclesiæ moueantur, quem Pontifices tanquam Gorgonis caput obijciunt. In infinitum enim discernenda est à membris ueræ Ecclesiæ ingens multitudo impiorum, qui ferè in illo cœtu, qui est Ecclesia, antecedunt cæteros autoritate, specie religionis, opinione doctrinæ.

ctrinæ. Quales fuerunt in populo Iudã tempore Hieremiæ Pontifices et Sacerdotes Impij, qui & ipsi allegabant contrà Hieremiã autoritatem sedis & legis & promißiones: Non peribit Lex à Sacerdotibus. Negabant suum cœtũ errare posse, cum tamen prorsus errarent & dissentirent ab Hieremia. Sæpè autem accidit in Ecclesia, ut Impij excellentes ingenijs uel autoritate, sumant impetus constituendi religionem humana sapientia, qui cum non moueantur uerbo DEI, sed ducantur opinione rationis, & quærant concinnas interpretationes, gignunt impia dogmata, sicut Samosatenus, Arrius, Pelagius. Alij quærunt merita & speciosum regimen & εὐταξίαν populi, & his causis mouentur ad instituendos & cumulandos cultus, ut fecerunt Pontifices & Monachi, qui discesserunt à uerbo Dei, instituerunt cultus sine mandato Dei, mutarunt uera dogmata & contaminarunt, imò obruerunt puritatem doctrinæ. In talibus ergò non moueantur pij titulo Ecclesiæ. Nam cum impia multitudo dominatur in Ecclesia, constituit nomine Ecclesiæ multa impia & falsa, & à norma atq; analogia fidei alienißima, sed sequantur regulam traditam diuinitus: Frustra me colunt mandatis hominum.

Colligant pij & exempla illorum, qui errores & abusus pontificios reprehenderunt & refutarunt, sicut Prophetæ fecerunt in populo Dei, quales fuerunt TAVLERVS, VVESSELVS Groningensis, IOHANNES Huß, HIERONYMVS Pragensis, Hiltenius Isennacensis & alij. Sed meminerint semper, quod quanquam præter multitudinem impiam, sint in Ecclesia aliqui pij, qui retinent Articulos fidei, tamen hi quoq; moti exemplis, assentiuntur quibusdam erroribus, quo fit ut articulos fidei minus puros retineant. Sicut uidetur Bernhardus commodius sensisse quam cæteri, etsi multis erroribus assensit, ut abusui Missarum, potestati Pontificiæ, uotis, cultui Sanctorum. Etsi enim uera Ecclesia, quæ exigua est, retinet fundamentum fidei, tamen illa ipsa uera Ecclesia potest habere errata, obscurantia articulos fidei, & multi ita labuntur, ut approbent prorsus impios errores contra fundamentum, etsi fortaßis aliqui resipiscunt.

Intueantur autem pij Ecclesiam omnium temporum, cum has confusiones Ecclesiæ Romanæ, considerarint. Etsi enim necesse est ueram Ecclesiam semper durare, quia Regnum Christi est perpetuum, & scriptum est: Manebo

uobiſcum uſq; ad conſummationem ſeculi, tamen hæc uera Eccleſia non ſemper pari frequentia & celebritate floret, ſed ſæpe admodum exigua eſt, ac ſubinde reſtituitur diuinitus miſsis ueris doctoribus, ſicut temporibus Nohæ, Abrahæ, Eſaiæ, Hieremiæ, Chriſti anguſta admodum fuit Eccleſia, et paucorum cœtus, & Chriſto naſcente regimen Eccleſiaſticum erat penes Phariſæos & Saducæos, qui erant palàm impij. Saducæi uerò etiam Epicurei erant, & tamen arrogabant ſibi præcipuè titulum populi DEI.

Sic Eſaias ſuis Pontificibus et Principibus derogat anguſtum Eccleſiæ titulum, cum inquit: Niſi Dominus reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma & Gomorra facti eſſemus. Prædicunt ſimilia ſacræ literæ de cladibus poſt Apoſtolos in Eccleſiam peruaſuris. Vt Matth. 24. Multi Pſeudoprophetæ ſurgent & decipient multos: Item, Cum uidebitis abominationem deſolationis ſtantem in loco Sancto.

Ita & teſtimonijs Prophetarum atq; Apoſtolorum & Eccleſiæ exemplis admoniti non cogitemus de Eccleſia tanquam de mundana politia, nec eā ſucceſsione Epiſcoporū aut gradu et loco pontificū, aut opibus, luxu, et ſplendore Romanæ

aulæ,

aulæ, aut Romanæ Ecclesiæ Monarchia, quæ post HENRICVM Quartum constituta est metiamur, sed apud eos esse statuamus, qui retinent fundamentum, id est, scripta Prophetica et Apostolica rectè intellecta, etsi sunt dispersi, despecti, egentes, oppreßi, obnoxij calamitatibus infinitis. In hoc cœtu esse aliquos uerè credentes necesse est, nam ad hunc cœtum pertinent promißiones.

Talem cœtum sub Pontificum Tyrannide fuisse etiam firmiter statuamus multis in locis orbis Christiani, qualis fuit tempore CHRISTI, SIMEONIS, ZACHARIÆ, IOSEPH, Mariæ & aliorum, etsi non floruit opibus, potentia, autoritate, sicut Pontifices & Episcopi, qui fuerunt in ordinaria succeßione. Cum autem hæc tractatio aliò pertineat, hoc loco satis sit monuisse, conferenda esse huius tertij sæculi noua dogmata ex superstitionum fundamento detexta ad ueterem doctrinam traditam in scriptis Propheticis & Apostolicis, & alijs, quæ cum his congruunt.

Exigantur & leges Pontificiæ, quæ post labefactatam, imò abolitam ueteris Ecclesiæ disciplinam, cùm à bellorum motibus nonnihil con=

conquieuiſſet orbis terrarum, paulatim introductæ, & coaceruatæ moribus ſeculi & Pontificum impudentia, nouam & intollerabilem tyrannidem in Eccleſiam, & conſcientiarum crudelem carnificiniã, abuſu ſuperſtitioſo diſciplinæ inuexerunt. Hæ ergò exigantur ad ueteres Canones, quibus præcipiuntur utilia, & pietati accommodata exercitia ſine ſuperſtitione. Sed ſemper in conſpectu ſit diſcrimen inter dogmata & ceremonias diuinitus traditas, & inter ritus humanos. Dogmata & Sacramenta uoluit prima Eccleſia firma eſſe & perpetua, utpote accepta ab Apoſtolis, qui non errabant in doctrina. Ritus humanos non uoluit eſſe perpetuos aut immutabiles. Neq; eſt alligata Eccleſia ad rituum humanorum ſimilitudinem & conformitatem. De his cum ab alijs ſit alibi copioſe tractatum, in hac commemoratione illa breuitatis cauſa omittam. Nunc ad res Imperatorum accedo.

CON-

CONRADVS TERTIVS FRANCIÆ ET SVEuiæ Dux.

LOTHARIO mortuo Imperium certò sibi desponderat HENRICVS Superbus gener, confisus studijs & fauore Saxonum propter Socerum LOTHARIVM, & magnitudine potentiæ. Saxoniam enim Bauariæ connubio copularat. Ea opinione insignia Imperij, quæ à socero acceperat, apud se ui retinuerat, & ostenderat non se passurum, ut his præter ipsum alius ornaretur. Quod ergò & fastum atq; insolentiam eius odissent cæteri, & formidarent potentiam, & iudicarent superbiam potentia instructam non esse publica autoritate armandam, comitijs, quæ indicta erant electionis causa Moguntiæ, Confluentiam translatis, ibi crearunt Imperatorem Conradum Friderici Sueuiæ ducis filium, sorore HENRICI Quinti natum, eum qui cum LOTHARIO de Imperio antea decertarat.

Hæc res nouum peperit bellum. HENRICVS enim dolore repulsæ subitò coactis in Bauaria copijs, Imperatorem circumsedit ad Augustam,

gustam, ubi cum frustra tentatæ essent pacificationes, Imperator non satis ad dimicandum paratus, decurrit ad Consilium proscriptionis. Cum ergo euasisset VVirceburgum, de sententia procerum publicata proscriptionis formula, citò copias Henrici dissipauit, deserentibus eum socijs: Saxoniam uerò ALBERTO Vrso Marchioni Brandeburgensi: Bauariam LEOPOLDO Austriaco uterino fratri tradidit.

Ita in diuersa distractus HENRICVS, cum utrobiq; periclitaretur, ne utroq; ducatu excideret, confirmante sese Imperatore, in Saxoniam profugit, inde ALBERTVM, qui sorore matris suæ filiæ Magni ducis genitus erat, & iam magnam Saxoniæ partem suam fecerat reiecturus. Eo pulso cum amissa recepisset, mœsticia extinctus est, Anno Millesimo, centesimo, tricesimo nono, relicto filio HENRICO LEONE.

A morte eius bellum in Bauaria atrocius instaurauit, & ursit pertinacius. VVELPHVS frater, oppugnato LVPOLDO, auxilijs Vngaricis & Siculis. Vtriq; enim Regi præsertim Siculo, ROGERIO, qui post Reginaldi mortem, quem Apuliæ Lotharius imposuerat, RO-

ROBERTO Capuano successore illius pulso, Apuliam repetebat, proderat CONRADVM bellis domesticis distineri.

Longum hoc fuit, & cruentum bellum, uarioq; gestum est euentu ab utroq;, quod tandem VVelpho ad Flochburgum profligato FRIDERICVS Imperatoris patruelis VVelphi sorore natus, qui post eum impetrauit his conditionibus composuit, ut tota inferior Saxonia cederet HENRICI Superbi filio cognomento LEONI. ALBERTVS Vrsus contentus possessione Marchiæ Brandeburgensis, & superiore Saxonia, abstineret ab inferiore. Bauariam retineret HENRICVS Austriacus LEOPOLDI frater, ducta uidua HENRICI Superbi Gertrude. VVelphus certæ partis dominus esset. Quibus conditionibus cum non staret Henricus Leo, postquam adoleuisset, sed iniuriam sibi fieri quereretur, & peteret se nulla sua culpa paterno ducato exutum restitui in integrum, FRIDERICVS Imperator rem deduxit eò, ut HENRICVS parte Bauariæ, quæ ueteris Austriæ limites attingebat, contentus, & ducis insignitus titulo ac dignitate, Bauariam reliquam nouis & angustioribus limitibus ab Au-

striæ diremptam relinqueret LEONI. Ita Austriacis amplioris ditionis & nouæ dignitatis accessione auctis, redijt Bauaria ad Leonem, quam tamen non ita multò post rursus amisit.

In hoc bello præter cætera illud maximè est memorabile, quod ad oppidum VVeinsberg accidit. Cùm enim per annos aliquot uario fortunæ euentu in Sueuia Bauariaq; belligeratum esset, & ancipiti sæpè Marte pugnatum, accidit ut bellum consisteret ad oppidum VVeinsberg, cui amœna uineta nomen dederunt, in quem locum uires suas VVELPHVS contulerat, uallo ac mœnibus, si acie uinceretur, sese tutaturus. Fusus ergo fugatusq; & intra urbem compulsus ac post multas difficiles oppugnationes tandem armis & fame expugnatus, coactus est & sese & suos uictori quibuscunq; conditionibus dedere. Ibi Imperator præcepit, ut VVELPHVS cæteriq; equestris ordinis uiri uincti in custodiam traderentur, oppidum à militibus diriperetur, ciues uitam ac libertatem retinerent. Tunc mulieres, quæ fuerunt in urbe, antequam portæ aperirentur, petiuerunt, ut sibi saluis abire liceret, portantibus de suis rebus, quantum unaquæque posset. Quod cum à clementi uictore &

Germano facilè impetrarent, capiunt mulieres consilium pium & memorabile, nam cum hostes aurum eas, & gemmas mundumq; muliebrem, aut pecuniæ aliquid secum elaturas putarent, illæ omnibus his rebus militum prædæ relictis, maritos solos in humeros sublatos, & paruos liberos in sinu atq; amplexu tenentes urbe asportabant. Imperator ingeniosa Philostorgia mulierum mirificè delectatus, omnibus conuiuio exceptis clementer ignouit. Ita sæpe utile uinci, uictoris placidi fecit clementia multis.

Insigne hoc est & memorabile exemplum uerè generosi & Germani animi, qui contentus laude uictoriæ alienißimus est à sæuicia in deuictos. Sunt qui VVelphum euasisse ex prælio, & in obsidione non fuisse tradunt. Pace reconciliata VVELPHVS CONRADVM in Palæstinam consectatus est.

Receptus est in gratiam & Rogerius Siciliæ Rex, qui in Asiam proficiscentem CONRADVM fideliter omnibus rebus iuuit & instruxit.

Nutare iam & labi cœperant res Christianorum in Asia, præsidiario milite destitutæ, quas reliquiæ adhuc utcunq; sustentabant Armeniorum auxilijs, qui religionis societate nostris coniuncti,

Turcis

Turcis agros Christianorum infestantibus à tergo aßiduè inhærebant. Nec solos Turcos iam, sed & Saracenos Ægyptios nostri habebant hostes. His ut subueniretur maturè, priusquam penitus concciderent, Conradus Imperator & Ludouicus Franciæ rex impulsu Diui Bernhardi maximos traiecerunt in Asiam exercitus, rebus omnibus ornatos atq́; instructos, Anno Christi millesimo centesimo, quadragesimo sexto. Hi ad Byzantium ubi conuenissent, atq́; explorata prius Manuelis Comneni, qui orienti præerat uoluntate, de tota inter se belli ratione consultassent, partitis agminibus hostes in diuersis sunt locis aggreßi. Sed expeditionis sapienter diliberatæ & optima ratione institutæ, & rebus omnibus necessarijs apparatæ, exitus fuit infœlix, Manuelis Byzantini scelerata perfidia exercitu Conradi in Asia acciso attenuatoq; ferro, fame, ueneno, & fraude. Ita non ut causæ & consilia, sic bellorum euentus semper sunt in potestate nostra, sed reguntur ac præstantur diuinitus.

Conradus Imperator quanquam & ob Græcorum perfidiam magnas accepisset clades, et irrita oppugnatione Iconij in Lycaonia defatigatus esset, tamen ad Mæandrũ fluuiũ aperto Marte cum ingentibus Turcorum copijs congressus,

tantam edidit eorum ſtragem, ut cruor flumen timxerit, & ripas longè lateq; cadauera cæſorum compleuerint. Ea uictoria conſternatis & procul fugatis hoſtibus, reliquo toto itinere citra impedimentum tuto ad urbem Hieroſolymam uſq; acceßit, ſed quod exercitus laboribus itineris cœliq; iniuria partim conſumptus defecißet, partim affectus langueret, nulla re memorabili effecta, poſt exactum annum quartum in Germaniam redire coactus eſt. Domi cum nouos exercitus collegiſſet ad placandam Italiam domeſticis dißidijs liberarum ciuitatum turbatam, quæ inter ſe armis de libertate et Imperio decernebant, morte præreptus expeditionem non abſoluit.

Obijt Bambergæ decimo quinto Calend: Martij, cum imperaſſet annos quindecim, Anno Christi Milleſimo, centeſimo, quinquageſimo ſecundo, Anno à Mundo condito quinquies milleſimo, centeſimo, decimo quarto. Inteſtina eius condita ſunt Bambergæ propè HENRICVM Sanctum. Cadauer Laureacum delatum eſt, quod Eboracum aliqui nominant.

Vxorem habuit Gertrudim, filiam comitis Sultzbachici, ex qua nati ſunt ei filij duo, Henricus

eus & FRIDERICVS. HENRICVM ante expeditionem Hierosolymitanam penè puerum consortem Imperij fecit. Hic ante reditum patris è uita emigrauit. FRIDERICVM moriturus patrueli FRIDERICO Barbarossæ commendauit. Is cum militaret in Italia, peste perijt unà cum multis alijs in obsidione urbis Romæ.

Sub id tempus HENRICVS Leo, & ALBERTVS Vrsus, Sclauorum familias, quod religionis Christianæ professione post OTTONEM Magnum repudiata, latrocinijs crudelibus uicinos Christianos infestare non desinerent, longis continuisq; bellis magna ex parte extirparunt. HENRICO cum Henetis, quos tunc rexit Nicolotus, & post eum filij VVertislaus & Pribislaus Obotritorum Principes ad mare Balthicum: ALBERTO cum Sorabis ad Albim in Marchia Brandeburgensi, & Saxonia superiore res fuit, ut supra monui.

Vterq; in desolatas terras nouas duxit colonias, HENRICVS translatis in Henetorum regionem, ubi ducatus est Megalburgensis & Pomeraniæ pars, Frisijs atq; Saxonibus: AL-

BERTVS ad Albim Salamq; in Soraborum & Lusatiorum loca prope Mysos & Hercinios ad Albim & Hauclam, collocatis Hollandis & Flandris, à quibus totus ad VVitebergam tractus, seu Flandrorum, seu Pleumosiorum nomen sortitus est, quod huc usq; conseruauit, & de Colonis illis testantur appellationes oppidorum, quæ restant, ut sunt Cameracum, Neomagum, Brugæ, & aliæ plures oppidorum quæ sunt circa VVitebergam, quorum pleraq; habent nomina aut Sorabica uetera, aut Germanica recentia, quæ originem colonorum nouorum & ueterem patriam indicant.

Hoc ALBERTO Patre natos OTTONEM & Bernhardum uirtus bellica, fides erga Imperatorem, merita in Patriam, ad magnam euexerunt potentiam. OTTO Marchiam Brandeburgensem possedit, quam posteri bellis àmpliarunt, finibus Pomeraniam uersus extensis. Bernhardo cessit Saxonia superior ad Albim. Huic deinceps beneficio FRIDERICI Barbarossæ bonam partem inferioris Saxoniæ coniunxit, euectus ad dignitatem ducis Saxoniæ, HENRICO Leone deiecto. Est autem antiquissima stirps comitum Ascaniæ, quæ sola ferè uetu-

uetustißimum gentis suæ nomen ortum à ueteribus Ascanijs qui ad Herciniam incoluerunt, conseruauit inter tot rerum uicißitudines, & familiarum mutationes tam crebras & uarias. Nam aliæ uetustæ gentis Germanicæ appellationes, quas historiæ Romanæ celebrant, ferè omnes interierunt, obtritæ uetustate, aut cum familijs ipsis simul abolitæ. Prodierunt ex hac stirpe Vrsini nobiles Romani, ijs procreati parentibus, quibus Imperatores nostri Italiæ gubernationem commiserunt.

FRIDERICVS PRIMVS COGNOMENTO Barbarossa.

EA fuit de FRIDERICO Barbarossa opinio & CONRADI Imperatoris, & procerum reliquorum, ut Conradus moriturus suo cum suffragio Imperio destinarit, præterito filio, cuius tamen ætas iam fuit matura, & προέδλευμα cæteri amplexi, uno omnes consensu citra controuersiam Imperium ad eundem detulerint. Hanc de se opinionem FRIDERICVS, non tantùm sustinuit maxima cum laude, sed omnibus summis uirtutibus superauit.

Cum accepisset Imperium, ut fuit patriæ amantissimus, nihil prius habuit, quam ut domi pacem sine publico motu, & consilio potius quam armis constitueret. Pace enim & quiete opus esse intelligebat concussæ Germaniæ ad sanenda & solidanda uulnera, quæ priora bella Henricorum inflixerant, recentia successorum refricarant. Nec odia cessatura esse prospiciebat, nisi controuersijs moderata quadam damnorum exæquatione diremptis, & sancita ἀμνηστία perficeretur, ut Principum animi uera inter se mutuaq; beneuolentia coalescerent.

Contendebant inter se de Bauariæ principatu Vitricus Henricus Austriacus, & priuignus Henricus Leo Saxo, hoc queritante iniustè sibi Bauariam ereptam esse, Hanc litem ne in bellum exiret ita diremit, ut Austriaco, apud quem plus ualebat, persuaserit de suo ut iure concedere potius, ac regredi, quam progredi uellet pacis publicæ causa. Et ut iacturam hanc facilius ferret, transtulit familiam Austriacam in ordinem superiorem, decreto ei tributoq; titulo Ducis, & amplificauit fines ditionis parte Bauariæ ad Austriam adiecta. VVelphum ut quiesceret in posterum Thuscia & Spoletano agro Sardiniæq; principatu donauit. Conradum ex alia matre fratrem

fratrem Palatinum Rheni constituit. In hac pacificatione nec prudentiam ei defuisse in conciliandis Principum animis, nec grauitatem, nec successum, qui confertur diuinitus, declarauit euentus. Sustulit enim maximorum bellorum causas & occasiones, Germaniæq; tranquillitatem peperit.

Composuit & controuersias inter Suenonem Canutum & VVoldemarum Reges Danicos Mersburgum euocatos, qui de regno inter se dimicarant aliquot annos magno cum detrimento uicinarum terrarum, quæ erant Imperij. Sunt qui tradunt Danos occupata Lubeca exercitus toto illo littore habuisse firmißimos, Fridericum uerò quod uersaret animo expeditionem Italicam, ne implicaretur domi longo bello, & ut auerteret omnes motuum domesticorum occasiones, Lubeca recepta, cum Danis certis conditionibus transegisse in castris ad Lubecam in eam sententiam, ut gentem fortißimam, quæ diuturnis & difficilibus bellis Imperatores exercuerat, societate atq; amicitia Germaniæ deuinxerit.

Rebus domi constitutis ingressus est Italiam, ut ibi quoq; motibus compositis Romæ de more coronaretur. Exules enim Apuli, quos RO-

GERIVS Siculus expulerat, reduci cupiebant, & liberæ ciuitates in Longobardia, quibus seruitutem intentabant Mediolanenses cupiditate dominationis, se defendi petebant. In illo itinere, Veronenses, qui eum superbè & contumaciter urbe excluserant, quod ante renunciationem à Pontifice factam obedientiam ei deberi negarent, exquisito exemplo ita castigauit, ut territæ cæteræ urbes cupidißimè eum receperint. Mediolanenses non tam armis, quam autoritate compescuit.

Transcenso Apennino cum Romam appulisset & à Pontifice Hadriano Quarto coronatus esset, quarto regni anno, quarto Calend: Iulij, seditiosæ multitudinis tumultu laceßitus, dimicauit cum ciuibus in ipsa urbe, multis captis, pluribus in Tyberim demersis.

Dehinc tota Italia peragrata redijt in Germaniam, ubi cum ARNOLDVS Moguntinus Episcopus, & Hermannus Palatinus priuatis inter se dißidijs totam ad Rhenum commouissent Germaniam, motibus sedatis, Moguntino propter ætatem & ordinem pepercit, alterum coëgit uiuum canem posterioribus pedibus ad hume-

humeros religatum uel ut alij tradunt, manibus ea parte prehensum, in spectaculis publicis circumferre. Tali enim censura notabantur, qui ex summis ordinibus petulanter pacem publicam turbassent,

Coëgit armis & Poloniæ regem ob non soluta annua tributa, mulcta bellum redimere, & exercitui, quem instruebat in Mediolanenses, præsidiarios equites adiungere. Sed diu non durauit hæc Imperatorũ autoritas, apud exteros reges post Fridericũ, Pontificum artibus profligata & conculcata. Statim enim eo res redierunt, ut uicinis Regibus despectui essent, à suis præsertim Italis etiam oppugnarentur. Auxerunt contemptum perpetuæ excommunicationes Imperatorum & Tyrannica edicta, quibus Reges & Principes ad excomunicatos bello persequendos: Vrbes ad seditiosas defectiones impellebantur prætextu autoritatis diuinæ, ut quos à fide & obedientia erga Imperatores dimouere honesti ratio uel emolumenti alicuius spes non poterat, hos terror falsæ religionis specie iniectus, ab ijsdem auelleret. Hæc postea abierunt in consuetudinem, & perpetuis bellis causam dederunt.

Imperatore ergo districto domesticis bellis,

lis, Mediolanenses confisi Pontificum instinctu et patrocinio, & priorem lenitatem Imperatoris metum atq; animi mollitiem interpretati, quod Imperium Longobardiæ certò sibi desponderent, denuò proxima oppida alia iniustè uexare, alia ad seruitutem adigere, pellectis in societatem potentissimis ciuitatibus cœperant. Qua re etsi grauiter fuit offensus Imperator, uehementius tamen incanduit ad superbam HADRIANI Pontificis orationem, qui per legatos denunciarat, sui iuris esse Imperium tribuere cui liberet, etsi postea hæc retractauit. Multum exhibuit negotij optimo Imperatori Mediolanensium & Pontificum perfidiosa conspiratio, quæ septies eum cum exercitu in Italiam pertraxit.

Quod ergo Mediolanenses Derthonam recens ab Imperatore dirutam instaurassent, & Papiam ac Nouariam diripuissent, & paulatim procederent, totaq; Italia in armis esset, initijs maturè occurrendum ratus, quanta potuit celeritate Alpibus superatis traduxit exercitum in Italiam. Mediolanum ui expugnatum solo æquaturus repreßit indignationem, cum sese ciues ad genua ipsius supplices proiecissent, gestantes signa reatus, suspensos de ceruicibus strictos gladios, &

os, & affixas pectoribus cruces. Censuerant & militiæ duces seruandam esse tàm pulchram urbem, & dignum esse maiestate & magnanimitate Imperatoris parcere promiscuæ multitudini & animaduertere in autores.

Sed uix inde digresso in Burgundiam Imperatore, redierunt ad ingenium, seq; munierunt nouis fœderibus, ascitis in societatem non tantum liberis ciuitatibus, sed & VVILHELMO Siculo, & Cardinalium magno numero, qui promissa grandi pecunia, Pontificem instigarunt, ut Imperatorem excommunicaret, quo comperto cum præmisisset exercitum, ipse è uestigio secutus, citò hoc incendium restinxit, Mediolanensibus ad urbem acie cæsis, sed urbem non cœpit.

HADRIANVM meditantem fulmen anathematis in FRIDERICVM, haustu aquæ, in qua musca submersa fuit, enecatum tradunt. Eo mortuo Romæ duo Pontifices creati sunt, quorum alter ALEXANDER Imperatorem anathemate est execratus, quod alteri Victori plus faueret, & incendit uniuersam Italiam ac præcipuè Venetos aduersus Fridericum.

Non

Non leuiter perturbatus fama anathematis Fridericus, scripsit ad Collegium Cardinalium, ut res dijudicetur. Sed cognitionem prohibuit ALEXANDER, propterea quod haberet in partibus suis præcipuum Italiæ robur & Gallos. Et ne quid periculi esset, recepit se in Galliam.

Mouit hæc contumelia animum Imperatoris, ut in bellum acrius incumberet, & quia Mediolanensium præcipuæ fuerant in ea coniuratione partes, urbem ui captam diripuit, diruit & funditus excisam sale conspersit, autoribus defectionis securi percußis. Inde reuersus in Germaniam Saxonicos motus composuit, sublata inter HENRICVM Leonem & ALBERTVM Vrsum contentione de Principatu Saxoniæ, quem ex CONRADI promisso ALBERTVS suum asserebat. Sed destitit ALBERTVS in gratiam Imperatoris, qui post transactionem firmandæ pacis causa FRIDERICO CONRADI filio despondit LEONIS ex prima coniuge filiam, Leo uicißim Imperatori promisit auxilia contra Mediolanenses.

Interea belli autor ALEXANDER, postquam percursa Gallia, Hispania, Anglia reuersus

uersus esset in Italiam, Venetos denuo inflammauit, ut bellum renouarent, ad quos cum accessissent præter alias ciuitates Mediolanenses exules, & urbem reparassent, Imperator redire in Italiam cum exercitu coactus est. In hac expeditione turpiter proditus & desertus ab HENRICO Leone, in tantum uenit discrimen, ut ex equo sit deturbatus, & diu desideratus. Hanc perfidiam HENRICI ut puniret, summa rerum in Italia ducibus OTTONI VVittelsbachio & BERNHARDO Anhaltino commendata, clàm profectus in Germaniā, Bambergæ frequenti Principum Senatu accusatum eum et horum sententijs condemnatum proscripsit, & uicinis cum præcepisset, ut tota eum ditione, imò tota Germania pellerent, mox ad exercitum reuersus est. Genua expugnata, Romam contendit, quam ALEXANDRVM munire didicerat. Romani cognito eius aduentu, audacter, sed infœliciter occurrerunt ad Tusculum, Nam prælio commisso Imperator trucidatis Romanorum ciuium duodecim milibus, urbem primo impetu cœpit & CALIXTVM Pontificem constituit. ALEXANDER habitu nautico deceptis custodibus, Venetias euasit. Post eam uictoriam exercitum pestis corripuit, quæ

absumpsit multos præstantes uiros atq; inter alios FRIDERICVM CONRADI filium, & VVelphum Iuniorem. Fugientem Pontificem prosequutus est OTTO Imperatoris filius septuaginta quinq; longis nauibus, quo cum ad Salborium Promontorium in Peranensi tractu ad oram Istriæ conflixit Venetæ claßis ductor Cianus, & quadraginta octo nauibus captis, inter quas fuit prætoria, duabus media pugna in mare demersis, parta uictoria, OTTONEM interceptum Venetias adduxit. Vrbem cum triumpho ingresso Pontifex Annulum aureum porrexit, quo se autore in mare proiecto, id sibi desponderet ritu prorsus Ethnico, & instituit ut successores quotannis idem stato die facerent, quod seruatum est deinceps huc usq; die Ascensionis Dominicæ.

Quod ergò nec pertinacem ambitionem Pontificum flecti aut infringi, nec immanem sæuiciam restingui, aut expleri ullis cladibus publicis, ulloue tot miserorum & innocentum hominum sanguine posse animaduerteret, persuasus ab amicis de communi pace agi passus est. Quod ut faceret, mouerunt eum præcipuè causæ publicæ. Tanti enim tunc erant in Asia Saladini, Sultan

tani Ægyptij ſucceſſus, ut niſi Imperator afflictis opem ferret, uiderentur breui non in Syria tantum, ſed in tota Aſia regnaturi eſſe Mahometiſtæ. Et Italia cædibus feſſa pacem petebat. Credibile eſt etiam præter has publicas cauſas multum ualuiſſe paternum dolorem. Nam cum domeſtica eius uita plena fuerit humanitatis ac pietatis, haud dubie etiam ualde fuit φιλόστοργος, ut nunc quoq; in Germanis uehementiorem uidemus eſſe liberorum amorem, quam in cæterarum nationum hominibus. Mouit igitur FRIDERICVM extincto altero filio, capto altero patrius dolor, ut animum ad pacem conſtituendam adijceret, præſertim cum ipſe ſemper à bello abhorruiſſet, & coactus ſcelere Pontificum ſumpſiſſet arma.

Itaq; tandem conuenit ut FRIDERICVS Venetias ueniret, & ibi ad pedes Pontificis procumbens, abſolutionẽ peteret. Deinde conſtituta pace in Italia duceret exercitum in Aſiam. Has conditiones FRIDERICVS etſi erat armis ſuperior, accepit tamen, cumq; ſe Venetijs ad Pontificis pedes abieciſſet, Tyrannus non contentus Imperatoris modeſtia, quod factus eſſet ſupplex, inſignes inſuper contumelias

addidit: Pedem collo Imperatoris imposuit, & acclamari iussit: Super aspidem & basiliscum ambulabis. O execrandam superbiam & Tyrannidem. In hoc ipso tamen spectaculo generosus animus ostendit indignitate rei se moueri, palam interpellato Pontifice, cum inquit, Non tibi, sed Petro. Significabat enim se factum esse supplicem non huic Tyranno, sed Apostolicæ autoritati. Reclamauit Pontifex tyrannicè, Et mihi & Petro. Sic absolutionem tandem impetrauit. Demonstrat hoc exemplum quanta sit pestis Rerumpub: ambitio Ecclesiasticorum.

Sed hoc miretur aliquis potuisse FRIDERICVM iniurias tam atroces obliuisci, & condonare Reipub: & ita sese demittere, ut supplex fieret in causa meliore, & insuper supplicem se affici tanta contumelia sinere. Vicit optimum Principem opinio religionis, qua tyrannidem suam Pontifices scelerate & impie extollebant & exaggerabant, cuius in omnium hominum animis magna uis est, præsertim si superstitio accedat, quæ tunc regnabat. Cessit autem utilitati publicæ, ut constituta firma concordia in Europa, latrocinia Mahometica in Asia fœlicius reprimi possent.

Narrant inter cæteros militiæ duces, qui

qui Imperatori ad genua Pontificis prouoluto astiterunt, affuisse Theodorum Marchionem Mysniæ, fratrem Ottonis illius, cuius seculo aperuerunt sese uenæ metallicæ ad Fribergam Mysniæ, qui cum ad conspectum Tyrannicæ insolentiæ ingenti generosaq; percitus ira, minaci gestu & flammantibus præ iracundia oculis accurrisset, Imperatorem prostratum erecturus, Tyrannum pauore consternatū in complexus & oscula Imperatoris sese effudisse, nec prius auelli se passum esse, quam de salute sua esset certus. Transegit & cum VVILHELMO Siciliæ rege, & filio HENRICO despondit Constantiam ROGERII filiam. Longobardos certis pactionibus rursus Imperio subdidit, quæ diu seruatæ sunt. Acta hæc sunt Venetijs anno Christi millesimo, centesimo, septuagesimo septimo, Non: Calend: Sextilis. Talibus exemplis immoderatam potentiam ac tyrannidem Pontifices confirmare conati sunt, de quibus, cum manifestum sit, eos contra religionem, contra leges diuinas, & contra communia iura omnium gentium egisse, ut de constitutionibus Imperatorum taceam, nunc nihil disputo.

Pacata hoc modo Italia, rediit in Germaniam FRIDERICVS, tum ut necessaria ad

bellum Aſiaticum compararet, tum ut ante mimigrationem ex Germania conſtitueret Rempublicã, & tolleret ac ſopiret certamina, quæ commouerat proſcriptio HENRICI Leonis, qui à uicinis Principibus Imperatoris edicto oppugnabatur ac diripiebatur. Nam Saxonici ducatus ditionem ac dignitatem tranſtulerat in BERNHARDVM Anhaltinum: Bauarici in OTTONEM VVitelsbachium, ut compenſaret utriq; nauatam in bellis Italicis fidelem operam, Leone in perfidiæ pœnam Saxonia Bauariaq; excluſo. Hoc beneficium utriq; confirmauit coram. LEO Imperatoris metu exulatum abierat in Angliam ad Socerum, cuius interceßione res eò deducta eſt, ut HENRICVS quanquam partem ditionis amiſſæ recuperarit, ad dignitatem tamen priſtinam non redierit. Epiſcopus Colonienſis ex ea direptione ad ſe ui traxit ducatum Angriuariorum in VVeſtualia, qui in tranſactione adiudicatus erat BERNHARDO. Ita LEO mulctatus maxima potentiæ & dignitatis ſuæ parte, Clementis Victoris beneficio ea, quæ nunc ſunt Ducum Brunſuicenſium et Luneburgenſium retinuit.

OTTO VVitelsbachius cognomento

Maior

Maior è ueteri Palatinorum Schirensium gente oriundus, de qua supra diximus, condidit stirpem Ducum Bauariæ & Palatinorum ad Rhenum. Nam filius LVDOVICVS postea FRIDERICI Secundi conceßione, Palatinatum Rheni Bauariæ adiecit. Ita rediịt Bauaria longo postliminio ad ueteres dominos, uicißitudines perpessa multiplices.

BERNHARDVM Anhaltinum ALBERTO Vrso patre natum esse diximus, hoc editi sunt ALBERTVS & HENRICVS filiị, quorum ille duces Saxoniæ, qui VViteberngam tenuerunt ante Mysniæ Marchiones, progenuit, de quibus reliquum est Stemma ducum Laueburgensium. Hic Principibus Anhaltinis ortum dedit, qui antiquam patriam Ascaniæ gentis ad Herciniæ iuga incolunt.

Tradunt etiam scriptores magno consensu Ducem Boëmiæ primum apud hunc FRIDERICVM regiam dignitatem rebus præclarè ad Mediolanum gestis promeruisse, quod de renunciatione & confirmatione publico ac solenni ritu facta intelligo. Et consentaneum est uoluisse FRIDERICVM illorum Principum

quos recentibus beneficijs sibi suisq; deuinxerat, augere dignitatem ac potentiam, qua muniti essent contra Tyrannicas & seditiosas Pontificum machinationes, ne possent illi, ut cœperant, quando uellent, aut rescindere decreta, aut turbare deliberationes institutas de electione, aut quos uellent reijcere. Certe ex hac Imperij constitutione & ordinum descriptione ac distinctione primo prodijsse ac cœpisse Senatum septem Electorum, uero ualde est consonum, quocunq; sit autore institutus. Nam post hunc FRIDERICVM celebrantur in historijs suffragia Regis Boëmici, Ducis Saxoniæ, Palatini ad Rhenum, Marchionis Brandeburgensis. Ante FRIDERICVM Regia dignitate Boëmus caruit. Nomen Palatini ad Rhenum fuit obscurum. Marchiones Brandeburgenses in autoritate aut nulla fuerunt, aut exigua: Solus Saxoniæ dux excelluit, & tunc quidem maximè, cum Principatus à LOTHARIO ad VVelphos deuolutus est. At horum Principum consilio & autoritate postea à Sueuicis temporibus, quantum humanitus fieri potuit, præcipuè effectum esse ac præstitum, ut minus quam antea de Imperio certaminum extiterit, minus etiam Pontificibus concessum sit atq; tributum,

butum, historiæ docent. Nec FRIDERICVM, qui plurima sapienter & utiliter ordinauit, nihil de Pontificum rabie, quam expertus ipse erat, frenanda ac restringenda, nihil de possessione Imperij, cui Pontifices non dissimulanter inhiabant, Germanis confirmanda cogitasse, etsi nihil ea de re extat, nisi quod de Imperatoris potestate legitur in Pace Constantiæ, uerisimile non est. Sed cum non habeam, quod certo affirmem, præcido hanc disputationẽ, et ad FRIDERICVM redeo. Hic postquam ea, quæ ad pacem se absente retinendam in Germania & Italia necessaria erant, prouidit atq; constituit, legibus etiam optimis latis, quæ titulo Pacis Constantiæ celebrantur, copias quas contraxit non magnas numero, sed ueterano milite præstantissimas, magna celeritate Byzantium duxit, ut inde traijceret in Asiam. Hanc expeditionem non ambitione aliqua, aut superstitione suscepit: Sed intellexit sui officij esse tam crudele latrocinium hostium, tam immanium ubicunq; posset à Christianis depellere, & turpe esse existimauit deserere et prodere hostibus pugnãtes pro salute publica Christianos, quæq; maiormu sanguine parta essent, per ignauiam sinere perire. Saladinus enim Ægyptij Sultanus

recepta Hierosolyma & ferè tota Syria in deditionem accepta, iam Armeniam inuaserat, & multos Christianorum exercitus incredibili successu diuersis in locis conciderat, uidebaturq; nisi reprimeretur tota Asia potiturus. Idcirco iustum & pium bellum ingenti animo mouit, & perfecit, ut Rex Angliæ RICHARDVS eosdem hostes mari adoriretur. Franciæ Rex Philippus suppeditaret pecunias. Sunt qui & hunc mari accesſiſſe narrant.

Nec defuit DEVS honestis consilijs. FRIDERICVS enim suis copijs in mediam Asiam ingressus, primo Turcas ad Iconium Lycaoniæ tribus magnis prælijs uicit fuditq;. Hi successus tam subitam pepererunt inclinationem rerum in Asia, tantumq; incusſerunt Saladino terrorem, ut rebus desperatis munitarum urbium deijceret propugnacula, & demoliretur arces, deq; Asia relinquenda consilium caperet. FRIDERICVS enim uictricibus armis progressus mox Ciliciam ei eripuit, Sarracenicis exercitibus deletis. Alibi ad littus Rex Angliæ multas ei urbes ademit. Ita cum in ipso uictoriarum cursu Saladinus repressus esset, Asia seruitutis metu liberata est.

Potu-

Potuiſſent tunc penitus extingui, aut certe ex Syria & Ægypto expelli Sarraceni & Turci, ſi FRIDERICVS diutius ſuperſtes fuiſſet. Sed fata urgebant Aſiam, & tantum Imperatorem Europæ inuidebant. Cum igitur recuperata Cilicia Saladini exercitus ex Armenia minore reieciſſet, forte defatigatus labore atq; æſtu, deſcendit in flumen lauandi ſtudio, quod Serram incolæ uocarunt, Ibi alij ferunt cum abreptum uorticibus in flumine perijſſe. Alij ferunt redeunti ex aqua epar male affectum fuiſſe, ut fit, quod eò minus mirum eſt, quod in Cilicia Alexandrum Magnum lauantem in Cydno flumine frigidiſsimo, lethali morbo correptum eſſe literis proditum eſt. Dicitur itaq; FRIDERICVS epatis morbo intra paucos dies in Seleucia Syriæ extinctus eſſe, quarto Idus Iunij.

Anno CHRISTI milleſimo, centeſimo, octogeſimo nono.

Anno Mundi quinquies milleſimo, centeſimo, quinquageſimo primo, Imperij triceſimo ſeptimo.

Hic fuit interitus optimi Principis, in quo magnitudo animi atq; conſilij, fides, conſtantia, moderatio, pietas adeò excelluerunt, ut nulla ei

uirtus magno uiro et optimo Principe digna defuisse uideatur. Est igitur exemplum boni Principis, & domi militiæq;, & tota uita priuata, quæ castißima fuit, publicaq;, in qua luxerunt omnium uirtutum effigies. Idem exemplum est humanæ fragilitatis, quod admoneat nos de humanis miserijs. Tantus uir tantis rebus gestis in ipso cursu uictoriæ indignißima morte perijt, Sicut alij multi heroici ac fortißimi Principes leuibus momentis oppreßi, miserè interierunt, quorum exitus indigni tanta uirtute fuerunt, ut Achilles, Aiax, Pyrrhus, Alexander, Samson. Sed fœlicitati illius tribuatur, quod & domi profligatis bellis diuturnæ pacis & optimi status autor fuerit, & non extinctus sit antea, quam Saladinus fractus & Asia periculo liberata esset.

Fuisse in eo præcipuum studium religionis ostendunt plurima monumenta. Multa enim collegia Regularium, ut uocant, instituit, ut in illis colerentur studia doctrinæ Christianæ, quæ uidebat negligi in collegijs & monasterijs opulentioribus, propter opes & luxum. In Aldeburgensi collegio adhuc conspicitur statua eius & filij HENRICI. Curam legum & disciplinæ in

in eo summam fuisse testantur leges eius & quædam exempla. Celebratur uersibus à Guntero Ligure Poëta, qui ei in obsidione Mediolanensi affuit, ut Scipioni seniori Ennius: Iuniori ad Carthaginem Polybius. Extat & præclarum eius Encomium apud scriptorem Græcum, Nicetam Coniatem, qui illo tempore uixit.

Fuisse eum ξίφοκίνδυνον testantur exempla plurima. In secunda ad Mediolanum expeditione, Itali habebant exercitum in ulteriore ripa Abduæ, Germani in citeriore, cumq; Itali arbitrarentur se tutos esse propter flumen, ferociter prouocant Germanos: In ipsum etiam Imperatorem conuicia dicunt superbißimè. Etsi flumen intumuerat ut tuto transiri uado non posset, tamē FRIDERICVS impatiens contumeliæ, impulso ad traijciendum exercitu, primus se flumini committit & subito impetu inuectus in Italos, qui, quod se profundi & uorticosi fluminis obiectu tutos esse crederent, nec castra munierant, nec aciem instruxerant, ita imparatos obruit, disiecit ac cecidit.

Cadauer patris filius FRIDERICVS honorificè sepeliuit in Tyro, quæ arx belli Christianorum

norum fuit post amissam Hierosolymam. Hic belli mole in se translata post obitum patris Antiochiam præsidio firmauit, Inde in Cælesyriam profectus, Laodiceam seditione laborantem et ad Sarracenos inclinantem pacauit. Berytum recepit, & plurimas alias Syriæ urbes, quæ ab inclinata & penè iacente fortuna Christianorum, ad efflorescentem Sarracenorum desciuerant. Sed cum exercitum ad Ptolemaidem oppugnandam adduxisset, peste extinctus est. Exercitus Duce orbatus magna ex parte fame perijt.

Vxores habuit duas. Primam Adelam filiam Theobaldi Marchionis Bauarici in Voburg, quam dimisit ob propinquitatem de sententia Collegij Constantiensis. Alteram Beatricem filiam Reginaldi comitis Vesontionis in Burgundia. Ex hac nati ei filij quinq;, HENRICVS in Imperio successor, FRIDERICVS de quo iam dixi, OTTO comes Burgundiæ, hæres maternæ dotis. CONRADVS Sueuiæ Dux. PHILIPPVS Thusciæ & Sueuiæ dux, qui post HENRICVM fratrem imperauit. Ex eadem nata est ei & filia Sophia, quam Ludgardin alij uocant, alij Iuttam, Coniunx Marchionis Saxoniæ, Sed cum Marchionum Saxoniæ nomen multò

multò ante interierit, intelligo Marchionem Mysniæ CONRADVM cuius uxor Sueua fuit, & in Misorum Chronicis nominatur, Luidgardis.

HENRICVS SEXTVS IMPERATOR.

FRIDERICVS ante discessum ex Europa, ne uel se absente Europa sine rectore esset, uel mortuo se, disputatio de successore nouas contentiones pareret, consensu procerum Imperio præfecit filium HENRICVM primogenitum. Anno Christi millesimo, centesimo, octogesimo sexto, & despondit ei Constantiam filiam ROGERII Siculi, è Monasterio eductam, quæ ad eum Siciliæ regnum attulit, ut sæpe admonui. Constantia etsi putaretur nunquam paritura esse, quod quinquagesimum annum attigisset, tamen grauida facta, et anno Christi millesimo centesimo, nonagesimo tertio, Septimo Calend: Ianuarij, Panormi enixa est filium FRIDERICVM Secundum, in Sacello publico, quod ut spectari partus posset, extrui HENRICVS curarat, ne existimaretur esse suppostititius.

Impe-

Imperium adijt anno Christi millesimo, centesimo, nonagesimo, quod impedituri Coloniensis & Leodiensis Episcopi, seditionem mouerunt adiuti Burgundicis auxilijs, quam citò compreßit HENRICVS, Leodiense interfecto.

Deinde Italiam ingressus coronatusq; à Cœlestino Pontifice, Apulos Siculosq; defectionem molientes multis prælijs compescuit, & in autores exquisitis supplicijs animaduertit, quibusdam excoriatis, alijs excæcatis & in palos actis, nonnullis qui regnum affectarant ignita Corona redimitis. Propter hanc suppliciorum atrocitatem, asper est cognominatus. Italiæ ne excusso iugo facile rebellaret, præsides nouos imposuit. Marchiæ Anconitanæ Marquardum Dapiferum: Apuliæ Theobaldum quendam: Hetruriæ fratrem PHILIPPVM, cui in uxorē dedit Irenem ALEXII Imperatoris Græci sororem, quæ promissa fuerat Tancredo notho filio ROGERII.

Quod autem Saladino mortuo magnas de recuperatione Asiæ spes concepisset, hortatu Pontificis instituit expeditionē patris exemplo in Asiam, delectis ad eam rem socijs, quos cū in-

structiß-

structißimo exercitu præmisit, CONRADO Episcopo Moguntino, CONRADO VVirceburgico, quo Cancellario usus est, HENRICO LEONE, LVPOLDO Austriaco, HERMANNO Turingiæ Landgrauio & alijs quibusdam. Hi peragrata Europa atq; Asia, ad Ptolemaidem delati, Berytum dirutam ac desertam à Turcis reædificarunt, Sarracenis Ioppen ademerunt et cætera oppida Christianorum firmiore præsidio instruxerũt, fuissentq; perrecturi, nisi præmatura mors HENRICI inchoatum opus interrupisset, qua comperta dilapsi redierunt in Europam. HENRICVS enim ex Germania in Siciliam reuersus, dum classem cogit & armat, secuturus socios, Messanæ in febrẽ ardentem ex ueneni potu incidit, quod propter adulteria coniugem propinasse ferunt, Ea extinctus & Panormi sepulchro porphyretico in templo maximo conditus est, cum imperasset annos septem.

Anno CHRISTI millesimo, centesimo, nonagesimo octauo.

Anno Mundi quinquies millesimo, centesimo, sexagesimo.

Reliquit filiũ FRIDERICVM impube-

rem

rem quinquennem, cuius curam PHILIPPO fratri commendauit, cum à Principibus Germaniæ ante mortem obtinuisset, ut filio Imperium promitterent & literis confirmarent. Peperit ei Constantia & filiam Mariam, quæ CONRADO Boëmiæ duci et Marchioni Morauiæ nupsit. Multum dißimilis fuit patri ingenio & moribus, magis suis addictus uoluptatibus quam Reipublicæ, priuatim in libidinem procliuior, et publicè in uindicandis iniurijs asperior.

Hisce annis Liuonia cœpit cognoscere & amplecti fidem Christianam ex doctrina et prædicatione Menardi Monachi Segeburgij. Condidit is primum Ecclesiam, extructa munitione contra barbaros in ripa Rubonis, quam Dunam hodiè uocant, permissu VVoldemari regis Poloscouiensis, cui tunc Liuonienses tributarij erant. Deinde quod gentem feram ac barbaram cerneret citius promptiusq; accessuram ad religionē, si armis domita & legibus ac disciplina mansuefacta doceri exerceriq; posset, autor fuit in Germania & hortator nouo ordini sacrorū militum, qui recens ad Ptolemaiden cœperat, ut se ducem sequerentur in Liuoniam, ascito in societatem laborum ac periculorum alio quodam

Theodoro, hi duo partem Liuoniæ, quam Esthoniam uocant subegerunt. Successores exemplum imitati comparata maiore manu sacrorum militum totam perdomuerunt. Tertius à Menardo ALBERTVS è Collegio Bremensi Sacerdos, urbis Rigensis fundamenta iecit, & colonias ex uicinia Bremæ eò deduxit, cumq; Ecclesias constitutas in certos Episcopatus esset partitus, sibi Archiepiscopi potestatem retinuit, & equitibus sacris tertiã terræ partem concessit in præmium militiæ, qua illi non contenti paulatim ita acciderunt potentiam Archiepiscopi, ut ad extremum longè illo superiores euaserint.

Porro Liuonia terra est ampla ad Sinum Venedicum sita. Longitudo eius à finibus Borussiæ uersus ortum Solstitialem Rigam usq; & inde ad Borealem terminum, est miliarium fermè centum, Latitudo, ubi maxima, circiter quadraginta, exceptis Insulis ad eam pertinentibus. Syluosa est, & pascuis, frumento, melle, feris, pecudibus, piscibus & alijs rebus ad uictum necessarijs abundat. Incolarum plura esse & diuersa genera dissimilitudo linguarum indicat, quorum aliquos de ueteribus colonis reliquos esse consentaneum est, aliquos recens ex uicina Germania

et Sarmatia immigrasse certum est. Præter Germanicam enim & Henetam linguam tres aliæ obseruantur, & ab his diuersæ et inter se discrepantes, quarum ea quam Esthonicam uocant, uocabulis quibusdam, sed ualde deprauatis latinum idioma refert, ut uero non sit absimile, quod aliqui annotarunt, à VValachis, qui Latinorum coloni sunt, argumento nominis & linguæ, Lituanos, ab his Liuonios ad Reualiam ortos esse, sicut & nomen Reualiensium ad VVallios seu VValachos alludit. Sed recentes Reualiæ incolæ à Danis eò sunt translati, quos contra Sarmatas Henetosq; perpetua in illo littore maris Venedici bella gessisse historiæ testantur et monumenta, quæ supersunt. Reualiam enim incolæ adhuc hodie Danopil sua lingua uocant. Et Gedanum, cui eruditorum coniectura Codani appellatio uicina est, arcem Danis oppositam Henetorum lingua significat. Primum ordinis Magistrum Vinnonem nominant, qui multas contra barbaros arces construxit, circa annum Christi millesimum, ducentesimum, tricesimum quintum. De his plura suo loco.

PHI-

PHILIPPVS IMPERATOR.

RESpirarat aliquantulum Germania, moderatione & sapientia FRIDERICI domesticis malis explicata & in tranquillũ locata. Resederat et Pontificum rabies, non tàm cruore saturata interemptorum, quàm effusa atq; exhausta in Imperatorem, genibus Pontificis aduolutum & ab eodem proculcatum, cum subiectionem iniurijs extorsisset. Sed mox ab HENRICI morte pari sese uehementia rursus incitauit in successores, & Germaniam nouis motibus implicauit. Quam primum enim de morte HENRICI fama percrebuisset, PHILIPPVS ut exequeretur fratris testamentum, celerrimè ex Hetruria sese in Germaniam proripuit, Imperijq; proceres promißi, quod filio HENRICI fecerant, admonuit. Postulauit autẽ, ut cum ætas pueri procul abesset ab ea maturitate, quæ in gubernatore requiritur, uel relinqueretur ipsi administratio tutorio nomine, sicut instituisset Pater testamento, exemplo Henrici Tertij, uel si id uideretur incommodũ aut periculosum, traderetur ipsi interea Imperium, Eo se cessurum Friderico ubi adolcuisset spondebat, ut satisfieret uoluntati

parentis & promisso Principum. Europa uero certo Rectore ne careret. Deliberata hæc & tractata sunt Haganoe, consilia gubernante Episcopo Argentinense.

Multos PHILIPPVS in suam pellexit et traduxit sententiam Germaniæ Principes, & suffragia, aut omnium, aut plurimorum citra ullos motus collecturus fuisset, nisi deliberationes turbasset et interrupisset Innocentius Pontifex, qui recognita mox per legatos rescidit promissa HENRICO facta, & uetuit Principibus, ne PHILIPPO Imperium traderent:

Oderat Pontifex totam FRIDERICI posteritatem, & quibus poterat artibus premebat, scilicet, ut certaret sæuicia cum antecessoribus, & nihilo illis fuisse mitior uideretur erga FRIDERICI posteros. Sed oderat præ cæteris PHILIPPVM, quod uelut metis ipsi circumdatis in Italia, restrinxerat immoderatam eius potentiam, & usurpata gubernatoris autoritate molitiones iniustas ac Tyrannicas represserat. Ideo cum repetiuisset obsides Apulos HENRICO deditos, & PHILIPPVS reddere initio recusasset, protinus in eum fulmen Anathematis emiserat, à quo cum post dimissos

obsi=

obſides abſolutus eſſet per Epiſcopum Sutrienſem, Pontifex hunc Eccleſiaſticæ cenſuræ ignominia notatum, albo Epiſcoporum expunxit.

Prægrauarat autem PHILIPPVM apud Imperij ordines falſis criminationibus iniquè & calumnioſè, ſeq; Pontificiam potius dignitatem, uel cum clade & ruina Italiæ in diſcrimen poſiturum, quam huic Imperium conceſſurum, ſuperbè fuerat interminatus.

Moti Tyrannica Pontificis uoce Principes aliqui, quod proſpicerent, quo euaſura res eſſet, ſi tyrannico illius poſtulato aduerſarentur, ſententias à PHILIPPO inflexerunt ad BERTHOLDVM Zaringiæ Ducem Principem prædiuitem, ſed ſordide auarum & flagitioſum. Contra hunc adhærebant PHILIPPO Saxoniæ dux Bernhardus, ALBERTVS Marchio Myſniæ, Boëmiæ rex & LVDOVICVS Bauarus, qui ad eum communi conſenſu comitijs Mulhuſij celebratis Imperium detulerant. Quod ergo Bertholdus ſe imparem fore PHILIPPO, ſi ad arma deuentum eſſe intelligeret, repudiato Imperio Philippo data fide ſeſe ſubiecit.

Pontifex cum se delusum esse percepisset, impulit Coloniensem & Palatinum ut transferrent Imperium in Ottonem Henrici Leonis filium, atque ut hoc facilius perficerent, OTTONI coronam promisit, & Philippum Anathemate percußit, ut ab eo abstraheret cæteros. Moti anathemate Boëmus, Turingus & Argentinensis, qui primo Philippi partes fouerat, discesserunt ab eo ad OTTONEM. Inde noua bella exarserunt, quæ in eum finem exierunt, ut Imperium Philippus obtinuerit, alter sit à suis etiam desertus. Adeo nullius unquam uel Imperatoris, uel Regis in orbe Christiano fuit diuturna fœlicitas, qui uel impulsu, aut fiducia, aut ope atq; auxilio Pontificum mouerunt aliquid, uel cum his sese confœderarunt, quod in alieni muneris officia irruerunt Pontifices, & legitimos Imperatores scelerate oppugnarunt, intrusis alienis & nothis ui & fraude, obliti suæ uocationis, & abusi prætextu nominis atq; autoritatis diuinæ. Testantur id longo ordine repetita ex historijs exempla, & ante oculos sunt recentia exempla confœderationum Pontificiarum cum Hispanis, Gallis, Mediolanensibus.

Quod ergo Pontifex OTTONEM prin-

Principem audacem & temerarium deposceret contra Philippum, & eidem suffragaretur coniunctio regis Anglici Richardi à Coloniense Aquisgranum deductus & coronatus est. Philippus nihil territus aduersatione Pontificis & defectione Sociorum, conuertit arma in Argentinensem, qui proximus erat, eoq́; duriter castigato & Argentina capta mox obuiam processit OTTONI, qui cum exercitu ad Spiram usq́; accesserat. Hunc conserto ad Mosellam prælio repulit, Fugientem consectatus, HERMANNVM Landgrauium Turingiæ Odoacri Boëmi auxilijs ferocientem, magna terræ parte uastata, ita contudit, ut supplex ueniam peteret.

Inde mouit in Coloniensem, occupatisq́; partim spontanea deditione, partim persuasione Rheni oppidis, Coloniam tandem fame ad deditionem compulit.

Rebus desperatis Episcopus ADOLPHVS cum gratiam PHILIPPI emeruisset, uicissim ei Imperij insignia Aquisgrani communicauit. Qua re incensus Pontifex Coloniensi ordine moto successorem decreuit BRVNONEM, & OTTONEM impulit, ut ADOLPHO

eiecto alterum Episcopatui imponeret. Id conante OTTONE Philippo prohibente, denuo ad Coloniam dimicatum est, Sed castris exutus & profligatus OTTO confugit in Angliam.

Redierat ex Palestina recens CONRADVS Moguntinus, huic quod Philippo studeret, ademit Episcopatum Pontifex, itemq; successori Ludolpho, Tertio demum Sigefrido, quod hostiliter se gereret erga Philippum admisso ac recepto. Rescripti formula extat Lib. 1. Decret. C. Bonæ memoriæ. Moguntinensi Archiepiscopo de electione & electi potestate.

Ad hunc nimirum finem tot seditionibus quæsita, & tàm multo sanguine parta fuit potestas creandorum Episcoporum. Hi fuerunt fructus hypocriticæ sanctimoniæ Pontificum, scilicet seditiones, periuria, parricidia, iniustæ cædes & grassationes, euersiones legum atq; constitutionum, humani diuiniq; iuris perturbationes, ordinis omnis confusiones & similia.

Quod ergo seditionibus fessi Principes, qui Ottonem defenderant, desinerent PHILIPPVM exagitare, iniit ipse tale consilium ad

Pontificem placandum. Promisit nuptias filiæ nepoti Pontificis ex fratre Richardo, Thusciæ et Marchiæ Anconitanæ comiti, quibus nuptijs cum speraret Pontifex Thusciam, Spoletum & Marchiam Anconitanam uenturas in potestatem nepotis, cupidißimè oblatas conditiones amplexus, mißis duobus Cardinalibus Philippum solenniter expiatum diris exemit & OTTONI placauit, conciliata inter eos per alterius filiæ nuptias amicitia. Hoc dolo cum Pontificis ambitio esset exaciata, cessauit & rabies eius, qua sedata, Germania à seditionum fluctibus rursus conquieuit.

Rebus ita compositis Imperator Bambergam curandi corporis causa secesßit. Ib cum die quodam Phlebotomia medicationis causa usus, semotis cæteris, cum uno Henrico Druchesio VValpurgensi hilarioribus colloquijs se inuitaret, OTTO VVittelbachius cognomento minor, frater illius, qui à Friderico Bauariam consequutus erat, in conclaue dolo dißimulato ingressus, occasione captata ex improuiso pugionem, quem sub ueste occuluerat, in iugulum Imperatoris adegit, ex quo uulnere mortuus est. Parricida auxilio Ecberti Episcopi Bambergensis & fratris eius Henrici Andechsiani Histriæ

Marchionis filiorum Bertholdi ducis Meraniæ, elapsus, tandem ab HENRICO Calatino Marescallo trucidatus est.

Causa cædis hæc fuit. Imperator OTTONI spem fecerat de nuptijs filiæ Cunigũdæ, hanc postea mutata uoluntate dedit in uxorem VVenceslao Ottocari Boëmici regis filio, quod OTTO propter iniustam cædem in magnam incurrisset infamiam, & Imperator duceret indignum filiæ nuptijs, eum qui iniusta cede pollutus & humano sanguine conspersus esset. Dißimulauit dolorem OTTO, donec ulciscendæ contumeliæ occasiones oportunas consilio & ope Episcopi Bambergensis arripuit. Ita Philippus insidiosè obtruncatus interijt, decimo Calend: Iulij.

Anno Christi millesimo, ducentesimo, octauo.

Anno Mundi quinquies millesimo, centesimo, septuagesimo, cum imperasset annos decem, & iam pacata Germania Imperium domi exornaturus legibus ac iusticia, foris amplificaturus bellis externis fuisset, si uita suppeditasset, Fuit enim natura bonus, sapiens, moderatus, acer & magnanimus Princeps, non indignus tanto Patre, quod ostendit in Italiæ gubernatione, quam

quam in metu & officio continuit, & in ciuilibus bellis, quorum asperitatem bonitate & lenitate sua moderatus est ac mitigauit, & accessit ad naturæ dotes rerum multiplex usus atq; exercitatio longa in militaribus negotijs & politicis. Sed quid foris conarentur optimi Principes, quos domi tot inuoluit seditionibus furor Pontificum, ut in eas cogerentur uitam fortunasq; suas et Imperij neruos uiresq; impendere, nisi unà cum Imperio euerti uellent? Nec quod de occultis causis Pontificiæ tyrannidis pronunciem habeo aliud, nisi permissu diuino in pœnam Europæ perniciemq; publicam hanc in Ecclesiam & Imperium pestem peruasisse.

Vxorem habuit, ut dixi, Irenem Alexij Constantinopolitani sororem, ex qua natæ sunt ei filiæ quatuor. Harum Cunegunden VVenceslao Boëmo Ottocari filio. Alteram Ethissam duci Brabantiæ, & deinceps Regi Hispaniarum. Tertiam filio Richardi comitis Thusciæ. Quartam Beatricem Ottoni Saxonum Principi, qui post Philippum imperauit, elocauit. Coniunx Irene dolore contabuit. Cadauer Philippi, quod Bambergæ sepultum erat, iuxta Henricum Sanctum, Fridericus secundus inde Spiram transtulit, sepulchro notato hac inscriptione: Philippus Bambergensis.

OTTO

OTTO QVARTVS IMPERATOR HENRICI Leonis Filius.

POst cædem PHILIPPI rediјt Imperium ad OTTONEM, qui tamen non diu id poßedit, deiectus scilicet Pontificis sententia, per quem fuerat euectus. Italiam magno cum exercitu ingressus, munerum magnificentia magis quam armorum terrore aditum sibi ad urbem Romam patefecit, auro Italorum uoluntatibus expugnatis. Morsus tamen & machinationes perfidiæ & tyrannidis Pontificum euitare is atq; effugere nequiuit. Romæ enim cum initio Innocentium Tertium, & facilem expertus esset in impetranda coronatione & officiosum, mox eundem post coronationem habuit infensißimum, quod odium eò usq; processit, ut Pontifex tandem perculsum Anathemate priuari Imperio præceperit. Is mox à coronatione tumultu subitò in urbe excitato, Imperatorem in præsens uitæ periculum coniecit, quo multa ciuium cede depulso, Imperator diffisus Pontificum molitionibus, se ex urbe in Longobardiam recepit, ibiq; contractis copijs uniuersis protinus Romandiolam, Thusci-

Thusciam ac Marchiam Ancomitanam occupa-uit. Deinceps promouit castra in Apuliam, ut FRIDERICO HENRICI Sexti filio inopinata irruptione terras illas uniuersas extorqueret.

Id agentem Pontifex anathematis ictu profligauit. Nam ut Romandiola Romanæ sedi eriperetur ferre non poterat. Et metuebat Apuliæ quam post Constantiæ interitum repetebat ex ueteribus pactis. Anathematis formulam Sigfridus Moguntinus in Germania publicauit, & Principes ut Imperium excommunicato abrogarent impulit, cui cum aduersarentur, Henricus Palatinus ad Rhenum, & Dux Brabantinus cum alijs quibusdam, nouum bellum conflatum est, in quo pulsus Moguntinus confugit ad Hermannum Thuringiæ Landgrauium.

His motibus OTTO ex Italia retractus conuentum egit Principum Noribergæ, ubi cum multa questus de infinita & scelerata Tyrannide Pontificum & de Principum uecordia, qui iniustis illorum cupiditatibus cedendo atq; obsequendo labefactarent autoritatem Imperatorum, quosdam in suas partes pertraxisset, bellum renouauit.

Etsi

Etſi autem ſociorum auxilijs perſequutus illos, qui ad mandata Pontificis ab ipſius fide diſceſſerant, Turingiam euaſtauit, tamen conſeruare Imperium non potuit. Præcipui enim & potentiſsimi Germaniæ Principes Rex Boëmiæ, Bauarus, Saxoniæ dux & alij, ex Sicilia FRIDERICVM *Secundum euocarunt, non tàm ſtudio peculiari erga Pontificem, quàm odio* OTTONIS, *quod inſolentis ac prætumidi ingenij inepto faſtu ex alto deſpiceret cæteros Principes, et recordatione promiſsi ueteris, amoreq́; & admiratione maiorum* FRIDERICI. *Hic iam ad Briſacum Alſaciæ acceſſerat & Haganoen hoſti addictam oppugnabat.* OTTO *illi occurſurus cum à ſocijs deſereretur & hoſti ſe animaduerteret imparem fore, Saxoniam repetijt.* FRIDERICVS *progreſſus totam ad Rhenum Germaniam occupauit, Suſceptaq́; Aquiſgrani corona & inito cum* PHILIPPO *Franciæ Rege fœdere, inde in Sueuiam ſe contulit.*

Confœderationem Imperatoris & Franci cum Angliæ Rex ſuſpectam haberet & odiſſet Francum, promiſsione auxiliorum OTTONEM *attraxit in Belgicum. Ita ibi bellum recru=*

recruduit, quod tamen diuturnum non fuit. OTTO enim à Francis profligatus, à suis derelictus, & belli sumptibus exhaustus, destitit ab imperio sponte, quarto postquam id suscepisset anno. Idem quinq; postquam Imperium deposuisset annis exactis, rebus humanis exemptus est fluxu alui dissenterico, et sepultus Brunsuigæ.

Anno Christi millesimo, ducentesimo, decimo octauo.

Anno Mundi millesimo, centesimo, decimo octauo. Hoc exitu pœnas persoluit de affectato per ambitionem & iniustis armis quæsito Imperio extra uocationem & ordinem, Pontificum impulsu. Fuit enim non dißimilis aui patrisq;, ingenio & fortuna, illo elatus & insolens, hac infœlix.

Vxores habuit duas. Primam Mariam filiam Ducis Brabantiæ quam repudiauit ob consanguinitatem. Alteram Beatricem filiam Philippi Imperatoris. Ex neutra sobolem sustulit, Deceßit & sine sobole mascula frater OTTONIS Henricus Palatinus ad Rhenum, cuius filiam Agnetem LVDOVICVS Bauarus cum despon-

despondisset OTTONI filio, circiter annum Christi millesimum, ducentesimum, decimum quintum, perfecit apud FRIDERICVM Imperatorem, ut Palatinatus ad Rhenum ipsius beneficio Bauariæ coniungeretur.

Natæ sunt hoc seculo in Ecclesia, plures ac diuersæ Monachorum familiæ, ueræ pietatis, doctrinæ Christianæ & disciplinarum ac liberalium artium pestes publicæ. Fuere duæ, quæ unum autorem Bernhardum professæ, legibus, moribus, cultuq; inter se plurimū discreparunt. Vnius se familiæ socij Pauperes Lugdunenses, Alterius Humiles Italos nominarunt. Hi in oculis hominum uiuebant, concionabantur, interpretabantur scripturas. Illi contemnebant opes, emendicato hostiatim cibo uictitabant, exempla Apostolorum iactitabant. His repudiatis à Pontificibus, successerunt aliæ, quæ, ut superstitio fœcunda est & errorem ex errore parit, ita uana hypocriseos specie in admirationem adductæ partu fœcundißimo ita sese effuderunt, ut non multorum annorum spacio prouentu penè incredibili, sed uarietate monstrosa in omnes occidentis angulos sese dißeminarint, & in aulis, gynecæis atq; urbibus penè soli dominati sint, inter

terq; sese crudelibus odijs & machinationibus de principatu sint degladiati linguis, non armis. Conditores celebrant Franciscum & Dominicum, quorum hunc Hispania, illum Aßisium Vmbrorum oppidum in Italia produxit.

Carmelitas in Europam ex Asia euomuit Carmelus mons, Colonias ducente ALBERTO quodam Patriarcha Hierosolymitano. Eremitas genuit Gallia, familiam condente VVILHELMO Aquitaniæ duce & Pictauiensium comite, ut sectarentur Augustini dogmata & uestigia, quem profiterentur nomine, sicut Græci Monachi, quos Calogeros uocant deprauata dictione, quasi καλοὺς καὶ ἱεροὺς, Basilium iactitant.

Consilium primorum autorum fortasse malum non fuit. Quod enim in collegijs opulentioribus Sacerdotum & monachorum iam regnarent luxus & helluationes, studia uero doctrinæ & pietatis exoleuissent, Sacerdotibus occupatis ambitioso Regum & Principum splendore & politica gubernatione, labantem Ecclesiæ disciplinam fulcire atq; ad seueriorem uiuendi rationem reuocare hos uoluisse conijcio, quæ res cum sapientibus uiris probaretur, cito cre-

fuerunt familiæ concursu magnæ multitudinis, hypocrisi admirationem augente.

Sed cum animos iam teneret profunda superstitio & Pontificum Tyannis inualuisset, mox hæ familiæ conuersæ ad studium defendendi ac stabiliendi præsentem statum, adeo cumulauerunt priora nouis errorum ac superstitionum commentis, ut quod adhuc reliquum fuit lucis in dogmatibus prorsus obruerint atq; extinxerint. Aliud enim prorsus & nouum fabricarunt doctrinæ genus, Aliud instituerunt operum genus, utrumq; Philosophiæ potius quam fidei analogon, & præsenti Monarchiæ Pontificum quam regno Christi accõmodatius, Sed hypocrisi fucatum utrumq;. Corruperunt doctrinam de peccato, de caligine in mente & de uitijs in uoluntate nihil dixerunt, & morbum, qui reliquus est in renatis finxerunt non esse malum pugnans cum lege DEI, deinde concupiscentiam de sensibus et appetitione naturali intellexerunt, quam debebant intelligere ἀταξίαν appetionum & simul complecti caliginem mentis & uitia uoluntatis. Legem DEI prorsus transfomarunt in Philosophiam, quæ tantum de ciuili disciplina loquitur, et dixerunt legi DEI satisfieri per hanc

disci-

disciplinam ciuilem seu Philosophicam, id est, per externa opera & qualemcunq; conatum uoluntatis, etiamsi in mente dubitationes, in uoluntate & corde multæ prauæ inclinationes maneant. Has ipsas etiam dubitationes & prauas inclinationes docuerunt non esse peccata. Inde detexuerunt alia commenta, quibus deleuerunt Euangelij promißionem & totum beneficium filij DEI, quod finxerunt homines iustos esse coram DEO, id est, DEO acceptos propter opera, non fide gratis propter mediatorem Christum, quæ est perpetua doctrina Prophetarum & Apostolorum.

Discrimen Legis & Euangelij prorsus sustulerunt. Tradiderunt enim Legem esse triplicem, Naturæ, Mosaicam & Euangelicam, & quod statuerunt hominem Legi DEI satisfacere, excogitarunt priuata audacia alia opera, & alios cultus, quos & prætulerunt longè operibus præceptis in Lege, & mercede ac precio applicarunt alijs. Quam absurda commenti sunt de perfectione? Mendicitatem suam, quam uocarunt discessionem spontaneam à facultatibus, & impurum cœlibatum, ac similia Monastica quantis extulerunt laudibus? Deniq; impudenter uitæ

Monasticæ genus institutum esse prædicarunt ad promerendam remissionem peccatorum, & iustificationem. & finxerunt esse statum perfectionis ac longè euexerunt supra alia uitæ genera à DEO ordinata.

Introduxerunt & stultas imitationes politiæ Mosaicæ, uolueruntq; in Christianismo simile Sacerdotium, similes Cæremonias, talia Sacrificia institui oportere, cuiusmodi Mosaica fuerunt, quæ omnia nata sunt ex inscitia discriminis inter Legem & Euangelium.

Doctrinæ de pœnitentia quantas offuderunt tenebras disputationibus inextricabilibus, quæ fuerunt horribiles carnificinæ conscientiarum. Onerarunt conscientias mandato confessionis & laqueis implicarunt enumerationis peccatorum, Absolutioni detraxerunt efficaciam omnem, cum negarunt prodesse sine meritis præcedentibus, & præceperunt manendum esse in perpetua dubitatione. Præterea imposuerunt certorum operum necessitatem confessis, & indixerunt humana autoritate expiationes peccatorum quas satisfactiones uocarunt pro pecccatis ad promerendam liberationem à pœnis æternis, quæ

pepe=

pepererunt & auxerunt alias nouas opiniones, pleniſsimas mendacijs, impietate & blaſphemijs in DEVM, de uotis Monachorum, de applicatione Miſſæ pro uiuis & mortuis, de peregrinationibus ad loca Sanctorum, de indulgentijs, de purgatorio & ſimiles alias ſuperſtitioſas obſeruationes commenticiorum & inanium operum, diſcriminis ciborum, dierum, ueſtium, imaginum, uotorum, ſupplicationum, ieiuniorum, & aliarum traditionum humanarum, quæ quanto pondere trepidas conſcientias preſſerint, quanto pauore compleuerint, quibus conſtrinxerint laqueis, Monachis & carnificum munia obeuntibus, & noua tormentorum genera ſubinde cudentibus, non eſt ignotum.

Omitto hic commemorationem Idolatriæ, quæ fuit in cultu Sanctorum, adoratione conſecrati panis, miſſarum uenditione & applicatione pro alijs ex opere operato, in Ethnicis pompis ſupplicationum & proceſsionum, Alibi enim copioſius recitantur & refutantur manifeſtis doctrinæ ſacræ teſtimonijs in ſcriptis noſtrorum.

Hæc monere hoc in loco uolui, ut conſideretur qualem hi noui doctores, qui fuerunt non

ministri Ecclesiæ Christi, sed Pontificum satellites, conscientiarum carnifices, superstitionis barbaricæ architecti & antistites, omnis doctrinæ liberalioris iurati hostes, qualem ergo hi pepererint doctrinam, & quando Tyrannis horum, quæ intolerabilis fuit orbi Christiano esse cœperit, & sit confirmata. Etsi autem autoribus primis nec sincerum pietatis studium, nec eruditionem derogo, & fuisse in illis collegijs plurimos omni tempore consentaneum est, qui excitati diuinitus, dogmata quæ recensui & flagitia atq; improbitatem uitæ in collegijs taxarunt, sicut multorum exempla meminerunt maiores nostri ante Lutherum: tamen hac proxima ætate Monasteria in genere quid fuerunt aliud quam officinæ superstitionis Ethnicæ & latebræ hominum ineruditorum, refertæ mendacijs & Idolatria in uita horum molli atq; affluente & tacite flagitiosa, plena hypocrisi? Horum imposturas & præstigias retectas, & incisa esse uincula quibus conscientias excruciarunt lucæ ueræ doctrinæ, DEO gratias agamus, & precemur uero intimorum pectorum gemitu, ut in hac extrema & delyra Ecclesiæ ceu senio fatiscentis ætate, doctrinæ lucem conseruet, & tollat dißidia docentium in Ecclesia, ac sanet uulnera, ut sint, qui

ipsum

ipſum rectè inuocent ac celebrent in agnitione & fiducia filij Mediatoris IESV CHRISTI, uſq; ad glorioſam reſuſcitationem mortuorum.

AMEN:

τέλος θεῷ δόξα.

INDEX RERVM

MEMORABILIVM IN hoc Chronico.

A.

Accurſius quo tempore uixerit. 210.b
Adeldagus Epiſc.Hamburg ordinat Epiſcopatus in Dania. 120.b
Adolphum Schaumburgium præfecit Lotharius Holſatiæ. 214.a
Adiaphora non neceſſariò eſſe ſeruanda. 87.b
Adrianus Comnenus πρωτοσέβαστος. 163.a
Aegyptij regni translatio à Caliphis ad Sultanos. 216.a
Aegyptus in prouinciæ formam redacta ab Auguſto. 216.b

Aegyptum quanto tempore tenuerint Mamaluchi. 221.a
Aegyptus luit pœnas blasphemiæ. 221.b
Aphrica à Normannis magna ex parte domita. 165.a
Agnes uxor Henrici Nigri. 179.a
Alani propagati à Massagetis. 19.b
Alanos & Alemanos eosdem esse. 22.b
Alamani & Franci à Valerio Probo cæsi. 23.b
Albis fluuij ortus & etymon. 15 a
Albanti populus Mediæ ualent equitatu. 20.b
Albion Saxoniæ Princeps post VVidekindum. 46.b
Albertus comes Bambergensis bellum infert Episcopo VVirtzburgensi. 74.a
Alberto Vrso comiti Ascaniæ obtigit Marchia Brandeburgensis. 142.b & 196 a
Albertus Vrsus adoptatus à Bribislao. 214.b
Alberti Vrsi progenies tres amplißimæ in Germania familiæ. 201.b
Albertus Vrsus Sclauos magna ex parte extirpans. 251.a
Albertus Moguntinus fax seditionis aduersus Henricum Quintum. 200.b
Albertus cōditor urbis Regiæ in Liuonia. 265.a
Alcuinus præceptor Caroli Magni. 41.b & 43.a & 184.b

Alcairum quondam Memphis dicta. 218.b
Aldeburgensis Ecclesia fundata ab Ottone Primo. 125,a
Aldeburgense collegium asseruat statuam Friderici Barbarossæ. 261.b
Alexander Imperator Orientis. 99.a
Alexander Pontifex concitat Italiam in Barbarossam excommunicatum. 255.a
Alexander recipit se in Galliam. 225. b, fugit Venetias. 256.b
Alexander autor ritus quo Veneti mare sibi quotannis despondent. Ibidem
Alexander pedem collo supplicis Imperatoris imponit. 257.b
Alexandriæ docuit primum Marcus Euangelista. 221.a
Alexandriæ orta hæresis Ariana, Ibidem.
Alexius Comnenus Imperator. 163.a
Alexius Comnenus monetam æneam cudit pro aurea & argentea. 163.b
Alexius Comnenus bellator infœlix: pacem à Boßinis mercatur. Ibidem.
Alexij Comneni perfidia 232.a. A tutore strangulatus. 235. b
Alexius Angelus Imperator ignauus & uoluptuarius 238. b, profugit Debeltum. 239.a

Alexius Isaaci filius recuperat Imperium auxilio Marchionis Montisferrati & aliorū ibid.
Alexius Iunior exutus Imperio strangulatur. 239.b
Alexius ducas Murzuphilus occupat Imperium. Ibidem.
Alfonsus deposcitur ad Imperium. 140.a
Almarus primus Marhio Montisferrati. 114.b
Almericus Caliphamm bello lacessit. 217.a
Almerici prælium cum Sultano Aegypti. 228.b
Alpes sunt Europæ montium parens. 3.a
Americus Lusignanus rex Cypri. 230.a
Angli in Britanniam uocati oppreßis incolis eam occupant. 12.a
Angriuariorum sedes olim ad Albim. 9.b
Angriuariorum ducatū rapit Coloniensis. 258.b
Andream Vngariæ regem adoritur Henricus Niger frustra. 177.b
Andronicus Comnenus Imperator. 235.b, crudelis in propinquos & amicos, 236.a
Andronicus Comnenus plectitur cum filijs ob strangulatū pupillū et aliam crudelitatē. ibid.
Anna regis Francorum filia nupta Andronico. 235.b
Antiochia difficulter à nostris Argonautis recuperata. 224.b

An-

Antiochia Reblata in sacris literis dicta, 225. a
Anhaltinorum Principum stirps. 259. a
Arduennæ ducatus. 34. a
Ariani dogmatis impietas punita regnorum mutationibus & uastationibus. 27. b
Arnolphus Imperator. 70. a, distrahitur sub eo regnum Francicum. Ibidem
Arnolphus liberat Pontificem: moritur ueneno 72. a
Arnolphi uxores & liberi. 72. b
Arsaces Parthorum dux: eius posteritas. 102. a
Arduinus ab Henrico Sancto duobus prælijs superatus. 149. b
Arelatensis regni titulum Germanici Imperatores usurparunt. 173. a
Argonautarum nostrorum expeditio cur suscepta. 222. b
Arithmetica Pselli. 162. a
Armenij opem ferentes nostris in Asia. 249. b
Arnoldi Coloniensis bellum cum Hermanno Palatino. 253. b
Argentina capta à Philippo Imperatore. 263. a
Αςτολατρέιας initium. 108. a, pœna. 109. a
Ascaniæ Bithyniæ regionis nomen reliquum est ad Herciniam. 20. a
Aspasalem tertius Turcorum Princeps. 105. a
Aspasalem ducit contra Diogenem. 161. a

Ascaniæ comitum stirps antiquißima. 251.b
Ascalon capta à Balduino Fulconis filio. 228.b
Atlas montium Aphricæ parens. 3.a
Auiones Borussorum pars. 14.b
Austria ex Marchia facta ducatus. 51.a. 252.b
Austriacorum Principum stirps. 175.a
Augusta occupata à VVelpho. 194.a
Augustinus in Synodo Mileuitana. 180 b
Azo Doctor Iuris, discipulus Irnerij. 210.b

B.

Baldus Iurisconsultus. 210.b
Balduinus frater Godefridi, comes Edessani. 225.a
Balduinus succedit fratri in regno Herosolymitano. 225.b
Balduinus quas urbes regno adiecerit, eiusq; mors. Ibidem
Balduinus Fulconis filius Ascalonē capit. 228.b
Balduinus de Burgo rex Hierosolymitan9. 225.b depulit Turcos & Sarracenos. 228.a
Balduinus Marchionis Montisferrati filius rex Hierosolymitanus. 229.a
Balduinus Flandriæ comes ducit cum alijs Principibus in Asiam. 139.a, inuaditur ab Alexio Duca. 240.a
Balduinus Flandriæ comes Imperator Orientis. Ibidem.
Bam-

Bambergensis Comitatus mutatur in Episcopatum 148 a
Bambergensis Episcopi uasalli præcipui Principes Germaniæ. 148. b
Barbariæ situs & amplitudo: in quatuor regna fuit olim diuisa. 165. b
Bardas Sclerus dux Iohannis Cimiscæ Imperatoris. 153. b 154. a
Bartolus Iurisconsultus. 210. b
Basilius Macedo Imperator. 97. b
Basilius Porphyrogenitus Imperator. 154. a captiuis Bulgaris oculos eruit. 154. b fraudulentus. Ibidem
Bastarnæ quasi VVestarnen. 4. b
Bauarorũ appellatio à Boijs manauit. 7. a. 50. a
Bauariam tenuit aliquandiu Caroli Magni posteritas. 50. a
Beatrix uidua Marchionis Italiæ nubit Godefrido Lotharingo. 177. a
Beda. 184. b
Bechiarocus Turcis imperabat Godefrido ducente in Asiam. 224. a
Bela Vngariæ regina uicta ab Henrico Quarto. 190. b
Belgicum ad Galliam aliquando pertinuit. 17. b
Bæmæ populus sub Lunæ sylua. 17. a

Ben-

Bendocader Sultanus profligatis Christianis recuperat Antiochiam. 220.a
Benedictus Pontifex moritur Hamburgi. 123.a
Berengarius Rex pacem emit ab Vngaris. 76.b
Berengarius sublatis reliquis Principibus solus potitur Italia. 107.a
Berengarius Secundus accipit Imperium post Lotharium. 107. a
Bernhardus Anhaltinus Saxonici ducatus dignitatem accipit. 142. b. & 251 b. & 258. b
Bernhardo Anhaltino prognati duces Saxoniæ, qui VVitebergam tenuerunt. 259. a
S. Bernhardus reconciliat Conradum Lothario. 206.b
S. Bernhardi scriptis contineri doctrinam de Iustificatione. Ibidem.
S. Bernhardus in comitatu Lotharij proficiscentis in Italiam. 208.b
S. Bernhardus commodius sensit quam cæteri. 245. b
S. Bernhardi impulsu suscepta est expeditio à Conrado in Asiam. 250.a
Bernhardinorum Monachorum duo genera nascuntur diuersißima. 272.b
Bertholdus Zaringiæ dux, exclusus Carinthiorum & Sueuorum ducatibus, tumultuatur. 188.b

Bertholdus Zaringiæ dux cedit Philippo Imperatori. 267.a
Bertha uxor Henrici Quarti. 197.b
Berytus instaurata à nostris. 264.a
Beticam à VVandalis occupatam fuisse. 25.a
Bichlingensium comitum origo. 195.b
Byzantium direptum & incensum. 240.a
Boij, Zechi patria lingua appellati. 110.a
Boios Bononiam extruxisse. 6.b
Boij Germaniæ partem australem tenentes. 36.b
Boiemi Sudetis montibus cincti. 6.b
Boiemiæ duci regia attributa dignitas. 196.b & 259.a
Boemundus Syriam ex Antiochia administrat. 225.a
Boiemia tributaria Imperio. 112.a
Boleslaus Polonus populabundus ad Misniam penetrat. 112.b
Boleslaus Boiemiæ dux arma expedit in Ottonem Primum. 116.b
Boleslao orti duces Silesiæ. 146.a
Bonifacij Tertij contentio cum Patriarcha Constantinop. de titulo οἰκουμενικοῦ. 183.b
Bonifacius Marchio Montisferrati & alij restituunt Alexium Isaaci filium. 239a.
Bonifacius aliiq; Principes ducunt in Turcos. Ibidem.

Bonifacius constituitur rex Thessaliæ. 240.a
Borussorum nomen & regio. 29.a
Borußia habet colonos VValachorum. 238.a
Bosnensium regnum à Boßinis conditum. 90.b
Boßini debellati à Constantino Monomacho. 158.a
Boßini bellum faciunt Alexio Comneno. 163.b
Brabantiæ nomen factum à prouincia per deprauationem. 34.a
Brabantia à quibus olim habitata. 35.a
Brabantiæ duces prognati Godefrido comite Louanij. 215.b
Brandeburgum belli Heneti arx expugnata ab Henrico Aucupe. 110.b
Brandeburgensis Ecclesia fundata ab Ottone Primo. 125.a
Bremensis Episcopi incuria degenerasse adolescentem Henricum Quartum. 189.b
Brettæ nomen unde ductum. 8.a
Bribislai progenies duces Megalburgen. 121.b
Bructeri. 11.a
Bruniconis sepulchrum & filij. 111.a
Bruno Pontifex. 117.b
Bruno Episc. Augustanus fauet Henrico Marchioni Austriæ aduersus Henricũ Sanctũ. 147.b
Brunsuicensium duces orti ex VVelphis. 172.a

Buda

Buda idem cum Germanico Baden ob uicinas thermas. 51 b
Buguntæ à Caßubijs ad Regium montem usque habitarunt. 13 b
Bulgarorum appellatio: irruptiones in Imperium Orientis. 90 b
Bulgari qua occasione facti Christiani. 96 a
Bulgari Constantinop: & Adrianop: obsidentes. 100 a
Bulgarus Doctor iuris discipulus Irnerij. 210 b
Burgundi pulsi quærunt nouas sedes. 24 a
Burgundi successerunt Heduis et Sequanis. 35 b
Burgundia Germaniæ rursus adiuncta per Conradum Saliquum. 172 b
Burgundia discerpta in tres partes. 173 a
Burgundi iurant in uerba Henrici, filij Conradi Saliqui. 173 b

C.

Caitbeius Sultanus bis uictor Turcicarum copiarum. 220 b
Calba oppid: ad confluentem Albis & Salæ. 13 a
Calipha summus princeps Sarracenorũ. 102 b
Caliphæ origo à Mahomete. 216 b
Calipha, id est, rector, seu Imperator. 217 a
Caliphæ regia dignitate priuati à Saracone. 217 b

Calipha Aegyptius nostrorum Argonautarum amicitiam petit. 224 b
Calixtum Pontificem creat Barbarossa. 256 a
Calogeri Monachi sectatores Basilij. 273 a
Caloioannes Imperator Orientis. 231 b
Caloioannes Tartaros submouet: bellum facit Hunnis. 232 b
Caloioannes Antiochiam emit: Syriam depopulatur: moritur leuiter sauciatus uenenata Sagitta. 233 a
Calucones, ubi hodie Electoratus Saxoniæ. 13 a
Capha olim Theodosia dicta. 231 a
Canonis Græci uerba agitata disputationibus. 234 b
Canonum ueterum, legumq; Pontificiarum dissimilitudo. 247 a
Canem gestare poena nobilium turbantium pacem. 253 b
Carolus M. limites Germaniæ prolatauit. 3 a
Carolus M. Imperator. 38 b
Carolus M. iustè consecutus Imperium. 40 b
Caroli M. genus, institutio, literarum scientia: Academiæ & collegia ab eo fundata. 42 a
Caroli M. bellũ primum contra Aquitanos 43 b
Carolus Magnus regnum Longobardicum, sublato Desiderio rege, tollit. 44 a

Ca-

Caroli M. bellum contra Saxones. 45 b, Ecclesias et Episcopatus in Saxonia instituit. 47 a et b
Carolus Magnus conflictatus cum Sarracenis in Hispania. 48 a
Carolus M. maximam Hunnicæ nobilitatis partem delet. 50 b
Carolus M. Rhenum cum Danubio commissurus. 52 b, à Leone Pontifice Imperator renunciatur. 53 a
Caroli M. uirtute Imperium Occidentis restitutum. 106 a: ab ipsius nepotibus conuulsum est & eneruatum. 106 b
Caroli Mag. gestorum ἀνακεφαλαίωσις. 54 a
Vxores. 54 b: filij. 55. a
Carolus Mag. ponte Rhenum coniungit. 55 b: mors eius. 56 a
Carolus Caluus Imperator. 64 b: munit sese affinitatibus & fœderibus. 65 a
Carolus Caluus exitio est stirpi Carolinæ. Ibid.
Carolus Crassus Imperator. 67 b
Carolus Crassus pugnat cum Normannis parũ fœliciter, iubeturq; deponere Imperium. 69 a
Carrhæ expugnatæ. 225 b
Carolus Quartus autor aureæ Bullæ. 146 a
Caroli Quinti & Ferdinandi origo materna à Gottis. 37 b

Carthago à Sarracenis excisa. 165 a
Cardinalium Senatus instituitur. 145 b
Carmaniam Turci inuadunt. 101 b
Carmelitas Monachos Asia euomuit in Europam. 273 a
Castellanorum regio à Gottis & Alanis possessa. 25 a
Cassubiorum nomen & regio. 30 a
Catti ijdem sunt qui Heßi: eorum sedes. 8 b
Cattuarij pars Cattorum circa Cassellas. 9 b
Caucasus parens montium in Asia. 3 a
Cauci maiores & minores. 10 a
Celtæ nominati Galli & Germani. 6 b
Cercaßia regio ad pontum Euxinum. 219 a
Cercaßi regnũ Aegypti mirabili modo adepti. 29 a
Cercaßi Christiani quales Moschi & Roxolani. Ibidem
Cercassorum pueri uenditi in Aegyptum fiebant Mamaluchi. Ibidem
Chamaui Osnaburgenses & Monasterienses. 9 b
Cherusci Herciniæ populus. 10 b
Chirothecis uenenatis necatur Otto III. 146 b
Cimbricæ gentis autor Gomer filius Iaphet. 5 a
Cimbricæ Chersonesi habitatores. 10 a
Cyclades uexatæ prædationibus. 155 a, 156 a

Cyprus

Cyprus à Guidone Lusignano possessa. 230 a
Cyprus in Venetorum potestatem quando uenerit. Ibidem
Clemens II. ab Henrico Nigro creatus Pontifex ueneno extinguitur. 177 a
Clemens Episcopus Rauennas Pontifex constituitur ab Henrico Quarto. 194 a
Cœlibes esse iubentur Siculi Diaconi à Gregorio. 182 a
Cœlibatus mandatur Sacerdotibus. 198 b
Colchis utitur lingua Germanica. 20 b
Collegia Ecclesiarum ad quid primitus fundata. 207 b
Collegia Regulariū Barbarossa instituit. 261 b
Colonia Agrip. fida Imperatori Henrico Quarto plectitur à filio. 199 b
Coloniam Agrip. deditione capit Philip. 268 a
Coloniensis rapit ducatū Angriuariorū. 258 b
Cometa tempore Constantini Ducæ. 160 b
Cometa tempore Henrici Quarti. 197 a
Cometa apparuit imperante Henrico Quinto. 200 b
Comani regnum Aegyptium occupant. 218 b
Conradus I. Imperator 76 a, pacem ab Vngaris redimit: principes hostes proscribit. 76 b
Coniugium Siculorū Diaconorum usq; ad Gregorium. 182 a

Conradus Saliquus Imperator. 168 b
Conr. patruelis Saliqui ambit Imperium. 170 b
Conradus Saliquus in Italiam proficiscitur. Ibi.
Conradus Saliquus bellum facit Stephano regi Vngariæ. 172 b
Conr. Saliquus Poloniam pacatam reddit. Ibid.
Conradus Saliquus Longobardiæ urbes capit, 173 a: sepultus Spiræ. 173 b: de eius stirpe non conuenit inter scriptores. 174 a
Conr. Thymonis filius, Marchio Misnensis. 196 a: potitur Boiemia auxilio Lotharij. 214 a
Conradi Sueui cum Lothario certamen de Imperio. 204 b: Imperij spe excidit. 206 b
Conradus Sueuus Imperator succurrit Balduino regi Hierosolymitano. 228 b: Re infecta amissoq; exercitu redit. Ibidem
Conradi Sueui exercitum Manuel panibus gypso infectis depopulatur. 233 b
Conr. Marchio Montisferrati alienam rapit coniugẽ: crebra eius mentio apud Græcos. 249 b
Conradus III. Imperator. 247 b
Conradus III. Henricum Superbum bello & proscriptione subigit, & deditionem illius tradit aliis. 248 a
Conr. III. clementia erga nobiles ab uxoribus humeris elatos. 249 b: expeditio Asiatica infœlix. 250 a

Conradus Barbarossæ frater, Palatinus Rheni. 252 b
Conradus VVirzeburgicus Cancellarius Henrici Sexti. 264 a
Constantinus Leonis filius Imperator. 99 b
Constantinus Imperator, frater Porphyrogeniti, luxui deditus: gubernandi imperitus. 155 a
Constantinus Diogenes Syrmij Bulgariæq; præses Boßinos compescit. Ibidem
Constant. Monomachus Imperator. 157 b: huius negligentia creuit potentia Turcorum. 158 b
Constantinus Ducas Imperator progredi etiam passus est Turcos. 160 a
Constantia uxor Henrici Sexti parit post quinquagesimum annum. 263 a
Corona Rodolpho à Pontifice missa. 192 b
Coruorum nidus, locus in finibus Ciliciæ. 233 a
Cothus Sultanus. 220 a
Crescentius autor Romanis non admittendi amplius Germanicos Imperatores. 130 a
Creta Venetis attributa. 240 b
Croatæ in Liburnia consident, quæ hodie Croatia nominatur. 162 b
Cunigunda uxor Henrici Sancti: eius fratres conspirant aduersus maritum. 148 b
Cunigunda cuius fuerit familiæ. 150 b

Cunigunda Anglica nupta Henrico Nigro. 178 b

D.

Dacorum ac Gottorum ſedes ad Iſtrum. 18 a
Daci ab Adriano et Antonino Pio repreßi. 22 a
Dagriſſa ſecundus Princeps Turcicus. 105 a
Dalmatæ iugum Imperij Græci excutiunt. 95 a
Dani ab Henrico Aucupe oppoſiti Cimbris. 6 a
Dania accipit Chriſtianiſmum. 120 b
Danicorum regum diſcordiam ſedat Barbaroſſa. 253 a
Dantiſci etymon. 16 a
Danubij fontes. 11 a
Decumates agros eſſe ducatum VVirtebergenſem. 8 b
Decretorum liber attemperatus Pontificiæ Tyrannidi. 211 b
Deſiderius concitat Epiſcopos & Principes in Imperatorem. 189 b
Ditmarſos uetuſtum eſſe populum. 5 b
Ditgremus ab Ottone Magno pulſus Saxonia. 114 a
Ditricus pater Marchionum Miſniæ. Ibidem
Diuortium Barbaroſſæ cum Adela ob propinquitatem. 262 b
Docendi prouincia data Monachis. 207 b

S. Do-

S. Dominici patria. 273 a

E.

Eberhardus dux Franconiæ capit Henricum Ottonis fratrem. 116 a
Eburonum etymon, & qui populi sint. 34 b
Ecclesiastica potestas consistit in duobus. 78 b
Ecclesiæ iudicia dißimilia politicis, & alligata sunt ad uerbum. 79 a: & inde
Ecclesiastica disciplina quæ sit. 79 b
Ecclesia tres gradus pœnarum habuit. 82 b
Ecclesiæ ab Henrico Aucupe conditæ. 113 a
Ecclesia post Henricum Quintum dißimilima superioris. 135 b
Ecclesia Imperij Constantinopo. mirabiliter à Turcica uastatione defensa. 164 a
Ecclesiæ in regno Turcico. Ibidem
Ecclesiam semper mansuram quicquid accidat Imperijs. 164 b
Ecclesia mutata prorsus in regnum politicum. 179 b
Ecclesiæ periodi tres. 180 b
Ecclesiam Romanam punient Turcæ nisi suscepta fuerit emendatio. 221 b
Ecclesia non est Pontifices, Episcopi, eorumque decreta & ceremoniæ. 244 a
Ecclesia uera quibus signis cognoscenda. 244 b

Ecclesia etiam uera potest in aliquibus errare. 245 b
Ecclesia nunc frequens est, nunc rara. 246 a
Echardus repugnans electioni Henrici Sancti. 147 b
Echardus in molendino interfectus. 124 b
Ecbertus fundauit colleg. Naumburgense. 149 a
Ecbertus Henricum Quartum puerum clàm abducit. 187 b
Edessa Comagenæ ciuitas. 225 a
Electores conuocari non uult Pontifex sine suo consensu. 136 b
Electores an primum constituti sint ab Ottone incertum est. 140 a
Electorum ordinem cœpisse post Fridericum II. 141 a
Electorum suffragia celebrantur post Barbarossam. 259 b
Electorum ordinem Sueuis acceptum ferendum. 142 a
Electoratus quibus de causis sit institutus. 143 a
Electores sunt sicut Senatus regni Persici aut sicut Ephori. 144 a
Electoratus quare his potißimum Principibus commissus sit. 144 b
Electo-

Electores cur septem, et quando cœperint. 145 a
Electores uasalli Episcopi Bamberg. 148 b
Electio Imperatoris discors magnarum sæpe cladium causa. 143 a
Elpis Sultanus Tripolim Christianis eripit. 220 b
Ἐπιτίμια uocatæ sunt pœnæ Ecclesiasticæ. 82 a
Episcopis politica potestas uoce diuina denegata. 137 b
Ernestus fit Sueuiæ dux beneficio Henrici Sancti. 149 a
Ernestus uitrico rebellis interficitur. 171 a
Eremitæ in Gallia nati autore VVilhelmo Aquitaniæ Duce. 273 a
Errata præfectorum imputantur ipsis Principibus. 191 a
Esthones in Liuonia. 174 a: 265 a
Eudociæ uxori commendat Imperium Constantinus Ducas moriens. 160 b
Eustathius Episcopus deprecatur pro Thessalonicensibus apud Andronicum Imp. 236 a
Euangelij doctrina corrupta per Monachos. 274 a

F.

Fames tempore Parapinacij. 162 a
Fesa sedes regni Mauritanici. 165 b

Festum corporis Christi. 108 b
Finni, ab his Finnonia. 17 b
Filij luunt peccata parentum. 236 b
Flandria nomen habet à Vandalis. 25 a
Flandriam qui populi tenuerint. 35 a
Franci Occidẽtale Imperiũ primi tenuerunt. 1 a
Franci in Italiam attracti. 2 b
Franci gens indigena, libera, prima eius mentio. 22 b
Francici regni in Gallia initium. 24 b
Francici regni in Gallia primus Rex, & regni distinctio. 26 a
Franci mediam Germaniam longè latèq; habitantes. 37 a
Francicæ opes direptæ. 142 a
Francici regni translatio à stirpe Carolina ad alienos. 71 a
S. Francisci patria. 273 a
Fridericus in Hohenstauffen dux Sueuiæ. 142 b
Fridericus Elector Sax. ornat sepulchrum Ottonis Tertij. 147 a
Friderico de Vadimont prognati duces Lotharingiæ. 215 b
Fridericus Imperator succurrit Almerico regi Hierosolymitano. 229 a
Fridericus Conradi Tertij filius perit pestilentia. 251 a

Fridericus Barbarossa Imperator. 252 a, reconciliat Henricos Austriacum & Leonem. 252 b, pugnat cum ciuibus in urbe. 253 b
Fridericus Barbarossa Romanis ad Tusculum cæsis urbem capit. 256 a, aduoluitur ad Pontificis pedes. 257 a
Fridericus Barbarossa transigit cum VVilhelmo Siciliæ rege. 258 a, Longobardos rursus Imperio subijcit. Ibidem
Fridericus Barbarossa ducem Boiemiæ cerat regem. 259 a, bellum & fortuna eius in Asia. 260 a: & inde
Fridericus Barbarossa moritur cum lauisset in flumine. 261 a, eius uirtutes ibidem: & inde fuit ξιφοκίνδυνος. 262 a, sepultus Tyri. Ibi.
Fridericus Barbarossæ filius rebus aliquot præclare gestis moritur ad Ptolemaidem. 262 b
Friderici Barbarossæ uxores & liberi. Ibidem
Fridericus Secundus uocatus ex Sicilia ad Imperium. 271 b
Fulco comes Andagauensis rex Hierosolymitanus. 228 b

G.

Gabreta sylua Boiemica. 15 b
Galliam Gotti & Burgundi inuadunt. 2 a
Galatæ & Celtæ ijdem, VVallen, VVelsche. 4 b

Galli-

Galliciæ regnum à Sueuis conditum. 25 a
Gallici reges ex VVidekindo orti. 66 b
Gallici reges post Caroli stirpem Monarchiam ad se reuocare conati. 107 b
Gedani urbis etymon. 265 b
Gelasius Pontificatu amotus per Henricum Quintum. 201 b
Geldrenses, Montenses, & pars Frisiorum olim Sicambri. 34 b
Genuensium potentia: à Venetis Imperio maris exuti. 231 a
Genuensibus & Venetis prima causa æmulationis quæ fuerit. 230 b
Georgius dominus interioris Iberiæ profligatus à Basilio. 154 b
Georgius Maniaces cupit esse Imperator. 157 b
Georgius Maniaces deuictis Saracenis recuperat præcipuas Siciliæ urbes. 166 b
Germaniæ ueteris limites. 3 a
Germaniæ populi iuxta Plinium & Tacitum. Ibidem
Germanicarum gentium nomina secundum Ptolemæum. 5 a
Germani quasi Hermenner. 5 b
Germaniæ ueteris cultores ex Asia prodiisse. 18 b

Germa-

Germaniæ limites tempore Caroli Magni. 33 a
Germania intestinis bellis per Pontifices excitatis sese confecit. 189 b
Germani φιλοσόργοι magis quam aliæ nationes. 257 a
Gero comes Stadensis, Marchio Lusatiæ. 112 b
Getis negata stipendia causam præbuerunt magnorum bellorum. 24 a
Getæ ad Istrum diu potentes. 18 b
Gisela soror Henrici Sancti nubit regi Vngariæ. 149 a
Gisela uxor Conradi Saliqui. 174 b
Gibellinorum origo: dißidium cum VVelphis: migratio in Italiam: studium erga Imperatores. 171 a & b
Gibellinæ stirpis Imperatores. 241 a
Godefridus Bilionæus dux Argonautarum nostrorum in Asiam. 223 a
Godefridus quo tempore susceperit expeditionem Asiaticam. 163 b
Godefridus Bilionæus cogit copias contra Rodolphum pro Henrico. 193 a
Godefridus Lotharingiæ Mosellanæ dux arma infert Henrico Nigro. 176 a
Godefridus mittitur ab Henrico Nigro in Italiam contra Normannos. 178 a

Godefridus Bilionæus cum fratribus bellum administrat in Asia. 215 a, & 223 a
Godefridi Bilionæi encomium 223 a, quantas habuerit copias. 223 b
Godefridi Bilionæi successus in Asia. 224 a, rex declaratus coronatur spinis. 225 a
Goslariæ uenæ metallicæ repertæ. 124 a
Gotti capta Romæ discedunt in Galliam & inde in Hispaniam. 25 b
Gotti à Sarracenis compulsi in angustias Pyrenæorum montium. Ibidem
Gottinorum nomen refert Codanus sinus ad Dantiscum. 16 a
Græci Imperatores recuperant Apuliam & Calabriam. 128 a
Græci Apuliam & Calabriam habitantes opprimuntur ab Henrico Sancto. 150 a
Græcorum Imperio uastato utiles libri translati in Italiam. 152 a
Græca gens dedita χρησμολόγοις. 233 a
Granatæ regnū à Sarracenis constitutū. 165 b
Gratianus ætate Lotharij. 211 a
Gratiani liber causam dedit scholasticæ theologiæ. 211 b
Gregorius Magnus auxit & confirmauit superstitiones & Idolatrias. 182 a

Gre-

Gregorium Phocas οἰκουμενικὸν appellat. 183 a
Gregorius Septimus uetat Episcopos ab Imperatore petere Episcopatus. 191 b
Gregoriano decreto contra Imperatorem facto absumpta est Imperij maiestas. 192 a
Gregorius Pontificatu deiectus ab Henrico Quarto. 194 a
Gregorius interdicit sacerdotibus coniugio. 198 b
Guido Lusignanus ingerens se in regnum Hierosolymit. 229 a : Cyprum tenet. 230 a
Gunterus Ligur celebrat carmine Frid. Barbarossam. 262 a

H.

Hæresis & schisma differunt. 82 a
Hadrianus Pont. denunciat Barbarossæ suum esse tribuere Imperium. 254 b: minatur eidem fulmen anathematis. 255 a
Hadriani Pontificis mors non uulgaris. Ibidem
Hamburgo nomen est à Gambriuium. 6 a
Hannonia pars Belgicæ Galliæ. 35 b
Haßia auulsa à Francia. 142 a
Haßiæ Landgrauij propagati à Godefrido Louanij comite. 215 b

Hatto Moguntinus persuadet Alberto comiti Bambergensi, ut sese dedat in fidem Imperatoris. 74 b
Hauelbergensis Ecclesia condita ab Ottone Primo. 125 a
Heluetiorum & Alsatorum idem nomen. 7 a
Helena Constantini uxor, Alipij filia. 155 a
Heneti Mysiam Thraciamq; infestantes. 2 b
Heneti, Sarmatæ & Sclaui ὁμόγλωττοι: & quem tractum tenuerint. 28 a
Heneti & Sarmatæ quos populos procrearint. 29 a: & 109 b
Henetæ linguæ usus in aula Turcica. 109 b
Heneti ab Henrico Sancto ad Christianismum adacti, rursus desciscunt. 148 a
Henricus Auceps Imperator. 106 a
Henricus Auceps accipit Imperium à Conrado morituro. 109 a: reconciliatur Arnolpho Bauariæ duci. Ibidem
Henricus Auceps Boiemiam tributariam facit Imperio. 112 a: condit Ecclesias. 113 a
Henrici Aucupis filij & filiæ. 114 b
Henrici Aucupis posteritas concidit. 195 b
Henricus Hazelo pro Imperatore se gerit. 127a
Henricus Austriacus ducit filiam Henrici Superbi. 248 b

Henricus Anhaltinorum Principum progenitor. 259 a
Henricus Leo exagitans Barbarossam. 142 b
Henricus Leo natus ex Henrico Superbo & Gertrude filia Lotharij. 213 b
Henricus Leo recipit Saxoniam inferiorem. 248 b: repetit & reliquas ditiones patri ademptas. Ibidem
Henricus Leo Sclauos magna ex parte extirpat. 251 a
Henrici Leonis & Alberti Vrsi contentio de Saxonia. 255 b
Henricus Leo deserens in prælio Barbarossam. 256 a: proscribitur tanquam proditor Imperatoris. Ibidem
Henricus Leo oppugnatur diripiturq; à uicinis Principibus. 258 b
Henricus Rixosus supplex fratri Ottoni. 118 a
Henricus Sanctus Imperator. 147 a
Henricus Sanctus uxoris fratres acie deuicit. 148 b: proficiscitur in Italiam. 149 b: Claudus cognominatus. Ibidem
Henricus Sanctus à Pontifice Imperator renunciatus: eius uirtutes. 150 a: & inde
Henricus Niger Imperator. 175 b: tres de Pontificatu contendentes deijcit. 176 b

Henricus Niger uetus interdictum renouat ne Pontifex creetur sine assensu Imperatoris. Ibidem

Henricus Niger frustra adoritur Andream regem Vngariæ. 177 b

Henrici Nigri exercitus cæsus à Sclauis Lusatijs 178 b: suffocatur buccella panis, & sepelitur Spiræ. Ibidem

Henrici Nigri uxores & liberi. Ibidem

Henricus Quartus nascitur, fit dux Bauariæ & Imperator. 177 b

Henricus Quartus cognominatur Senior, aditq; Imperium puer septennis. 179 a

Henrico Quarto Imperatore confirmata tyrannis Pontificum. 185 a: puer fraude abripitur in Saxoniam. 187 b

Henricus Quartus annorum tredecim producitur ad gerenda bella. 190 a: uictoria eius aduersus seditiosos Principes. 191 a

Henricus Quartus citatus à Pontifice it Romam, & excommunicatur. 192 a

Henricus Quartus nouies confligit cum Saxonibus, & Rodolphum profligat. 193 b

Henricus Quartus Gregorio deiecto sufficit ei Clementem, à quo Imperator renunciatur. 194 a

Henricus Quartus moritur Leodij spoliatus Imperio à filio. 195 a: in mortui corpus sæuitum à Pontifice. 197 b

Henricus Quartus sexagies bis acie dimicauit. 195 a

Henricus Quintus fit Imperator cum patrem necasset doloribus animi. 199 a

Henricus Quintus Polonos coacturus ut pendãt debitum tributum. 200 a: periclitatur in urbe ob seditionem motam à Pontifice. 200 a: restituit ei Pontifex uetus ius conferendi Episcopatus. Ibidem

Henricus Quintus nuptias celebrat Moguntiæ. 201 a: ingressus Italiam excommunicatur. 201 b

Henricus Quintus tandem cogitur assentire Pontificum postulatis. 202 a: moritur Traiecti. 203 b

Henricus Sextus Imperator. 263 a: profectus in Italiam ad coronationem. 263 b

Henricus Sextus asper cognominatus quod durius punijsset molientes defectionem. Ibidem extinctus ueneno in Sicilia. 264 a

Henricus Sextus dißimilis patri. 264 b

Henricus Superbus infestus Conrado. 142 b

Henricus Superbus ambiens Imperium patitur repulsam. 247 b
Henricus Superbus proscriptus à Conrado moritur mœsticia. 248 a
Henricus Superbus filius VVelphi filij Azonis Ferrariensis. 213 b
Henrico Henrici Luneburgensis filio prognati reges Portugaliæ. 215 a
Henricus Campaniæ comes, Tyri dominus. 230 a
Henrico Dedonis patrueli eripit Imperator Marchiam Misnensem. 196 a
Henricus Barbarossæ filius frustra oppugnat Neapolim. 168 a: proclamatur Rex Siciliæ & Neapolis. 168 b
Henricum March. Austriæ reprimit Henricus Sanctus. 147 b
Hercinia sylua. 7 a
Hermiones, bellatores significat. 4 a
Hermionum appellatione qui populi comprehensi. 5 a
Hermundurorum regio nunc Misnia & Voitlandia. 14 b
Hermannus dux Sueuiæ iuuat Ottonem, & affinitatem cum eo contrahit. 117 b

Hermannus Bilichij filius dux Saxoniæ. 124 a
Hermanno Sueuorum duci surrogatur Otto nepos Ottonis Tertij. 173 b
Hermannus Lotharingiæ Princeps Imperator factus à Saxonibus contra Henricum Quartum. 194 a
Hermannus Landgrauius Turingiæ supplex Philippo Imp. 268 a
Hermannus Knuffloch comes Lucelburgensis. 143 b
Hierosolymitana expeditio Duce Godefrido. 222 a
Hierosolymam nostri expulsis Saracenis recipiunt. 224 b
Hierosolymitanum regnum destructum à Saladino. 229 a
Hieremiæ ætate Pontifices & sacerdotes impij. 245 a
Hiltenius Isenacensis uituperat errores Pontificios. 245 b
Hildebrandus tentat amplificare Pontificatum & opprimere Imperium. 189 a
Hippona antiquitus fuit Salda Colonia. 166 a
Hispaniam Vandali & aliæ gentes inuadunt. 2 a
Hispania in plura regna diuulsa. 48 b

Hollandiæ etymon. 35 a
Hogerus Mansfeldensis cadit in prælio ad saltum VVelphicum. 201 a
Holsatiæ ducum stirps descendit ab Adolpho Schaumburgio. 214 a
Horologium Carolo M. à rege Persico missum 55 b
Hugo Capetus ad Gallicum regnum se effert. 107 a
Hugo Magnus comes Parisiorum regnum Franciæ obtinet. 130 b
Hunni per Pannoniam, Germaniam & Italiam ad Tolosam usq; progreßi. 26 b
Hungarorum dux ab Henrico Sancto rex creatur, fitq; eius affinis. 52 b

I.

Iberi, id est, fossores. 20 b
Iconomachia causa auulsionis Occidentalis Imperij ab Orientali. 56 a
Idolatriæ creuerunt plurimum sub Henrico Quarto. 185 a
Idolatriam aliaq; peccata causam esse mutationis Imperiorum. 187 a
Ilingorum sedes ad Elistrum amnem. 13 a
Imperium tam Orientis quam Occidentis à quibus uastatum. 1 b

Imperiorum mutationes quæ nam iustæ existimandæ. 40 a
Imperatores Græci pleriq; monstra impurissima. 88 a: 92 a
Imperium Occidentis à Constantino M. usq; ad Carolum M. sine certa Monarchia. 88 b
Imperium Orientis à Saracenis adflictum. 89 a: uoluptatibus eneruatum. 92 a
Imperiorum translatio pœna Idolatriæ aliorũq; peccatorum. 108 a
Imperatorem soli Germani creant sine suffragio Pontificum. 132 a: 139 a
Imperator à Pontifice renunciandus, non eligendus. 133 b
Imperatorem publicè solenni ritu renunciari honestum est & pium. 138 b
Imperium Occidentis à Saxonibus reuolutum ad Francos. 151 b
Imperium Orientis diuinitus seruatum inter tot hostes & tam malos Principes. 151 a
Imperij maiestas Pontificum technis penè euersa. 185 b
Imperatores & reges Pontificũ satellites. 186 b
Imperatores Pontificum mancipia. 203 a
Imperatorum Orientis perfidia in nostros proficiscentes in Asiam. 231 b

Imperium Orientis translatum ad Francos. 240 b
Imperatores impediti per Pontifices à bellis Turcicis. 242 b
Imperia qui turbant puniuntur diuinitus. 169 b
Ingeuones quasi Inwoner. 3 b
Innocentij Tertij epistola de Imperatore designando. 136 b
Innocentius Secundus à Lothario restitutus renunciat eum Imperatorem. 208 b
Innocentius uetat Principes Imperium tradere Philippo, quem & excommunicat. 266 b
Iohannes Duodecimus ab Ottone eiectus restituitur à Romanis. 123 a
Iohannes Cimisces Nicephori Imperatoris Dux. 153 a
Iohannes Cimisces trucidat Imperatorem. Ibid.
Iohannes Cimisces Imperator. 153 b: ueneno contabescit. 154 a
Iohan. Patriarcha Constantinop. uult appellari οἰκουμενικός. 183 a
Iohan. Scotus enarrat librum Dionysij de Hierarchia. 184 b
Iohan. de Bregma dominus Tyri oppugnat Damiatam Aegypti. 230 a & b

Iohannes Huß. 245 b
Ioppen eripiunt nostri Sarracenis. 264 a
Irene excœcat filium Constantinum. 93 a
Irene fœdifragra in Carolum, cui rursus conciliata eijcitur Imperio à Nicephoro. 53 b: & 93 a
Irene uxor Alexij Comneni. 164 a
Irene uxor Philippi Imper. 270 a
Irenæus refragatur Pontificij ferenti nouas leges Ecclesijs. 183 a
Irnerius ius Romanum restituit autoritate Lotharij. 210 a
Isteuones quasi VVestwoner. 4 a
Isteuonum nomine qui populi comprehensi. 5 a
Isaacius Comnenus Imperator. 159 b
Isaacius Comnenus σεβασοκράτωρ. 163 a
Isaacius Angelus Imperator. 236 b: timidus & truculentus: bellum facit Siculis 237 a
Isaacius Angelus ducit in Tyrannum Cypri. 238 a: Fridericum Barbarossam Asia prohibiturus Ibidem: à fratre in carcerem coniectus. 238 b
Italiam Vandali & aliæ gentes inuadunt. 2 a
Italia auellere se conatur à Germanico Imperio. 131 a
Iuliacenses. 34 b
Iulia

Iuliacensium Principum ortus ab Eustathio fratre Godefridi Bilionij. 215 a
Iuris Romani glossemata Græca. 209 a
Iuris studium celebrari cœptum sub Lothario. 209 b

L.

Ladeburgi etymon. 8 a
Laueburgensium Principum stirps. 259 a
Laureaci sepultus Conradus Tertius. 250 b
Lebusiorum sedes à Viadro usq; ad Albim. 30 b
Leges ueteres non temere mutandæ. 211 a
Leges Pacis Constantiæ quas tulit Barbarossa. 260 a
Legis doctrinam à Monachis fuisse corruptam. 273 b
Leodiensium nomen unde. 34 a
Leo Armenius Imperator. 94 a
Leo Philosophus Imperator. 98 b
Leo Tornitius bellum infert Constantino Monomacho. 157 b
Leo IX. in Synodo cessit Moguntino. 177 a
Leopoldus fulmen Vngaricæ gentis. 176 a
Lex Salica. 174 a
Libri sacri & alij per exules Græcos in Italiam translati. 152 a
Literæ & studia à Monachis deleta. 207 b: & inde

Lituaniam habere Colonos VValachorum. 238 a
Lituani à Moschis Borysthene distincti. 32 a
Liuonia quando conuersa ad Christianismum. 264 b
Liuoniæ situs & natura. 265 a
Liuoniam à uicinis Regibus discerpi impune. 227 b
Liuonienses à Lemonijs esse. 16 b
Lygiorum regio ubi nunc Vratislauia & Posnania. 15 b
Longobardos Imperio subdit Barbarossa. 258 a
Longobardi Italis suspecti. 2 b
Longobardi ab Albi in Italiam transgreßi. 13 b
Longobardi à Narse in Italiam accersiti extirpant Gottos. 27 a
Lotharius Imperator. 59 b: bello superatur à fratribus. 60 a: Romanos Imperij translationem molientes punit. 61 b
Lotharius abdit se in Monasterium. 62 a
Lotharius Saxo supplex Henrico Quinto. 201 a
Lotharius Saxo Imperator. 204 a
Lotharius certat de Imperio cum Conrado Sueuo, 204 b: & inde
Lotha-

Lotharij genus. 205 a
Lotharius iuuat Henricum Quintum contra patrem. Ibidem
Lotharius à Pontifice ad Imperium pertractus. 205 b
Lotharij duæ expeditiones in Italiam. 208 a
Lotharius Pontificibus relinquit iura Imperatorum. 208 b: Rogerium, inuolantem in bona Ecclesiæ, profligat. Ibidem
Lotharij autoritate ius Romanum restituitur. 210 a
Lotharij mors inter Oenum & Lycum. 212 b
Lotharia Cæsarea Monasterium, ubi sepultus est Lotharius. 213 a
Lotharingiæ nomen à Lothario. 33 b: & 60 b
Lotharingia redit ad Germaniam. 127 b
Lotharingiæ tractum uendit Godefridus Bilionius. 214 b
Lotharingiam post Godefridum accipit Henricus Limburgensis. 215 a
Lotharingia traditur comitibus Louanij. Ibidem
Lotharingiæ ducum genus à Friderico comite de Vadimont. 215 b

Lubecam

Lubecam occupatam à Danis recuperat Barbarossa. 253 a
Lucelburgenses comites orti ab Hugone nepote Lotharij. 62 b
Lucelburgensium comitum stirps. Ibidem
Ludouicus dictus Pius ob superstitionem. 57 a: sæuus in fratris filium. 57 b: inuisus Episcopis. 58 b
Ludouicus Pius in Monasterium à filijs detrusus. 58 b: moritur Moguntiæ. 59 b
Ludouicus Secundus Imperator 63 a: infœliciter confligit cum Sarracenis. 63 b: Ab Adalgisio circumuenitur: moritur. 64 a
Ludouici Secundi uirtutes. Ibidem
Ludouicus Balbus Imperator tantum biennio. 67 a
Ludouicus Quartus Imperator. 74 a: uictus ab Vngaris in Bauaria. 75 a
Ludouicus Quartus existimatur postremus Imperator stirpis Carolinæ. 75 b
Ludouico Pio & Lothario titulus Imperatoris tributus ante renunciationem à Pontifice factam. 138 a
Ludouico affini Conradi Saliqui dat Moguntinus partem Thuringiæ. 174 b
Ludouicus Barbatus fit Landgrauius Turingiæ. 213 a

Ludouicus Galliæ rex captus in Aegypto. 218 a
Ludouicus Galliæ rex opem fert Balduino regi Hierosolymitano. 228 b
Ludolphus Marchio Saxoniæ. 188 a
Ludolphus Ottonis Primi filius bellum infert patri. 119 a
Ludolphus cohercito Berengario moritur. 121 a
Lusatiæ pars Misnensibus adempta per Boiemos. 196 b
Luticiorum sedes. 31 a

M.

Magistratum tuetur Deus. 117 a: & 128 b
Magistratui repugnantes puniuntur diuinitus. 195 b
Magdeburgensis Ecclesia fundata ab Ottone Primo. 125 a
Magdeburgensis Episcopatus instauratus ab Henrico Sancto. 148 a
Magni Saxoniæ ducis filiæ quibus nuptæ. 205 b
Mahometica potentia irruens in Orientale Imperium. 1 b
Mahometi dogma ortum ex hæresi Ariana. 221 b

Mamaluchi qui, & nominis ratio. 219 b

Mamaluchi quanto tempore Aegyptium regnum tenuerint. 221 a

Manuel dux Nicephori Imperatoris. 153 a

Manuel Comnenus Imperator: *ingeniosus & faudulentus.* 233 b

Manuel Comnenus Venetos bello lacessit: Conradi Sueui *exercitum ueneno depopulatur.* Ibidem: *in* Monasterium *se includit.* 235 a

Manuel Comnenus perniciosis & impijs de filio Dei *disputationibus delectatus.* 234 a

Manuelis Comneni scelere infœliciter à nostris pugnatum in Asia. 250 a

Marchia Sclesuicensis opposita Danis. 111 a

Marchia Brandeburg. opposita Henetis. Ibidem

Marchiæ Misnensis & Lusatica oppositæ Boiemis, Polonis & Silesijs. 112 a

Marchia Landsbergensis. 111 b

Maria uxor Ottonis Tertij. 147 a

Marsi uocabulum Germanicum quid significet. 5 b

Martiana sylua der Schwartzwald. 7 a

Marcomannorum *regio* Morauia & *pars* Austriæ. 15 a

Marsigni. 16 a

Marocum metropolis regni in Mauritania Tingitana. 165 b
Marcus Euangelista Alexandriæ primum docuit. 221 a
Marianorum militum origo. 227 a: in Prußiam & Liuoniam deducti: corrupti illorum mores. Ibidem
Mattiacos esse aut Cleuenses aut Seelandos. 8 b
Mathildis Anglorum regis filia nubit Henrico Quinto. 201 a
Mechthildis Henrici Aucupis uxor. 113 b
Mediomatricum sedes. 7 b
Mediolanum captum à Conrado Saliquo. 173 a
Mediolanensium conspiratio cum Pontifice contra Barbarossam. 254 b
Mediolanenses supplices Barbarossæ. Ibidem
Mediolanum direptũ exciditur funditus. 255 b
Megalburgenses Principes ab Henetorum regibus oriundi. 30 b
Megalburgensis terra colonis Saxonibus & Frisijs tradita. 251 a
Meinardus primus Doctor Christianismi in Liuonia. 264 b
Melissetius Cæsar appellatus. 163 a
Meleclas quartus Turcicus Princeps. 105 a
Melech.

Melechsala, id est, rex saluans. 218 b
Melechsala Comanorum multitudinem emptam ducit in Christianos. 218 a
Melechsait Sultanus. 220 a
Melech Seraph Sultanus. Ptolemaidem expugnat. 220 b
Meni fluuij nomen exprimit numerum dierum anni. 9 a
Mersburgensis Ecclesia fundata ab Ottone Primo. 125 a
Mersburgensis Episcopatus instauratus ab Henrico Sancto. 148 a
Micael Curopalates Imperator. 94 a
Micael Balbus Amorræus Imperator. 94 b
Micael Theophili filius Imp. 96 a: petulans & luxuriosus. Ibidem: Basilium equisonem Cæsarem creat. 96 b
Micael Paphlago Imperator 156 a: hydropicus abdit se in Monasterium. 156 b
Micael Calaphates Imperator. Ibid. uafer, mendax, tyrannus, oculis priuatur. 157 a
Micael Stratioticus Imperator. 159 a
Micael Parapinacius Imperator. 162 a: non idoneus Imperio fit Monachus. 162 b
Micael Taronites πανυπερσέβαστος. 163 a
Misi & Getæ eadem usi lingua. 24 a

Misniæ Marchiones ex Diterico orti. 114 a
Misnensis Ecclesia fundata ab Ottone Primo. 125 a
Misnensis Episcopatus instauratus ab Henrico Sancto. 148 a
Misnensis Marchia mutat dominos. 196 a
Misnensium Principum dignitas, sapientia & uirtus. 196 b
Missa priuata aliæq; superstitiones quando introductæ. 108 b
Missa theatrica recepta in Græcas Ecclesias. 234 b
Moazim idolum, hoc est, adoratio panis quando cœperit. 185 a
Mœsia inferior nunc Bulgaria est. 237 b
Mœsia superior nunc Bosna est & Seruia. Ibid.
Moguntino ademptus Episcopatus quod faueret Philippo. 268 b
Moguntinus impellit Principes, ut abrogent Ottoni Quarto Imperium. 271 a
Monachorum agmen aluit superstitionem. 85 a
Monachatus quando & quibus de causis institutus sit. 181 b: & 273 a
Monachorum mendicantium commenta, imposturæ & Tyrannis. 208 a
Monachi opinione meritorum obruerunt pietatem. 245 a

Monachorum nouæ aliquot familiæ natæ. 272 b
Monachi inuexerunt superstitiones, errores & corruptelas doctrinæ in Ecclesiam. 273 b: & inde
Monachi Pontificum Satellites: conscientiarum carnifices. 275 b
Monasteriorum opes quomodo creuerint. 185 b
Monasteria arces præsidiariæ regni Pontificij. 203 b
Monasteria S. Bernhardi minus fuisse corrupta. 207 a
Monarchis Pontificum potentia formidabilis. 241 a
Monstrum natum tempore Parapinacij Imperatoris. 162 a
Montisferrati Princeps cur Marchio appellatus. 129 b
Moraui à Moraua flumine dicti. 32 a
Mosella Obrinca nominatus à Ptolemæo. 8 a
Moschi Moßinœcorum gentis turpißimæ progenies. 29 a
Muleassem Carolus Quintus restituit in regnum. 166 a
Mulieres efferentes maritos ex arce VVeinsburgensi. 249 a

Murzuphili Tyranni mors ipsius meritis digna. 240 a

N.

Naharualli quasi Nortwallen. 16 b
Naumburgense collegium instituit Ecbertus Marchio Sax. 189 a
Neapolis limes Imperij Orientalis & Occidentalis. 93 b
Nemetes sunt Spirenses. 7 b
Nestor præfectus Parapinacij Imperatoris. 162 b
Nicæa capta à nostris Argonautis. 224 a
Nicephorus Imperator uictus à Bulgaris. 93 b
Nicephorus Phocas Imperator. 152 b: auarus 153 a
Nicephorus Botoniates attrahit Turcos in Asiam. 162 b
Nicephorus Botoniates Imperator detruditur in Monasterium. 163 a
Nicephorus Briennius adducit Turcos in Europam. 162 b
Nicetas Græcus scriptor celebrat Barbarossam. 262 a
Noriberga ab Henrico Quinto funditus euersa. 199 b
Noriberga instaurata à Conrado Sueuo. 203 b

Norici

Norici olim extra Germaniam. 17 b
Normanniæ nomen à noua gente inuectũ. 36 a. & 69 a
Normanni pars Danorum. 60 b
Normanni ab Henrico Sancto collocati in Apulia & Calabria. 150 a
Normanni Græcis Calabriam & Apuliam eripiunt. 158 b
Normanni uincunt Alexium Comnenum. 163 b
Normanni occupant Siciliam. 165 a
Nuithones ijdem qui Githones. 14 a

O.

Odoacer Italiam prædabundus percurrit. 26 a
Ordinis in Imperijs autor Deus. 169 b
Ordo sacræ militiæ S. Iohannis ubi & quando cœperit. 226 a
Ordinis Templariorum & Teutonicorum initium in Palæstina. Ibidem: & inde
Ordo pauperum Lugdunensium. 272 b
Ordo humilium Italorum. Ibidem
Orestes dux Constantini Imperatoris imperitus & audax. 155 a
Orimasda Turcos è septentrione attrahit contra Saracenos. 103 a

Originalis peccati doctrina deprauata à Monachis. 273 b
Orpha ciuitas olim Rages dicta. 225 a
Ostgotti in Italiam à Zenone mißi. 26 a
Otto Magnus salinas Saxonicas attribuit Episcopatui Magdeburgensi. 14 b
Otto Magnus Imperator. 115 b: fratrem aliosq; seditiosos opprimit. 117 a
Otto ad Parisiorum urbem accedens Hugonem adigit ad pacem petendam. 118 a
Ottonis expeditio in Italiam. 118 b: Adelheidem è carcere liberatã ducit uxorem. 119 a
Otto oppugnatus à filio. Ibidem: uicit Vngaros ad Augustam. 119 b: uicit Danos in loco Ottensund. 120 b
Otto Berengarium capit. 121 b: Synodum Romæ celebrat. 122 a: filio renunciato Imperatori dat uxorem. 124 a
Otto Mag. Ecclesias constituit. 125 a
Ottonis Mag. posteritas Carolinam progeniem oppugnat. 106 b
Otto Secundus Imperator. 126 b: fortuna utitur magis aduersa quam secunda. 127 b: Calabriam & Apuliam recuperatam rursus amittit. 128 a
Otto II. pallida mors Saracenorum. 129 a

Otto

Otto Tertius cognomento Puer. 130 a: plectit in Italia Crescentium, & Gregorium Quintum creat Pontificem. 131 b
Otto Tertius sapienter sanxit, ut ex solis Germanis eligatur Imperator. 132 a
Otto Tertius extinguitur uenenatis chirothecis. 146 b
Otto Quartus Imperator. 270 b: excommunicatus fugit ex urbe in Longobardiam. Ibidem
Ottonis excommunicatio nouos motus excitat in Germania. 271 a
Otto inuisus Principibus ob insolentiam & fastum. 271 b
Otto Quartus desertus à suis, cedit Friderico. 272 a: moritur dysenteria. Ibidem
Otto Bambergensis Cancellarius Henrici Quinti. 73 b
Otto Bauarus dux conspirationis in Henricum Quartum. 191 a
Otto Alberti Vrsi filius Marchiam Brandebur. poßidet. 251 b
Otto Barbarossæ filius captus à Venetis. 256 b
Otto Bambergensis Episcopus Pomeranos docet Christianismum. 204 a

Ottonis comitis Ascaniæ uirtus in prælio contra Henricum Quintum. 201 a
Otto de Schweinfurt surrogatur Ottoni Sueuiæ duci. 177 a
Otto dux terrarum ad Visurgim & Bauariæ. 188 a
Ottoni Henrici Leonis filio Imperium à Pontifice frustra attributum. 267 b
Otto eiecturus Coloniensem prælio superatur à Philippo. 268 b
Ottonis VVitelsbachij propago Palatini & duces Bauariæ. 115 a
Otto VVitelsbachius accipit Bauariam & Palatinatum. 142 b: & 258 b
Otto VVitelsb. dolo interficit Imperatorem Philippum, datq; pœnas parricidij. 269 a
Otto expellit Petrum Vngariæ regem regno. 175 b

P.

Pacis Constantiæ leges à Barbarossa latæ. 260 a
Palatini nominis ratio. 8 b
Palatinatus Bauariæ adiectus. 259 a: et 272 b
Pannoniam Gotti & Hunni inuadunt. 2 a
Pannonia superior possessa à Germanis. 51 a

Paschalis incitat Episcopos & Principes in Imperatorem. 189 b
Paschalis incitat filium contra patrem Imperatorem. 194 b
Paschalis seditionem commouet in Henricum Quintum in urbe. 200 a
Paschalis non seruat promissa Imperatori de tribuendis Episcopatibus. 200 b
Persicum regnum liberauit à Turcis Gempsas Parthorum Sultanus. 91 b
Persicum regnum à Saracenis oppressum. 102 a: redit ad Parthos. 104 a
Periodi fatales regnorum. 179 a
Periodi Ecclesiæ tres. Ibidem
Pestilentia tempore Parapinacij Imperat. 162 a
Pestilentia tertiam hominum partem absumpsit. 204 a
Petrus Vngariæ Rex expulsus restituitur. 175 a: & b: excæcatur. 176 a
Peucinorum sedes. 4 b
Pharodeni qui & Suardones. 12 a
Pharasmanus idem quod VVaramundus. 19 b
Philippus Imperator. 266 a
Philippum odit Innocentius Pontifex. 266 b
Philippus excommunicatur. Ibidem

Philippus Argentinam capit: cum Ottone dimicat: duos Episcopos subigit. 268 a: per filiæ nuptias placat Pontificem. 269 a
Philippus dolo interficitur. 269 b
Philippi uirtutes. Ibidem
Philippi filiæ quibus nuptæ: Bambergæ sepultus, inde Spiram transfertur. 270 a
Phocas uictus à Porphyrogenito: alter filius cæsus, alter captus. 154 a
Phocas Romanum Pontificem decernit οἰκουμενικόν. 183 b
Picardia quos populos complectatur. 35 b
Pisani potentes facti spolijs belli nostrorum in Syria. 230 b: oppreßi à Venetis 231 b: & inde
Podolorum regio ad Sarmaticos montes & ad Tyram flu: 32 a
Pœnitentiæ doctrina obscurata à Monachis. 274 b
Politicus ordo donum DEI est, & discernendus ab ipsis personis. 38 b
Poloni amplißimam habitantes planitiem, patriā Burorum, Quadorum &c. 32 a: & 110 a
Poloniam pacauit Conradus Saliquus. 172 b
Poloniæ Princeps salutatur rex ab Ottone Tertio. 146 a

Pomerani nomen ſortiti à ſitu : & quomodo à Caſſubijs ſeiunguntur. 30 a
Pomeranorum Apoſtolus. 204 a
Pontificum non eſſe occupare uel dare Imperia. 41 a
Pontificum potentia creuit diſſenſionibus Eccleſiarum Orientalium. 83 b
Pontifices deprauando doctrinam & ſanciendo nouas leges ſtabilierunt ſuum regnum 84 a: & 243 b
Pontifices & Epiſcopi Imperiorum negotijs ſe immiſcentes. 86 a
Pontifex Imperatorem electum renunciet, non eligat. 133 b
Pontifices quàm fuerint olim ſubditi Imperatoribus. 135 b
Pontifices ſubijciunt ſibi Imperatores. 136 a
Pontificum potentiam creuiſſe noſtrorum Principum diſsidijs. 169 b
Pontificatum tres ſimul ambientes deijciuntur ab Henrico Nigro. 176 b
Pontifex in Synodo Moguntina cedere cogitur Epiſcopo eius loci. 177 a
Pontificiæ Monarchiæ initia. 183 b
Pontifices Imperatoribus obnoxij uſq; ad Henricum Quartum. 184 b

Pontifices excusso iugo Imperatorum sine illo-rum consensu ipsi creantur & creant Episcopos. 185 b
Pontificum Satellites, Monarchæ & Reges. 186 b
Pontificum instinctu Germania mutuis cædibus conficitur. 189 b
Pontifex sæuit in corpus Henrici Quarti mortui. 197 b
Pontificum pertinaciæ cedere cogitur Henricus Quintus. 202 a
Pontificum Tyrannis immodice aucta concedēte Henrico Quinto. 102 b: & inde
Pontifices ingerunt se consultationibus Principum de Imperio. 206 a
Pontifices longam malorum seriem texuerunt. 215 b
Pontifices non desinunt turbare Germaniam tempore Sueuicorum Imperatorum. 241 b
Pontifices abalienatos ab Imperatoribus reges sibi adiungunt. Ibidem
Pontificiam Ecclesiam multos habuisse pios. 244 a: & 246 b
Pontificum impulsu moliti aliquid semper fuerunt infœlices. 267 b

Pontificum Tyrannis pœna Europæ. 270 a
Potentia familiarum earundem raro diuturna. 169 a
Potentia ruens extra uocationem est infœlix. Ibidem
Portugaliæ regum origo ab Henrico Henrici Limburgensis filio. 215 a
Portæ Armeniæ seu Caspiæ. 101 b
Praxedis filia Regis Russorum nupta Henrico Quarto. 198 a
Φραγκοχώριον locus ad Belgradum. 232 b
Principes subinde noui calamitas ciuium est. 68 a
Principum & populi peccata certißimum signum pœnarum. 92 b
Prodigia ante bella Henrici Quarti. 197 a
Puerpera post quinquagesimum ætatis annum. 263 a

Q.

Quadi partem Silesiæ partemq; Poloniæ tenuerunt. 16 a

R.

Ratisbona fame expugnata ab Ottone. 119 a

Raue

Rauraci Basilienses sunt. 7 b
Regnorum fatalis periodus quingenti anni. 146 a: & 179 a
Regna non diu in ijsdem manent familijs. 169 a
Reges tributarij Imperio deficiũt ad Pontifices, illisq; tributa pendunt. 242 a
Reges commißi cum Imperatoribus Pontificum machinationibus. Ibidem
Religione in animis hominum nihil efficacius. 257 b: & 208 b
Religionis specie decepti Imperatores cesserunt Pontificibus. 243 a
Religionem constituere sæpe audent excellentia ingenia. 245 a
Rhetia magna ex parte ceßit Sueuis. 18 a
Reualia urbs Liuoniæ unde dicta. 265 b
Richardus Anglus deposcitur ad Imperium. 140 a
Richardus Angliæ Rex expugnat Cyprum. 238 a
Richardus ducit cum Barbarossa in Sultanum. 260 b
Riga urbs Liuoniæ à Rugia dicta. 16 b
Rigensis urbs à quo condita. 265 a

Rinoldus comes Bambergensis moritur sine prole. 148 a
Robertus Guiscardus Romanorum dux expugnat Messanam Siciliæ. 167 b
Robertus frater Ludouici regis Galliæ in Aegypto oppressus. 218 a
Robertus comes Flandriæ socius nostræ Argonauticæ expeditionis. 223 a
Rodolphus ex Burgun. Italiã aggreditur. 107 a
Rodolphus comes in Reinfelden fit dux Sueuorum. 188 b : eius genus Ibid.
Rodolpho missa corona à Pontifice. 192 b : coronatur Moguntiæ. 193 a
Rodolpho se adiungunt complures Principes & Episcopi aduersus Henricum. Ibidem
Rodolphus amittit dexteram : uox morituri ad Episcopos. 193 b
Rogerius Normannorum dux potitus Sicilia, Apulia et Calabria regiũ nomẽ usurpat. 168 a
Rogerius punit perfidiam Comneni. 233 b
Rogerius inuolans in bona Ecclesiæ profligatur à Lothario. 208 b
Rhodiorum dominorum ordo quando cœperit: hodie eos esse in Melita insula. 226 a
Rolandus siti extinctus in prælio cum Saracenis. 48 b
Rollo Norma. dux progenitor Tancredi. 167 a

Romanus Iunior patre ueneno sublato accipit Imperium. 100 b
Romanus Argyrus Imperator. 155 b: Philosophus, libidinosus, primum moderatus, post auarus & rapax. Ibidem
Romanus Diogenes Imperator. 161 a: Turcis repulsis recipit aliquot oppida. 161 b: infœlices eius expeditiones: excœcatus à priuigno. Ibid.
Roxi, Roxani & Roxolani propago sunt Henetorum. 29 a
Roxolani uicti à Barda Sclero duce Iohannis Cimiscæ Imperat. 153 b
Roxolani uicti à Constant. Monomacho. 158 a
Rugia insula & pars Pomeraniæ. 16 a
Rupertus progenitor Gallicorum regum. 114 a
Rußi nomen indiderunt Rasciæ 90. b & 97 a: irruunt in Græcum Imperium. 96 b
Rußi ad Christianismum conuersi. 98 a
Ruticlij, qui & Reudigini. 12 a
S.
Sabaudiæ duces ab Immodo propagati. 114 b
Sacerdotes prohibentur habere uxores. 198 b
Sacerdotum tyrannis perniciosa & Ecclesiæ & Reipub: 241 a: 257 b
Saliquus cognomen Conradi Imperatoris. 174 a
Salica lex. Ibidem
Salomon Vngarici regis filius ducit Iudittam filiam

liam Henrici Nigri. 179 a
Saladinus significat instauratorem iudiciorum. 217 b
Saladinus destruit regnum Hierosolymit. 229 a
Saladini progressus in Asia tempore Barbarossæ. 260 a
Saladinus repressus à Barbarossa. 260 b
Sanctorum ueneratio quando & quomodo orta. 182 a
Samogethorum appellatio unde. 29 b
Sarmatæ & Heneti Germaniam Romanasq; prouincias depopulantes. 22 a: & 26 b
Saraceni duo regna, unum in Asia, alterum in Aphrica constituentes. 89 b
Saraceni Lybiam, Aphricam minorem & Mauritaniam domuerunt. 165 a
Saraceni quanto tempore Asiam Persiamq; tenuerint. 103 a
Sarraco eiecto Calipha Aegyptũ obtinet. 217 b
Sarraco, id est, dominum certum. Ibidem
Saxones sunt à Sacis. 19 a
Saxonum gubernatio tempore Caroli M. aristocratica. 36 b
Saxones diuisi in Ostualos & VVestualos. Ibid.
Saxones Imperatores restituunt collapsum Imperium. 78 a
Saxonicorum Principum familiæ propagatio. 113 b

Saxonum conspirationes aduersus Henricum Quartum. 190 b
Saxones odio Imperatoris concedunt in partes Pontificias. 192 a
Saxoniæ ducum stirps defecit in Magno. 195 b
Saxonicorum ducum prima sedes ad Luneburgum fuit. 214 a
Schweinfurt Sucuorum traiectus. 11 b
Scholastici Theologi ex Platone & Aristotele Ecclesiæ doctrinam corruperunt. 86 a
Scholarum facultates translatæ ad luxum sacrificorum. 207 b
Scholarū instauratione restitutæ literæ & religio. 208 a
Scholasticæ theologiæ origo ex Gratiano. 211 b
Scytha Germanicum uocabulum est significans sagittarium. 19 b
Scythæ in Sarmatarum & Henetorum loca succedentes. 22 a
Sclauorum nomen quando primum innotuerit 28 a: nominis etymon. 28 b
Sclaui magna ex parte extirpati ab Henrico Leone & Alberto Vrso. 251 a
Seditio nullius mali expers. 170 a
Sennonum sedes in Marchia Brandeburgensi. 12 b
Seriphes Princeps Saracenorū non summus, sed qui

qui summo succedit. 102 b
Seruitutis fumum fugientes in ignem seruum incidunt. 232 a
Sibylla soror Almerici regis Hierosolimytani. 229 a
Sideni ubi nunc Stetinum. 12 a
Sicilia à Saracenis direpta. 165 a
Siculorum claßis ad Thessalonicam ab Andronico dißipata. 237 a
Silesij Polonico regno relicto inseruntur Boiemico. 32 b
Silesij inter Viadrum et Boiemicos montes. 32 a
Silesiæ Principes orti à Boleslao Poloniæ rege. 146 a
Synodus Moguntiæ ab Henrico Nigro indicta. 177 a
Synodi Nicænæ constitutiones. 180 a
Synodi ueteres quales fuerint. 180 b
Synodorũ conuocatio penes Imperatores. 181 a
Synodi ab Episcopis celebratæ non consultis Pontificibus. 184 a
Synodus Anchyrana concedit coniugium Diaconis. 181 a
Synodus Chalcedẽsis damnauit Eutychen. 180 b
Synodus Constantinopolit. damnauit Eunomium: Ephesina Nestorium: Laodicena Nouatianos. Ibid.

Synodus Mileuitana defendit doctrinam de peccato originali. 181 a
Solymannus Sultanus Turciæ dimicat cum nostris Argonautis. 105 a
Solymannus Nicææ Sultanus cædit exercitum Godefridi. 223 b
Sorabi & Seruij referunt nomen Sarmatarum. 28 b: 91 a: 110 a
Sorabi quæ loca incoluerint: nomen adhuc quædam oppida referunt. 31 b
Spira Græcum esse uidetur. 7 b
Stephanus primus Christianus Rex Vngariæ. 149 a
Stiriæ Marchia sub Carolo Magno constituta. 52 a
Sudeti montes dicti à Sud, id est, Auster. 15 a
Sueuus flu: hodie Sprea. 10 a
Sueui flu: fons & cursus. 10 b
Sueuorum migratio. 11 a
Suiones nunc Suedi & Sueci appellantur. 17 a
Sutriensis Episcopus amouetur Episcopatu quod absoluerit Philippum. 267 a

T.

Tanguardus Marchiam Brandeburg. occupat mortuo Sigefrido. 116 a

Tar-

Tartari à Græcis Scythæ uocati: eorumq; prima irruptio in Europam. 232 b
Tartarorum regna adhuc in confinio Turcorum. 91 b
Taßilo bellum inferens Carolo Magno regnum suum euertit. 49 a & b
Taulerus reprehendit errores Pontificios. 245 b
Templariorum ordo inchoatus in Palæstina: quando, & quamobrem sublatus. 226 b: & inde
Tencteri uicini Cattis & Vsipetibus. 8 b
Tencteri dextram ripam Rheni habitarunt. 9 b
Terræ motus tempore Constantini Ducæ Imper. 160 b
Teutonicorum ordo cœpit in Palæstina. 226 a
Teutonoari circa Rostochium & VVismariam. 13 a
Teutones ubi nunc Episcopatus Hauelbergensis. Ibidem
Theodorus Marchio Misniæ minaci uultu Pontificem terrens superbe tractantem Barbarossam supplicem. 258 a
Theodorus docet Liuonienses Christianismum. 265 a
Theodora Imperium à Monomacho acceptum sola administrat. 159 a
Theophilus Balbi filius Imperator. 95 a

Theophania uxor Ottonis Secundi. 124 a: & 129 b
Theophania uxor Nicephori. 153 a
Tyberiadem Tancredus obtinet. 225 a
Thymo Marchio Misnensis. 112 a: 142 b
Thymoni donat Henricus Quartus Marchiam Misnensem. 196 a
Thymo conditor stirpis Marchionum Misniæ. Ibidem
Tyras flu: discernebat VValachiam à Rußia & Podolia. 237 a
Tyram accolæ Nestrum uocant. Ibidem
Tyriochemæ supra Sudetes montes. 15 a
Tyrigetæ quos hodie Turing: nominamus. 23 b
Tyrannides pœnæ gentium. 39 a
Tyrus arx belli Christianorum post amissam Hierosolymam. 262 b
Tyrus expugnata à Balduino. 228 a
Toletum expugnatum à Saracenis. 165 b
Traditiones humanæ paulatim irrepserunt in Ecclesiam post Synodum Nicænam. 180 a
Tranßyluanos non esse Saxonum colonos. 52 a
Treuiri medij inter utramq; Germaniam. 7 a
Tremesinum metropolis regni in Mauritania Cæsariensi. 165 b
Triboci circa Argentoratum habitarunt. 7 b
Tributa à regibus Imperatori pendi solita pen-

dun

duntur Pontifici. 242 a
Troia urbs Apuliæ ab Henrico Sancto euersa. 150 a
Tuiscon conditor Germanicæ gentis. 5 a
Tunetanum regnum. 165 b
Turci ex angustijs Caucasi progrediuntur in Asiam & Europam. 2 b (90 a
Turcorũ regno constituto concidit Saracenorũ.
Turci à nostris Argonautis attriti. Ibidem
Turcorum prima mentio. 98 b
Turcorum origo 101 a: initium potentiæ eorum in Asia. 103 b
Turci Principatu deiecti à Tartaris. 104 a
Turcici Principes. 104 b
Turci dissentientes de Imperatore creando expelluntur Asiæ regno. 105 b
Turciæ & Turchomaniæ nomen quæ prouinciæ habuerint. Ibidem
Turcorum potentia creuit sub Constantino Monomacho. 158 a
Turci Lycaoniam depopulantur tempore Romani Diogenis. 161 b
Turcomãniæ regnũ quo tempore cœperit. 162 a
Turci bis superati à Caitbeio Sultano. 220 b
Turci punient Romanæ Ecclesiæ idolatriam nisi suscepta fuerit emendatio. 221 b
Turcorum animi & potentia creuerunt seditibus

onibus in Imperio per Pontifices motis. 242 b
Turci opprimi potuissent à Barbarossa si uixisset. 261 a
Turci fusi à Conr. Tertio ad Mæandrum. 250 a
Turquemenius Sultanus post interfectum Melechsalam. 219 b
Turingia auulsa ab Haßia. 213 b
Turingiæ Landgrauij oriundi à Ludouico Barbato. Ibidem

V.

Vandali à VVandeln, id est, peregrinari. 3 b
Vandali qui populi olim fuerint. 4 b
Vandalos Gottos fuisse usosq; lingua Germanica. 6 a
Vandali & Burgundi quondam uicini Sarmatis, Henetis & Peucinis. 14 a
Vangiones, VVormatienses. 8 a
Varisci seiuncti à Marcomannis sylua Gabreta. 15 b
Vbij regio circa Coloniam die Eyffell. 8 b
Vdo comes Soltuuedelensis, Marchio Brandeburgensis. 111 b
Venedi, ab his Venedicus sinus. 17 b: & 28 b
Veneti ad neutrum Imperium pertinentes. 93 b
Venetis Cyprus traditur. 230 a
Venetorum animi & uires auctæ spolijs belli nostrorum in Palæstina. 230 b

Vene-

Venetorum certamen cum Genuensibus. 231 a
Veneti bello laceßiti à Manuele. 233 b
Veneti oppugnantes Iaderam iuuantur à Marchione Montisferrati & alijs. 239 a
Venetis & Genuensibus prima causa æmulationis inter ipsos. 240 b
Venetis Creta attribuitur à Balduino. Ibidem
Veneti ab Alexandro Pontifice incitati aduersus Barbarossam. 256 a
Venetorum Princeps mare quotannis sibi despondens. 256 b
Veronenses excludunt Barbarossam. 253 b
Victor Pontifex fert nouas leges Ecclesijs Orientalibus. 183 a
Vinno primus Magister Liuoniæ. 265 b
Vindelici. 18 a
Vitæ forsan Gotti sunt. 12 b
Vlma diruta à Lothario. 206 b
Vngari duos exercitus Godefridi delent. 223 b
Vngari Hunnorum & Auarum progenies. 27 a
Vngariam ulteriorem tenuerunt Gotti, ab Hunnis tandem oppreßi. 51 b
Vngari per Germaniam grassantes. 76 b
Vngari in Germaniam irrumpunt tempore Ottonis Primi 119 b
Vngaria regni titulum usurpat sub Ottone Tertio. 146 a

Vn-

Vngaricorum regum quis primus Christianus fuerit. 149 a
Vngari pacē redimūt ab Henrico Nigro. 177 b
Vratislauiæ appellatio à Sclauorū traiectu. 32 a
Vrbanus instigat Episcopos & Principes ut aduersentur Imperatori. 189 b
Vrbanus Secundus incitat filium in patrem Imperatorem. 194 b
Vsi gens Scythica Macedoniam & Græciam depopulati. 160 b
Vsipetes, Catti & Tencteri uicinæ gentes. 8 b
Vtica, hodie Biserta uocatur. 166 a

VV.

VValachi repellunt Isaacium Angelum. 237 a
VValachorum nomen quando primum innotuerit incertum est. Ibidem
VValachi tenent ueterem Daciam. Ibid.
VValachia quibus regionibus olim fuerit contermina. Ibidem
VValachorum nomen unde. 237 b
VValachorum gens in duas partes diuisa. 238 a
VValpodius primus Magister Marianorum militum. 227 a
VVelicos cognominatum esse populum in confinio Pomeraniæ & Megalburgiæ. 31 a
VVelphus Germanica lingua catulum significat. 171 b

VVel-

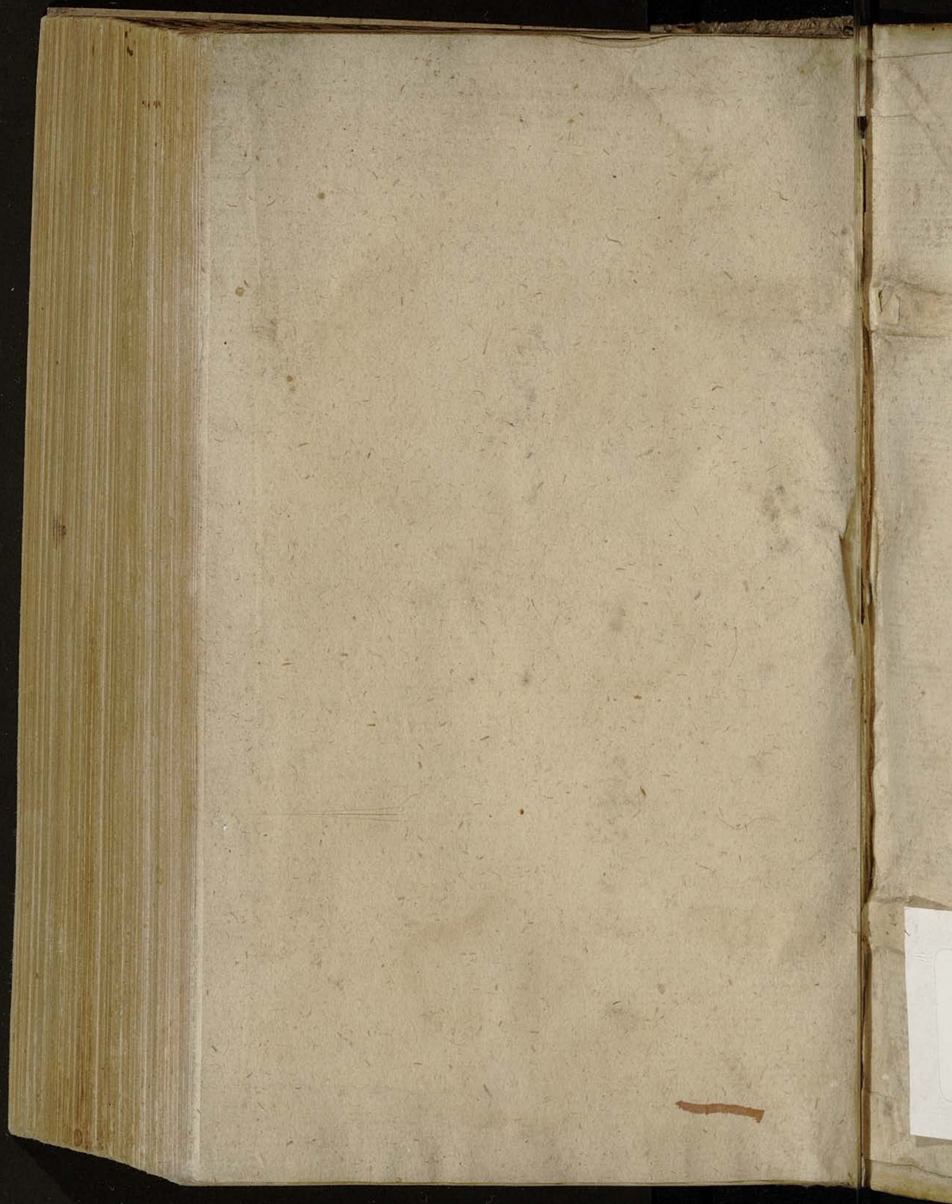
VVelphorum ortus: dißidium cum Gibellinis: migratio in Italiam: studium erga Pontifices. 171 a & b
VVelphorum propago & posteri. 172 b
VVelphus ducum Brunsuicensium pater. 172 a
VVelphus Augustam occupat. 194 a
VVelphus reconciliatur Imperatori Henrico Quarto. 196 b
VVelphicus saltus in comitatu Mansfeldensi. 201 a
VVelphus frater Henrici Superbi bellum redintegrat in Bauaria. 248 a
VVelh. coactus dedidit oppid: VVeinsberg. 249 a
VVelphus Conr. in Palestinā consectatus. 249 b
VVeinsberg captum à Conrado III. 249 a
VVesteruualdia tractus Herciniæ per montes Abnobios. 9 a
VVestgotti in Hispania. 25 b
VVestrichium ad Lotharingiam. 26 b
VVessselus Groningensis reprehendit errores Pontificios. 245 b
VVidekindus potens apud Saxones consentit cū Carolo Magno de religione. 46 b
VVidekindus quas ex se propagarit Principum familias. Ibid.
VVidekindi posteri Imperatores. 106 a
VVilhelmus Ferrabachius dux Norm. 166 b

VVilhelmus Siciliæ Rex bello uicit Andronicum Imperatorem. 236 a
VVindi seu Veneti dicti accolæ sinus Venedici. 110 a
VVipertus comes Groicensis 196 a: 214 a
VVirceburgensis partem Franciæ rapit. 142 b
VVittebergensis tractus Hollandis Flandrisq; colonis traditus. 251 b
VVolga fluuius ueteribus Rha dictus. 90 b

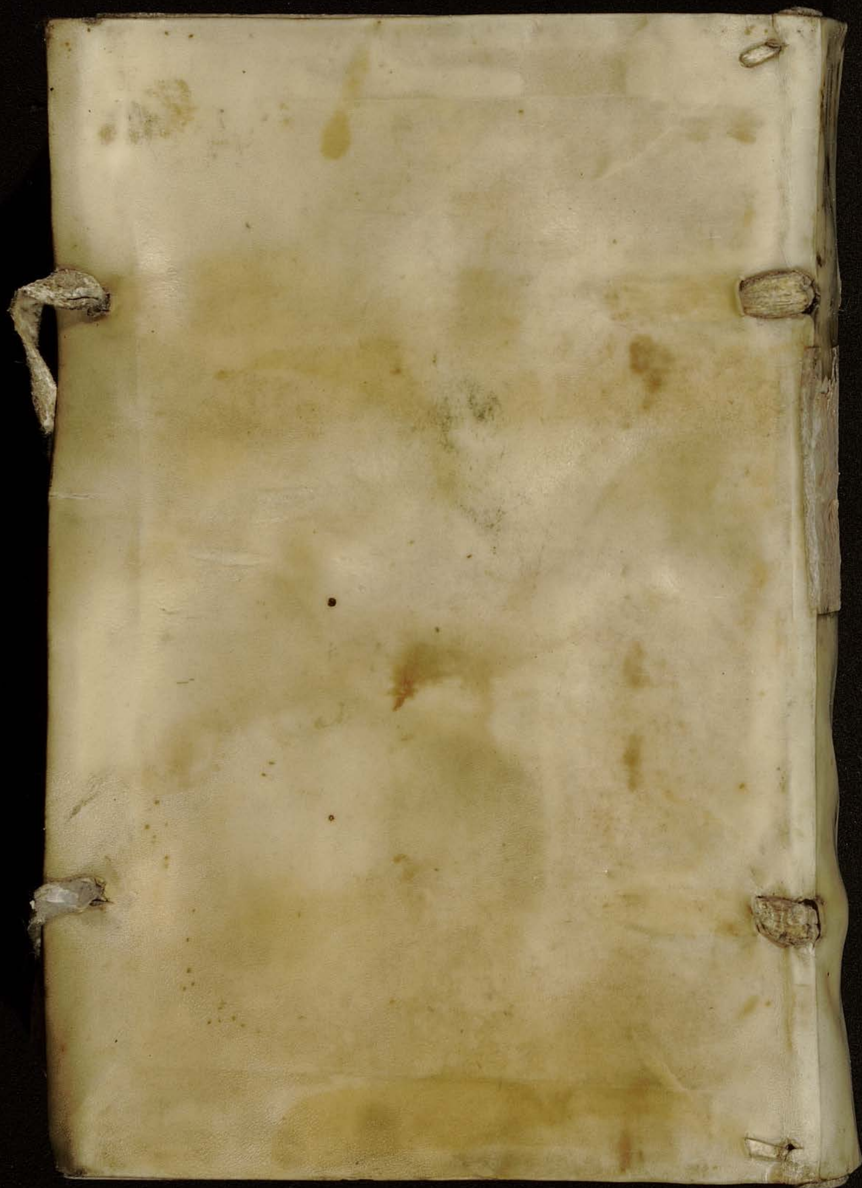
Z.

Zadocus primus Turcicus Princeps. 104 b
Zaringiæ ducum propago. 188 b
Zechi sunt quos hodie Boiemos appellamus. 32 b
Zoe filia Constantini 155 b: adultera: 156 a
Zoe imperat cum sorore. 157 a

FINIS.

Cart

on

J 3